Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

DOKTORI DISSZERTÁCIÓ

TÖRÖK RÓBERT

DAYAN DEGEREKI MONGÓLIAI ISTENSÉG KULTUSZÁNAK VIZSGÁLATA EGY TIBETI NYELVŰ FELAJÁNLÁSI SZÖVEG ALAPJÁN

Nyelvtudományi Doktori Iskola Mongol Nyelvészeti Program
A doktori iskola vezetője: Prof. Dr. Bańczerowsky Janusz egyetemi tanár
Programvezető: Dr. Birtalan Ágnes

A bizottság tagjai

A bizottság elnöke: Dr. Fodor Sándor egyetemi tanár
Hivatalosan felkért bírálók: Dr. Sárközi Alice CSC
Dr. Szilágyi Zsolt PhD
A bizottság titkára: Dr. Seres István PhD
A bizottság további tagjai: Dr. Fehér Judit CSC
Dr. Vinkovics Judit Dr. univ., Dr. Baski Imre CSC (póttagok)
Témavezető: Dr. Birtalan Ágnes CSC

Budapest, 2008.

Tartalom

1. Bevezető…….5

1.1 Egy mongóliai istenség kultuszának vallástörténeti és vallásfenomenológiai megközelítése…….5

1.2 A kutatómunka eddigi és tervezett lépései. A kutatás forrásai és módszerei……..6

1.3. Rövid történeti áttekintés……8

1.4. Kutatástörténeti áttekintés……12

1.5. A mongol, tibeti és szanszkrit szavak latin betűs átírása……..14

1.6. A rövidítések és a könyvészeti rövidítések listája……15

1.7. Köszönetnyilvánítások……..18

2. Dayan Degereki: buddhista hegyistenség és a sámánbeavatások szelleme…….19

2.1. Az istenség kultuszának földrajzi elterjedése……...19

2.1.1. Dayan Degereki barlangja és kolostora……...19

2.1.2. Dayan Degereki tiszteletének egyéb helyszínei……..26

2.2. Dayan Degereki személye. Kultusz és tisztelet…….27

2.2.1. A sámánok beavató szelleme, termékenységisten és a Tan védelmezője……...27

2.2.2. Az oltalmazó istenség…….29

2.3. Néhány gondolat a mítoszok egyes motívumairól, elemeiről……...30

2.4. Összegzés……..32

3. Dayan Degereki istenség és a kultuszával kapcsolatos mitológiai alakok……33

3.1. Dayan Degereki……..34

3.1.1. Ikonográfiai jellemzők……34

3.1.2. Dayan Degereki jellemzői, a neki tulajdonított erők és feladatkörök……37

3.1.2.1. Dayan Degereki alakja a sámáninvokációkban……37

3.1.2.2. Dayan Degereki alakja a tibeti nyelvű felajánlási szövegben……45

3.1.2.3. Dayan Degereki jellemzőinek összefoglalása……45

3.2. Jóindulatú és segítségnyújtásra kérhető lények……..……...47

3.3. Démonok és egyéb ártó lények…….55

3.4. A Dayan Degereki kultuszában előforduló lények áttekintő táblázatai……....59

3.4.1. Jó szándékú lények…….59

3.4.2. Ártó lények…….62

3.4.3. Egyéb ártalmak……...63

4. Az áldozati felajánlások……65

4.1. A felhasznált szövegek adatai……...65

4.1.1. A sámáninvokációk……65

4.1.2. A tibeti nyelvű szertartásszövegek……..65

4.2. Az Alapszöveg bemutatása: az áldozati rituálé menete……67

4.3. A gonosz erők elhárítása érdekében végzett szertartás összefoglaló bemutatása…72

4.4. A felajánlási tárgyak áttekintő táblázatai……..75

4.4.1. A *gtor má*-k és díszítéseik……...75

4.4.2. Az áldozati szöveg egyéb felajánlási tárgyai……..76

4.4.3. A sámáninvokációk felajánlási tárgyai……...78

4.5. Terepmunka……. 78

5. Egy tibeti nyelvű mongol felajánlási ceremónia. A szöveg fordítása……...80

6. A felajánlási ceremónia két szövegváltozatának összehasonlító rendszere (Alapszöveg és MTA 629/11)……..…101

6.1. A táblázat használata……...101

6.2. A táblázat……102

6.3. A szövegváltozatok közötti főbb eltérések…….132

6.3.1. A szótagszerkezetek írásképi eltérései……..132

6.3.2. Eltérések a toldalékok alkalmazásában…….133

6.3.3. A szótagok és szavak eltérései vagy hiánya…….134

6.3.4. Eltérő vagy hiányzó szövegrészek……...134

6.3.5. Összegzés……..135

7. Összegzés……136

8. Könyvészet…….138
9. Függelék……..….146
9.1. Az Alapszöveg (BT) latin betűs átírása. *Lha chen dge bsnyen skye ri chen po 'jigs med dpa' po ta yan te ri khe zhes grags pa la mchod gtor 'bul tshul 'dod dgu'i char 'bebs yid bzhin dbang rgyal zhes bya ba bzhugs so*…… … 147
9.2. A gonosz erők elhárítása érdekében végzett rituálé latin betűs átírása. *Lha chen dge bsnyen 'jigs med dpa' bo ta yang te ri khe zhes grags pa'i sgo nas glo bur las bcol gtor bzlog pa'i cho ga bdud dpung phye mar 'thag pa'i gnas lcags rdo rje'i thog mda' zhes bya ba bzhugs so*…… …169
9.3. Egy tibeti *gtor ma*-felajánlási ceremónia előkészületei képekben……..178

.

1. Bevezető

1.1. Egy mongóliai istenség kultuszának vallástörténeti és vallásfenomenológiai megközelítése

Dayan Degerekinek, a mongol sámánbeavatások szellemlényéből lett buddhista tanvédő hegyistenségnek a kultusza izgalmas, feltérképezendő területként szolgálhat a szinkretikus vallási jelenségekkel foglalkozó kutató számára. A Belső-Ázsia területén valaha is jelenlévő – akár domináns formában, akár csak érintőlegesen szerepet játszó – vallások hatást gyakoroltak egymásra; átadták és átvették lényegbeli vagy a felszínen működő sajátosságaikat és önnön rendszerükbe építették a közvetett vagy közvetlen formában felbukkanó[1] idegen elemeket. Mivel az egyes vallások közé szervezettség és intézményesülés szempontjából nem lehet egyenlőségjelet tenni (a buddhizmus például tételes vallás, a bon *azzá* vált, míg a sámánhit máig nem az),[2] és bizonyos „kölcsönzött" jelenségek a vallás egészét áthatják, míg mások csupán lokális szinten bukkannak fel, a szinkretizmus vizsgálatának több szinten kell folynia. Amennyiben a felszínre kerülő vallási jelenségek okait, az őket életre hívó vallási megnyilvánulásokat[3] is fel szeretnénk tárni, még bonyolultabbá válik a helyzet.

E sorok írója elsősorban filológus, ám a kutatásának középpontjában álló felajánlási szövegek vizsgálatán kívül megpróbálkozik az általuk leírt vallási jelenségek feltárásával is;

[1] Az éhségszörny (szkt. *preta*) alakja például közvetlenül jutott el az ind mitológiából Tibetbe (tib. *yi-dwags*) a mongolokhoz (mong. *birid*) viszont már az ujgurok közvetítésével (ujg. *prit*). (Lásd Kara Gy.: *Mongol-magyar kéziszótár*, Terebess Kiadó, Budapest, 1998. p. 90.) Egy másik példa az északi buddhizmus egyetlen női tanvédő istensége, Œáva isten felesége, Devá, aki Lha mo névalakban került a tibeti mitológiába, onnan pedig Ökin tngriként a mongolokhoz. (Lásd Bethlenfalvy G.: Félelmetes és védő istenségek, égben, légben, földön, hegyben, vízben, élő, ártó és segítséget nyújtó démonok, szellemek, kísértetek, ördögök és boszorkák. In: *Démonok és megmentők. Népi vallásosság a tibeti és mongol buddhizmusban.* Szerk. Kelényi B., Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Művészeti Múzeum, Budapest, 2003. p 32. és Birtalan Á.: *Miért jön a nyárra tél? Mongol eredetmondák és mítoszok.* Terebess Kiadó, Budapest, 1998., p 117.) Az egyes lények, istenségek azonosítása sokszor problémát okozhat és tévútra vezetheti a kutatót, ahogyan a mongol *lūs* esetében is történt; sokáig úgy tartották erről a lényről, hogy az indiai *nāga,* kígyószellem megfelelője és a tibeti *klu*-val megegyező lény, tehát közvetett átvétel. A későbbi kutatások azonban kimutatták, hogy Tibetben már a buddhizmus megjelenése előtt is léteztek hasonló lények, mongol formájára pedig a kínai sárkányképzetek is hatást gyakorolhattak. (Birtalan, Á.: Die Mythologie der mongolischen Volksreligion. In: *Wörterbuch der Mythologie. I. Abteilung, Die alten Kulturvölker.* Szerk. E. Schmalzriedt – H. W. Haussig, Klett-Cotta, Stuttgart 2000. pp. 1006-1007.

[2] Praktikus okokból használom csupán a nyugati tudományos nómenklatúra „izmusait" és a „vallás" elnevezést, egyes esetekben azonban pontosabb megjelöléseket próbáltam alkalmazni. (Pl. „lámaizmus" helyett északi buddhizmusról, „sámánizmus" helyett sámánhitről írok).

[3] A vallás megnyilvánulásairól és a vallási jelenségekről lásd: Voigt V.: *A vallás megnyilvánulásai. Bevezetés a vallástudomámyba.* Timp Kiadó, Budapest, 2006. p. 9. passim.

ez a fázis nélkülözhetetlen első lépése egy hosszan tartó átfogó vizsgálódásnak. Jelen disszertáció célja tehát szövegelemzésen keresztül eljutni a Dayan Degereki kultuszában jelentkező vallási elemek egy részének – a buddhista áldozati felajánlásokhoz kapcsolható jelenségeknek – leírásához és csoportosításához.

1.2. A kutatómunka eddigi és tervezett lépései. A kutatás forrásai és módszerei

1. Anyaggyűjtés. Három tibeti nyelven írt felajánlási szöveg[4] feldolgozása során listát készítettem az ezekben található vallási elemekről (felajánlási tárgyak, áldozati módszerek, istenségek és egyéb lények, Dayan Degereki megjelenési formái), majd összevetettem őket egyéb szövegtípusokban (mongol nyelvű sámánszövegek, a gonosz erők elhárítására végzett ceremónia leírása tibeti nyelven) talált elemekkel. A tibeti szövegek közül kettőt – ezek egymás szövegváltozatai – nyelvi elemzésnek is alávetettem, és készítettem egy táblázatot, amely alkalmas a változatok összehasonlítására. A vallási jelenségek bemutatásánál megpróbáltam feltárni azokat a tényezőket (történeti háttér, társadalmi berendezkedés, a hiedelemrendszerek érintkezésének egyéb, sajátos körülményei), amelyek segíthetnek megérteni a jelenség kilakulásának okait és miként jét. Írásom központi részét egy viszonylag hosszú felajánlási szöveg részletes magyarázatokkal ellátott fordításának bemutatása[5] képezi; ennek a műnek az értékét elsősorban az adja, hogy a vallási megnyilvánulások sokféle részterületéről tartalmaz információt. A szöveg fordítását teljes terjedelemben közlöm az ötödik fejezetben.[6] Az áldozati ceremónia lényegi részéről, a *gtor-ma*-felajánlásról rövid terepmunka keretében személyes tapasztalatot is szerezhettem: Karmadordzse, az ELTE

[4] A vizsgált szövegek formai és tartalmi leírását lásd a 4. fejezetben.

[5] Az áldozati szöveg címe tibetiül*: Lha chen dge bsnyen skye ri chen po 'jigs med dpa' po ta yan te ri khe zhes grags pa la mchod gtor 'bul tshul 'dod dgu'i char 'bebs yid bzhin dbang rgyal zhes bya ba bzhugs so* és magyarul: A *Lha chen Dge bsnyen Skye ri Chen po 'Jigs med Dpa' bo Ta yan Te ri khe* számára készített áldozat felajánlásának módszere, Az Esőként Hulló Vágyakat Teljesen Betöltő Drágakőkirály. Az istenség nevének etimológiájáról lásd az 5. fejezetben található fordítás első fóliójának vonatkozó lábjegyzeteit. A továbbiakban BT (Basic Text) rövidítéssel jelölöm ezt a művet, amely elnevezés arra utal, hogy ehhez a szövegvariánshoz viszonyítom a további (a már meglévő és a reményeim szerint később birtokomba kerülő) változatokat. (Lásd. 4. fejezet). Az Alapszöveget a Mongol Magyar Nyelvjárás- és Népi Műveltségkutató Expedíció gyűjtötte Mongóliában és Birtalan Ágnes bízott meg a feldolgozásával.

[6] A fordítást több évvel ezelőtt készítettem, és lábjegyzetekkel is elláttam. Bár a lábjegyzetek anyagát disszertációm törzsszövegében részletesen tárgyalom, mégis meghagytam őket a szöveghez fűzve, így a fordítás önálló szövegegységként kezelhető, a disszertáció többi részétől függetlenül is használható maradt. Azokat a könyvészeti hivatkozásokat azonban, amelyek a törzsszövegben is szerepelnek, nem adom meg újra a fordításban, mert a lábjegyzetek terjedelme a fordított szöveg rovására hatalmasra nőne.

Bölcsészettudományi Karának tibeti nyelvi lektora kérésemre lakásán bemutatta néhány áldozati sütemény elkészítésének és felajánlásának módszerét.[7]

A szövegek feldolgozásának eredményeiről több tanulmányban[8] és előadásban[9] is számot adtam.

2. Eddigi munkám folytatásaként fel kívánok dolgozni minden egyes Dayan Degerekiről szóló hozzáférhető tibeti szöveget, hogy kibővíthessem vizsgálódásaim körét. Ezzel egyidőben terepmunkán kívánok részt venni Mongóliában, Xöwsgöl megyében, Dayan Degereki kultuszának központjában, ahol további ismereteket szerezhetek a helyi hagyomány és a mongol kolostori élet vizsgálata révén.

3. A gyűjtött anyag feldolgozása során megpróbálok választ találni néhány, specifikusan a Dayan Degereki kultuszát jellemző szinkretizmust érintő kérdésre, majd általánosabb következtetéseket is levonni. Például szeretném megvizsgálni, vajon egy adott vallási jelenség ugyanolyan súllyal szerepel-e mindkét nomád népcsoport körében, vagy válhatnak-e egyes centrális elemek marginálissá az átvevő vallásban?)

Célom egy saját összehasonlító rendszer felállítása, amelynek keretein belül a belső-ázsiai vallási fejlődés szinkretikus jelenségei és megnyilvánulásai értelmezhetők.

4. Az egyes jelenségek vizsgálata közben megkísérlem feltárni azokat az okokat és motivációkat, amelyek szerepet játszottak a jelenség felbukkanásában és minőségi változásaiban. Ezeket a kutatásokat csakis a vallási fejlődés teljes történeti hátterének ismeretében lehet elvégezni, hiszen maguk a vallások, mitológikus elképzelések is különböző módon terjedtek el Belső-Ázsiában: egyéni akarat révén (például egyes leírások szerint Nurhačinak megtetszett az egyik leigázott nomád nép eredetmítosza [a három isteni lány], és úgy döntött, ez a történet éppen megfelel a mandzsu nép származásának leírására is),[10]

[7] Lásd a 4. fejezetet és a Függelék fényképanyagát. Kutatásaim szempontjából előnyösebb lett volna mongol nemzetiségű lámát megkérni a szertartás elvégzésére, de az adott helyzetben és időpontban erre nem volt lehetőségem. Tisztában vagyok vele, hogy ez a fajta terepmunka nem szolgálhat kielégítő eredménnyel a tudományos vizsgálódás szempontjából, ám némi fogalmat alkothattam általa a hasonló ceremóniák körülményeiről.

[8] Dayan Degereki mongol hegyistenséghez szóló tibeti nyelvű áldozati rituálészöveg, in: *Orientalista Nap 2004*, szerk. Birtalan Á. – Yamaji M., Budapest, 2004., pp. 126-135.; Gtor-ma-felajánlás, in.: *Démonok és megmentők (Őseink nyomán Belső-Ázsiában IV)*, szerk. Birtalan Ágnes és Kelényi Béla, Új Mandátum Kiadó, Budapest, (várható megjelenés 2008., kb. 15 oldal); A Dayan Degereki hegyistenséghez szóló tibeti nyelvű áldozati rituálészöveg összehasonlítása, in: *Bolor-un gerel. The Chrystal-Spendlour of Wisdom. Essays Presented in Honour of Professor Kara György.* Szerk. Birtalan Á. – Rákos A., Budapest, 2005. pp. 821-826.

[9] *Dayan Degereki mongol hegyistenséghez szóló tibeti nyelvű áldozati rituálészöveg.* Orientalista Nap, Szegedi Tudományegyetem Altajisztikai Tanszék, 2004. április 5-6; *Egy tibeti nyelvű felajánlási szöveg bemutatása.* Démonok és megmentők. Népi vallásosság a tibeti és mongol buddhizmusban, Hopp Ferenc Kelet-Ázsiai Művészeti Múzeum, Budpaest, 2004. május 17.

[10] Urayné Kőhalmi Katalin tanárnő szíves szóbeli közlése.

térítéssel (például ’Phags pa láma tevékenysége a mongol császári udvarban),[11] vagy lassú kulturális beszivárgás során (például keresztény elemek elterjedése a Selyemút kereskedőinek közvetítésével). Ha pedig az egyes jelenségeket tesszük részletesebb vizsgálat tárgyává, felmerülhet a kérdés, vajon az adott alkotóelem pusztán az átvett vallás velejárója, vagy egyéb praktikus okokat is szolgál?

1.3. Rövid történeti áttekintés

A buddhizmus azok közé a tételes vallások közé tartozik, amely híveinek missziós tevékenysége révén átlépte szülőföldje határait és széles körű elterjedésének köszönhetően kiérdemelte a „világvallás” elnevezést. Térítő gyakorlatában fontos szerepet játszott a türelem és hajlíthatóság; a lokális vallási formákat egyetlen területen sem szüntette meg, inkább „rátelepedett” a helyi hagyományokra, és saját rendszerét gazdagította velük. A kulturális kölcsönhatás természetesen a buddhizmussal kapcsolatba kerülő hiedelmekre is hatást gyakorolt, akár csupán jelleg-, akár lényegbeli változásokról legyen szó.

A tanok fejlődése, változása az indiai tantra misztériumában, majd később Tibetben és Mongóliában olyan jelenségeket hívott életre, amelyeket az eredeti buddhizmus nem ismert, vagy éppen nyíltan szembehelyezkedett velük. Utóbbiak közé tartozik az istenségek és egyéb transzcendens lények tisztelete: Buddha tanítása szerint a gyakorlóknak felesleges, sőt káros a világkörforgás egyetlen lakójára is időt vesztegetniük, míg későbbi követői a megvilágosodáshoz vezető út eszközeivé, az emberek segítőivé emelték ezeket az istenségeket.[12]

Eleinte buddhák és bódhiszattvák, majd kisebb jelentőségű szupernaturális lények. kezdték benépesíteni az eget, a földet és az emberek képzeletét. A Himalája zordon tájain élő

[11] ’Phags pa láma, eredeti nevén Blo gros rgyal mtschan (1235-1280), Sa skya pandita unokaöccse többször is járt követségben a mongoloknál, majd nagybátyja halála után Kubiláj tanítómestere lett. A császári udvarban térítő tevékenységet folytatott, bevezettette az általa készített *’phags pa*-írást (amely alkalmas volt az összes, akkoriban a mongol birodalom fennhatósága alá tartozó nép nyelvének leírására, viszont bonyolultsága miatt nem terjedt el szélesebb körben), megkapta Kubilájtól a Tibet központi területei fölötti politikai hatalmat és a császár megajándékozta a *tishri,* „császári tanító” címmel is. (Lásd. Wylie, T. V.: The first Mongol conquest of Tibet Reinterpreted. In: *The History of Tibet. Vol. II. The Medieval Period.: c. 850-1895. The Development of Buddhist Paramountcy.* Ed. by A. McKay. pp. 328. passim.)

[12] A korai buddhista iskolák tanításaival szemben (akik szerint az *arhat*, a megvilágosodott szent halála után a *parinirvāýá*-ba, a teljes nirvánába kerül, tehát többé nem vesz részt az evilági dolgokban), a mahāyāna buddhizmus eszményképeként megjelenő bódhiszattva már a világkörforgásban marad, hogy segítsen a megvilágosodás útjára lépő lényeknek. Később egyes buddhák (pl. Amitābha) saját mennyországokat hoznak létre, ahol a szellemi fejlődés utolsó fokozatait érhetik el az arra méltó lények, s végül a tantrikus buddhizmusban az addig csupán a *saðsāra* lakóinak tartott istenségek meditációs objektummá, a beavatott tanítványok segítőivé válnak. Mélyebb spirituális szinten természetesen ezek a lények inkább tudatállapotokat, mintsem perszonális létezőket képviselnek, ám disszertációm témájához az utóbbi felfogást kell figyelembe vennem.

démonok Padmasambhava mester parancsára a Tan védelmezőivé váltak, az ősi ind kígyószellemek kielégítő áldozatért cserébe szolgálatra foghatók lettek, az egészséghez és a gazdasági gyarapodáshoz juttató támogatók száma végtelen, de a bon, a sámánhit, a hinduizmus, a perzsa zoroasztriánizmus, a népvallások és egyéb hiedelmek ugyanennyi, eredetileg ellenséges erőt is betagosítottak a buddhista pantheonba**.**

A mongóliai buddhista legendák szerint Bsod nams rgya mtsho, a későbbi 3. dalai láma a Padmasambhaváéhoz[13] hasonló hőstettekkel szelídítette meg és ösztökélte a vallás védelmezésére azokat a helyi istenségeket és démoni lényeket, akikkel Altan tümet-mongol kán udvarába tartó útja során találkozott.[14] Ha a mitikus értelmezés mögé pillantva megvizsgáljuk a történeti tényeket, kiderül, hogy ez az állítás nem is jár olyan messze az igazságtól, hiszen ekkor kezdődött a harcias nomádok békésebb életformára való késztetése. Az alábbi néhány sorban szeretném összefoglalni az északi buddhizmus e mongóliai térhódításának főbb eseményeit, hogy pillantást vethessünk az általam vizsgált vallási változások történeti és társadalmi körülményeire.

1227-ben Dzsingisz kán csapatai végérvényesen legyőzték a tangutok birodalmát, a tibeti birodalom északi határvidékén elterülő Xi xia államot. Bár a nagykán életét vesztette a hadjárat során, a tibetiek számára nem maradt kétséges, hogy a terjeszkedő mongolok bármelyik pillanatban megindulhatnak délre. Egy Közép-Tibetben (Dbus-Tsang) összehívott nemesi gyűlésen úgy döntöttek, önként hódolnak be az új birodalomnak, s a hegyvidéki ország ennek megfelelően laza vazallusi függőségbe került. Mivel azonban a mongol seregek nagy részét lekötötte az Észak-Kínában folyó dzsürcsiellenes hadjárat, a tibeti nemesség (amely ebben az időben központi hatalom híján kisebb-nagyobb szövetségeket alkotva uralkodott) felhagyott az adófizetéssel. Ennek az engedetlen magatartásának a megtorlására

[13] Padmasambhava, az indiai tantrikus buddhizmus legendás tanítómestere a második tankirály, 'Khri srong lde btsan (755-797) meghívására érkezett Tibetbe, hogy segítsen a buddhizmus elterjesztében és az egyes tantételek magyarázatában. Abban az időben a tibetiek még nem határoztak arról, a buddhizmus melyik ágát fogadják el mérvadónak az országban. Ennek eldöntésére rendezte meg a király a Bsam-yas-kolostor-beli hitvitát (792-794), amelynek eredményeképpen az indiai vonal vált hivatalossá, a kínai mestereket pedig kiűzték az országból. Utóbbi esemény arra enged következtetni, hogy a hitvitának nem csupán vallási, de politikai okai is voltak; a tibetiek ezen a módon akarták demonstrálni Kínától, s a kínai eszmerendszerektől való elhatárolódásukat. Padmasambhava alakja köré mitikus elképzelések szövődtek az idők során: a legendák szerint ő szelídítette meg és bírta rá a buddhista tanok védelmére a Himalája hegyeiben élő démonikus lényeket. (Heissig, Walther, Padmasambhava in der mongolischen Volksreligion. In: *Synkretismus in den Religionen Zentralasiens*. Ed. Walther Heissig – Hans-Joachim Klimkeit. (Studies in Oriental Religions 13.) Wiesbaden, Otto Harrasoowitz 1987. pp. 159–168.)

[14] Bsod nams rgya mtsho (1543-1588), Avalokiteśvara újjászületése, a *dge lugs pa* rend harmadik *rgyal ba rin po che*-ja („nagyértékű győzedelmes", egyházfő) és későbbi harmadik dalai láma nagy jelentőségű politikai kapcsolatokat tartott fenn a tümet-mongolokkal, amelyek eredményeképpen a buddhizmus újra elterjedt a mongol népek között, és megkezdődött a *dge lugs pa* irányzat dominanciája Tibetben. (Terjék J.: *Tibeti történeti kronológia* (Kézirat) p. 10.)

mongol csapatok törtek be a Kuku nór-tó környékén az országba és pusztítva, fosztogatva megindultak Lhásza felé.[15]

A tibeti nemesség ekkor felkért egy köztiszteletben álló személyt, a Sa skya kolostor főapátját, Kun dga rgyal mtshant – ismertebb nevén Sa skya pandität –, hogy tárgyaljon a mongol vezetőkkel és próbálja meg lecsendesíteni haragjukat. Az apát eleget is tett feladatának, s bár titkos reménye – miszerint Göden herceget, rajta keresztül pedig Ögödej kánt és a mongol elitet a buddhizmusra téríti – nem vált valóra, tevékenységével sikerült elhintenie a magvát egy későbbi missziónak is, amelynek során unokaöccse, Phags pa bla ma sikeres térítést végzett Kubiláj kán udvarában.[16]

Mongólia területén a birodalom *uluszainak* önállósodása után egymással hadakozó törzsek nomadizáltak, míg Tibetben a rivalizáló buddhista szekták próbáltak minél nagyobb politikai hatalomhoz jutni. Az erényelvű *dge lugs pa* egyház[17] felemelkedése sem ment zökkenőmentesen; belső szövetségeseik, a Phag mo gru pa uralkodóház meggyengülését követően egyre több támadásnak lettek kitéve, főként a központi területeket (Dbus) is uraló Gtsang tájegység királyának részéről. Ez a fenyegetettség késztette a dge lugs pa egyház fejét, Bsod nams rgya mtsho-t, hogy külföldön próbáljon meg támogatókra találni, és felvegye a kapcsolatot Altan kánnal, a tümet-mongolok uralkodójával.

1578-ban a kán udvarába hívta Bsod nams rgya mtsho-t, s ennek a találkozásnak egész Ázsia életére kiható következményei lettek: a mongol uralkodó és környezete felvette a buddhista vallást (ez lett a „mongolok második megtérése"), a kán a dalai láma[18] címet adományozta Bsod nams rgya mtsho-nak, s megkezdődött az a társadalmi átalakulás, amelynek eredményeképpen Mongólia teljes társadalmi struktúrája átformálódott.[19]

[15] Lásd Terjék J.: *Tibeti történeti kronológia* (Kézirat) p. 10.
[16] A későbbi legendák ezt az eseményt a „mongolok első megtéréseként" értékelik.
[17] A tibeti feudális anarchia idején (10-12. sz.) jöttek létre elsőként azok a buddhista kolostorok és egyházak, amelyek tanításaikban az indiai tantra gyakorlatát követték, ám a hitelvek és a vallási fegyelem tekintetében elődeiknél engedékenyebbnek bizonyultak. A tibeti buddhizmus megreformálására és a szigorúbb vallásgyakorlás érdekében hozta létre Btsong kha pa (1357-1419) az erényelvű *dge lugs pa* egyházat; az öltözékük után „sárgasüvegeseknek" nevezett hitújítók cölibátusban éltek, tiltották az alkoholt, felülvizsgálták a buddhizmus filozófiai tételeit, s ők vezették be az egyházfők újjászületésének (a *sprul sku*-knak) a rendszerét. A dalai lámák intézményének legfőbb hatalmi szervvé válása (15. sz.) után ez a rend szerezte meg az egyeduralmat Tibetben, s Mongóliában is leginkább az ő tanításaik terjedtek el. A csahar Ligdan kán (1604-1634) idején számos tibeti szerzetes fejtett ki térítő tevékenységet az országban, kolostorok épültek és megkezdődött a tibeti nyelvű szent iratok (köztük a Bka' 'gyur) fordítása. (Terjék J.: *Tibeti történeti kronológia* (Kézirat) és az Encyclopedia Britannica internetes kiadása: www.britannica.com/eb/article-38719/sacred-kingship.)
[18] Óceán láma, „akinek bölcsessége akkora, mint az óceán"; egyetemes tanítómester.
[19] A 20. századi mongol történetírásban és a közfelfogásban is ltalánossá vált az a sztereotípia, amely szerint a mongol társadalom a változások hatására nem csupán békésebbé, de erőtlenebbé is vált, s ez lehet az egyik oka annak, hogy a későbbiekben nem tudtak ellenállni a mandzsuk hódítási törekvéseinek.

A buddhista térítés módszereit ugyanaz a szigor jellemezte, mint Ral pa can, a harmadik tankirály működését Tibetben.[20] A káni parancs értelmében az új vallás képviselői felléptek a sámánhit és a népi vallásgyakorlás minden megnyilvánulási formájával szemben; eltiltották a sámánokat tevékenységük gyakorlásától, helyettük ezentúl lámák gyógyítottak, jósoltak és végeztek asztrológiaia vizsgálatokat. Az ősök szellemeit jelképező *ongon*-okat elégették, a véres állatáldozatokat mellett megjelent a szelídebb a *seter*-áldozat (tib. *tshe thar*; egyes kiválasztott állatokat szalaggal megjelölnek, s ezeket többé nem fogják munkára.). A nemesifjakat jutalommal késztetik buddhista szövegek tanulására, a szerzetesnövendékeket pedig Tibetben, a híres Bkra shis lhun po kolostorban vezetik be a magasabb stúdiumokba.[21]

Az új tanok a pusztai nomádok hitvilágára is egyre jobban rányomták bélyegüket. Bár az ősi mongol vallási formákra – animizmus, sámánhit[22] – már a mongol birodalom létrejöttét megelőzően is hatást gyakoroltak a buddhista elképzelések, most mélyrehatóbb változásokra került sor. Az istenségek és démonok kultusza átalakult, eredeti formájuk és funkciójuk buddhista jellegzetességeket öltött, s új lényekkel gazdagodott a nomádok pantheonja.[23] Neyiči Toyin a buddhista tanokkal összeférhetővé tette az eredeti vallási elképzeléseket, amelyeket eredeti formájukban *buruγu nom*-nak, „hamis tannak" nevezett. A kozmológia, a világkép szerkezete is átalakult: a szellemek oltára, az *oboγa* már az ind alapokon nyugvó, tizenhármas osztatú világfelfogást szibolizálja, közepén a Sümber-aγula heggyel (szkt. Meru, tib. Ti se gang ri), és megjelennek az indo-tibeti eredetű világteremtés-történetek.[24]

A buddhizmus mongóliai elterjedése során tehát két, párhuzamosan történő vallási átalakulás vette kezdetét: a nomádok ősi hite a tételes vallás hatására átalakult, a tibeti eredetű

[20] A „harmadik tibeti tankirály", (836/838-842) aki erős kézzel próbálta meg szélesebb körben elterjeszteni országában a buddhista vallásgyakorlást. Intézkedései (pl. minden hét családnak el kellett tartania egy szerzetest) erős ellenkezéssel találkoztak a nemesség körében; néhány évnyi uralkodása végén lázadást robbantottak ki ellene, amelyben életét vesztette. Halálát követően öccse, Glang dar ma lett az utolsó tibeti király; uralmát bon restauráció jellemezte, s mikor őt is megölték, a központosított tibeti hatalom szétesett, s az ország évszázadokra feudális anarchiába süllyedt. A királyi család Nyugat-Tibetbe tette át a székhelyét, a többi területen kisebb-nagyobb, egymással gyakran torzsalkodó klánok vették át a hatalmat. A buddhizmus a 10. században „parázsként szunnyadt": néhány kisebb, rejtőző csoport gyakorolta csupán a vallást, akik megőrizték a korábban lefordított szent szövegeket. A 11. századtól kezdődően a nyugat-tibeti Ye shes 'od király tevékenységének köszönhetően újra virágzásnak indult a Tan, létrejöttek az első kolostorok és szerzetesrendek, s lassan kibontakozott a tibeti nyelvű vallásos irodalom. (Terjék J.: *Tibeti történeti kronológia* (Kézirat) pp. 11. passwim.)

[21] Vinkovics J.: Népi vallásosság a mongol tárgyak tükrében. In: *Démonok és megmentők. Népi vallásosság a tibeti és mongol buddhizmusban.* Szerk. Kelényi B., Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Művészeti Múzeum, Budapest, 2003. pp. 79-88. és Heissig, W.: A Mongolian Source to the Lamaist Suppression of Shamanism in the Seventeenth Century. In: *Anthropos* 48, 1-2, (1953.) pp 493-536.

[22] Az animizmus a természeti erőket és jelenségeket megszemélyesítő, az ember életére hatást gyakorolni képes szellemlényekbe vetett hit. A sámánhit legfőbb jellemzője, hogy egy közösség „sajátos pszichikummal rendelkező" tagja, a sámán (mong. *böge, b«*) eksztatikus állapotban, a szellemvilágokba tett utazása során kapott instrukciók segítségével szerez megoldást a közösség vagy egyén problémájára. (Lásd: Voigt, p. 90. passim és disszertációm 2. fejezetét; a lélekhit fejlődéséről bővebben pedig Voigt, pp. 22-37.)

[23] Részletesebben lásd a 3. fejezetben.

iskolák tanai pedig a hagyományos belső-ázsiai elképzeléseknek is megfelelő, azok jellegzetességeit magába olvasztó speciális formát kezdtek ölteni.

1.4. Kutatástörténeti áttekintés

A mongol sámánhitű és népvallási elképzelésekről már A Mongolok titkos története is tartalmaz leírást, de a 13. századi európai utazók és misszionáriusok – pl. Marco Polo és Plano Carpini – is jegyeztek fel értékes adatokat a korabeli mongolok hitvilágáról, a sámánhitű és buddhista rituálékról.[25] A tárgyhoz kapcsolódó írásos anyagok, invokációk és rituálészövegek azonban csak a 19. századtól váltak hozzáférhetővé a nyugati kutatás számára.

Az első rituálészöveget, amely egy buddhista szerzetesek által végzett tűzszertartás során recitált sorokat tartalmaz, Peter Simon Pallas gyűjtötte és adta közre útibeszámolójában.[26] Ezt az anyagot később J. Jaerig német nyelvre fordította, műfajilag pedig imaként értékelte. Ezután irányul a nyugati orientalisztika figyelme a rituálészövegekre, megkezdődik az anyaggyűjtés és –feldolgozás; a jelentősebb korai kutatók közé tartozik J. Jaehrig, B. Jülg, H. A. Zwick (ők hozták az első írott rituálészövegeket Európába), W. Heissig[27] és Ch. R. Bawden[28] (több mint száz, népvallással kapcsolatos kéziratot katalogizáltak Európa könyvtáraiban) és N. Poppe[29] (katalógust készített az írott rituális és sámánszövegekről). Sámánhitű szövegeket gyűjtött B. Ja. Vladimircov is, aki 1925-ben Kelet-Mongóliában végzett terepmunkát.[30]

---

[24]Birtalan, Á.: *Die Mythologie.* pp. 900-901. és Birtalan, Ágnes, Typology of the Stone Cairns *Obo*s and their Symbolical Meaning (Preliminary Report, Based on Mongolian Fieldwork Material Collected in 1991–1995). In: *Tibetan Mountain Deities. Their Cults and Representations*. *Proceedings of the 7th Seminar of the International Association for Tibetan Studies*. *Graz 1995*. Ed. A.-M. Blondeau. Wien, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1998. pp. 199–210.

[25] Heissig, W.: *The Religions of Mongolia*. Routledge and Kegan Paul, London and Henley 1980. passim.

[26] Pallas, P. S.: *Sammlungen historischer Nachrichten über die mongolischen Völkerschaften.* I-II. Kaiserliche Akademie der Wissenschaften 1776, 1801, St. Petersburg,.Vol. II. pp. 327-333.

[27] Heissig, W.: *Mongolische volksreligiöse und folkloristische Texte aus europäischen Bibliotheken mit einer Einleitung und Glossar.* (Verzeichnis der orientalischen Handschriften in Deutschland Supplementband 6.) Franz Steiner Verlag GMBH, Wiesbaden, 1966.

[28] Bawden, Ch. R.: A Mongolian Ritual for Calling the Soul. In: *Confronting the Supernatural: Mongolian Traditional Ways and Means. Collected Papers*. Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1994.

[29] Poppe, N. N. Opisanie mongol'skih šamanskih rukopisej Instituta Vostokovedenija. In: *Zapiski Instituta Vostokovedenija Akademii Nauk* l. 1932.

[30] Vladimircov, B. Ya., Etnologo-lingvističkeskie issledovanija v Urge, Urginskom i Kentejskom rajonah. In: *Severnaja Mongolija II. Predvaritel'nye otčety lingvističeskoj i archeologičeskoj ekspedicij o rabotah, proizvedennyh v 1925 godu*. Izdatel'stvo Akademii Nauk SSSR, Leningrad 1927.

A legnagyobb számú rituális és sámánszöveget B. Rinčen gyűjtötte és tette közzé háromkötetes művében.[31] E terület kutatásának kapcsán ki kell még emelni S. Badamxatan, Diószegi V., O. Pürew, S. Dulam, G. Gantogtox és £. Coloo munkásságát, valamint a Magyar–Mongol Nyelvjárás- és Népi Műveltségkutató Expedíció tevékenységét.[32]

Magáról *Dayan Degereki*-ről az 1880-as években készültek az első nyugati feljegyzések G. N. Potanin révén, aki a halhák, dörbötök és a török nyelvű tuvaiak között is találkozott az istenség mítoszával. Az 1920-as években A. P. Bennigsen és B. Ja. Vladimircov adott közre néprajzi anyagokat Dayan Degerekiről, majd az ötvenes években B. Rinčen és P. Poucha tett látogatást a központi kultuszhelynek számító Xöwsgöl megyei barlangnál, amely utazás eredményeképpen több invokációs szöveg is napvilágra került Rinčen jóvoltából[33].

Burját szerzetesek által írt tibeti nyelvű szertartáskönyvek, rituálé-leírások és szövegek feldolgozását végezte el K. M. Gerasimova. Az írott források, valamint burját kolostorokban végzett terepmunka alapján készült tanulmányaiban és könyvében[34] összegzi a különböző célú (az élet védelme, a javak gyarapítása, az ártalmas erők távoltartása, a jóslás) mágikus rituálék lefolyását, tárgyi világát, a szövegekben előforduló transzcendens lényeket. Átfogó tanulmányaiban új megközelítésből vizsgálja szövegeket, azonban egy-egy konkrét szöveg részletes filológiai elemzését eddig még nem adta ki.

Az 1980-as években G. P. Galdanova, N. L. Žukovskaja és G. N. Očirova végzett kutatásokat a témában Xöwsgöl megyében, valamint Burjátföld Zakamen, Oka, Tunka, Csita és Szelenga régióiban; eredményeiket átfogó publikációban is közzétették.[35]

1991 és 1998 között a Magyar–Mongol Nyelvjárás- és Népi Műveltségkutató Expedíció keretében magyar és mongol kutatók végeztek terepmunkát Mongóliában; ennek során Dayan Degereki kultuszát illetően is folytak vizsgálatok. Birtalan Ágnes,[36] Sárközi Alice, Ĵ.

[31]Rintchen, B.: Matériaux pour l'étude du chamanisme mongol I. Sources litteraires. In: Asiatische *Forschungen* 3. Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1959., Rintchen, Matériaux pour l'étude du chamanisme mongol II. Textes chamanistes bouriates. In: *Asiatische Forschungen* 8. Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1961. és Rintchen, Matériaux pour l'étude du chamanisme mongol III. Textes chamanistes mongols. In: *Asiatische Forschungen* 40. Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1975.

[32] Az írott rituális és sámánszövegek kutatásának történetéről részletesen lásd: Birtalan, *Darkhad Shamanic Texts,* pp. 177-185

[33] A fenti kutatókról és publikációikról lásd részletesen Galdanova p. 1. és a kapcsolódó jegyzetek.

[34] Gerasimova, K. M. *Obrjady zaščity žizni v buddizme Central'noj Azii*. Izdatel'stvo BNC SO RAN, Ulan-Ude 1999.

[35] Galdanova, G. P. – Žukovskaya, N. L. – Očirova, G. N.: The Cult of Dayan Derkhe in Mongolia and Buryatia. In: *Journal of the Anglo-Mongolian Society 9* (1-2). pp 1-10. Galdanováék expedíciójáról lásd még Birtalan: *An Invocation*, p. 22.

[36]Birtalan Ágnes bocsátotta rendelkezésemre a disszertációm központi részét képező felajánlási szöveget (BT), amelyet az expedíció során gyűjtött, több darhat nyelvű, Dayan Degerekihez szóló sámáninvokációt is elemzett és közzétett (lásd: Birtalan, Á.: *Darkhad Samanic Texts. Performers – Communication – Genres.* Budapest, 2005. Kézirat.) és cikkekben összegezte a tárgyhoz tartozó kutatási tapasztalatait.

Coloo és az expedíció többi résztvevője[37] többkötetes cikkgyűjteményben összegezte tapasztalatait.[38]

1.5 A mongol, tibeti és szanszkrit szavak latin betűs átírása

A disszertációmban szereplő mongol, halha, tibeti és szanszkrit szavak és szövegek latin betűs átírásánál többféle, már használatban lévő transzkripciós rendszert alkalmaztam. Az írott mongol nyelvállapotot tükröző szavak betűjelei közül a következők térnek el a magyar ábécében használatosaktól: č (magyar cs), ¤ (magyar dzs), š (magyar s), q és γ (mély hangrendű k és g; a magyarban nincs ilyen megkülönböztetés); a magánhangzó-hosszúságot kettőzéssel jelöltem: aa, ee, ii, oo, öö, uu, üü,

A halha és darhat szavak átírásánál a következő megfelelések szerepelnek:[39]

ã	hosszú a	γ	veláris réshang
ē	hosszú e	j	félzöngés dz
å	hosszú i	¤	félzöngés dzs
ō	hosszú o	ŋ	veláris n
«	hosszú ő	š	s
ū	hosszú u	w	bilabiális w
ū	hosszú ü	x	veláris h
č	cs		

A tibeti szövegek átírásánál az ún. Wylie-rendszert alkalmazom, amelynek magyartól eltérő betűjelei a következők: c, ch (magyar cs és hehezetes csh), j (magyar dzs), ts, tsh (magyar c és hehezetes c), zh (magyar zs), y (magyar j), sh, s (magyar s és sz). A két nyelvtani segédjelként alkalmazott betű jelölése: - (*a chen*), ’ (*a chung*). A nemzetközi tudományos eljárásnak megfelelően a szóelemek között elhagytam a kötőjelezést.

A szanszkrit ábécé magyartól eltérő jeleinél szintén a nemzetközi átírást vettem alapul, amelynek átírási táblázata megtalálható Körtvélyesi T. *Szanszkrit nyelvtan*[40] című könyvének 18. oldalán. A magyar nyelvben meggyökeresedett kifejezéseken és szóalakokon nem változtattam, ezek népszerű írásmódját használom (pl. *Dzsingisz kán*, bódhiszattva).

[37] Az expedícióról lásd Birtalan Á.: *Őseink nyomán Belső-Ázsiában II. Hitvilág és nyelvészet,* Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1998., p. 7.
[38] Sárközi Alice egy teljes, Dayan Degerekihez szóló sámáninvokáció két változatát is közzétette, lásd: Sárközi, *Dayan Degereki*.
[39] Erről az átírási rendszerről lásd Birtalan, *Darkhad Shamanic Texts*, p. 7.
[40] Körtvélyesi T.: *Szanszkrit nyelvtan*. A Tan Kapuja Buddhista Főiskola, Budapest, 1998. p. 18.

1.6. A rövidítések és a könyvészeti rövidítések listája

Általános rövidítések

darh.	darhat
hal.	halha
mong.	írott mongol
szkt.	szanszkrit
tib.	tibeti
ujg.	ujgur

A gyakran idézett művek könyvészeti rövidítései

Beer	Beer, R.: *The Enyclopedia of Tibetan Symbols and Motifs*. Shambala, Boston,1999.
Beyer	Beyer, S.: *Magic and Ritual in Tibet. The Cult of Tara*. Delhi, Motilal Banarsidas, 1988.
Bethlenfalvy	Bethlenfalvy G.: Félelmetes és védő istenségek, égben, légben, földön, hegyben, vízben, élő, ártó és segítséget nyújtó démonok, szellemek, kísértetek, ördögök és boszorkák In: *Démonok és megmentők. Népi vallásosság a tibeti és mongol buddhizmusban.* Szerk. Kelényi B., Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Művészeti Múzeum, Budapest, 2003. pp. 27-46.
Birtalan: *An Invocation*	Birtalan, Á.: An Invocation of Dayan Dērx Collected from a Darkhad Shaman's Descendant. In: *The Black Master. Essays on Central Eurasia in Honor of György Kara on His 70th Birthday.* Ed. S. Grivelet – R. I. Meserve – Á. Birtalan – G. Stary. Harrasowitz Verlag, Wiesbaden, 2005. pp. 21-32.
Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*	Birtalan, Á.: *Darkhad Samanic Texts. Performers – Communication – Genres.* Bp. 2005. (Kézirat.)
Birtalan: *Die Mythologie*	Birtalan, Á.: *Die Mythologie der mongolischen Volksreligion. Wörterbuch der Mythologie. I. Abteilung, Die alten Kulturvölker.* Szerk. E. Schmalzriedt – H. W. Haussig, Klett-Cotta, Stuttgart 2000.
BT	A Nagy Isten, a Világi Hívő Nagy Skye ri, a Félelem

	Nélküli Hős Ta yan Te ri khe számára készített áldozat felajánlásának módszere. Az esőként hulló vágyakat teljesen betöltő drágakőkirály. A tibeti cím: *Lha chen dge bsnyen skye ri chen po 'jigs med dpa' po ta yan te ri khe zhes grags pa la mchod gtor 'bul tshul 'dod dgu'i char 'bebs yid bzhin dbang rgyal zhes bya ba bzhugs so.*
BTV	A BT-nek az MTA Keleti Gyűjteményében található, MTA 629/11-es számmal jelzett változata.
Galdanova	Galdanova, G. P. – Žukovskaya, N. L. – Očirova, G. N.: The Cult of Dayan Derkhe in Mongolia and Buryatia. In: *Journal of the Anglo-Mongolian Society* 9 (1-2) 1984. pp 1-10.
Kara: *A köztes lét*	Kara Gy.: *A köztes lét könyvei. Tibeti tanácsok halandóknak és születendőknek.* Farkas Lőrinc Imre Kiadó, Budapest, 1998.
Kara: *Szótár*	Kara Gy.: *Mongol-magyar kéziszótár.* Terebess Kiadó, Budapest., 1998.
Kelényi	Kelényi B.: A jó szerencse kultusza. In: *Démonok és megmentők. Népi vallásosság a tibeti és mongol buddhizmusban.* Szerk. Kelényi B., Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Művészeti Múzeum, Bp., 2003. pp. 47-78.
LhCh	A Nagy Isten, a Világi Hívő, a Félelem Nélküli Hős Ta-yan Te-ri-khe néven ismert (istenség) segítségével végzendő azonnali ördögűző áldozati szertartás. Az ördögök seregének őrlőmalmára sújtó villámvadzsra. A tibeti cím: *Lha chen dge bsnyen 'jigs med dpa' bo ta yang te ri khe zhes grags pa'i sgo nas glo bur las bcol gtor bzlog pa'i cho ga bdud dpung phye mar 'thag pa'i gnas lcags rdo rje'i thog mda' zhes bya ba bzhugs so / /*
Nebesky-Wojkowitz	Nebesky-Wojkowitz, P.: *Oracles and Demons in Tibet. The Cult and Iconography of the Tibetan Protective Deities.* Tiwari's Pilgrimd Book House, Kathmandu, 1993.
Rigzin	Rigzin, Ts.: *Tibetan-English Dictionary of Buddhist Terminology.* Library of Tibetan Works and Archives, Dharamsala, 1986.
Sárközi: Dayan Degereki	Sárközi A.: Dayan Degereki megidézése. In: *Helyszellemek kultusza*

	Mongóliában. (Őseink nyomán Belső-Ázsiában 3.) Szerk. Birtalan Á., Új Mandátum, Budapest 2004., pp. 161-176
Sárközi: *Egy pogány istenség*	Sárközi A.: *Egy pogány istenség a buddhista pantheonban.* (Kézirat.)
Sárközi: *Hogyan kerül…*	Sárközi A.: *Hogyan kerül az ős-sámán a mongol lamaista egyház istenségei közé?* (Kézirat.)
Skilton	Skilton, A.: *A buddhizmus rövid története.* Corvina, Budapest, 1997.
Voigt	Voigt, V.: *A vallás megnyilvánulásai. Bevezetés a vallástudományba.* Timp Kiadó, Bp., 2006.

1.7. Köszönetnyilvánítások

Ezúton szeretnék köszönetet mondani azoknak a személyeknek és szervezeteknek, akiknek a hozzájárulása nélkül nem sikerült volna elkészítenem disszertációmat: témavezetőmnek, Birtalan Ágnesnek a doktori képzésem idején kifejtett támogatásáért, tanácsaiért és a rendelkezésemre bocsátott anyagokért; Sárközi Alice-nak és Bethlenfalvy Gézának a munkámat érintő javaslataikért és azért, hogy több, kutatásaimban nélkülözhetetlen szövegre is felhívták figyelmemet; Orosz Gergelynek a felajánlási szövegek fordításának kezdetén nyújtott segítségéért; Karmadordzse dge rgan lags-nak az ismeretlen szavakhoz fűzött magyarázataiért és terepmunkám lehetővé tételéért, Balogh Mátyásnak és Seres Istvánnak a mongol terminológia feldolgozásában nyújtott szakmai tanácsaiért; Varju Katalinnak, Debreczeni Ákosnak, Oláh Lászlónak, Szekeres Jánosnak, a *Greenpeace Magyarország Egyesületnek,* valamint a *Messzelátó Egyesületnek* azért, hogy biztosították munkám materiális feltételeit; és végül, de nem utolsósorban többi barátomnak támogatásukért, biztatásukért.

2. Dayan Degereki: buddhista hegyistenség és a sámánbeavatások szelleme

2.1. Az istenség kultuszának földrajzi elterjedése

2.1.1. Dayan Degereki barlangja és kolostora

1969-ben néhány magyar barlangász Észak-Mongóliában járt tanulmányúton. A Xöwsgöl-tó keleti partján fekvő Cagãn Ũr városától 55 km-re északkeletre meglátogattak egy vulkáni kőzetben megbúvó tektonikus hasadék mentén elhelyezkedő barlangot, amelybe négyszög alakú bejáraton át lehetett bejutni. A bejárat mögött lévő 15-ször 15 méteres terem közepén kövekből emelt áldozati oltárt találtak, rajta ruhadarabok, hajtincsek, szent könyvek, füstölők és töltények hevertek. Az oltár mögött buddhista imazászlók lógtak, ezek alatt pedig egy járaton újabb széles terembe lehetett bejutni. A terem jobb sarkából falétra vezetett a felső szintre. A kb. 200 m hosszú barlang falai mentén szalagokkal és színes rongyokkal díszített cseppkőfolyásokat találtak, mögöttük *airag*-gal teli tálkák álltak.[41]

[41] Bencze G. – Székely K. – Tompa L.: Tanulmányúton Mongóliában. In: *Karszt és barlang. A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társaság Folyóirata.* Budapest, 1969/II. pp. 75-76.

Ez a barlang Dayan Degereki kultuszának központi helyeként vált ismertté, ahol sámánhitű és buddhista hívek egyaránt áldoznak az istenségnek. A Magyar–Mongol Nyelvjárás- és Népi Műveltségkutató Expedíció a 90-es évek közepén már egy győzelmi lobogókkal felékesített szobrot is talált a helyszínen, amely az istenséget lovon ülve, felfegyverzett harcosként ábrázolta. A sisakos, kezében jogart tartó alak körül *kha-btags*-ok (mong. *qadaγ*, halh. *xadag*; tiszteleti ajándékkendő), lámpák, füstölőmaradványok, ételmaradékok, bankjegyek és fényképek hevertek az istenség jelenkori tiszteletéről tanúskodva.[42] A barlangba zarándoklók Dayan Degerekiben főként a termékenységistent látják, de az anyagi jólét érdekében is végeznek áldozatot. Aki bebújik az *exīn umai*-nak, „anyaméh"-nek nevezett kisebb üregbe és kimászik belőle, megtisztul bűneitől.[43]

Cagán Ũr járásközpontban az 1990-es mongol rendszerváltás után egy új szentély épült Dayan Degereki tiszteletére, mivel a régit a harmincas évek vallásellenes propagandájának jegyében lerombolták. Az expedíció tagjai is itt szálltak meg útjuk során, s egy tiszteleti szertartást is alkalmuk volt megtekinteni; ez a ceremónia tantrikus buddhista alapokon nyugodott ugyan, ám magán viselte a sámánhit jegyeit.[44]

Dayan Degereki egyes legendák szerint földi életében sámán volt Dzsingisz kán udvarában, egészen addig, amíg magára nem haragította az uralkodót, mivel ellopta annak jegyesét (más források szerint a lányát) az esküvőről. A kán üldözőbe vette őt, s utolérve már majdnem levágta kardjával, amikor a sámán az elrablott nővel együtt hirtelen kővé vált.[45] A régi kolostor (Dērxīn Xürē) mellett állott az a kő, amelyet a legendák magának Dayan Degereki megkövesedett testének tulajdonítanak. Ez a kő a helyi lakosok szerint valaha a földön feküdt, majd magától fellált, s egy, a Dzsingisz kán nyilától származó lyukat lehetett látni rajta. A hívek tiszteletük jeléül selyembe öltöztették a bálványt és minden év július 10-én, Dayan Degereki ünnepnapján ruhát cseréltek rajta; ilyenkor a szikla megnedvesedett és izzadságszagot árasztott. A követ 1929-ben ismeretlen személyek ellopták, s a helyére került új szikladarabot már nem az eredeti helyen, hanem egy korábbi szállodából kialakított szentélyből állították fel.[46]

[42] Birtalan: Darkhad Shamanic Texts, p. 22.
[43] Sárközi: *Hogyan kerül*…, p. 2.
[44] Birtalan, Á.: *An Invocation*, p. 22. és Sárközi, id. mű, p. 2. A beszámoló szerint a szertartásvezető ruházata és felszerelése a sámánokéhoz volt hasonlatos, és a gyógyító ceremónia egyes részei – például, amikor a betegséget „átvitték" az áldozati tárgyakra, amelyeket azután kihajítottak a kolostorból – is a sámánhitű gyakorlatot idézte.
[45] Ennek a legendának több változata is van: egyes variánsokban nem karddal, hanem nyíllal akarták megölni a sámánt, más verziók szerint pedig nem *Dzsingisz kán,,* hanem egy istenség üldözte őt. (Galdanova, p. 3.)
[46] Sárközi: *Egy pogány istenség*, p. 3.

Galdanova beszámol egy másik, Dayan Degereki barlangjával kapcsolatos mítoszról is, amely szerint az istenség gyermekei (más változatokban csak a lányai) a mai napig a barlangban élnek, és őrülettel sújtják azokat, akik a közelükbe merészkednek. Ennek az elképzelésnek van némi valóságalapja is: a mészkőbarlangokban gyakran halmozódik fel fojtogató karbonsav, ami pszichés rendellenességek, rosszullét kiváltó oka lehet. Dayan Degereki kultuszhelyének második szintjén is tapasztaltak magukon ilyen tüneteket a látogatók.[47]

A Dayan Degerekiről szóló sámáninkvokációk több, az istenséghez kapcsolódó helyszínt is megneveznek. Az alábbi darhat szövegrészletek közül az első rövidebb, míg a második bővebb leírást ad azokról a helyekről, amelyeket a Dzsingisz kán lakodalmáról való menekülése során érintett:

1.
(…)
Fenséges, szent Dayan Dērx!
Hitvesedet a magas hegy barlangjába rejtve
Az Örg« folyó torkolatánál,
A fennsíkon, a széles Üür (folyónál)[48]
Átváltoztattad magad és
Kőszoborrá lettél.
Bronzkő mellel és
érckő alapzattal – ez a te történeted.[49]
(…)[50]

2.

[47] Galdanova, p. 4.
[48] Az Örg« folyó Xöwsgöl tartomány Čandamani járásában, az Ũrin folyó pedig ugyanezen tartomány Cagān Ũr járásában található. (Lásd Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 11.)
[49] Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 13. Erről és a továbbiakban idézett sámánszövegekről bővebb formai és tartalmi leírást adok a 4. fejezetben
[50] Az eredeti darhat szöveg (lásd Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 13.):
Xan bogd Dayin Dērx-ē!
Öndör ūlīn agued xatnā nūn,
Örg« golīn adag
Örgön &rīn den¤id
»rīn biyē xuwilgan,
Xürel čulūn cē¤tē,
Xüder čulūn bögstē,
Xöš« čūlū bolson t½xtē.

(…)

Van egy lakóhelyed a Hangai-hegységben,
Szent vized a jeges források itala.
Engedd, hogy hívjalak, ide szólítsalak, fenséges Dayan Dērxem!

Meglátogattad Dzsingisz kán palotáját és
Amikor készültél elhagyni azt,
Megtaláltad a hangot a (királynővel);
Elhatároztad, hogy elrabolod őt
Amikor a csillagok feltűntek az égen, és
A tömeg ünnepelt,
Magad elé tetted lovadra kiválasztott királynődet és
(Lovadat) hajszoltad, hogy elvágtasson az Onon folyótól

Átkeltetek a Xerlen folyón,[51]
Elhagytátok a Xentī hegység szurdokait,[52]
(Mások) üdvözlése nélkül hajszoltad (lovadat).

Mialatt menekülni próbáltatok,
Elhagytátok a Min̂jin Xangai-t,[53]
Teljes sebességgel száguldottatok egy szürke lovon
A Būral folyó[54] szájához.
Teljes sebességgel száguldottatok egy patás lovon és
A Tuĵin Nars[55] lábánál majdnem elkaptak benneteket.
Közel álltál az eszméletvesztéshez, (de)
Elméd ötletes gondolatot szült, és
Átváltoztatva saját testedet
Sámánfává[56] lettél.

[51] A Xerlen folyó Xentei, Töw és Dornod tartományokon folyik keresztül, és a Dalai-tóba torkollik. (Birtalan: Darkhad Shamanic Texts, p. 18.)
[52] Kelet-Mongólia Xentī tartományában húzódó hegység.
[53] A „Hód erdős ligete". Selenge tartományban. (Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 18.)
[54] „Szürke folyó", Selenge tartományban folyik. (Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 18.)
[55] „Fenyő-liget", hegy Selenge tartományban. (Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 18.)
[56] Azokat a szokatlan formájú fákat nevezik *udgan mod*-nak, „sámánnő-fának", amelyek körül termékenységkultusz alakult ki. A szövegben említett fa Selenge tartományban található. (Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 18.)

Az ég és föld között
(Vágtattál sebesen), mint egy eltévedt lövés,
Meglocsoltad (lovadat) a Tüšig Cagān tó[57] vizéből,
Elhagytad a Fenséges Towxon[58] hegyét,
Amely kiváló hely a pihenésre, lenyugvásra,
Futásra ösztönözted (lovadat) a szürkületben,
Elhagytad a Xantāi[59] szurdokait,
Eldugtad feleségedet egy barlangban
az Örg« folyó szájánál[60]
Átváltoztattad látható testedet.
Mialatt kőszoborrá változtattad magad,
Bronz mellkassal
Érckő talapzattal,
Dzsingisz uralkodó katonái azt mondták:
„Ez a hülye dagadt, őrült nyomorék!”
Verni kezdtek összes erejükkel,
A szobor elejéről kardjukkal.
Kardjaik és szablyáik pengéje kicsorbult.
„Megmutatta varázserejét”, mondták,
„Ez nem könnyű dolog,
ez egy rossz előjel”, mondták és elmentek.[61]

(…)[62]

[57] A „Fehér Támogatás” tava Selenge tartományban. (Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 18.)
[58] Towxon xan, kialudt vulkán Selenge tartományban. (Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 18.)
[59] A Xantāi-hegység Bulgan tartományban húzódik. (Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 18.)
[60] Ez nyilvánvalóan nem ugyanaz a barlang, ahol Dayan Degereki kultusza kialakult. (Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 18.)
[61] Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, pp. 17-18.
[62] Az eredeti darhat szöveg (lásd Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 17.):
Xangae xöwčind nutagtae,
Xarj bulgīn aršān undtae,
Xān Dayin Dērxē urin dūdyā!

Ejen Čingisīn ordongōr
Erge¤ bū¤ mordoxdō,
Ew jüegē ololcōd,
Er jorig gargād,
Ogtorguen od tügexed,
Olon uls naeran dundā baexad,
Oncol¤ toxirson xatnā d½ren
Onon mörn«s güelgene.

A következő szövegrészlet olyan helyneveket tartalmaz, amelyeket eddig még nem sikerült meghatározni:

(…)

Sámán-láb az átkelőd,

Vese-halom az éléstárad,

Füzes-magas az átkelőd,

Teve-kövön éjszakázol,

Füst-tenger a lakásod,

Szép hazád messze van.

Xerlen golīg gatal¤,
Xentī nurūgār dam¤in,
Mendgüe güelgene.

Jugtaxdā
Min¤in Xangae n' dam¤in,
Būral morinī xurdār
Būrlīn golīn adagt,
Tūraet morinī xurdār
Tu¤in narsnī xöld güecegde¤,
Uxān sanān balartax šaxam
Uran uxān setge¤,
Ūl biyē xuwilga¤,
Udgan mod bolon xuwilaw.

Tenger gajrīn xōrond
Tensen sum šig xurdlan,
Tüšig cagān nūrās undlan,
Towlo¤ sātax
Towxon xan ūl daeran,
Xarī bürīgēr güelgen,
Xantan nurūgār dam¤in,
Öndör ūlīn agued xatnā nūn,
Örg« golīn […] adagt
Öngön biyē xuwilga¤
Xürel čulūn cē¤tē,
Xüder čulūn bögstē,
Xöš« čulū bolon xuwilaxda,
Ejen Čingisīn bātrūd,
"Erg½ teneg golīson tärxīg!" – gēd,
Egclen urdās n' selmērē,
Er čadlā meden cawčixad
Ild selemnī ire emterxed,
"Id šid üj½lew." – gēd.
"Yürīn xereg biš
Yorīn mū üjegdel." – gēd bucaw.

Kumisz-sötét az éléstárad,

Száraz szürke meder az átjáród[63]

(…)[64]

Ugyanazon szöveg alábbi szakasza újabb ismeretlen helyeket sorol fel, de földrajzilag már kiterjeszti az istenség hatókörét:

(…)

Vizek nagyja vörös Tayiγal,

Hegyek nagyja mesteri Tangnu.[65]

Hazád a keleti hegyvonulat

Álomszolgák az őseid.

Hazád a nyugati hegyvonulat.

Középen Pekinget alapítottad.

Hét nemes leszármazottja

Birka-kőn a nappalod,

Marha-kőn a délidőd.

Vizek nagyja vörös Tayiγal.

Kegyes úr![66]

(…)[67]

---

[63] Sárközi: *Dayan Degereki*, pp. 163-164.
[64] Az eredeti mongol szöveg (lásd Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 175.):
Böge-yin sigir-e damǰilγ-a-tai
Böger-e toloγai güyüdeltei
Njarasun öndör damǰilγ-a-tai
Temegen čilaγu qonoγ-tai
Sang-un dalai saγudal-tai
Sayiqan qoǰi nutuγ-tai
Ayiraγ bürüg güyüdel-tei
Araγ boγorol damǰilg-a-tai
[65] A Tangnu/Tannu hegység Urianxai tartományban. (Lásd Sárközi*: Dayan Degereki*, p. 175.)
[66] Sárközi: *Dayan Degereki*, pp. 164-165.
[67] Az eredeti mongol szöveg (lásd Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 175.):
Usun-u yeke ulaγan Tayiγal
Aγula-yin yeke uran Tangnu
ǰegün šinaγan-tu nutuγ-tai
ǰegüdün barlaγ yasutai

2.1.2. Dayan Degereki tiszteletének egyéb helyszínei

A Xöwsgöl megyei kultuszközponton kívül több területen is elterjedt Dayan Degereki imádata, bár sehol másutt nincsenek saját tiszteleti helyei. Az istenség a betelepülő mongoloknak köszönhetően hódolatban részesül az oroszországi Burjátföld Oka, Zakamen és Tunka körzetében élő népek körében, valamint ugyanezen tartomány Szelenga és Csita tájegységein. Az eltérő kulturális viszonyok és az a tény, hogy Dajan Degereki „kívülről érkezett" a helyi pantheonba, némi formai változást eredményezett kultuszában, de alapvető sámánhős és *genius loci* jellegét nem veszítette el.

A róla szóló legendák, mitikus történetek itt is kihangsúlyozzák Dayan Degereki sámánhős mivoltát. Életében nagy tisztelet övezte, ám Dzsingisz kán – más változatokban egy istenség, *burqan* – valamely bűne miatt megtámadta őt, s mikor le akarta vágni kardjával, a sámán inkább kővé vált. Egy zakameni burját mítosz szerint Bošogtu kán akaratos és kezelhetetlen fia volt, aki a sámánok talárját (*orgoi*) és dobját (*xese*) birtokolta. Rábeszélte testvéreit, hogy rabolják el a halha Sayin Noyan kán[68] lányát, s a ezért kán bosszút esküdött ellene. Katonáival üldözőbe vette a testvéreket, és sorban leölette őket; utoljára, hetedikként Dayan Degereki került sorra. Nem sokkal ezután állatvész tört ki a káni táborban, és az emberek között is halálos járvány ütötte fel a fejét. Egy jós azt tanácsolta a kánnak, végezzen áldozatot az urganti barlang közelében álló hegyes tetejű sziklánál és építsen mellette egy kolostort (*dacan*), így elkerülheti a további pusztulást. Nemsokára fel is épült a Dērxīn Xürē,

Baraγun sinaγan-tu nutuγ-tai
Bayatur barlaγ yasutai
Dotor-a Begeĵing-i toγtoluγulday
Doloγan noyad-un uγsaγ-a-tai
Qonin čilaγu qonoγ-tai
Üker čilaγu üde-tei
Usun-u yeke ulaγan Tayiγal
Qayiraqan minu!

[68] A Bošogtu kán („az ég kegyelméből kán") és a Sayin noyan kán („jó úr kán") elnevezések valós történeti rangokat takarnak. Az előbbi tiszteleti nevet Γaldan ojrát kán (1670-1697) kapta Kang xi mandzsu császártól, aki ezzel a gesztussal és egy uralkodói pecsét átadásával tette őt legitim vezetővé (lásd Birtalan Á. - Rákos A.: *Kalmükök. Egy európai mongol nép.* TEXTerebess No. 1., Terebess Kiadó, Budapest, 2002. pp. 19-20.), utóbbi pedig a halhák egyik ojrátokkal ellenséges uralkodójára utal (lásd: Ballis, W. B.: The Political Evolution of a Soviet Satellite: The Mongolian People's Republic. In: *The Western Political Quarterly*, Vol. 9, No. 2 (Jun., 1956) pp. 293-328.)

deres lovat áldoztak Dayan Degereki szellemének, aki abbahagyta ártó tevékenységét és a sziklába költözött. Azóta járnak a kőhöz halhák, kalmükök és burjátok felajánlásokat végezni: reggelente kilenclyukú kanállal mutatják be tejáldozatukat.[69]

Ez a legenda jó példa egy istenség „honosítására": itt Dayan Degereki már ojrát származású sámánként, tehát eredetileg a halhák ellenségeként szerepel. Az északi buddhizmus mongóliai térhódítása után pedig fordított irányú mozgásra is találhatunk adatot: az általam fordított felajánlási szöveg a tibeti Amdo tájegységre helyezi az istenség lakhelyét.[70]

2.2. Dayan Degereki alakja. Kultusz és tisztelet

2.2.1. A sámánok beavató szelleme, a termékenységisten és a Tan védelmezője

Dayan Degereki nevére vonatkozóan már többféle etimológiai magyarázat is napvilágot látott. G. N. Potanin párhuzamot von a név Tain Tirxin verziója és a *tarxan, darxan* („szent", „sérthetetlen") szavak közt, míg Ya. Cewel a „leghatalmasabb", a „legerősebb a világon" jelentést tulajdonítja neki.[71] Az istenséget Xayirxan-nak is nevezik, amely megjelölés gyakran előfordul szent hegyek tabuneveként.[72] Az írott mongol nyelvi alak halha és darhat megfelelője Dayan Dērx, Xān Bogdo Dayan Dērx, a burjátoknál Dayan Dērxe, Tuvában pedig Tayan Tērx alakban szerepel.[73] Tibetizált formája a gyakorlattal ellentétben nem a név fordítása, hanem kvázifonetikus átbetűzése két változatban: Ta yan Te ri khe és Ta yan Te re khe.

Fentebb már esett szó egyes Dayan Degerekihez köthető legendákról, most szeretném közölni mitologikus életrajzainak több más motívumát is. A különböző mítoszok vagy mítoszváltozatok egyetértenek abban, hogy személyében nagy erejű sámánőst tisztelhetünk. Ezt a motívumot azért érdemes kiemelni, mert ékes példaként szolgál a buddhista térítés

[69] Galdanova, pp. 4-5. A kilences számnak misztikus jelentése van a mongoloknál, talán összefüggésbe hozható azzal az indiai elképzeléssel, hogy a 9-es a tér mágikus száma. (A 12-es pedig az idő mágikus száma, s a kettő szorzata adja a szent 108-as számot.)
[70] A BT Dayan Degerekinről mint „általában véve ezen a világon, közelebbről pedig a Havas Földnek nevezett ország Mdo smad körzetében élő" istenségről beszél. (Lásd 5.fejezet, 5.1-es alfejezet 1. fólió).
[71] Galdanova, p.10.
[72] Sárközi: *Hogyan kerül…,* p. 1. és Birtalan: *Die Mythologie*, p. 968.
[73] Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 21.

módszerére, amely a terjeszkedés során soha nem törli el az eredeti hitvilágot, inkább rátelepszik, magába olvasztja azt.[74]

Ha megvizsgáljuk a Dayan Degereki személyéhez[75] köthető kultuszformákat és azok változásait, egy olyan vallási fejlődés menetét látjuk kibontakozni, amelynek állomásait kielemezve könnyen alkothatunk egy vizsgálati és leíró rendszert, amely – induktív módszerrel, az egyestől az általános felé haladva – képes megjeleníteni a hitrendszereknek a mágikus gyakorlatok szintjéről a fejlettebb elképzeléseken keresztül a tételes vallásokkal való találkozásáig, vagy azzá válásáig tartó útját. Mivel a barlangokat Mongólia és a Bajkál környéki területek lakói már jóval a sámánhit megjelenése előtti időktől kezdődően az Anyaföld[76] méheként (*exīn umai*, „anyaméh") fogták fel és a gyermekáldásra vágyók sikerük érdekében áldozatokat mutattak be nekik (vagyis az általuk megtestesített természetfeletti erőknek), valószínűsíthető, hogy innen származik a később sámánszellemként megjelenő Dayan Degereki termékenységistenként való értékelése.[77]

A sámánhitű lakosság kultikus hellyé emelte Dayan Degereki követ, őt magát pedig a szellemvilágban helyezte el; úgy tartják, halála után ő lett az a segítő túlvilági lény, aki a sámánbeavató szertartások rendjére ügyel. Az „öröklött tehetséggel" (*udxa*) rendelkező sámánjelöltek a kőhöz járultak, hogy megnyerjék „pártfogó szellemük" (*saxius*) jóindulatát, aki megadta nekik az erőt a sámánná váláshoz. A szikla szomszédságában állítólag négy *oboγa* állt, s minden egyes jelöltnek el kellett haladnia mellettük. A rossz sámánok nem voltak képesek erre; rosszul lettek, vagy akár meg is haltak a próba során, de mindenképpen elveszítették *ongon*-jaikat (ősszellemek, segítők). A jó sámánok viszont sértetlenül elérték a követ, s megnyerve a *saxius*-t, elkezdhették a praktizálást.[78]

Dayan Degereki ebben a formájában kétarcú személyiség: egyrészt segíti a sámánokat, és csakis a *jó* sámánokat, másrészt viszont hatalmas károkozásra is képes: amennyiben nem kielégítő a helyi lakosság által felajánlott áldozat, megsértődik és állatvésszel, járványokkal sújtja őket. Elképzelhető, hogy mítoszának ez a motívuma szintén az ősi, a sámánhit megjelenése előtti időkre nyúlik vissza, hiszen a valláskutatók többsége szerint magának a

[74] A. Goldschmidt, a közel-keleti történet professzora szerint a korai kereszténység is azért válhatott népszerűvé a kelet-mediterrán térségben, mert magába olvasztotta a korábbi hitrendszerek számára használható elemeit. Így jöhetett létre például Jézusnak az egyiptomi Ozirisszal való azonosítása. (Lásd. Goldschmidt, A.: *A Közel-Kelet rövid története.* Maecenas Könyvek, Budapest, 1997. p. 29.

[75] Dayan Degereki jellemvonásairól, a neki tulajdonított erőkről és alakjának ikonográfiai jellemzőiről a 3. fejezetben írok bővebben.

[76] Mong. Altan Delekei, „Arany Világ".

[77] Galdanova, p. 7.

[78] Galdanova, p. 1.

vallásnak a kialakulása is hasonló okoknak köszönhető: a természeti jelenségeket még nem ismerő, azokat félő és természetfeletti hatalommal felruházó ember a *mágiát* alkalmazta a sorscsapások elkerülése és az áhított javak megszerzése érdekében; egy ilyen kijelentésre azonban nem mernék vállalkozni, mert véleményem szerint az emberi történelem során kialakult összes vallás – még a legújabb keletűek is – középpontjában a *rossznak* elkerülése és a *jónak* elnyerése áll,[79] tehát ez a két törekvés időtől és tértől független, állandó.

Az északi buddhizmus megjelenésével Dayan Degereki kultuszának is idomulnia kellett a megváltozott körülményekhez. Az ekkor keletkező – vagy ekkor átformálódó – legendák a dalai láma szinte egyenrangú vetélytársaként kezelik, aki ügyesebb, mint a buddhista egyházfő: vetélkedésük során 1300 lelket ment meg a pokol tüzétől, míg a dalai láma csupán ezret. Képességeinek jutalma (vagy büntetése?): Mongóliába küldik, hogy legyen segítségére a Tan új követőinek, az északi buddhizmusba éppen betagozódó sztyeppei nomádoknak. Sámánhitű, vagy annak látszó elem is szövődik ebbe a történetbe: útközben olyan erővel tűz fejére a nap, hogy kettéválasztja sámándobját, s egyik felét a feje fölé akasztva eltakarja az égitestet. Ezt a fél dobot aztán ott felejti, és ettől kezdve lesznek egyfenekűek a sámándobok.

Dayan Degereki tisztelői között a fekete és a sárga hit, a sámánizmus és a buddhizmus képviselőjeként is ismert. Egyes darhat fekete sámánok nem fogadják el őt, Pürew szerint azért, mert elárulta vallását, amikor a buddhistákhoz csatlakozott.[80]

2.2.2 Az oltalmazó istenség

Galdanova leírja a Dayan Degereki kővé válásáról szóló legendának egy olyan változatát is, amelyben az elrabolt asszony csak akkor kövesedik meg, amikor már elbújt a barlang egy hasadékában.[81] Az asszony melléből ezután gyógyító vízforrás kezd csörgedezni; ha egy beteg megfürdik benne, meggyógyul, a gyermektelenekre pedig gyermekáldás köszönt. Az istenséghez kapcsolódó termékenységkultusz is továbbvándorolt a mongolok kitelepedése során: Burjátföldön úgy tartják, Dayan Degereki maga segíti elő a gyermekáldást és meg is óvja a szerencsétlenségektől a kisdedeket. Gyermekhalál vagy –betegség esetén

[79] A *jó* és a *rossz* ebben az esetben nem szó szerint, hanem a lehető legszélesebb értelmezési skálán értendő; a buddhisták számára például ezek a fogalmak tartalom nélküliek, de mégis létezik számukra pozitív és negatív, üdvös és kártékony szembeállítás: a *saðsãra* és *nirvãna* kettőssége is ilyen.
[80] Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 21.
[81] Galdanova, p. 4.

régebben fekete lovat szenteltek fel számára: nem ölték meg az állatot, csupán megjelölték, mint az istenség tulajdonát.[82]

A Dayan Degerekinek végzett áldozatok egy ősi, sámánhitű formája az északi buddhizmus megjelenése és az istenség kultuszának átformálódása után is megmaradt. Ez a juhcsontok elégetésének rítusa, amelyre a barlang mellett heverő kövön kerül sor. A juhcsontokat elégetik,[83] a hamvakat egy sámán felszentel, majd az áldozatot végeztető személy bebújik a barlangba. A sámán kérdésére számot kell adnia a maga körül látott jelenésekről. Ha egy gyermek alakja tűnik fel a félhomályban, gyermekáldásra, ha állat, akkor bőségre számíthat. Egyes esetekben maga az istenség is feltűnhet: amennyiben teste sötét árnyalatú, nehéz és gondokkal teli életre lehet számítani, de a világos vagy arany testszín a boldogság hírnöke.[84]

Az általam fordított szövegben a hegyistenséggé vált sámán mindenféle módon segít az embereknek: biztosítja az anyagi javakat, előzi a betegségeket és a halált, megfutamítja az országra törő ellenséges hadakat, szerencsét és életerőt ad, megakadályozza a szellemi fejlődés során feltámadó ártó erők munkálkodását és fogadalmának megfelelően elpusztítja vagy meghódoltatja a Tan összes ellenségét.[85] Ebben a formában már a buddhista vonások dominálnak (bár számos elem tanúskodik a vallási szinkretizmusról), s ha nem ismernénk az istenség kulturális körülményeit, nem lenne egyszerű megkülönböztetni a tibeti hegyistenségektől.[86]

2.3. Néhány gondolat a mítoszok egyes motívumairól, elemeiről

Dayan Degereki mitikus életrajzainak, a róla szóló történeteknek olvasása során felvetődött bennem néhány további kutatást és átgondolást igénylő hipotézis. Amikor ezeket megemlítem, abból a tényből indulok ki, hogy a különböző legendák, mítoszok gyakran alkalmaznak olyan szimbólumokat vagy utalásokat, amelyek hátterében vallási, történeti vagy társadalomtudományi vonatkozású körülmények húzódnak meg.

[82] Galdanova, p. 5. és Sárközi: *Egy pogány istenség*…, p. 4.
[83] Galdanova, p. 3. A szerző nem említi, az állat mely testrészének csontjairól van szó.
[84] Galdanova, p. 5.
[85] Lásd a 4. fejezetet.
[86] Lásd a 3. fejezetet.

A Dalai láma és Dayan Degereki vetélkedéséről szóló legenda vizsgálatakor az a meglátásom támadt, hogy ennek a történetnek egyes elemei szimbólumként is értékelhetőek és többszörös jelentéstartalmat hordoznak, igazi mondanivalójuk pedig a sámán buddhizmusra térésének rejtett értelmű leírása. Véleményem szerint az út, amelyen Dayan Degereki Mongóliába indul, a buddhista Tan ösvényét jelképezi. A forró napsugár a tudás fénysugarának megjelenítése, ami a sámánt még bántja, még idegenkedővé teszi, s amely ellen egyetlen eszközzel, a sámán legfontosabb kellékével, a dobbal próbál meg védekezni. Miután megpihent az árnyékban, a fél dob is ott marad, mintha Dayan Degereki maga mögött hagyná sámán mivoltát, legalábbis addigi lényének *felét*, hogy helyére beköltözhessen az új szellemiség. A szibériai sámántörténetekben is találunk hasonló motívumokat; ezekben a sámán meggyengülése, fele erejének megsemmisülése lesz a következménye a fél dob elvesztésének. Elképzelésem helytállóságáról a későbbiekben egyéb helyistenségek „megtérés-történeteinek" vizsgálatával szeretnék meggyőződni.

Az asszonyrablásról szóló legendának van egy – fentebb is említett – változata, amelyben nem Dayan Degereki változtatja át az elrablott arát, hanem maga az asszony bújik el és válik kővé a sámán átalakulását követően. Ez a variáns tehát már úgy állítja be a dolgot, hogy az asszony maga sem akarta a káni menyegzőt, hiszen elmenekült üldözői elől. Bár ez a motívum – összevetve a darhat sámáninvokáció közlésével, ahol a sámán „megtalálta a hangot a királynővel" – Dzsingisz kán tekintélycsökkenésének bizonyítéka is lehetne, amely esetben erős vallási hatást kellene feltételeznünk (a hódítót elhagyják egy sámán, egy gyógyító kedvéért), ám a párhuzamos legendában magas rangú egyházi vezető, a dalai láma marad alul Dayan Degerekivel szemben. Véleményem szerint itt arról lehet szó, hogy a helyi lakosság szempontjából fontosabb a „karnyújtásnyira lévő" lokális istenség tisztelete a történeti személyiségekénél, hiszen ő *jelenlévő*, és akár bosszút is állhat, ha nem részesül kellő megbecsülésben.

A Sárközi Alice által közölt, a 2.1.1.-es alfejezetben bemutatott sámánének első része ismeretlen, kisebb helyszíneket sorol fel, mint Dayan Degereki életének kulcsfontosságú területeit, majd egész hegyláncok birtoklásáról olvashatunk, és arról, hogy a sámánhős maga alapította Peking városát. A Dayan Degereki hatósugarának ilyen szintű kiterjesztése mellett is hangsúlyozott lokális terep (amelynek említése megelőzi és követi is a nagyobb tájegységekét) arra enged következtetni, hogy a helyi lakosság mintegy központi hellyé, nem csupán földrajzilag, de kozmológiailag is fontos területté emeli saját lakókörzetét.

Végezetül arra a fekete ló-áldozatra térnék ki, amelyet a beteg és a halott gyermekek érdekében végeznek. A betegség-űző szertartás teljesen egyértelmű, viszont felmerül a kérdés,

miért kell halál esetén is elvégezni a rítust? Erre csak egy magyarázat lehetséges: Dayan Degereki befolyása túlnyúlik az élet és halál határmezsgyéjén, s képes a túlvilágon bolyongóknak is segítséget nyújtani.

2.4. Összegzés

Dayan Degereki kultuszának vizsgálatakor feltárulnak a vallási szinkretizmus egyes jellemző jelenségei és nyilvánvalóvá válik, hogy a kulturális fejlődés az istenséghez fűződő vallásos elképzelések mely állomásain haladt keresztül. A szinkretikus megnyilvánulások körébe tartozik a sámánhitű tradíció buddhista elemekkel való gazdagodása (legjobb példa az eredeti pantheon kibővülése: a későbbi sámáninvokációk már említést tesznek a „sárga irány" istenségeiről)[87], a buddhista elképzelések hasonló változása (például megmaradnak az eredeti áldozati formák, igaz, hogy szelídült formában; az állatokat már nem vágják le, csupán felszentelik), a kétféle hit találkozásakor pedig nem az *igazi* harcol a *hamis* ellen, hanem a *kétféle igazság* kerül kölcsönhatásba egymással (a Xövsgöl-tótól nyugatra élő darhat sámánok elfogadják a buddhizmus valóságát, hiszen „árulása" miatt kiközösítik Dayan Degerekit). Az egyes vallási formák egymásra rétegződése Dayan Degereki esetében jól megfigyelhető: a barlangok termékenységkultusza az istenség sámántulajdonságaival párosul, majd a buddhizmus érkezésekor új elemek kerülnek a helyi kultuszokba (Ezzel párhuzamosan a kolostorban a buddhista szellemiség él tovább.). Ha figyelembe vesszük, hogy maguk az egymással kapcsolatba kerülő vallások is egy évszázadokon keresztül tartó kulturális átformálódás révén, több, eredetileg egymástól elszigetelt rendszer összeolvadásával jöttek létre, feltehetjük a kérdést: milyen kritériumoknak kell érvényesülniük, hogy lassan egy – igaz, hogy földrajzilag korlátozott kiterjedésű – *új vallásról* lehessen szólnunk?[88]

[87] Lásd a negyedik fejezetet.

[88] A következő fejezetekben általánosabb jelenségek vizsgálatára – a különböző vallásokból származó, Dayan Degereki kultuszába beépülő elemek összehasonlítására – kerül sor, így talán szélesebb körű, nem csak a helyi viszonyokra jellemző következtetések is levonhatók lesznek.

3. Dayan Degereki istenség és a kultuszával kapcsolatos mitológiai alakok

A Dayan Degereki barlangjában tett látogatás során Galdanováék feljegyzést készítettek az ott talált faszoborról, amely az istenséget lóháton ülő harcosként ábrázolta. A körülbelül fél méter magas alak hagyományos mongol ruhát, hátán nyilakkal teli tegezt viselt, feje tetejére tornyozott haját egy *vajra* szimbóluma díszítette.[89] A kutatók publikációjukban megemlítik, hogy ez az ábrázolás eltér a Potanin, valamint a Rinchen és Nekljudov műveiben leírtaktól.[90] Potanin egy fadúccal papírra nyomtatott ikon illusztrációjáról ad számot: ezen a rajzon Dayan Degereki jobb kezében zászlót tart, kardot és tegezt visel. Körülötte felhők, a háttérben hegycsúcsok, a Nap és a Hold szimbóluma, lábánál pedig két kis szobor látható.[91] Rinchen és Nekljudov ábráján festett lovas szerepel, amelyet egy „lámaista templom" keretez, jobbjában zászló helyett ostort tart, fején hagyományos mongol kalapot visel.[92]

Ezek az attribútumok az istenség megszelídített tanvédő jellegéről tanúskodnak: a fegyverek már nem ártalmas célt szolgálnak, hanem a buddhista vallás elleni erőket hivatottak legyőzni, ám viselőjük eredeti, megtérése előtti életét is jelképezik. A disszertációmban idézett sámáninvokációkban fellelhető buddhista szimbólumok és istenségek, valamint a buddhista szövegek népvallási és sámánhitű elemei is azt mutatják, hogy az érintett vallási

[89] A *vajra* (szkt., szó szerinti jelentése „a kemény", „az erős", de „villám", „jogar" jelentésben is használatos; tibeti megfelelője *rdo rje*, a „kövek ura", mongolul *očir*, *vačir*, „gyémánt") a buddhizmus Gyémánt Útjának, a *vajrayāná*-nak egyik legfontosabb szimbóluma. Egyaránt szimbolizálja megvilágosodás összes jellemzőjét: az áthatolhatatlanságot, a megváltoztathatatlanságot, a mozdíthatatlanságot, a láthatatlanságot és az elpusztíthatatlanságot. Beer, p. 233.

[90] Galdanova, p. 3.

[91] Potanin, G. N.: *Očerki severo-zapadnoj Mongolii.* vyp. 2. materialy etnografičeskije. St. Petersburg, 1881, p. 158.

[92] Rintchen, B.: A propos du chamanisme mongol. Le cult de l'ongon Dayan Degereki chez les Mongols Khoutougaites du Kossogol. *Studia Orientalia,* vol 18., 1955. pp. 8-16.

formák hatást gyakoroltak egymásra. Jelen fejezetben hasonló szinkretikus megnyilvánulásokat kívánok feltárni, ezért a Dayan Degereki alakjára vonatkozó leírást követően a hozzá köthető jó és ártalmas erőket kívánom csoportosítani és elemezni.

3.1. Dayan Degereki

3.1.1. Ikonográfiai jellemzők

Az alábbi darhat sámáninvokáció-részlet[93] bemutatja Dayan Degereki ruházatát és attribútumait, amelyek közül több is szerepel a buddhista oltalmazó istenségek, főként a „hősök" körébe tartozó tanvédők és a hegyistenségek ábrázolásánál.[94]

(…)
Koronádon három tükör,
Korall és gyöngy ékesíti,
Lemezei tiszta aranyból készültek és
Fülesbagoly-toll a díszítése.
A nyakadba teszed
A bronztükröt,
Ami fürgén mozog és zörgő hangot ad,
Ami ismeri mindenki gondolatait,
Anélkül, hogy megérintené [őket].
(…)
A győzelem fehér zászlaja a jobb kezedben repked,
A kincset rejtő váza szépen mozog bal kezedben.
Hátadat felhőfehér köpönyeg takarja,
Hátaslovad fehér telivér.
Arany íjadat és nyílvessződet hordoztad,
Tegezed oroszlán és tigris bőréből készült,

[93] Az alábbiakban három különböző darhat nyelvű sámáninvokációból közlök részleteket; ezek mindegyikét Birtalan Ágnes *Darkhad Shamanic Texts* című kéziratos műve tartalmazza, s a *Dayan Dērxīn dūdlaga 1., 2.* illetve *3.* cím alatt szerepelnek (pp. 10-25.). Ezekből az invokációkból csupán a munkámhoz szükséges motívumokat és meghatározásokat emelem ki; teljes kulturális és vallási hátterük pontosabb megértéséhez lásd Birtalan lábjegyzetekben közölt etimológiai és egyéb magyarázatait.
[94] Nebesky-Wojkowitz, p. 8. Ezekről az istenségekről bővebb leírást közlök a 3.2-es alfejezetben.

Éles kardodat és szablyádat hordoztad.

(…)[95]

A tükröt a buddhista pantheon istenségei rendszerint a mellükön hordják és az istenség „mag-szótagja" (tib. *sa bon*, mong. *köröngge*) található rajta.[96] A negatív hatások feletti győzelmet jelképező győzelmi zászló és a kincsekkel teli váza is ismert buddhista szimbólumok, a nyolc szerencsés jelkép közé tartoznak.[97] A tigrisbőrből készült tegez a hősi istenségek fegyvertárához tartozik.

A tibeti nyelvű felajánlási ceremónia folyamán a szerzeteseknek meditációban maguk elé kell idézniük az istenséget, ezért az áldozati szöveg (BT) részletesebb leírást közöl tulajdonságairól.[98] Dayan Degereki itt fehér testszínű, két karú és egy arcú formában szerepel. Jobb kezében egy háromezer világot megmozgató fehér selyemzászlót tart (*stong gsum g.yo bar byed pa'i ba dan*), bal kezében a drágakővel töltött vázát. Díszruhát, fehér selyempalástot, fején pedig madártollakkal, diadémokkal és fénylő tükrökkel felékesített sisakot visel. Derekának jobb oldalán tigrisbőr tegez, balján leopárdbőrből készült íjtartó tok, fegyverei íj, nyíl, kard és egyéb éles fegyverek. Hátasa a háromezer világot egy pillanat alatt megkerülő fehér paripa. A szöveg szerint az istenséget más attribútumokkal is meg lehet jeleníteni; ilyenkor tükröt, *lung thang*-füzért, *pi wang*-ot,[99] íjat és nyilakat visel.

[95] Lásd Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 14. A darhat nyelvű szöveg:
Gurwan tol't titemtē,
Šür suwdār čimeglesen,
Ši¤ir altan darūlagtae,
Šar šuwūnī ödön goyiltoe,
Šāgi¤ ša¤ignasan dūtae,
X½nī bodol sanāg
Xürelcelgüi medregč,
Xürel tol' seltīg,
(…)
Barūn gartā cagān darcag xīsgesen,
J½n gartā erdnīn bumb d½weljsen,
Ar bī n' ½len cagān nömrögtē,
Armag cagān xölögtē,
Arslan, barsīn ar'san dugtuitae,
Altan num sumā agsan
Xurc ild selmē jūsen
(…)

[96] Nebesky-Wojkowitz, p. 8.

[97] Lásd a negyedik fejezetet 4.3.2.-es pontját.

[98] 5. fejezet 3a és 3b fólió. A tibeti nyelvű szövegrészleteket nem adom meg lábjegyzetben, mivel a Függelékben közlöm a teljes műveket.

[99] A *lung thang*-füzér a kelet ázsiai szappanfa (sapindus mukorossi) termésének magjából készült olvasó, a *pi wang* (kínai *biba*) pedig négy- vagy hathúros, fél körte alakú lantféle. Lessing, F. D.: *Mongolian-English Dictionary*. Bloomington, Indiana Mongolia Society, 1995.

A vezetőnek és kísérete tagjainak fején egy fehér *oð*, nyakukon egy vörös *āë*, szívükön egy kék *hūð* szótag jelenik meg.[100] A szöveg egy későbbi része azt is leírja, hogy Dayan Degereki „különféle lótuszok napkorong-trónusán", varázserejű paripán lovagol, és jobbjában lobogót, baljában vázát tart.

Az attribútumok áttekintő táblázata[101]

attribútum	**tibeti név**	**darhat név**	**mongol név**	**szanszkrit név**
korona	*prog zhu*[102]	*titim*	*titim*[103]	*kirīþa*
tükör	*me long*	*toli*	*toli*	*ādarœa*
sisak	*rmog*			
győzelmi zászló	*rgyal mtshan*	*darcag*	*darčag*	*dhvaja*
kincses váza	*gter chen po'i bum pa*	*erdenīn bumb*	*erdeni-yin bumba*	*mahānidhānakumbha*
tigrisbőr tegez	*stag ral*[104]	*dugtui*	*duytui*	
leopárdbőr íjtartó tok	*gzig shubs*[105]			
íj és nyíl	*gzhu, mda'*	*num, sum*	*num, sum*	
kard	*ral gri*	*ild*	*ildü*	
szablya		*selem*	*seleme*	
selyemzászló	*ba dan*			
díszruha	*'jol ber*			
selyempalást	*na bza' dar*			
füzér	*'phreng ba*			
lant	*pi bang*[106]			*viýā*

3.1.2. Dayan Degereki jellemzői, a neki tulajdonított erők és feladatkörök

3.1.2.1. Dayan Degereki alakja a sámáninvokációkban

[100] Az *oð*: a formák összességének végső lényege, a test ereje; *āë*: a képzetek összességének végső lényege, a beszéd ereje; *ëūð*: az érzetek összességének végső lényege, a tudat ereje.

[101] Az áttekintő táblázatokban csupán az általam feldolgozott szövegekben található tárgyak, fogalmak, istenségek szerepelnek. Szándékomban áll később egy bővebb, az említett témakörök egészét átfogó vizsgálati rendszer kidolgozása is. Az ilyen jellegű táblázatok egyik előnye, hogy a meghatározások több nyelven való szerepeltetése bemutatja, mely kultúrákban ismeretes az adott jelenség: az ind területről származó szavaknál pl. a szanszkrit megfelelő is szerepel, míg a tibeti eredetű meghatározásoknál ez hiányzik. A fenti elgondolásnak megfelelően ha egy meghatározás csupán a BT-ben, tehát tibeti nyelven szerepel és a többi forrásban nem fordul elő, akkor nem közlöm a mongol stb. megfelelőt.

[102] Ez a kifejezés nem a klasszikus értelemben vett uralkodói fejdíszt jelöli, hanem egy feldíszített sisakra utal. A királyok koronájára a *rgyal po'i prog zhu*, a királynőékére a *rgyal mo'i prog zhu* nevet alkalmazzák

[103] Ez a szó a görögből került a mongolba szogd és ujgur közvetítéssel. (Kara: *Szótár*, p. 434.)

[104] A BT-ben végig *stag ras*-ként szerepel, szövegváltozata, a BTV a helyes szóalakot tartalmazza.

[105] A BT-ben *zig bshub*,a BTV-ben *zig shub* alakban szerepel.

[106] A BT-ben és a BTV-ben is *bi wang* alakban szerepel.

Az első darhat sámáninvokáció[107] tekintélyes részt szentel Dayan Degereki belső tulajdonságainak és jellemzőinek bemutatására, ezenkívül leírást közöl azokról az erényekről és feladatokról, amelyekkel az istenség helyzetének és megbízatásának köszönhetően rendelkezik. Ezek a motívumok arról tanúskodnak, hogy a buddhista szellemiség már teljesen áthatja az istenség számára végzett szertartást, vagyis a „sárga sámánok" alkalmazták ezt a rituálét.[108]

(…)

Dzsingisz kán ideje óta,
Keresztül az ősök idején és
Szüleink idején
Oltalmazó urunk, szent támasztékunk vagy,[109]
Én erőteljes Dayan Dērx védelmező szellemem!

Örök békességben és virulásban fogsz élni,
Mindezen időket magadénak tudod,
Gondviselő szellem, mint atyánk, úgy vigyázol ránk.
A ködöt és a felhőt hátaslovadként bírod,
Nagy, álló köved hegyi ülőhelyhez hasonlatos.
Millió és tíz millió társaddal együtt megkaptad

Padmasambhava mester szent utasítását,
A szent Btsong kha pa parancsát,
A tanítást a szent dalai és pan chen lámáktól,
A nagy világi hívők esküjét[110] a Szent Úrtól.[111]
Az eretnekeket elpusztítod teljesen,
Eltakarítod a tisztátalan gátakat.[112]

[107] *Dayan Dérxīn dūdlaya 1.* (Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, pp. 10-16.)
[108] A buddhizmus mongol sámánszövegekre gyakorolt hatásáról lásd: Birtalan Á.: Mongol sámánszövegek műfaji kérdései. Tipológiai áttekintés. In: *Mir-susnē-hum II. Tanulmánykötet Hoppál Mihály tiszteletére.* Szerk. Csonka-Takács E. – Czövek J. – Takács A., Akadémiai Kiadó, Budapest, 2002. p. 861.

[109] A támaszték (tib. *rten*, mong. *sitügen,* szkt. *āśraya*) a meditáció során lehet egy tágyiasított eszme vagy egy meditációs istenség, de lehet maga a test vagy az elme, amely támasza a cselekvésnek. (Kara: *A köztes lét*, p. 194.)
[110] Tib. *dge bsnyen chen po,* darh. *genenčembó,* szkt. *mahāupāsika.* A világi hívőknek a szerzetesek tíz fogadalma közül ötöt kellett minden körülmények között betartania: a nem-ártás, nem-hazudás, nem-lopás szabályát, valamint tartózkodást a bódító italoktól és a kéjelgéstől.. (Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 11.)
[111] A vizsgálat tárgyát képező sámánhitű illetve budhhista szövegekben szereplő mitikus és történeti személyekről lásd jelen fejezet 3.2-es alfejezetét.
[112] Tib. *gegs, bgegs,* mong. *tüidker,* szkt. *vibandha*. Az emberi élet különböző gátló tényezőinek jelölésére alkalmazzák; ezek lehetnek különböző zavaró hatások (pl. betegség), de megszemélyesített erőként egy démoncsoportot is jelöl (lásd a 3.3-as alfejezetet). (Kara: A *köztes lét*, p. 151, Birtalan: *Darkhad Shamanic*

Engedd, hogy ide hívjalak
Én fenséges, szent Dayan Dērxem!

Van egy vallási gyülekezeted
Aranyozott templomodban,
Birtokodban van az örökkévaló, kiolthatatlan lámpás,
Az örökkévaló *ganjir* tetődísz,[113] ami sosem hullik le;
Palotádba, fehér kastélyodba
invitálnak régóta, hogy védelmezővé, szent támasztékká válj.
A számtalan láma csoportjába kerültél,
Te vagy a Nagy Világi Hívő a lámák köpönyegével.
Engedd, hogy ide hívjalak
Én fenséges, szent Dayan Dērxem!

Mikor *gürtem*-lámaként és a Törvény oltalmazójaként leszálltál közénk,
Képes voltál megkerülni
A háromezer világot egy pillanat alatt.[114]
Megvolt az erőd, hogy kiöntsd a Külső Óceánt és
megrengesd a belső világot.[115]

Texts, p. 11.)
[113] Tib. *gan ji ra*, pagoda alakú csúcsdísz a buddhista templomok tetején. (Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 11.)
[114] A mongol epikus tradíció visszatérő motívuma ez a hősök lovait jellemző tulajdonság, (Birtalan, *Darkhad Shamanic Texts*, p. 12.) amelyet a BT-ben is megtalálunk (lásd 5. fejezet, 3b fólió). A háromezer világ (tib. *stong gsum,* mong. *γurwan mingγan*) a három dimenziót vagy a buddhista kozmológia háromezer világrendszerét is jelölheti.
[115] Lásd: Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, pp. 13-14. A darhat nyelvű szöveg:
Ejen Čingsīn üyēs
Elenc xulancīn üye
Eceg exīg dam¤san
Ejen ongon šütēn,
Erxleg Dayin Dērx saxiūs min'!

Enx¤in mönx mandāstae,
Ene cag üyestē
Eceg met xarsan saxiūs-ā!
Budan, manan ½len xölögtē,
Bul čulūn ūlan sūdaltae,
Bum ¤iwā nöxör selttēgē
Badamsambū bagšās jarligtae,
Bogd Junxāwāgās lündentē,
Bančin bogd, Dalae lamās jālttae,
Bogd ejnēs Genēnčinbō sanwārtae,
Burū üjeltnīg but nirgegč,

Dayan Degerekit tulajdonságai arra is képessé teszik, hogy különböző területeken harcoljon az élőlények megsegítése érdekében. Ha kell, harcba száll a csatamezőn, de a Tan híveként a szellemi síkon is kifejtheti tevékenységét. Tanvédő, gyógyító, gyermekáldáshoz juttató cselekedeteit foglalja össze az alábbi szakasz:

(…)

Egy hős jellemvonásait hordozod
A harcos ellenségek mezején.
A szerzetesi gyülekezet tagjainak vonásait hordozod
Buddha vallásának mezején.
Te vagy a fekete irány istenségeinek a lenyugtatója,
A fehér irány istenségeinek támogatója vagy.
Százezer szerzetes színe előtt tettél esküt arra,[116]
Hogy nem hagysz semmi hibát hatolni Buddha hitébe.
Engedd, hogy ide hívjalak
Én fenséges, szent Dayan Dērxem!

(…)

Bujar tüetgerīg arilgagč,
Xān bogd Dayin Dērx-ē
Urin jalan dūdyā!

Šarmal altan dugandā
Ša¤in nomīn xuraltae,
Untrašgüe, mönxīn jultae,
Unašgüe mönxīn gan¤irtae,
Ord cagān örg«nd«,
Ongon šütēn bolon, jalagdsan
Olon xuwragīn tōnd bagtsan,
Orxim¤toe Genenčinbō,
Xan bogd Dayin Dērx-ē
Urin dūdyā!

Gürtem čoe¤in bol¤ būxdā,
Gurwan myangan yürtüncīg
Negen agšind ergex čadaltae
Gadād dalaeg calgiūl¤,
(…)

[116] A világi hívőknek is a szerzetesi gyülekezet előtt kell fogadalmat tenniük és menedéket venniük a Tanításban. A tanvédők esküje egy nem evilági gyülekezet előtt, a bódhiszattvák körében elmondott eskü lehet. A BT szerint Dayan Degereki a gyökérlámák előtt tette le fogadalmát (5. fejezet, 4b fólió).

A következő részlet (a *Dayan Dērxīn dūdlaya 2.* címmel jelölt töredék) az istenségnek az evilági, mindennapos ártalmak elhárításában betöltött szerepéről tanúskodik:

Te enyhíted és elfojtod
A hadsereg válságát a gonosz időkben,
a (káoszt) a kán törvényében,
A tolvajlást és rablást,
A hazugságot és a hamisságot,
A pletykát és a rágalmat,
Az irigységet [és féltékenységet],
A ragadozók károkozását,
A veszélyes járványos betegségeket,
Ősz hajú Dayan Dērx kán![117]

A *Dayan Dērxīn dūdlaya 3.* cím alá tartozó szöveg további, a sámánhithez kapcsolódó elemeket tartalmaz. A Kék Ég az ótörök rovásfeliratokból is ismert *Kök tngri* (mong. *Köke tngri)*, a személytelen isteni erő, amely örökkévaló. A párnaként használt dob a második fejezetben említett legendára utal, amelyben Dayan Degereki kettéválasztja hangszerét, s ettől kezdve lesznek egyfenekűek a sámándobok.

(…)

Te tisztítod aranysárgás utamat
A csiszolt tükörhöz hasonlatossá,
Könyörületes, szent Dayan Dērx!
Eltörlöd a vitatkozást, a veszekedést és a viaskodást.

[117] Lásd: Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 17. A darhat szöveg:
Jew½n cagīn cergīn xyamral,
Xānī xūl' cāj,
Xulgae dērem,
Xudal üg,
Xow ¤iw,
Atā […],
Arātnī xorlol,
Ayūlt erem(?) taxal öwčin
Amarlūlan nyacāgč
Xan būral Dayin Dērx!

Egy éjszakát töltöttél a szabadban
Dobodat párnaként használva.
Van egy pihenőhelyed a Khectiin Tewegnél
Fenséges Dayan Dērxem![118]

(…)

A Kék Égre lettél rábízva.
Palotaszépségű rezidenciát birtokolsz.
Betöltöttél minden kívánságot.
Mindenkinek az ura vagy.
Engedd, hogy hívjalak, invitáljalak, fenséges Dayan Dērxem!
Az összes istenekre bíztam magam!
A nagylelkű szellemeknek van pihenőhelyük és
beteljesítettek mindent!
Én fenséges, szent Dayan Dērxem, anyám!
Eltávolítottad a gonosz ellenség veszélyét,
Teljesen megsemmisítetted
A szomszédos, vetélkedő ellenségeket.
A palotaszerű, fehér rezidenciádban
Találós kérdéseket és meséket mondtál
Míg (fel nem tűnt) a csillagfény,
Estétől hajnalig.
Rád bíztam magam, hogy boldogságban éljek sok nemzedéken át,
Mint egy örvendező hal
A gázló nélküli óceánban.[119]

[118] Lásd: Birtalan, *Darkhad Shamanic Texts*, p. 25. A darhat szöveg:
Altan šargal jamīg min'
Arčisan tol' met bolgogč
Ačit bogd Dayin Dērx!
Xel am, xer½l, temclīg taslagč
Xērēr xonog öngör«¤
Xecēr der xīsen
Xectīn tewgīn būdaltae
Xan Dayin Dērx min'-ē!

[119] Lásd Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 25. A darhat szöveg:
Xöx tengert dātgaltae,
Örg« saexan būdaltae
Büx xüslīg bütēlē.
Bügdīn ejen

A Sárközi Alice által publikált mongol nyelvű invokáció kezdő sorai a sámánhitű pantheon tagjainak sorából származtatják Dayan Degerekit: ő a kilencven isten küldötte, a száz isten követe, aki sok-sok isten szószólójaként jön, s aki a Fekete Isten védelmezője.[120] A szöveg folytatása azonban már a buddhizmus szentjeinek tulajdonságaival ruházza fel őt:

Fejtetődben Vajrapāýi ereje.

Homlokodon Vajrapāýi ereje.

Mellkasodat a Tant Támogató Fehér Tngri uralja.

Lapockád környékét hetvenöt Mahākāla uralja.

Jobb karod Padmasambhava erejével teljes.

Bal karod Cong-kha-pa buddha erejével teljes.[121]

Középső testedet

Alvilág nyolc vad sárkánycsapat kánja uralja.

Egész tested Pehár rgyalpo kán,

Fekete Sárkányok kánjai uralják.[122]

Xan Dayin Dērxē urin dūdyā!
Xamag tengert dātgalā!
Xaerxanūd būdaltae,
Xamag üelsīg bütēlē!
Xan bogd Dayin Dērx, ē¤ min'!
Xorton daesnī ayūlīg xoltgo¤ […]
Oerīn örsöldögč daesnīg
Ör tas xīlē.
Ord cagān örg«nd«
Od mičid tügtel
Oroen[ōs] ½r caetal
On'sog ülger x½rne¤;
Olomgüe dalaedā
Cenge¤ baegā jagas šig
Olon üyedē ¤argaltae sūxīg dātgalā.

[120] Sárközi: *Dayan Degereki*, pp. 163-164.

[121] A mások által magyar nyelvre fordított szövegek bemutatásánál a fordító átírását közlöm. (Pl. jelen esetben a Cong-kha-pa névváltozat szerepel, míg én a tibeti Btsong kha pa nevet kötőjelezés nélkül, betűhű átírásban alkalmazom.)

[122] Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 163. A mongol nyelvű szöveg:
Oroi bey-e-dü ni
Včirbani-yin küčün tegüsügsen

Ugyanezen szöveg következő részlete teljes ellentéte a fentebb leírtaknak: soraiban a sámánhitű elemek dominálnak, s a buddhizmus képviselőit ellenségként, Dayan Degereki által megvetett népségként értékelik. Az irántuk érzett ellenszenv határozott megnyilvánulásaként értékelhető az a kép, amelyben az istenség a lámák vérét veszi, s a szerzetesnövendékek fejéből dísztárgyakat készít:

Viszályok ura,

Vad isten, ki bajt keres.

Átkok ura

Pusztító Százezer Isten

Hüvelykedben gyógyír

Mutatóujjadban orvosság.

Bronz, kő a mellkasod,

Vasérc a tomporod.

Lópányvád a Hangaj fája,

Fekete vér fröcskölő áldozatod.

Száz láma véréből

Italt készítettél.

Mangnai bey-e-dü ni
Mayakala-yin küčüg tegüsügsen
Terigün bey-e-yi ni
Tenger Tedkügči nomtu
Čaγan Tngri e¤elsen
Dalan tabun Mayakala e¤elegsen
Baraγun mutur-tuni
Badmasambau-a burqan-u
Küčün tegüsügsen
£egün mutur-tuni
£ongγoba burqan-u
Küčün tegüsügsen
Qamuγ bey-e-yi ni
Qaγan Biγar¤albu
Qar-a luus-un qad e¤elegsen

Ezer lámanövendék fejéből

Bojtos díszt készítettél.

Qotan ormon átkelsz

A Qarui bürüi-ön futsz

Fekete Varjú a kísérőd

Fehér pofájú medve a hátasod.

Beretvált fej képe szemedbe nem ér,

Szerzetes népséget látni nem bírsz.

Sárga-vörös szín szemed elé nem kerül.

Áldozati ciprus-füst orrodba nem ér.

Kán, Fekete Istenem.[123]

3.1.2.2. Dayan Degereki alakja a tibeti nyelvű felajánlási szövegben

A tibeti nyelvű felajánlási szöveg (kevés elemétől eltekintve) egy buddhista áldozati ceremónia leírását tartalmazza és ennek megfelelően Dayan Degereki jellemzése,

[123] Sárközi: *Dayan Degereki*, pp. 165-166. Az eredeti mongol szöveg:
Kereg-ün e¤en
Keter doγsin tngri
Qariyal-un e¤en
Qadarγ-a Buum Tngri
Erekei-degen em-tei
Dolobur-daγan dom-tai
Kürel čilaγun čege¤i-tei
Küder čilaγun bögse-tei
Qangγay-yin modun uyaγ-a-tai
Qar-a čisun ser¤im-tei
£aγun em-e (lam-a?)-yin
Čisu-bar umtu kigsen
Mingγan bandi-yin toluγai-bar
Molčuγ kigsen
Qotan qosiyu dam¤ilγ-a-tai
Qarui bürüi-tü güyüdel-tei
Qar-a keriy-e daγaγul-tai
Qaltar baγabaγai onoγ-a-tai
Toyimuγ toloγa-i-yi qaradaγ ügei
Toyin quvaraγ-i ü¤edeg ügei
Šara ulaγan öngge-yi ü¤edeg ügei
Sang-un arčan-u utuγ-a-yi
Ünürdüdeg ügei
Qan Qar-a Tngri minu

tulajdonságainak leírása is a buddhista szellemiséget tükrözi. Egyrészt ő az istenek ura (*lha'i dbang po*), aki csatában győzi le félisteneket és akinek istennők mutatnak be áldozatot,[124] másrészt pedig magára vállalta a Tan védelmezőjének, a lények megsegítőjének szerepét. Elérte ugyan a megvilágosodást, sőt a kezdet kezdetétől fogva teljesen tiszta természetű, igaz bódhiszattva,[125] mégis evilági formát ölt; ő a legfőbb dicsőséges védelmező, aki „az ég tetejét is óvja, s mégsem anyagi létező".[126] Híveinek kérésére többféle síkon is kifejtheti tevékenységét: megvédheti őket láma formájában, megmentheti őket tanvédő formájában és gondoskodhat róluk égenjáró formájában.[127] Asszonyával együtt fogadalmat tett, hogy éberen oltalmazzák a gyakorlókat és Btsong kha pá-nak a Győzedelmes Tant „általánosan és részletesen kifejtő tanítását".[128]

.

3.1.2.3. Dayan Degereki jellemzőinek összefoglalása

A fent ismertetett darhat, mongol és tibeti nyelvű szövegrészletek teljes képet adnak a lokális istenségnek tulajdonított erőkről, sajátságokról, a nem evilági létezők körében elfoglalt helyéről, valamint azokról a cselekedetekről, amelyek által segítséget nyújthat az élőlényeknek. A vallási elemek kölcsönös átvétele, a jelenségeknek más közegben, de ugyanolyan tartalommal való felbukkanásai ismét a szinkretizmus megnyilvánulásának példái: véleményem szerint az adott földrajzi térség lakosságát tekintve már nem is igen lehet eltérő vallású közösségekről beszélni; a sámánhit, a népvallás és a buddhizmus egyaránt megjelenik a lokálisan kialakult vallásgyakorlásban, anélkül, hogy valamelyikük dominánssá válna.[129] Igaz ugyan, hogy az invokációkat és a szertartási szövegeket beavatott sámánok és felszentelt szerzetesek alkották, de a vallási fejlődés, átalakulás nem mehetett volna végbe a hívők spirituális hozzáállásában lezajló változások nélkül. Mindkét hitrendszer képviselői tisztában lehettek vele, hogy csakis úgy maradhat fenn az általuk képviselt vallási forma, ha bizonyos kompromisszumok révén nyitottabbá válik, s amikor egy vallási tekintély hajlamos elfogadni valamely más hit – teljes vagy részleges – létjogosultságát, egyúttal legitimizálja, a hívek számára elfogadhatóvá is teszi azt. A vallásgyakorlás határai kitágulnak, a lakosság mentalitásának és szellemi érdeklődésének megfelelően kiválaszthatja a neki leginkább

[124] 5. fejezet, 5b fólió.
[125] 5. fejezet, 18a fólió.
[126] 5. fejezet, 9a fólió.
[127] 5. fejezet, 12b fólió.
[128] 5. fejezet, 13a fólió.
[129] Ez a kijelentés természetesen nem vonatkozik magukra a sámánokra vagy a zártabb közösségben élő buddhista szerzetesekre, akik egy átformálódott, ám mégis különálló vallási forma képviselői.

megfelelő gyakorlati formát, s egy idő után a vallási határok összemosódnak; kialakul a lokáslis hit, a heterogén homogénná válik.[130] Dayan Degereki személyének vizsgálatakor konkrét példát találunk erre a folyamatra: a buddhista erények felbukkanása a sámáninvokációk istenségének legfőbb jellegzetességei között megerősíti azt a tényt, hogy a „sárga hit" térhódítása mélyreható változásokat eredményezett a sámánok vallásában, ezzel együtt a helyi lakosság vallásgyakorlásában is. Dayan Degereki szerepköreit a róla szóló vallásos szövegek alapján a következő kategóriákban határozhatjuk meg:[131]

Tanvédő. A „sárga sámánok" szövegei és a buddhista írások is kihangsúlyozzák világi hívő mivoltát. Bódhiszattvaként fogadalmat tett Buddha hitének védelmére, elpusztítja az eretnekeket és megsemmisíti a Tant veszélyeztető ellenséges erőket. Tökéletes a Törvény tudásában, ereje a buddhák erejével összemérhető.

Oltalmazó istenség. Megvédi a híveket mindenféle külső és belső ártalomtól, a betegségektől, a démonoktól, segíti őket a szellemi és anyagi gyarapodásban.

Termékenységisten. Áldozatért cserébe gyermekáldásban részesíti a hozzá folyamodókat.

A sámánhit védelmezője. A buddhista hit ellensége, sámánbeavató szellemlény.

3.2. Jóindulatú és segítségnyújtásra kérhető lények

Jelen alfejezetben azokról a Dayan Degereki kultuszához köthető, az istenséggel kapcsolatban álló jóindulatú lényeket ismertetem, amelyekről a vizsgált sámáninvokációk és tibeti nyelvű buddhista szövegek tesznek említést. Az itt található szereplőkön kívül a népvallás, sámámizmus és északi buddhizmus a természeti és természetfeletti világ ezernyi egyéb létezőjét ismeri; egy teljes körű áttekintés meghaladná disszerációm kereteit, de kutatómunkám folytatása során tervezem e már elkészült rendszer bővítését.[132]

[130] Véleményem szerint egy ilyen jellegű vallási átalakulás vizsgálatakor társadalompolitikai következtetések is levonhatóak. Jelen területen például a szinkretikus megnyilvánulások nagy száma arra enged következtetni, hogy az átalakulás egy „alulról jövő", lassú folyamat eredménye, ellentétben azzal, amikor egy vallás (például az iszlám) ellentmondást nem tűrő módon, a szinkretizmus lehetőségét kizárva telepszik rá valamely tájegység kultúrájára; utóbbi esetben elképzelhető, hogy egy erős pollitikai hatalom áll a változások hátterében, míg az előzőnél a központi hatalom nagy mértékű vallási toleranciája vagy hiánya feltételezhető.

[131] Birtalan, *Die Mythologie*, p. 967-969.

[132] Az indiai és tibeti eredetű istenségek és démonok részletes tárgyalását lásd Nebesky-Wojkowitz és Beyer könyvében. Mivel jelen disszertációban csak az általam vizsgált szövegekben előforduló lényekről írok, nem térek ki a különböző isten- és démonosztályok csoportosítási rendszereire. Ezekől lásd a fenti két művet, valamint Bethlenfalvy idézett tanulmányát.

Az alábbi felsorolásban az idegen tulajdonneveket álló, a szakszókincset, az istenségcsoportok elnevezését dőlt betűvel írtam. Abban az esetben, ha állandósult jelző(k) előzi(k) meg a tulajdonnevet, az első jelzőt és a tulajdonnév első tagját is nagybetűvel kezdem (pl.: Együtt született Szépséges nagyanya, tib. *Lhan skyes Yum chen sgeg mdzes ma*). Az istenség- és szellemlénycsoportokat magyarul többes számban, idegen megfelelőiket egyes számban írom; a tibeti is csak ritkán teszi ki a *–rnams* csoportképzőt, leginkább akkor, ha a szövegösszefüggésből nem derül ki, egy vagy több lényről van-e szó.

A lények rangsorát több szempont alapján is meg lehetne határozni (pl. fontossági sorrendet felállítani előfordulásuk gyakorisága, esteleg az emberek életében betöltött szerepük alapján), ám egy ilyen jellegű csoportosítás további kutatásokat igényel, ezért itt ábécérendben ismertetem őket. A rendszer alapja lehet egy további, a hierarchiát is vigyelembe vevő elemzésnek.

Fontos megjegyezni, hogy egyes lények (például a kígyódémonok) nem mindig jóindulatúak; segítségnyújtásra akkor lehet ösztönözni őket, ha megfelelő áldozatban részesülnek, ellenkező esetben kárt is okozhatnak az embereknek. Ez az ambivalencia jellemzi magát Dayan Degerekit is, ahogyan az előző fejezet 2.2.1.-es pontjában már említést tettem róla.

A Becses Mester, Gyapotruhás Mi la (tib. Rje btsun, Mi la ras pa, 1040-1123). Tibeti aszkéta és költő, Mar pá-nak, a *bka' rgyud pa* szekta megalapítójának tanítványa és szellemi örököse. (BT 14b.)

Belső miniszterek (tib. *nang blon*). A királyi udvarok belső ügyeiért felelő hivatalnokai, a tanvédő istenségek kíséretének tagjai.[133] (BT 4a, 5a, 7b; LhCh 3a, 6a.)

Čaγadai (darh. Cagādae). Dzsingisz kán fia a Törvény (mong. ¤*asaγ*) őre, akit egyes sámáninvokációk sámánasszony szerepében, Dayan Degereki őseként említenek. (Sárközi: Dayan Degereki, p. 167., Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts,* p. 23.)

Dalai lámák (tib. *dalai bla ma*; darh. *dalae lama*). Avalokiteśvarának, Tibet védőszentjének reinkarnációi. Az első, posztumusz dalai láma Btsong kha pa utódja volt, ténylegesen a 3. dalai láma, Bsod nams rgya mtsho kapta meg a tümet-mongol Altan kántól a címet. (Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 14.)

[133] Nebesky-Wojkowitz, p. 21.

Dayičin Vörös Bátor (mong. Dayičin Ulaγan Baγatur). A harcos istenek egyike. A *dayičin tngri* a tibeti *dgra lha*, ellenség-isten egyik megfelelője; ugyanebben a szövegben (Sárközi: *Dayan Degereki*) található egy Dayičin Noyan tngri is, akit egy harcos attribútumaival ábrázolnak, és akinek emberáldozatot mutattak be hívei. Dayičin tngri a sámánhitűek egyik istensége, akit a Kínában Guandival, a háború istenével, Mongóliában pedig részben Da lhá-val, a gyerekekkel együtt született és őket őrző istenségek egyikével azonosítottak.[134] (Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 163.)

Égenjárónők (tib. *mkha' 'gro*, szkt. *dākinī*). A vadzsrajána buddhizmus istennői, akik a gyakorlók spirituális partnereiként tűnnek fel a tantrikus szövegekben. Az ind hitvilág még agresszív lényekként ismeri őket, s bár Tibetbe már megszelídült formában jutnak el, ábrázolásuk durvasága eredeti mentalitásukat tükrözi.[135] (BT 1, 18b; LhCh 4b, 5a)

Emanáció (tib. *sprul pa*). Az emanációk, kisugárzások tulajdonképpen nem képviselnek önálló csoportot: az uralkodói család és a kíséret összes tagját a meditációban előidézett istenség emanációinak vagy másodlagos emanációinak tartják, akiket maga az istenség hoz létre saját akaratából, hogy szétoszthassa közöttük a rábízott feladatokat.[136] (LhCh 2b, 5a, 6a, 7b.)

A fehér irány istenei (darh. *cagān jügīn tenger*). A sámánhitű pantheon jóindulatú istenségei. (Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 10, 15.)

Fehér Lótuszt Tartó, Könyörületes szemű (tib. Pad dkar 'chang, Spyan ras gzigs, mong. Nidüber ü¤egči, szkt. Avalokiteśvara). Tibet védőszentje, a dalai lámák reinkarnációs őse. (BT 4a, LhCh 2a.)

A fekete irány istenei (darh. *xar jügīn tenger*). Ártó istenségek a sámánhitű pantheonban. (Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 10, 14.)

Fekete isten (mong. *qara tngri*). A sámáninvokációk több fekete istent is említenek. Ezek egyrészt lehetnek a fekete irány istenségei (lásd fentebb), másrészt magasabb rangú istenségek (pl. Odqon Qara Tngri, „Legifjabb Fekete Isten"; £irüken Qara Tngri, „Szív Fekete Isten", akit a keleti oldal urtának tartanak; Xar Xan Tenger, a nyugati ötvenöt isten egyike.)[137] (Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 163, 166.)

[134] Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 175.
[135] Beyer, pp. 45-46.
[136] Nebesky-Wojkowitz, p. 21.
[137] Sárközi: *Dayan Degereki*, pp. 173-174.

Fogadalmas istenség (tib. *yi dam*, szkt. *i¥^a-devatā*). A gyakorló által fogadalommal választott jelképistenség, aki a szemlélődés tárgyává válik, és akivel a gyakorló meditációs szemlélődése közben azonosul.[138] (BT 1, 2b, 6a, 6b, 8b, 10b, 12a, 18b; LhCh 1, 4b, 5a, 5b.)

Gyémántjogart tartó (tib. Phyag na rdo rje, mong. Očirbani, darh. Očirwān, szkt. Vajrapāni). A mongol népvallás népszerű bódhiszattvája. A sámáninvokációkban gyakran tűnik fel az emberi test felső részét elfoglaló istenségként.[139] (Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts* p. 10., Sárközi: *Dayan Degereki*, p 163.)

Gyémánt Rémítő (tib. Rdo rje 'jigs bed, szkt. Vajrabhairava). Személyes védőistenség, Maòjusrīnak (tib. 'Jam dpal), a bölcsesség bódhiszattvájának manifesztációja. A tibeti nyelvű felajánlási szövegben az áldozatot végző szerzetes vele azonosul, az ő alakjában „hozza létre magát" (*bdag bskyed*) meditációja során. (BT 2b.)

Gyökérláma (tib. *rtsa brgyud bla ma*). Tantrikus szellemi vezető, valamely leszármazási láncolat tagja. (BT4a, LhCh 4b, 5a.)

Győzedelmes (tib. Rgyal ba, szkt. Jina). Siddhartha Gautama Śākya, a történeti Buddha egyik epithetonja. (BT 6a.)

Hallgatók (tib. *nyan thos* szkt. *śrávaka*). Buddha első tanítványait nevezték így, később a hinayāna buddhizmus követőit jelölték ezzel a névvel. (BT 14b)

Hercegek (tib. *sras*, darh. Saraitan). Dayan Degereki férfi utódai, kíséretének tagjai. A darhat sámáninvokációban az istenség férfi utódjának ez a tulajdonneve is. (BT 3b, 4a, 5a, 6a, 7a, 7b, 11a, 13b, 17a; LhCh 3a, 5a, 6a, 7a; Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 15.)

Hercegnők (tib. *sras mo*, darh. Saraimoo). A női utódok, a kíséret tagjai. A darhat sámáninvokációban a női utód tulajdonneve. (BT 3b, 5a, 7b, 13b; LhCh 3a, 5a, 6a; Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 15.)

Hetvenöt isten a mélyből (mong. *door-a-ača dalan tabun tngri*). Feltehetően a Föld istenei.[140] (Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 162.)

Hivatalnok (tib. *las mkhan*). Egyes szolgákat, a király halálát hírül vivő futárokat, sőt a poklok hóhérait is ezzel a névvel jelölik. (BT 5a, 7b; LhCh 4b, 6a.)

Hős Fehér isten (mong. Baγatur Čaγan tngri). Két Fehér isten is előfordul a mongol sámáninvokációban: egyikük Baγatur, akit a nyugati oldal urának neveznek, a másik pedig

[138] Kara: *A köztes lét*, p. 199. Bővebben lásd: Beyer, pp. 40-45.
[139] Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 10.
[140] Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 173.

Bayan Čaγan tngri, a délnyugaton élő és betegségektől oltalmazó Gazdag Fehér isten.[141] (Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 163 és 165.)

Hősnők (tib. *dpa' mo*). A hősök (lásd alább) női megfelelői. (BT 6a.)

Hősök (tib. *dpa' bo*). Az ártó erők ellen oltalmazó istenségek, attribútumaik (páncél, sisak, fegyverek) harcosok alakját idézik.[142] (BT 3b, 6a, 16a; LhCh 6b.)

A hús-vért kedvelő lények nyolcas osztálya (tib. *sha khrag la dga' ba'i lha*). Eredetileg vérengző démonok lehettek, akiket később Padmasambhava vagy más buddhista szent megtérített és a Tan védelmére kényszerített. Tibetben gyakori a különböző démon- vagy istenségcsoportok nyolcas osztályozása.[143] (BT 2a.)

Az irányok őrzői (tib. *phyogs skyong*). Az égtájak őrző istenségei, a fő- és mellékégtájaknak, valamint a fenn és lenn irányainak megfelelően csoportosítják őket négyes, nyolcas és tízes csoportokba. (BT 6a.)

Jógik (tib. *rnal 'byor pa*, 'aki elérte a nyugalmat", szkt. *yogi*). A tantrikus buddhizmus gyakorlói. (BT 4b, 11a, 12b, 18a; LhCh 4a, 7b.)

Jóginik (tib. *rnal 'byor ma*, szkt. *yoginī*). A jógik női megfelelői. (BT 6a.)

Kakukkmadár tngri (mong. Kököge Sibaγun tngri). Valószínúleg egy madár alakú helyi istenség.[144] (Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 165.)

Kán Gü¤ir isten (mong. Qan Gü¤ir tngri). Viszályszító istenség lévén csak azért kerül Szív Fekete istennel együtt ebbe a felsorolásba, mert a Sárközi A. által publikált sámáninvokációban a jóindulatú istenségek mellett, azokkal egyenértékű személyként szerepel. (Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 165.)

Kígyódémon, kígyó alakú ktonikus szellemlény (tib. *klu*, mong. *luus*, darh. *lus*, szkt. *nāga*). Ellentétben azzal a nézettel, amely szerint a tibeti, mongol és ind kultúra kígyódémonai egymásnak megfeleltethetőek, s a buddhista hit terjedésével jutottak el a különböző hitvilágokba, a *klu*-k már a buddhizmus előtti tibeti hitvilágban is jelentős szerepet játszottak, a mongol kígyódémonok pedig a kínai sárkánykultusz lényeivel mutatnak közelebbi rokonságot.[145] A mongol mitológiában a *luus*-ok az alsó világ vizeinek lakói, a vízisten kíséretéhez tartoznak, feladatuk az elrejtett kincsek őrzése. Ha megsértik őket,

[141] Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 174. és 176.
[142] Nebesky-Wojkowitz, p. 8.
[143] Bethlenfalvy, p. 29.
[144] Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 176.
[145]Birtalan: *Die Mythologie*, p. 1006-1007.

betegséget, jégesőt is okozhatnak,[146] talán ezért részesülnek áldozati *gtor ma*-felajánlásban. A tibeti *klu*-kat az egyes égtájakhoz is hozzárendelik, s a különböző irányokban lakó kígyódémonok saját testszínnel rendelkeznek.[147] (BT1, 6a, 17b; LhCh 8a; Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts* p. 10.; Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 167.)

Kilencvenkilenc istenség (mong. *yeren yüsün tngri*, darh. *yürün yüsün tenger*). A mongol és burját mitológiában a felső világot uraló istenségek. Közülük ötvenöten jóindulatúak, vezetőjük Qormusda isten (lásd később) és a nyugati égbolt területét lakják, negyvennégyen pedig rosszindulatúak és a keleti égbolton élnek Atā tngri vezetésével.[148] (Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts* p. 23.; Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 162.)

Követek (tib. *pho nya*). A tanvédő istenségek kíséretének tagjai. (BT 4a, 5a, 7b, 13b; LhCh 2b, 3a, 6a, 7b)

Külső miniszterek (tib. *phyi blon*) A királyi udvarok külső ügyeiért felelő hivatalnokai, a tanvédő istenségek kíséretének tagjai.[149] A szövegek a belső miniszterekkel összevonva említik őket (*phyi nang blon*). (BT 4a, 5a, 7b; LhCh 3a, 6a.)

Lótuszbanszületett, Lótusz Koponyafüzér (tib. Pad ma ‘byung, Pad ma ‘byung gnas, Pa dma thod ’phreng, mong. Badma sambau-a, darh. Badamsamba, szkt. Padmasambhava). India Uddiyāna tartományából Khri srong lde btsan király (755-797) meghívására Tibetbe érkezett misztikus tanító, aki a legendák szerint megfékezte és a Tan védelmére kényszerítette az útját akadályozó gonosz szellemeket. Az első tibeti megtérés (*snga dar*) legfontosabb alakjának tartják. (BT 14b, 17a, Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 14., Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 163.)

A mandalák[150] istenségei (tib. *dkyil ’khor gyi lha*). (BT 6a.)

Második Győzedelmes, Győzedelmes Nemeslelkű, Hagymavölgy-beli (tib. Rgyal ba gnyis pa, Blo bzang grags pa, Btsong kha pa, darh. Junxāw 1357-1419). A tibeti *dge lugs pa*, erényelvű buddhista iskola megalapítója, a *Dga’ ldan* (Örömteli) kolostor apátja. (BT 4b, 11a, 14b, Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts* p. 14., Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 163.)

Megmentő anya (tib. Sgrol ma, mong. Dar-a eke, szkt. Tāra). A tantrikus buddhizmus talán legtiszteletreméltóbb női istensége, Avalokiteœvara bódhiszattva (lásd később) kísérője.

[146] Sárközi: *Dayan Degereki*, pp. 174-175.
[147] Bethlenfalvy, p. 36.
[148] Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 19.
[149] Nebesky-Wojkowitz, p. 21.
[150] Tib. *dkyil ’khor*; két dimenziós kozmosztérkép.

Monográfiájában Beyer részletesen tárgyalja az istennő kultuszát.[151] (Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 163.)

Mesterek (tib. *bla ma*, szkt. *guru*). Eredetileg spirituális tanítók, a hívők szellemi vezetői. A tanítvány és a mester közötti személyes kapcsolattartás a vadzsrajána buddhizmus egyik leglényegesebb eleme; később Tibetben átalakult e fogalom, s a *bla ma* a buddhista szerzetesek általános megszólításává vált. (BT 1, 6b, 8b, 10b, 11a, 12a, 12b, 14a, 18b; LhCh 5a, 5b.)

Nagy Fekete (tib. Nag po chen po, mong. Yeke qara vagy Maqaqala, darh. Maxgal, szkt. Mahākāla). A buddhista Tan nyolc nagy védelmezőjének (tib. *drag gshed,* mong. *doγsid*, szkt. *dharmapāla*) egyike, Avalokiteśvara haragvó formában való megjelenése.[152] (Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 10.; Sárközi: *Dayan Degereki*, p 163.)

A négy tantra-osztály[153] oltalmazó istenségei (tib. *rgyud sde bzhi'i yi dam*). (BT 6a.)

A négy test urai[154] (tib. *sku bzhi'i bdag nyid*) (BT 6a.)

A Nemes Úr (tib. Rjo bo rje, szkt. Atīśa). Korának leghíresebb indiai buddhista tanmestere, aki Ye shes 'od nyugat-tibeti király meghívására érkezett Tibetbe 1042-ben. Térítőtevékenysége révén nagy szerepet játszott a tibeti buddhizmus második virágzásában (*phyi dar*). (BT 14b.)

Női védőistenségek (tib. *srung ma*). Lehetnek a tan női védőistenségei, de köznapi használatban sokszor nem buddhista, ártó szellemeket jelölnek e névvel.[155] (BT 6a, 9a, 10b, 18b.)

Nyolcvan csodatévő (darh. *nayin šidten*). „Akik mágikus erővel bírnak." A buddhizmusból származó istenségcsoport, a sámánhitnek megfelelő jellemzőkkel ellátva jelennek meg az invokációs szövegekben.[156] (Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 23.)

---

[151] Beyer, S.: *Magic and Ritual in Tibet. The Cult of Tara.* Delhi, 1996.

[152] Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 10., Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 174.

[153] Tib.*:* A tantrikus gyakorlók megvilágosodás felé vezető útjának hierarchikusan egymásra épülő állomásai. Tagjai: 1. *kriyātantra* (tib. *bya rgyud*)); 2. *carjātantra* (tib. *spyod rgyud*); 3. *yogatantra* (tib. *rnal 'byor rgyud*); 4. *anuttarayogatantra* (tib. *rnal byor bla med rgyud*). Az első tanjtrában a szertartás fontosabb a meditációnál, a másodikban mindkettő ugyanakkora szerepet kap, a harmadik során a meditáció jelentősége és ereje megnő, míg az utolsó fokozatban a gyakorló eléri a legfelsőbb szintet, a megidézett istenséggel való egyesülés állapotát.

[154] Tib. *sku bzhi*. A buddhák létezésének négy fokozata: 1. a gyémánthoz hasonló test (tib. *rdo rje lta bu'i sku*); 2. az illúzióhoz hasonló test (tib. *sgyu ma lta bu'i sku*); 3. szivárványtest (tib. *'ja' lus rdo rje'i sku*); 4. a teremtő meditáció teste (tib. *ting 'dzin rtsal gyi sku*).

[155] Nebesky-Wojkowitz, p. 3.

[156] Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 19.

Önmegvalósítók (tib. *rang rgyal*, szkt. *pratyekabuddha*). A megvilágosodást külső segítség nélkül, önmaguk által, meditáció útján elért személyek. (BT 14b)

Pancsen lámák (tib. *pan chen bla ma*; pan chen: a *pandita chen po*, nagy tanítómester jelentésű szóösszetétel rövidítése). Amitābha buddhának a földi megtestesülései, az első posztumusz pancsen láma Btsong kha pa tanítványa volt. (Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 14.)

Parancsfigyelők (tib. *bka' nyan*). Szolga, a királyok és a tanvédő istenségek kíséretének tagja. (BT 13b, LhCh 3a.)

Parancsváró (tib. *bka sdod*). Kísérő, személyes szolga, az istenség kíséretének tagja. (BT 4a, 6a, 10b, 11a, 13b, 18a, LhCh 4b.)

Pe har rgyal po kán (tib. Pe har rgyal po, mong. Biγar¤albu qaγan). A tanvédők vezetője, eredetileg a buddhizmus előtti hitvilág istensége Tibetben. A Bsam yas kolostor védőszentje, ábrázolása szerint harcos lovas, aki megtérése után a Tan védelmére kötelezte el magát.[157] (Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 163.)

Qaγadai. Dayan Degereki egyenességi felmenőjének tartott őssámán. (Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 167.)

Qormusda (a perzsa Ahura Mazda mongol megfelelője). A fény perzsa istensége, aki a mongol mitológiában az ötvenöt nyugati isten, különösen a harminchárom bolygóisten vezetője (lásd fent).[158] (Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts* p. 17.)

Rejtett Páncél, Vörös £amsrai (mong. Beg¤e ulaγan £amsrai). Tibeti tanvédő istenségből lett Mongólia egyik védőistensége. Általában nővérével, Ökin tngrivel együtt, felfegyverzett harcosként ábrázolják.[159] (Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 164.)

A Śākyák bölcse (szkt. Śākyamuni). A történeti Buddha egyik epithetonja. (BT 14b.)

Szent Úr (darh. Bogd ejen). A Yeke Küriyen kolostor apátjainak címe. A tibeti történettudós, Tāranātha reinkarnációinak tartják őket.[160] (Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 14.)

Szépséges nagyanya, Együtt született Szépséges nagyanya (tib. *Yum chen sgeg mdzes ma, Lhan skyes Yum chen sgeg mdzes ma*). Dayan Degereki isteni párja. Az együttszületett

[157] Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 175.
[158] Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 17.
[159] Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 175.
[160] Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 11.

jelző arra utal, hogy az istennőben nem feltétlenül egy önálló személyt, mint inkább az istenség női aspektusát láthatjuk. (BT 3b; LhCh 3a.)

Szív Fekete isten (mong. £irüken Qar-a tngri). Jellemzői szerint (tüzes szikrát eszik, ostora tüzes kígyó, hátasa vad farkas, étele emberhús) sámánistenség.[161] (Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 165.)

Támasztest-lámák (tib. *sku rten pa,* darh. *gürtümbe*). Az istenségeket megidézni, számukra saját fizikai testüket átadni képes médiumok. Közvetítésük révén az istenség (legtöbbször Vajrapāni) jóslatokat közölhet és csodákat művelhet.[162] (Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 14.)

A Tan harminchárom fehér istene (mong. *γučin γurban nomtu čaγan tngri*). A jóindulatú lényeknek a kilencvenkilenc istenség elképzelésével párhuzamosan létező rendszere.[163] Az ötvenöt nyugati istenség között találjuk a bolygók harmichárom istenségét. (mong. *γučin γurban tngri*).[164] (Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 162.)

Tanvédő (tib. *chos skyong*, darh. *čoe¤in*, szkt. *dharmapāla*). A buddhista hit védőistenségei. (BT 1, 5a, 6a, 11a, 18b; Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts,* p. 14.)

A termőföldföld őrzői (tib. *zhing skyong*, szkt. *kṧetrapāla*). A *gzhi bdag*-okhoz és *sa bdag*-okhoz hasonló lokális szellemek, a megművelt földterületet uralják. (BT 6a, 14 a.)

A terület urai (tib. *gzhi bdag*). A föld uraihoz (tib. *sa bdag* szkt. *talādhipati*) hasonlóan egy bizonyos terület gazdaszellemei, ám amíg az előbbiek egy földdarab és a rajta lévő épületek fölött gyakorolnak hatalmat, a *gzhi bdag*-ok körülhatároltabb területek (sziklák, hágók, gázlók) őrei.[165] (BT 1, 2a, 6a, 13a; LhCh 2a, 2b, 5b, 6a.)

A Tiszta Föld boldog istenei (tib. *Gtsang ris la dga' ba'i lha*). A Formabirodalom[166] legfelsőbb szintjének, Brahma isten birodalmának lakói. (BT 1)

Tudást tartók (tib. *rig 'dzin*, szkt. *vidyadhara*). Egyrészt azok a tantrikus gyakorlók, akik elérték a megvilágosodást, másrészt az északkeleti irány istenségei.[167] (LhCh 4b)

[161] Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 176.
[162] Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 11.
[163] Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 173.
[164] Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 17.
[165] Bethlenfalvy, p. 40., Birtalan: *Die Mythologie*, p. 1040.
[166] A buddhista kozmológia Három Birodalma (tib. *khams gsum,* szkt. *tridhātu*) közül a középső. A Három Birodalom a létforgatag három létsíkja: a Vágybirodalom (tib. *'Dod pa'i khams*, szkt. *Kāmadhātu*), a Formabirodalom (tib. *Gzugs kyi khams*, szkt. *Rūpadhātu)* és a Forma nélküli birodalom (tib. *Gzugs med pa'i khams*, szkt. *Arūpadhātu*).
[167] Nebesky-Wojkowitz, p. 299.

Udsar¤am-a buddha. Közelebbről még nem azonosított istenség a Sárközi Alice által közzétett sámáninvokációban, amelyben Dayan Degereki egyik társaként szerepel. (Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 163.)

Újraemanáció (tib. *yang sprul*). A fent említett emanációk emanációi.[168] (LhCh 2b, 5a, 6a, 7b.)

3.3. Démonok és egyéb ártó lények

Az alább felsorolt lények nagyobb része – főként a démoncsoportok – Tibet buddhizmus előtti hitvilágából kerültek a buddhista pantheonba, de találunk köztük ind eredetűeket is. A felajánlási szövegek védelmet kérnek ellenük Dayan Degerekitől és kíséretétől, néha az elűzés, néha a megfegyelmezés módszerét várva el az istenségtől (részletesen lásd a következő fejezetet.) Egyéb megszemélyesített kártékony entitások is szerepelnek az alábbi listán, az imperszonális negatív hatásokat és ártalmakat pedig a 3.4.3.-as pont alatt szereplő táblázat foglalja össze.

Démoncsoportok

'Gong sri. Gonosz szellem a *sri*-démonok osztályából, akik vámpírszerű lények és leginkább temetők szomszédságában élnek.[169] (LhCh 3b.)

Dgra bgegs. Ellenségek és démonok; emberi és nem emberi ártó lények. A *bgegs*-ek az ember mindennapjait és vallásos előmenetelét gátló cselekedetekkel megzavaró démonok, ezernyolcszáz (lásd alább) és nyolcvanezer tagot számláló csoportosításuk is ismert. (BT 9b, 15b; LhCh 2b, 4a, 4b, 5a, 5b, 6b, 7a.)

Rgyal 'gong. Rosszindulatú szellemek, akik istenségek emanációjaként vagy küldötteiként is megjelenhetnek.[170] (BT 14b; LhCh 3b, 8a.)

Chung sri. A *sri*-démonok osztályába tartozó gonosz szellemlény, aki gyermekeket kínoz.[171] (LhCh 3b.)

[168] Nebesky-Wojkowitz, p. 21.
[169] Nebesky-Wojkowitz, pp. 299-302.
[170] Nebesky-Wojkowitz, p. 395.
[171] Nebesky-Wojkowitz, pp. 301-303.

Stong phrag brgyad cu'i bgegs. Ezernyolcszáz akadályt teremtő *bgegs*-démon. (BT 11b.)

The'u brang. A legősibb tibeti szellemlények egyike; gonosz manók, akik gyermegbetegségeket, korai halált és egyéb ártalmakat okoznak.[172] *Gnya khri btsan po*, a mitikus nyolcadik tibeti király leszármazottainak tartják őket, kilences csoportjuk vezetője *Gnam the'u rang dkar po.*[173] (BT 14b; LhCh 8a.)

Dam sri. Tojásból kikelő, embertestű, disznófejű démonok.[174] (BT 15b; LhCh 3b.)

Drang srong (szkt. *âši*). Ind eredetű lények, a felső régiókban élnek, *Rāhu* isten is közéjük tartozik. Valószínűleg a *klu*-khoz hasonlóan kárt is okozhatnak, ha felbőszítik őket.[175] (BT 15b.)

Gdon chen bco lnga. Tizenöt nagy *gdon*. Ártalmas, betegséget okozó démonosztály. Ismeretes négyes (a „négy közönséges *gdon*"; tib. *gdon phal pa bzhi*) és tizennyolcas (a „tizennyolc nagy *gdon*"; tib. *gdon chen bco brgyad*) felosztásuk is.[176] (BT 11b.)

Gdon gyi rigs sum brgya drug cu. Háromszázhatvanféle gonosz szellem. Rosszindulatú, betegséget okozó lények. (BT 11b.)

Gdon bgegs. Ártó és akadályozó, az embert is megszálló gonosz szellemek. (BT 14b, 17a; LhCh 3b.)

Bdud (szkt. *māra*) Az ördögök osztálya. Eredetileg a magasabb régiókban laktak, az ind mitológiában a pokol fejedelmének a követei. Átvitt értelemben a megvilágosodást megakadályozni próbáló negatív hatást fejezik ki.[177] (BT 2a, 7b, 9b; LhCh 1, 2b, 3a, 8a, 8b.)

Gnod byed. Ártó szellemek, akik egyes források szerint a *dam sri*-k osztályához tartoznak.[178] (BT 10b; LhCh 2a, 2b, 6a, 6b, 7a.)

'Byung po (szkt. *bhūta*). Az ind hitvilágból származó démon. (BT 14b; LhCh 4b, 8a.)

Rbad 'dre. Átkot küldő démon. A különböző *'dre* démonok egy kilenctagú csoport, a tibetiek ősszüleinek tartott majom és démonnő nászából született Kilenc Testvér (tib. *Ma sangs spun dgu*) leszármazottainak egyik ágát képviselik.[179] (BT 11b.)

---

[172] Bethlenfalvy, p. 35.
[173] Nebesky-Wojkowitz, pp. 282-283.
[174] Nebesky-Wojkowitz, p. 301.
[175] Nebesky-Wojkowitz, pp. 262 és 299.
[176] Nebesky-Wojkowitz, pp. 310-311.
[177] Bethlenfalvy, p. 36.
[178] Nebesky-Wojkowitz, p. 284.
[179] Bethlenfalvy, p. 29. A csoport tagjai: 1. *gnod sbyin-,* 2. *bdud-* 3. *srin po-* 4. *klu-* 5. *bstan-* 6. *lha-* 7. *dmu-* 8. *'dre-* és 9. *'gon po*-démonok.

Ma mo. Nősténydémonok, boszorkányok, akik betegségeket okoznak.[180] (BT 15b; LhCh 8a.)

Btsan. A szó jelentése „erős, nemes, előkelő", a tibeti királyok nevében is többször előfordul. A *btsan*-ek feltehetően népes istenségcsoport tagjai volta a buddhizmus térhódítása előtti Tibetben, majd jelentőségük csökkent, egy részük pedig beleolvadt a *gnod sbyin*-ek (betegségeket, járványokat okozó démonok) és a tanvédő *bstan srung*-ok csoportjába. [181](LhCh 8a.)

Yi 'brog sum brgya drug cu. Háromszázhatvanféle őrült démon. (BT 11b.)

Log 'dren. Félrevezető utaskísérő szellem. (LhCh 3b.)

Gshin 'dre. A *'dre*-szellemek, a legveszélyesebb tibeti démonok csoportjához tartoznak, nevük szerint tevékenységük a halottakkal lehet összefüggésben. (LhCh 3b, 8b.)

Gson 'dre. Anyagi veszteséget okozó *'dre*-szellemek.[182] (LhCh 3b, 8b.)

Ad (darhat). Gonosz női szellemek, akik betegséget vagy halált hozhatnak a gyermekekre. „Gyermekfalónak" is nevezik őket.[183] (Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 24.)

Dong (darhat). A tibeti *gdon* megfelelője (lásd feljebb). (Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 24.)

Jetger (darhat). Gonosz szellemek, természetellenes halált halt emberek bolyongó lelkei. (Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 24.)

Banditák (tib. *jag*). (LhCh 3b)

Bűnös emberek (tib. *mi ngan*). (LhCh 3b)

Eretnekek (darh. *burū ü¤elten*). (Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 14.)

A fekete (gonosz) seregek (tib. *nag po'i dpung tshogs*). (LhcCh 3a.)

Fekete szándékúak (mong. *qara sanaγatu*). (Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 167.)

A fekete mágiát gyakorlók (tib. *mthu 'byed pa.*). (BT 11b, LhCh3a.)

Gonosz személyek (tib. *gdug pa can*). (LhCh 2b)

Gonoszul gondolkodó és erőszakos lény (tib. *bsam ngan sbyor rtsub byed pa*) (LhCh 3b)

A három varázslattal (összezúzás, elégetés és eldobás) élő ellenséges és uszító mágusok (tib. *mnan sreg 'phang gsum pa*). (BT 11b.)

[180] Bethlenfalvy, p. 30.
[181] Bethlenfalvy, p. 35.
[182] Bethlenfalvy, p. 35.
[183] Birtalan: *Die Mythologie*, pp. 936-937.

Húsevők (tib. *sha zos pa*). Mivel a buddhizmus nem tiltja a húsevést, itt valószínűleg a *sha chen*-t, emberhúst evő lényekről van szó. Ezt a vélekedést támasztja alá a vérivókkal való párosítás. (BT 10b)

Idegen ellenség (tib. *pha rol dgra*). (BT 9b.)

Kívülállók és bon papok (tib. *pha rol ban bon*). (LhCh 3b.)

Máshitűek (tib. *mu stegs pa,* szkt. *tīrthika*) (LhCh 3b, 8a.)

Rablók (tib. *chom rkun*). (BT 12a, 15b.)

Rágalmazók. (tib. *skur 'debs*). A rágalmazás a legsúlyosabb vétkek egyikének minősül a buddhizmusban. (BT 10b.)

Rossz szándékúak. (mong. *buruγu sanaγatu*). (Sárközi: *Dayan Degereki*, p. 167.)

A tanításokat elpusztító téves nézetű ellenség és démon (*bstan bshig log par blta ba'i dgra dang bgegs*) (LhCh 3a)

Vadállatok (tib. *gcan gzan*). (BT 12a)

Vérivók (tib. *khrag 'thung pa*). (BT 10b.)

3.4. A Dayan Degereki kultuszában előforduló lények áttekintő táblázatai

3.4.1. Jó szándékú lények

elnevezés	tibeti név	mongol név	darhat név	szanszkrit név
Ahura Mazda (perzsa)		Qormusda		
A Becses Mester, Gyapotruhás Mi la	Rje btsun, Mi la ras pa			
belső miniszter	*nang blon*			
Csagatáj		Čaγadai	Cagādae	
Dalai láma	*dalai bla ma*		*dalae lama*	
Dayičin Nemes Isten		Dayičin Noyan tngri		
Dayičin Vörös Bátor		Dayičin Ulaγan Baγatur		
emanáció	*sprul pa*			*nirmāýa*
égenjárónő	*mkha' 'gro*			*dākinī*

a fehér irány istenei			*cagān jügīn tenger*	
Fehér Lótuszt Tartó, Könyörületes szemű	Pad dkar ‘chang, Spyan ras gzigs			Avalokiteśvara
a fekete irány istenei			*xar jügīn tenger*	
Fekete isten		*qara tngri*		
fogadalmas istenség	*yi dam*			*išþa devatā*
Gyémántjogart tartó	Pyhag na rdo rje	Očirbani	Očirwān	Vajrapāni
Gyémánt Rémítő	Rdo rje ’jigs byed			Vajrabhairava
gyökérláma	*rtsa rgyud bla ma*			
Győzedelmes	Rgyal ba			Jina
hallgatók	*nyan thos*			*śrāvaka*
herceg	*sras*		Saraitan	
hercegnő	*sras mo*		Saraimoo	
hetvenöt isten a mélyből		*door-a-ača dalan tabun tngri*		
hivatalnok	*las mkhan*			
hős	*dpa’bo*			*vira*
Hős Fehér isten		Baγatur Čaγan tngri		
hősnő	*dpa’ mo*			
a húst és vért kedvelő istenségek nyolcas osztálya	*sha khrag la dga’ ba’i lha*			
az irányok őrzői	*phyogs skyong*			
jógi	*rnal ‘byor pa*			*yogi*
jógini	*rnal ’byor ma*			*yoginī*
Kakukkmadár tngri		Kököge Sibaγun tngri		
Kán Güĵir Isten		Qan Gü¤ir tngri		
kilencvenkilenc istenség		*yeren yisün tngri*	*yürün yüsün tenger*	
kígyódémon	*klu*	*luus*	*lus*	*nāga*

követ	*pho nya*			
külső miniszter	*phyi blon*			
Lótuszbanszületett, Lótusz koponyafüzér	Padma ’byung, Padma ’byung gnas, Padma thod ’phreng	Badma sambaua		Padmasambhava, Padmakara
a mandalák istenségei	*dkyil ’khor gyi lha*			
Második Győzedelmes, Győzedelmes Nemeslelkű, Hagymavölgy-beli	Rgyal ba gnyis pa, Blo bzang grags pa Btsong kha pa		Junxāw	
Megmentő anya	Sgrol ma	Dar-a eke		Tāra
mester	*bla ma*			*guru*
Nagy Fekete	Nag po chen po	Yeke qara, Maqaqala		Mahākāla
a négy tantra-osztály oltalmazó istenségei	*rgyud sde bzhi’i yi dam*			
a négy test urai	*sku bzhi’i bdag nyid*			
Nemes Úr				Atīśa
női védőistenség	*srung ma*			
nyolcvan csodatévő			*nayin šidten*	
önmegvalósítók	*rang rgyal*			
Pancsen láma	pan chen bla ma		*bančin bogd*	
parancsfigyelő	*bka’ nyan*			
parancsváró	*bka’ sdod*			
Pehár rgyal po (kán)	Pe har rgyal po	Biγar¤albu qaγan		
Qagadaj		Qaγadai		
Rejtett Páncél, Vörös £amsrai		Beg¤e Ulaγan Jamsar		
A Śākyák Bölcse				Śākyamuni
Szent úr			Bogd ejen	

Szépséges nagyanya, Együtt született Szépséges nagyanya	Yum chen Sgeg mdzes ma, Lhan skyes yum chen Sgeg mdzes ma			
Szív Fekete Isten		£irüken Qar-a tngri		
támasztest-láma	*sku rten pa*		*gürtümbe*	
A Tan harminchárom fehér istene		*γučin γurban nomtu čaγan tngri*		
tanvédő	*chos skyong*		*čoe¤in*	*dharmapāla*
a termőföld őrzői	*zhing skyong*			
a terület ura	*gzhi bdag*			*talādhipati*
A Tiszta Föld boldog istenei	*gtsang ris la dga' ba'i lha*			
tudást tartó	*rig 'dzin*			
Udsar¤am-a buddha		Udsar¤am-a burqan		
újraemanáció	*yang sprul*			

3.4.2. Ártó lények

elnevezés	**tibeti**	**darhat/mongol**
démoncsoportok	*'gong sri* *dgra bgegs* *rgyal 'gong* *chung sri* *stong phrag brgyad cu'i bgegs* *the'u brang* *dam sri* *drang srong* *gdon chen bco lnga* *gdon gyi rigs sum brgya drug cu* *gdon bgegs* *bdud* *gnod byed* *'byung po* *rbad 'dre* *ma mo* *btsan* *yi 'brog sum brgya drug cu* *log 'dren* *gshin 'dre*	

	gson 'dre	(darhat) *ada* (darhat) *dong* (darhat) *jetger*
bandita	*jag*	
bűnös emberek	*mi ngan*	
eretnekek		(darh.) *burū üjelten*
a fekete (gonosz) seregek	*nag po'i dpung tshogs*	
a fekete mágiát gyakorlók	*mthu 'byed pa*	
fekete szándékú		(mong.) *qara sanaγatu*
gonosz személy	*gdug pa can*	
gonoszul gondolkodó és erőszakos lény	*bsam ngan sbyor rtsub byed pa*	
a három varázslattal élő ellenséges és uszító mágusok	*mnan sreg 'phang gsum*	
húsevő	*sha zos pa*	
idegen ellenség	*pha rol dgra*	
kívülállók és bon papok	*pha rol ban bon*	
máshitű	*mu stegs*	
rablók	*chom rkun*	
rágalmazó	*skur 'debs*	
rossz szándékú		(mong. *buruγu sanaγatu*)
a tanításokat elpusztító és téves nézetű ellenség és démon	*bstan bshig log par blta ba'i dgra dang bgegs*	
vadállat	*gcan gzan*	
vérivó	*khrag 'thung pa*	

3.4.3. Egyéb ártalmak

Az alábbi táblázatban szereplő negatív erők és hatások elnevezései a köznyelvben is élő, nem csupán a vallásos terminológiába tartozó szavak és kifejezések, ezért nem tartottam szükségesnek megadni szanszkrit vagy mongol fordításukat. A gonosz lényeket megfékező cselekedetekhez hasonlóan ezek ellen is Dayan Degereki segítségét kérik, áldozatot mutatva be neki az oltalomért cserébe.

elnevezés	**tibeti**	**hely**
akadály	*bar chad*	BT 7b
az állatok kialakult rossz jegyei	*phyugs la ltas ngan skyes pa*	BT 12a
ártalom	*gnod 'tshe*	LhCh 3a
besárgult szemek	*míg ser*	BT 11b
betegség és negatív befolyás	*nad gdon*	LhCh 3b
betegség, gonosz hatás és akadály	*nad gdon bar chad*	LhCh 2a
Btsong kha pa szútra- és tantratanítását fenyegető bajok	*btsong kha ba'i mdo sngags bstan pa dar ba'i 'gal rkyen*	BT 11a
csata	*dmag 'khrugs*	LhCh 3b
éhínség	*mu ge*	BT 11b
az emberek valóságként értékelt kedvezőtlen álombéli jelei	*mi la dngos nyams ltas mtshan ma ngan*	BT 12a
erős ragaszkodás	*chags che*	LhCh 2a, 3b
farkassá, üvöltő rókává, bagollyá, keselyűvé és másokká változató, elküldött átok	*spyang ki du zhing wa rgyal srin bya rgod gzhan gyi cho 'phrul gtong ba*	BT 12a
fekete láz	*'brum nag*	BT 11b
félelem	*'jigs*	BT 11b
félelem	*nyam nga*	LhCh 2a, 3b
gonosz gondolatok	*bsam pa ngan pa*	BT 15b
harc	*'khrug*	BT 11b
a hatvannégy óra alatt elpusztító halál	*chu tshod drug cu rtsa bzhir par bcod pa*	BT 11b
a hatvannégyféle hirtelen bekövetkező halál	*glo bur drug cu rtsa bzhi thams cad*	BT 11b
a huszonegyezer szerencsétlenség	*rkyen ngan nyi khri tshig stong*	BT 11b
korai halál	*dus min chi*	LhCh 3b
az idő előtt bekövetkező nyolcféle halál	*dus min 'chi ba rnam brgyad*	BT 11b
idő előtti hó, eső, szélvihar	*dus min kha char rlung 'tshub*	BT 12a
a négyszáznégyféle betegség	*bzhi brgya bzhi'i nad rnams thams cad*	BT 11b
rágalmazás	*mi kha*	LhCh 3b
rettegés	*skrag*	BT 11b
rossz hírek	*gtam ngan*	BT 15b
rossz jel	*mtshan ngan*	LhCh 3b,
rossz előjel	*ltas ngan*	LhCh 3b,
a szél, a nyálkák és az epe egyesülése	*rlung mkhris pad kan 'dus pa*	BT 11b
szúró fájdalom	*gzer thung*	BT 11b
veszekedés	*kha mchu*	BT 15b
viszály	*mi mthun*	BT 7b

4. Az áldozati felajánlások

4.1. A felhasznált szövegek adatai

4.1.1. A sámáninvokációk

A Birtalan Ágnes által elemzett darhat nyelvű sámáninvokációkat a Magyar-Mongol Nyelvjárás- és és Népi Műveltségkutató Expedíció gyűjtötte 1992 és 2001 között Mongólia Uws és Xöwsgöl megyékben, valamint Ulánbátorban. Az invokációk többsége szóban előadott, hangszalagra rögzített gyűjtés, amely később latin betűs átírással került lejegyzésre.[184] Az invokációk a *dūdlaγa*-ok („hívás, szólítás, invokáció") műfaji csoportjába tartoznak. Ez a legáltalánosabban használt műfaji elnevezése a sámánszövegeknek, a sámánok sok esetben olyan szövegtípusokat is ezzel a névvel jelölnek, amelyek eredeti elnevezése már feledésbe ment. A műfajon belül több invokációcsoportot is elkülönítenek,[185] az itt tárgyalt szövegek a „segítőszellemet hívó invokáció" (halha *ongod jalax dūdlaga*) típusába tartoznak.

A Sárközi Alice révén publikált mongol nyelvű invokációt Damdinsüren közölte antológiájában,[186] s ez a szöveg egy bajit nyelvjárású, szintén a Magyar-Mongol Nyelvjárás- és és Népi Műveltségkutató Expedíció által gyűjtött szövegváltozattal párhuzamba állítva került bemutatásra. A variánsok között lejegyzésük időbeli eltérése ellenére csekély a különbség, s ez a tény azt mutatja, hogy az utóbbi invokáció évtizedeken keresztül szinte változatlan formában maradt fenn.[187]

[184] A szövegekről bővebben lásd: Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts*, p. 2. passim.
[185] Birtalan Á.: Mongol sámánszövegek műfaji kérdései. Tipológiai áttekintés. In: *Mir-susnē-hum II. Tanulmánykötet Hoppál Mihály tiszteletére.* Szerk. Csonka-Takács E. – Czövek J. – Takács A., Akadémiai Kiadó, Budapest, 2002. pp. 854-855.

[186] Damdinsürüng, Č.: *Mongγol uran ¤okiyal-un dege¤i ¤aγun bilig orosibai.* Corpus Sciptorum Mongolorum XIV, Ulaγan Baγatur: 1959. p. 127-130.
[187] Sárközi: *Dayan Degereki*, pp. 161-162.

4.1.2. A tibeti nyelvű szertartásszövegek

A disszertációban bemutatásra kerülő tibeti nyelvű felajánlási szöveg címe: A Nagy Isten, a Világi Hívő Nagy Skye ri, a Félelem Nélküli Hős Ta yan Te ri khe számára készített áldozat felajánlásának módszere, az Esőként Hulló Vágyakat Teljesen Betöltő Drágakőkirály. (Tib. *Lha-chen dge-bsnyen skye-ri chen-po 'jigs-med dpa'-bo Ta-yan Te-ri-khe zhes grags-pa-la mchod gtor 'bul-tshul 'dod-dgu'i char-'bebs yid-bzhin dbang-rgyal zhes bya-ba bzhugs-so.*) A szövegnek több változata is létezik; a disszertáció írásának idején ezek közül kettő állt rendelkezésemre.

Az első szövegvariánst, amelyet Alapszövegnek (Basic Text; BT) neveztem el, a Magyar–Mongol Nyelvjárás- és Népi Műveltségkutató Expedíció gyűjtötte Mongóliában és Birtalan Ágnes bocsátotta rendelkezésemre. A Magyar Tudományos Akadémia Keleti Gyűjteményében található másik, 629/11 számmal jelzett variánsra (hivatkozásaimban Basic Text Variant; BTV) a gyűjtemény könyvtárosa, Orosz Gergely tibetológus hívta fel figyelmemet.

Az Alapszöveghez az expedíció tagjai csak fotó és fénymásolat formájában jutottak hozzá, így formai leírást nem állt módomban készíteni. Annyi bizonyos, hogy a sorokat kézzel írták, a betűk mérete pedig változó; a recitálandó részek szótagjelei nagyobbak, mint az összekötő szövegek vagy a kolofón jelei. A BTV-t orosz papírra[188] nyomtatták, a betűnagyság egységes, a lapok mérete 35,7 X 8,6 centiméter, a belső tükör 31 X 6,5 centiméteres.

A felajánlási ceremónia menetét összefoglaló mű az ind eredetű *sādhana* (tib. *sgrub thabs*; „a beteljesítés eszközei") szövegek körébe tartozik. A *sādhaná*-k a tantrikus rítusok leírását tartalmazó írások, amelyeket a különböző szertartások lebonyolítására felhatalmazott jógik mintegy kézikönyvként használhatnak a ceremónia során. Ez az egyetlen olyan tantrikus műfaj, amelynek nyelvezete világos, de önálló használatra így sem alkalmas: a rituálé helyes lebonyolításához eleinte a mesterek személyes irányítására is szükség van. Az indiai *sādhaná*-k inkább csak kivonatok, vázlatos áttekintést nyújtanak a szertartás során elvégzendő rítusokról, a tibeti művek már részletesebbek; néhány esetben valamely indiai szöveg átdolgozott, kibővített változatai. A *sādhaná*-k valódi célja a megvilágosodás, a

[188] Az eredeti szöveg keletkezésének meghatározásához nem áll a rendelkezésemre elegendő adat, de az orosz papírra nyomtatott változat minden bizonnyal a XIX. század második felében készült.

buddhaság elérése, ehhez pedig egy választott istenség vizualizálása, a vele való azonosulás révén lehet eljutni.[189]

Az indiai buddhizmus áldozati felajánlásai (szkt. *pūjā* „tisztelni, megbecsülni", tib. *mchod pa* „áldozat") a karmikus érdemszerzés érdekében történtek, s leginkább a világi hívők (tib. *dge bsnyen,* szkt. *upāsaka*) adományoztak különböző javakat a szerzetesrendnek, utazóknak vagy a szűkölködőknek. A *mahāyāna* buddhizmus fejlődése során az anyagi áldozatok egyre inkább spirituális formát kezdtek ölteni, a tantrikus szertartásokon pedig a kézzelfogható felajánlási tárgyak meditációs átváltoztatása és az istenségeknek való átadása lett a legfontosabb szempont. A tibeti mesterek később azt is hangsúlyozták, hogy a buddháknak nincs szükségük felajánlásokra, ezek csak az áldozatot bemutató személyek épülésére szolgálnak. Az áldozatok helyes elvégzéséhez ki kellett alakítani egy meghatározott módszert, amelyet eleinte csak szóban hagyományoztak, később azonban írásban is rögzítettek. A felajánlási rítusokról szóló szövegek nem alkotnak önálló irodalmi műfajt, ám minden tibeti rituális szöveg lényeges komponenseivé váltak, s az áldozatok típusának megfelelően osztályozták őket.[190] A Dayan Degerekihez szóló felajánlási szöveg fő vonalát is a felajánlás módszerének taglalása képezi; a mű tehát szövegtipológiailag *sgrubs thabs*, amelynek lényegi részét egy *mchod pa* leírása alkotja.

Bethlenfalvi Géza rendelkezésemre bocsátott néhány további, Dayan Degereki kutltuszával kapcsolatos, Mongóliából származó rövidebb szöveget, amelyet a későbbiek folyamán kívánok feldolgozni. Ezek egyikéről, a gonosz erők elhárítása érdekében végzett rituálé menetéről szemelvényként vázlatos összefoglalást adok disszertációmban.

4.2. Az Alapszöveg bemutatása: az áldozati rituálé menete

1. Bevezetés. (1. fólió, 1-3.sor.)

A szertartást végző szerzetes elmondja, hogy tanítványai buzdítására foglalja össze a rítusok elvégzésének módszerét.

2. A hely előkészítése. (1. fólió, 3-4. sor.)

Egy „szívünknek kedves hely" kitakarítása, az áldozati oltár felállítása.

[189]Cozort, D.: Sâdhana (sGrub thabs): Means of Achievement for Deity Yoga. In: *Tibetan Literature.* Ed. J. I. Cabezón – R. R Jackson. New York, 1996. pp. 331-343.

[190] Makransky, J.: Offering (mChod pa) in Tibetan Ritual Literature. In: *Tibetan Literature*. Szerk. J. I Cabezón – R. R. Jackson . New York, 1996. pp. 312-330.

3. A *gtor-má*-k elhelyezése. (1. fólió 4. sor – 2a fólió 4. sor.)

A *gtor má*-k (szkt. *bali*), áldozati sütemények felajánlásának gyakorlata Indiából ered, de a *bon*-hitűek szerint ismerték őket már a buddhizmus előtti Tibetben is. Főbb típusaik a világi rítusként az ártó erők megfékezésére, esetleg megidézésére szolgáló *gtor má*-k, a gyógyító anyagokkal készített kúp alakú *gtor má*-k és az istenségeknek felajánlott *gtor má*-k. Alapanyaguk a vaj, az árpaliszt és a víz, de egyéb anyagokat (gyógynövények, méreg stb.) is tartalmazhatnak.[191]

Az elhelyezés sorrendje:

1. külső *gtor ma* (tib. *spyi gtor*) a mestereknek, fogadalmas istenségeknek, égenjárónőknek és tanvédőknek ;

2. Az istenség *gtor má*-ja (tib. *lha chen dge bsnyen gyi gtor ma*);

3. *Gtsang ris* boldog isteneinek, a kígyódémonoknak és a terület urainak a *gtor má*-ja (tib. *gtsang ris la dga' ba'i lha klu gzhi bdag rnams kyi gtor ma*);

4. A terület-urak *gtor má*-ja (tib. *gzhi bdag gi gtor ma*);

5. A Hangáj-hegység *gtor má*-ja (tib. *hang ka'i gtor ma*).

A szerző leírja, hogy rövidebb eljárás keretében elég felajánlani egy öv-*gtor má*-t (tib. *sked dkres ma*), egy nagy, fehér és kerek *gtor má*-t és egy terület-uraknak szánt *gtor má*-t. A *gtor má*-k díszítésére a három fehér[192] és a három édes[193] anyagot, húst, vért[194] és a fehér díszt[195] használják, valamint egyéb, rituális jelentőségű kisebb díszítőelemeket: *bshos bu*-t,[196] *mtheb skyu*-t,[197] *ril bu*-t[198] és *chang bu*-t[199] helyeznek rájuk és köréjük.

4. Egyéb áldozati tárgyak elhelyezése. (2a fólió 4. sor – 2b fólió 1. sor.)

---

191 Beer, R.: *The Enyclopedia of Tibetan Symbols and Motifs.* Shambala, Boston, 1999. pp. 320-323.

192 Tib. *dkar gsum*; áldozati tejtermékek: tej (*'o ma*), vaj (*mar*) és túró vagy joghurt (*zho*). Nebesky-Wojkowitz, pp. 345-347.

193 Tib. *mngar gsum*; cukor (*ka ra*), méz (*sbrang rtsi*) és szörp (*bu ram*). Nebesky-Wojkowitz, pp. 345-347.

194 Vér helyett vörös festéket is használhatunk.

195 Tib. *dkar rgyan*. A tésztából készített áldozati felajánlások festésére szolgáló olvasztott vaj. Nebesky-Wojkowitz, p. 353.

196 Áldozati vajdarabka vagy kis tésztakúp; színe és formája a *gtor má*-éhoz hasonlóan változik. Nebesky-Wojkowitz, p. 354.

197 Vagy *theb kyu*. Kis, tetraéder alakú áldozati tárgy tésztából; az isteneknek adott „váltságdíj" . Nebesky-Wojkowitz, p. 350.

198 Tésztából készített golyócska. Nebesky-Wojkowitz, p. 506.

199 Áldozati tésztafigura. Készítésekor a tésztát összesodorják, majd a tenyeret összezárva az ujjak között kipréselik. Nebesky-Wojkowitz, p. 364.

A felajánlásoknak elégedetté kell tenniük a megidézni kívánt istenséget. A rítus során a következő ajándékok kerülnek átadásra: „a két tál víz,[200]az öt ajándék,[201] ez a hét,”[202] *phye mar*,[203] a belső felajánlások,[204] az arany italáldozat, kitűnő itallal, joghurttal, tejjel és egyebekkel teletöltött felajánlási csészék, hús, *chang*,[205] egyéb étel-ital, a három fehér, a három édes, gyümölcs, ló, juh, kecske, szarvasmarha, egy teve[206], a nyolc szerencsés szimbólum,[207] a világuralkodók hét kincse[208], puska, egy lándzsa, íj és nyilak, kard, pányva, tükör, *stag ras*-t,[209] *gzig shubs*-ot[210] és dobot.

---

[200] Tib. *chu gnyis*. Az istenségnek felajánlott kétféle víz az arc és a lábak lemosásához (tib. *dri chab* és *zhabs bsil*).

[201] Tib. *nyer spyod lnga*. Az istenségnek felajánlott ötféle ajándék: virág (*me tog*), tömjén (*bdug spos*), vajmécses (*mar me*), illatszer (*dri ma*) és jóízű étel (*zhal zas*). Nebesky-Wojkowitz, p. 477.

[202] A két víz és az öt ajándék alkotja a „külső felajánlások” (tib. *phyi mchod*), vagyis a materiális világból származó áldozati tárgyak héttagú csoportját.

[203] “Liszt vaj”; áldozati ajándék, főként a szerencse és a jólét érdekében tartott vallási ceremóniákon ajánlják fel. Magas, kör alakú edényben lisztet halmoznak fel, kúp alakúra formálják, majd vajdarabokkal díszítik oly módon, hogy a díszek négy sorban futnak le a halom csúcsától az aljáig. Nebesky-Wojkowitz, p. 363.

[204] Tib. *nang mchod*. Az öt érzéki öröm, a gyémánt formák (szkt. *vajrarūpa*), a gyémánt hangok (szkt. *vajraśabda*), a gyémánt illatok (szkt. *vajragandha*), a gyémánt ízek (szkt. *vajrarāsya*) és a gyémánt érintések (szkt. *vajrasparśa*) tárgyai. Nebesky-Wojkowitz, p. 477.

[205] Sörhöz hasonló, árpából erjesztett ital.

[206] A nomád mongolok öt lábasjószága (mong. *tawan xoßū mal*). A felajánláshoz elegendő az állatokat ábrázoló képeket vagy szobrocskákat az oltárra helyezni.

[207] Tib. *bkra shis rtags brgyad* (szkt. *ašþa mañgaladravya*). A legfontosabb buddhista jelképek: 1. nagyértékű napernyő (tib. *rin chen gdugs*, szkt. *chattraratna*, távol tartja a gonosz vágyak hőjét /Buddha feje/); 2. nagyértékű aranyhal (tib. *rin chen gser gyi nya*, szkt. *suvarýamatsyaratna*, a boldogság és a haszon szimbóluma / Buddha szemei/); 3. jobbra csavarodó tengeri kagyló (tib. *rgya mtsho’i dung dkar g.yas ‘khyil,* szkt. *dakšiýāvartaśaòkha*, a Tan minden irányból hallható hangja /Buddha szava/); 4. gyönyörű lótuszvirág (tib. *pa dma bzang po*, szkt. *bhadrapadma*, a buddhák elméjének tisztasága /Buddha szája/); 5. kincsesváza (tib. *gter chen po’i bum pa*, szkt. *mahānidhānakumbha,* a buddhák testének számtalan minősége /Buddha teste/) 6. végtelen csomó (tib. *dpal gyi be’u*, szkt. *śrīvatsa*, a buddhák végtelen szeretete és a buddhák tudatából származó, soha véget nem érő tanítások folyama /Buddha lelke, szelleme/); 7. győzelmi zászló (tib. *mchog gi rgyal mtshan*, szkt. *dhvajaratna*, győzelem a negatív hatások felett /Buddha egész teste/); 8. aranykerék (tib. *gser gyi ‘khor lo*, szkt. *suvarýacakra,* a Tan kereke). Nebesky-Wojkowitz, p. 212.

[208] *Tib. rgyal srid sna ‘bdun* (szkt. *śabda rājāyaratna*). Tagjai: 1. a nagyértékű kerék (tib. *rin chen ‘khor lo*, szkt. *cakraratna*); 2. a nagyértékű elefánt (tib. *rin chen glang po*, szkt. *hastiratna*); 3. a nagyértékű ló (tib. *rin chen rta mchog*, szkt. *aśvaratna*); 4. a nagyértékű drágkő (tib. *rin chen nor bu*, szkt. *maýiratna*); 5. a nagyértékű királynő (tib. *rin chen btsun mo*, szkt. *strīratna*); 6. a nagyértékű miniszter (tib. *rin chen blon po*, szkt. *purušaratna*); 7. a nagyértékű tábornok (tib. *rin chen dmag dpon*, szkt. *khadgaratna*). Nebesky-Wojkowitz, p. 212.

[209] Tigrisbőrből vagy tigriscsíkosra festett anyagból készített tegez..

[210] Leopárd bőréből készített íjtartó tok.

5. Oltalomért folyamodás,[211] a megvilágosodás gondolatának felébresztése,[212] meditáció a négy mérhetetlenen,[213] önlétrehozás[214] Rdo rje ’jigs byed istenség alakjában. (tib. *skyabs ‘gro, sems bskyed, tshad med bzhi sgom, bdag bskyed*). (2b fólió 1-2. sor.)

6. Füstáldozat, az ajándékok megtisztítása és átváltoztatása. (2b fólió 2. sor – 3a fólió 3. sor)

Különböző növények és áldozati tárgyak elégetése, miközben a szertartást végző szertartási szövegeket olvas fel. Ezután a felajánlási *gtor má*-kat az *Oð vajra amâta* mantrával[215] megtisztítja[216] és a *Svabhāva* mantrával[217] változtatja át[218], majd újabb mantrákat recitál.

7. A támaszték megalkotása,[219] megidézés[220] és hódolat[221]. (3a fólió 3. sor – 5a fólió 6. sor.)

A szertartásvezető meditációja során megjeleníti az ürességből az istenséget és kíséretét, ikonográfiai leírásukat is megadva. Hangszerek kíséretével fennhangon arra kéri őket, hogy szálljanak alá a szertartás helyszínére és esküjüknek megfelelően oltalmzzák meg a Tant és a szertartás résztvevőit. Ezután röviden kifejezi hódolatát irántuk.

8. Az áldozati kellékeknek, a világuralkodók hét kincsének, a nyolc szerencseszimbólumnak és a belső áldozatnak az átadása. (5a fólió 6. sor – 6a fólió 6. sor.)

---

[211] Tib. *skyabs ‘gro*, szkt. *œaraýa gamana*. Menedékvétel a Három Ékkőtől (tib. *dkon mchog gsum*, szkt. *triratna*): Buddhától (tib.*sangs rgyas*), a szent Tantól (tib. *dam pa’i* chos, szkt. *dharma*) és a szent gyülekezettől (tib. *‘phags pa’i dge ‘dun*, szkt. *sangha*). Oltalomért egy guruhoz vagy istenséghez is lehet folyamodni.

[212] Tib. *sems bskyed,* szkt. *upādita bodhicitta*. A buddhista gyakorlók azon törekvése, hogy az összes élőlény megsegítésének érdekében elérjék a megvilágosodást.

[213] Tib. *tshad med bzhi*, szkt *catvārapramāýa*: 1. mérhetetlen szeretet (tib. *byams pa tshad med*, szkt. *māitrīapramāýa*): legyen boldog minden élőlény és rendelkezzék a boldogság okaival (tib. *sems can thams cad bde ba dang bde ba’i rgyu dang ldan par gyur cig*); 2. mérhetetlen részvét (tib. *snying rje tshad med*, szkt. *karuýāpramāýa*): minden élőlény mentesüljön a szenvedéstől és a szenvedés okaitól (tib. *sems can thams cad sdug bsngal dang sdug bsngal rgyu dang bral bar gyur cig*) 3. a mérhetetlen öröm (tib. *dga’ ba tshad med*, szkt. *muditāpramāýa*): egyetlen élőlény se hagyja el a szenvedésektől mentes Tökéletes Boldogság állapotát (tib. *sems can thams cad sdug bsngal med pa’i bde ba dam pa dang mi ‘bral bar gyur* cig) 4. a mérhetetlen egykedvűség (tib. *btang snyoms tshad med*, szkt. *upekšāpramāýa*): kerüljön minden élőlény a Nagy Egykedvűség állapotába, amely mentes minden ragaszkodástól és gyűlölettől (tib. *sems can thams cad nye ring chags sdang dang bral ba’i btang snyoms chen po la gnas pr gyur cig.*).

[214] Tib. *bdag bskyed*, „önlétrehozás”. A gyakorló megragadja a meditációban megalkotott istenség egoját, és eggyé válik vele. Valójában nem az istenség megalkotása, hanem energiájának felhasználása a fő cél.

[215] A mantra teljes szövege: *Oð vajra amʒta kuýïali hana hana hūð phat! „Oð* Gyémánt Örvénylő Nektár, ölj! ölj! *Hūð phaþ*”.

[216] Tib. *bsang, bsangs*. Az áldozati ajándékok füsttel való megtisztítása a mentális szennyeződésektől.

[217] A mantra teljes szövege: *Oð svabhāva œuddhāë sarva dharmāë svabhāva œuddho hað! “Oð!* Minden dolog maga az öntermészet, maga az öntermészet vagyok én!”

[218]Tib. *spyang.* Az átváltoztatás révén az anyagi ajándékok az istenség szellemi síkján, számára hozzáférhető formában jelennek meg

[219] Tib. *rten bskyed.* A *rten*, „támasz” az az istenség vagy eszme, amire az elme támaszkodik a meditáció során. A test és az elme is támasza a cselekvésnek.

[220] Tib. *spyan drangs.*

[221] Tib. *phyag ‘tshal ba*.

9. A három gyémánt[222] istenségeinek megidézése, a százszótagú mantra[223] recitálása és a bűnbánat.[224] (6a fólió 6. sor – 7a fólió 2. sor). A bűnbánat során a szertartásvezető arra kéri az istenséget, hogy bocsássa meg vétkeit és tisztítsa meg őt és a szertartás többi résztvevőjét.

10. A szertartás kellékeinek megtisztítása és és felajánlása. (7a fólió 2. sor – 10a fólió 1. sor.) Ismét az *Oð vajra amâta* és a *Svabhāva* mantrával tisztítja meg a kielégítő kelléknek (tib. *bskang rdzas*) nevezett tárgyakat, majd megjeleníti őket az ürességből az istenség és kísérete számára. Ez egy nagyon bőséges áldozat, ételek, illatok, ruhák, szelíd és vadállatok stb. mellett természeti tárgyak (víz, szikla) és földrajzi egységek (a Magas Hegy,[225] a Négy Sziget,[226] a Nyolc Kis Sziget[227]), valamint különböző fegyverek is szerepelnek a felsorolásban.[228]

11. Fohász-áldozat, ösztönzés, előzés, a szív-mantrák recitálása. (10a fólió 1. sor – 12 b fólió 1. sor.)

A fohász-áldozat[229] során ismét a felsorolt áldozatok elfogadására, az ösztönzéssel[230] pedig az ellenségek és akadályok elpusztítására kéri az istenséget és kíséretét. Az előzés[231] aktusa is a negatív erők elhárítására irányul, a szertartás résztvevői azt szeretnék, ha ezek a bajok nem csupáén megszűnnének, de vissza is hullanának az ellenséges erőkre.

12. Áldáskérés a *gtor má*-kra és a belső áldozatokra. A *gtor má*-k szimbolikus elküldése.[232] (12b fólió 1. sor – 13a fólió 1. sor.) Az elküldéssel kerülnek a *gtor má*-k ténylegesen a természetfeletti vendégek birtokába.

[222] Tib. *rdo rje gsum*; az *oð*, az *āë* és a *hūð* szótag (lásd feljebb).
[223] Tib. *yi ge brgya*. Az egyik legfontosabb mantra, a bűnök visszahatásai, a negatív karma megsemmisítésének érdkében recitálják. Beyer, p. 144.
[224] Tib. *bshags pa*.
[225] Tib. *Ri rab*, szkt. *Sumeru*; a hindu és buddhista mitológia szent hegye, amely a világtengely középpontjában található.
[226] Tib. *gling bzhi*, szkt. *catvāri dvīpāni*; a földi világot alkotó négy sziget vagy négy kontinens: 1. a Keleti Magasztos Test Kontinense (tib. *Shar lus 'phags po*, szkt. *Pūrvavideha*); 2. a Déli *Jambu* Kontinens (tib. *Lho dzam bu gling*, szkt. *Jambudvīpa*; egyes szövegekben az indiai szubkontinenst, másutt az egész világot jelölik vele); 3. az Északi Jótékony Szarvasmarhák Kontinense (tib. *Nub ba lang spyod*, szkt. *Aparagodaniya*); 4. a Nyugati Csúf Hangúak Kontinense (tib. *Byang sgra mi snyan*, szkt. *Uttarakuru*). Rigzin, p. 49.
[227] Tib. *gling phran brgyad*, szkt. *Ašþa kšudradvīpāni*; a nyolc szubkontinens: 1-2. a Test és a Magasztos Test Szigete keleten (tib. *Lus dang lus 'phags*, szkt. *Deha* és *Videha*); 3-4. a Faroklegyező és a Másik Faroklegyező Szigete délen (tib. *Rnga yab dang tnga yab gzhan*, szkt. *Camara* és *Apara camara*); 5-6. a Fortélyos és a Tökéletes Ösvényen Járás Szigete nyugaton (tib. *G.yo ldan dang lam mchog 'gro*, szkt. *Satha* és *Uttaramantrina*); 7-8. a Csúf Hang és a Csúf Hang Holdjának Szigete északon (tib. *Sgra mi snyan dang sgra mi snyan gyi zla*, szkt. *Kurava* és *Kaurava*). Rigzin, p. 49.
[228] A szertartás során felajánlott tárgyakról lásd a 4.3-as alfejezetben lévő táblázsatot.
[229] Tib. *gsol mchod*.
[230] Tib. *bskul ba.*
[231] Tib. *bzlog pa.*
[232] Tib. *gtor rdzongs.*

13. Magasztalás[233] és cselekedettel megbízás.[234] (13a fólió 1. sor – 15 b fólió 6. sor.) A magasztalás során nem csupán dicsőítik az istenséget és kíséretét, de kérésekkel is fordulnak hozzá, a cselekedettel való megbízással pedig arra próbálják rávenni őket, hogy korábban tett fogadalmuknak megfelelően óvják meg a buddhista Tant a gonosz természetfeletti lények mesterkedéseitől.

14. A szerencse-életerő szólítása.[235] (16a fólió 1. sor – 17 a fólió 1. sor.) A szöveg legarchaikusabb része, amely a bon hagyományból került át az északi buddhizmusba.[236] A szertartás résztvevői azt kérik az istenségtől, hogy adja át nekik különböző mitikus lények, vadállatok, vagyonos emberek stb. szerencse-életerejét.

15. Felhatalmazás,[237] köszönetnyilvánítás,[238] a „vágyak felajánlott tárgyainak alkalmazása",[239] bűnbocsánat[240] és az áldáskérő fohászok.[241] (17a fólió 2. sor – 17 b fólió 1. sor.)

A felhatalmazás során a szertartás vezetője az istenséget legfőbb védelmezőjének nevezi ki, s ismét oltalmát kéri. A többi rítust nem részletezi a mű, csupán megemlíti, hogy a szertartás ezen szakaszában kell elmondani őket.

16. Áldás kérése[242] és befejezés hangszeres zenével.

A mű a kolofónnal zárul, amelyből megtudjuk, hogy a szerző *Padma rgyal po rgyal ming can* volt, az írnok *Ngag dbang bstan 'dzin,* a *Ser byes mkhas mang* kolostor szerzetese, a szöveg pedig *Su ma ti Shri ka na*[243] ösztönzésére készült.

4.3 A gonosz erők elhárítása érdekében végzett szertartás összefoglaló bemutatása[244]

[233]Tib. *bstod pa.*
[234] Tib. *'phrin las bcol ba.*
[235]Tib. *g.yang 'bod.*
[236]Orosz G.: A tibeti népi vallássosság ótibeti nyelvű rituális szövegeiről. In: *Démonok és megmentők. Népi vallásosság a tibeti és mongol buddhizmusban.* Szerk. Kelényi B., Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Művészeti Múzeum, Budapest, 2003. p. 25.
[237]Tib. *mnga' gsol.*
[238]Tib. *gtang rag.*
[239] Tib. *'bul ba'i 'dod dgu gungs spyod*. Anyagi javak, amelyek kielégítik a vendégek érzékeit.
[240] Tib. *bzod gsol*.
[241] Tib. *bsngos smon lam.*
[242] Tib. *bkra shis pa.*
[243] Ezeket a személyeket a kutatás jelenlegi szakaszában még nem sikerült azonosítani.
[244] A jelen alfejezetben található terminológiát a disszertáció többi, vonatkozó fejezetében tárgyalom.

A Nagy Isten, a Világi Hívő, a Félelem Nélküli Hős Ta-yan Te-ri-khe néven ismert (istenség) segítségével végzendő azonnali ördögűző áldozati szertartás. Az ördögök seregének őrlőmalmára sújtó villámvadzsra[245]

1. fólió

A szerző elmondja, hogy az ördögöket elűző vagy megfordító (*bzlog pa*) rituálét a Tan ellenségeinek maradéktalan összezúzása érdekében hajtják végre.

A saját fogadalmas istenség önlétrehozása (*bdag bskyed*), a szertartás menetének előkészítése: egy magas trónon lévő fekete állvány tetejére egy edénybe egy 1 könyöknyi (*khru gang*; kb. 40 cm) magas, háromoldalú *gtor-má*-t helyeznek, amelynek oldalai és csúcsa felettébb élesek. Eléje egy alacsonyabb, háromszög alakú *gtor má*-t tesznek, és négy kis *gtor má*-t, amelyet hússal és vérrel díszítenek, és annyi *mtheb kyu*-t helyeznek köréje, amennyi csak lehetséges.

2a fólió

Ezek elé teszik a legkitűnőbb áldozati tárgyakat, a *gser skyems*-et és a *gzhi bdag*-ok *gtor má*-ját, azután az értekezéseknek megfelelően megszentelik (*byin rlabs*) a *gtor-má*-kat és a külső-belső felajánlásokat (*phyi nang gi mchod pa*).

Zenés invitáció a megfelelő mantrák elmondásával.

Az állvány átadása és magasztalás (*gdan 'bul*, *bstod pa*).

A külső-belső ajándékok és a *gtor má*-k átadása.

Az istenségnek a megbékítés, meggazdagítás, megbűvölés és elpusztítás négyes cselekedetével való megbízása (*zhi rgyas dpang drag bzhi'i 'phrin las bcol ba*).

Meditációban elképzelik, hogy az előttünk lévő térben megjelenik az istenség szíve, amelyből fénysugár árad szét mindenfelé. A saját maguk és mások ártalmára lévő *gnod byed*-ek, *dgra bgegs*-ek, minden akadály, erős kötődés és félelem összegyűlik és eltűnik a *gtor ma* belsejében.

2b fólió

A *gtor-má*-kat újra megszentelik., majd átadjuk a belső-külső ajándékokat (*'bul*).

A *gtor-má*-k elküldése (*gtor rdzongs*).

[245] Tib. *Lha chen dge bsnyen 'jigs med dpa' bo ta yang te ri khe zhes grags pa'i sgo nas glo bur las bcol gtor bzlog pa'i cho ga bdud dpung phye mar 'thag pa'i gnas lcags rdo rje'i thog mda' zhes bya ba bzhugs so.*

Az elűzés cselekedetével való megbízás (*bzlog pa'i 'phrin las bcol ba*): A saját maguk előtt lévő térben megidézik az istenséget, asszonyát, az istenek seregeit, a teljes kíséretet, a hivatalnokokat, emanációkat és újraemanációkat (*sprul pa yang sprul*), a szolgákat és követeket, az egész „felfoghatatlan sokaságot" haragvó és agresszív formájukban. Azon meditálnak, hogy hajtsák végre a gonosz erők elűzését eredményező cselekedetüket.

3a fólió

Az istenség és kíséretének felkérése arra, hogy késedelem nélkül egyék meg a hússal és vérrel készült vörös *gtor-má*-t (*sha khrag dmar gyi gtor*), majd *Blo bzang rgyal ba* tanításának segítségével a Tant leromboló téves nézetű ellenségeket, a *bgegs*-eket, az ördögök fajtáit és a fekete seregeket verjék tönkre és űzzék el.

3b fólió

Űzzék el a tanítást őrző oltalmazó és védelmező szentek életét tevékenységük közepette kioltókat, a *gdon bgegs*-eket, a *log-dren*-eket, a gonosz módra gondolkodókat és erőszakos lényeket, a nem buddhistákat, a bon-papokat, a fekete mágusokat (*mthu byed*), a *lha-'dre*-ket. Ezenfelül távolítsák el az idő előtti elhalálozást (*dus min 'chi*), a betegségeket és ártalmakat (*nad gdon*) okozókat, a *sri*-démonokat, rágalmazókat (*mi kha*), a háborúskodást, a rablókat, az évet, a hónapot, a napot és az időt gátló tényezőket (*lo skeg, zla skeg, zhag skeg, dus skeg*), a *rgyal 'gong-, dam sri-, log 'dren* és *byung po*-csoportokat, a gonosz embereket, a betegségeket és a gonoszságot jelző ómeneket (*mtshan ngan, ltas ngan*), a *gshin 'dre, gson 'dre, chung sri, gong sri* csoportokat, minden erős kötődést és félelmet, külső és belső ártalmat.

4a fólió

Elképzelik, hogy a szívük közepéből egy lángoló fénysugár árad ki, amely eléri a *gtor má*-kat és átváltoztatja őket úgy, hogy képesek legyenek egyetlen pillanat alatt az összes negatív dolog – betegség, méreg, ártó lények – elpusztítására.

4b fólió

Az ártalmas *gtor ma* létrehozása: a szertartás vezetője arra kéri a gyökérlámákat, hogy szenteljék fel, és a fogadalmas istenségeket és az égenjárónőket, hogy hozzák létre az

ártalmas *gtor má*-t (*gtor zor gnyan po*)[246]. Ezután kéri az istenséget és kíséretét a *snang srid lha srin*-ek nyolcas osztályának segítségével együtt, hogy hatalmánál fogva a *gtor zor* által pusztítsa el valamennyi ellenséget, az esküszegőket, fenyegetőket stb még aznap éjjel.

5a, 5b, 6a fólió

A *gser skyems* felszentelése és átadása: a szertartás vezetője meditációban elképzeli, hogy a gyökérlámák (*rtsa brgyud bla ma*), a fogadalmas istenségek, a békés és haragvó istenek (*zhi khro'i lha tshogs*), a minden akadályt eltávolító égenjárók és tanvédők, a *yul lhá*-k és *gzhi bdag*-ok elfogadják a *gser skyems*-et és elpusztítják a Tan ellenségeit (*bstan pa'i dgra bgegs*).

Hosszú ima. A szertartásvezető arra kéri az istenséget, hogy kíséretével együtt fogadja el az ártalmas *gtor má*-t és csodatévő erejével pusztítsa el az esetleges ellenséges hadakat, a Tan ellenségeit és az ártó erőket. Ezután meditációban el is képzeli a harcot.

6b fólió

A *gtor ma* eldobása (*gtor ma 'phen pa*): Elképzeli, hogy az ártalmas *gtor ma* a villámhoz hasonló gyorsaságú fegyverré válik, és fennhangon elmondja, hogy a mérgek, betegségek, kötődés, félelem, ártó lények és ellenség fölé dobja, hogy elpusztuljanak. Ezután meditációban el is képzeli az eseményt.

7a fólió

A nagyerejűek ördögűző cselekedete (*stobs che bar bzlog pa'i dngos*): a szertartásvezető elképzeli, hogy azok a félelmetes dühös és harcos lények, akik a részvét erejével harcolnak az ártó erők ellen, összegyűlnek a szertartás helyén.

7b, 8a, 8b, 9a fólió

Kéri az istenséget, hogy a vörös *gtor má*-val pusztítsa el a Tan, a szerzetesrend stb. ellenségeit, majd ismét felsorolja az összes ellenséget, ártó erőt és kéri, hogy űzzék el őket.

9a fólió

A szöveg elmondása után erőteljesen megszólaltatják a hangszereket..

Meditáció a védőkörben (*bsrung 'khor*).

[246] Az ártalmas *gtor ma* egyfajta „mágikus fegyver"; a szertartásvezető mágikus erővel tölti fel, amely az eldobás után kiszabadul és az ellenséges erőkre támad. Nebesky-Wojkowitz, p. 354.

4.4. A felajánlási tárgyak áttekintő táblázatai

Az alábbi fogalomtárban található tárgyakról, lényekről és fogalmakról a törzsszövegben adtam meg a magyarázatot. Ezek a táblázatok a kutatás jelenlegi szakaszában ismertető jellegűek és további összehasonlító kutatások kiinduló pontjai lehetnek

4.4.1. A *gtor má*-k és díszítéseik

elnevezés	hely
díszek: *skyu gu* *dkar rgyan* *chang bu* *mtheb kyu* *ril bu* *bshos bu*	 BT 1 BT 2a BT 1 BT 1 BT 1 BT 1
ártalmas *gtor ma*	LhCh 4a, 4b, 6b
fehér és kerek *gtor ma* (*zlum gtor dkar po*)	BT 1
Gtsang ris boldog isteneinek, a kígyódémonoknak és a terület urainak a gtor má-ja (*gtsang ris la dga' ba'i lha klu gzhi bdag rnams kyi gtor ma*)	BT
a három édes (*mngar gsum*)	BT 2a
a három fehér (*dkar gsum*)	BT 2a
a Hangai-hegység *gtor-má*-ja (*hang ka'i gtor ma*)	BT 2a
az istenség *gtor má*-ja (tib. *lha chen dge bsnyen gyi gtor ma*)	
külső *gtor ma* (*spyi gtor*)	BT 1
öv-*gtor ma* (*sked dkris ma*)	BT 2a
Lha chen *gtor má*-ja (*lha chen dge bsnyen gyi gtor ma*)	BT 1
A terület-urak *gtor má*-ja (*gzhi bdag gi gtor ma*)	BT 2a

4.4.2. Az áldozati szöveg egyéb felajánlási tárgyai[247]

elnevezés	tibeti név	hely
aloé	*'a ga ru*	BT 10a
arany ital	*gser skyems*	BT 1, 2a, 10a, 15b; LhCh 2a, 5a, 5b
baldachin	*bla bres*	BT 8b

[247] A tárgyakat nem előfordulási, hanem ábécé-sorrendben közlöm.

belső felajánlások	*nang mchod*	BT 2a, 2b, 6a, 12b; LhCh 2a, 2b
cinóberpajzs	*mtshal phub*	BT 9b
az égen repülők	*mkha' 'phur*	BT 8a
étel-ital	*bza' bca'*	BT 2a, 8b
fa	*shing*	BT 8b
fán termett gyümölcs	*shing shog*	BT 2a
farkas	*spyang ki*	BT 8a, 12 a
fehér és vörös szantál	*tsan dan dkar dmar*	BT 2b, 10a
fehér füstölő	*spos dkar*	BT 10a
győzelmi zászló	*rgyal mtshan*	BT 8a, 8b
hangszeres zene	*rol mo*	BT 4a, 7a, 7b, 18b, LhCh 2a
a három édes	*mngar gsum*	BT 2a, 10a
a három fehér	*dkar gsum*	BT 2a, 10a
háromágú szigony	*rtse gsum*	BT 8b
hús	*sha*	BT 2a
hús és vér	*sha khrag*	BT 8b
íj és nyilak	*mda' gzhu*	BT 2b, 9b
jak	*g.yag*	BT 8a
joghurt, aludttej	*zho*	BT 2a, 8b
kard	*ral gri*	BT 2b, 8b, 9a
keselyű	*bya rgod*	BT 8a
két víz	*chu gnyis*	BT 2a
a kilenc földben ásó (a föld alatt élő állatok)	*sa la 'dzul dgu*	BT 8a
külső felajánlások	*phyi mchod*	LhCh 2b
lándzsa	*mdung*	BT 2a, 8b
leopárdbőr íjtartó tok	*gzigs shub*	BT 2b, 8b
liszt-vaj	*phye mar*	BT 2a
lobogós lándzsa	*ru mtshon*	BT 9a
Magas hegy	*Ri rab*	BT 8a
majom	*spre*	BT 8a
mdzo (a jak és a szarvasmarha kereszteződése)	*mdzo*	BT 8a
medve	*dom*	BT 8a
mocsári molyűző	*sur dkar*	BT 10a
napernyő	*gdugs*	BT 8b
a négy sziget	*gling bzhi*	BT 8a
a nomádok öt lábasjószága: ló, juh, kecske, szarvasmarha, teve	*rta, lug, ra, glang, rnga mong*	BT 2a
a nyolc szerencsés szimbólum	*bkra shis rtags brgyad*	BT 2a, 5b, 10 a
a nyolc szubkontinens	*gling phran brgyad*	BT 8b
oroszlán	*seng ge*	BT 8a
ökör	*ba glang*	BT 8a
öszvércsikó	*dre'u*	BT 8a
öt ajándék	*nyer spyod lnga*	BT 2a
az öt értékes fém	*rin chen lnga*	BT 10a

az ötféle jó illat	*dri bzang lnga*	BT 10a
az öt gabonamag	*'bru lnga*	BT 10a
az öt gyógyító esszencia	*sman pa snying po lnga*	BT 10a
pajzs	*phub*	BT 9a
páncél	*khrab*	BT 9a
pányva	*zhags pa*	BT 2b
paripa	*rta mchog*	BT 8a
puska	*me mda'*	BT 2a
rododendron	*da li*	BT 10a
róka	*wa*	BT 8a
sáfrány	*gur gum*	BT 10a
sakál	*'phar ba*	BT 8a
sas	*khyung*	BT 8a
selyemlobogó	*ba dan*	BT 8b
sisak	*rmog*	BT 9a
sólyom	*glag*	BT 8a
„sör'	*chang*	BT 2a, 3b, 8b
szarvasbika	*sha pho*	BT 8a
szarvastehén	*sha yu*	BT 8a
szikla	*brag*	BT 8b
tigris	*stag*	BT 8a
tigrisbőr tegez	*stag ras*	BT 2b, 8b
tea	*ja*	BT 8b
tej	*'o ma*	BT 2a
tükör	*me long*	BT 2b
vadjak	*'brong*	BT 8a
vadkecske	*ra rgod*	BT 8a
vadló	*rta rgod*	BT 8a
vért	*go khrab*	BT 8b
a világuralkodók hét kincse	*rgyal srid sna bdun*	BT 2a, 5b, 10a
virág	*me tog*	BT 7b
víz	*chu*	BT 8b
vörösmedve	*dred*	BT 8a

4.4.3. A sámáninvokációk felajánlási tárgyai[248]

elnevezés	darhat név	hely
alma	*alim*	Inv. 16.
birkafej	*t«lī*	Inv. 16.
bor	*dars*	Inv. 16., 23.
cukor	*čixer*	Inv. 16.
fehér étel	*cagān idē*	Inv. 24.
gyümölcs	¤*ims*	Inv. 16.
a hegyről származó vörös tea	*ūlīn ulān caegā*	Inv. 23.

[248] A harmadik oszlopban található helymegjelölések Birtalan Ágnes *Darkhad Shamanic Texts* című művére vonatkoznak, a közölt felajánlási tárgyak az ott elemzett invokációkban fordulnak elő.

ízletes áldozati ételek	*amtat šūs*	Inv. 16.
joghurt	*tarag*	Inv. 23.
kopasz, fehér ürü teljes húsa	*xaljan cagān irgenī šūs*	Inv. 24.
kumisz	*aerag*	Inv. 16., 23.
sütemény	*čiher bów*	Inv. 16.
szárított sajt	*arūl*	Inv. 16.
szárított túró	*ējgī*	Inv. 16.
tej	*sū*	Inv. 16.
tejpálinka	*arxi*	Inv. 16., 23.
zsír	*tos*	Inv. 16.

4.5 Terepmunka

2004. márciusában Karmadordzse, az ELTE-BTK tibeti szakának anyanyelvi lektora kérésemre lakásán bemutatta a *gtor ma*-készítés néhány alapvető gyakorlati mozzanatát. Ez a terepmunka nem pótolja a mongóliai tanulmányutat, de jelentős mértékben hozzájárult ahhoz, hogy a tibeti nyelvű áldozati szöveg egyes, homályos részei érthetővé váljanak számomra. Karmadordzsén kívül Orosz Gergely nyújtott felbecsülhetetlen segítséget fordítói munkám kezdetén.

Karmadorzse árpaliszt helyett kenyérbélből gyúrta meg az áldozati süteményeket, amelyekre azután vajdarabkákból készített díszeket rakott, az egyik *gtor má*-t pedig vörösre is festette. Az utóbbi, gúla alakú *gtor ma* a feljebb leírt ártalmas *gtor má*-ra hasonlított alakjában és színében, egy másik pedig a *gzhi bdag*-ok *gtor má*-ját formázta.[249]

A lakásán felállított házi oltáron elhelyezett felajánlási tárgyak – magvak, pénz, gyümölcsök – közt a disszertációmban említett két tál víz is szerepelt. Ezeket az áldozati tárgyakat Karmadordzse állandóan cserélte, hívő buddhistaként napi rendszerességgel végezte el a felajánlásokat.

Karmadordzse a *gtor má*-k elkészítése után fennhangon elolvasta az áldozati tárgyak felajánlásáról szóló részt a BT-ből. A terepmunkáról Varju Katalin és Debreczeni Ákos kollégáim fényképfelvételeket is készítettek, ezek a Függelékben találhatók.

[249] Lásd a Függelék fényképanyagát.

5. Egy tibeti nyelvű mongol felajánlási ceremónia. A szöveg fordítása[250]

A Nagy Isten, a Világi Hívő Nagy Skye ri, a Félelem Nélküli Hős Ta yan Te ri khe számára készített áldozat felajánlásának módszere, Az Esőként Hulló Vágyakat Teljesen Betöltő Drágakőkirály[251]

1 *Namo guru yidam dharmapāla sarvaya*![252]

Néhány tanítványom ösztönzésének engedve az alábbiakban leírom, hogy általában véve ezen a világon, közelebbről pedig a Havas Földnek[253] nevezett ország Mdo smad[254]

[250] A tibeti szöveg latin betűs átírása a Függelékben található. Lábjegyzetben jelöltem a BTV eltérő részleteit, bővebben pedig a két szövegváltozat összehasonlító táblázatát tartalmazó fejezetben tárgyalom ezeket. A disszertációm bevezetőjének 1.2-es alfejezetében leírtaknak megfelelően a fordítás lábjegyzetben található magyarázataihoz nem adok meg hivatkozást.

[251] A cím tibeti nyelven: *Lha chen Dge bsnyen Skye ri Chen po 'Jigs med Dpa' bo Ta yan Te ri khe zhes grags pa la mchod gtor 'bul tshul 'dod dgu'i char 'bebs yid bzhin dbang rgyal zhes bya ba bzhugs so*. A Ta yan Te ri khe név a mongol Dayan Degereki tibetizált alakja; a BT-ben több helyen is Ta yan Te re khe formában szerepel.

[252] Jelentése: Az összes mesternek, védőistenségnek és tanvédőnek hódolok!

[253] Tib. Gangs can; Tibet egyik elnevezése.

körzetében élő Lha chen[255] Skye ri[256] Dge bsnyen[257] 'Jigs med Dpa' bo Chen po[258] Ta yan Te ri khe nevű [istenség] és kísérete számára milyen sorrendben kell elvégezni a *gtor-ma*-felajánlást,[259] a bűnbánat,[260] a magasztalás,[261] az ösztökélés[262] és a cselekvéssel való megbízás[263] aktusát, valamint az arany italáldozat[264] és egyéb gazdag adományok felajánlását.

Legelőször egy szívünknek kedves helyet takarítsunk ki, locsoljunk fel, a közepére pedig állítsunk egy nagy és széles állványt[265]. Megfelelően és szépen fedjük le selyemből vagy más anyagból készült fehér lepedővel, a közepére pedig állítsunk drágakőből és egyéb (értékes anyagból való) tiszta edényt.

A mestereknek,[266] fogadalmas istenségeknek,[267] égenjárónőknek[268] és tanvédőknek[269] szánt külső *gtor ma*:[270] középre teszünk egy nagy, fehér és kerek *gtor má*-t,[271] köréje pedig nyolc kicsi, kerek *bshos bu*-t[272] és *mtheb skyu*-kat[273] helyezünk. Ennek (a *gtor má*-nak) a jobb oldalára kerül *Lha chen Dge bsnyen gtor má*-ja:[274] egy nagy, kerek, fehér *gtor ma*, és nyolc kicsi és kerek (*gtor ma*) nyolc *ril bu*-val[275] körbevéve. Ennek jobb oldalára kerül a *Gtsang*

[254] Más néven Amdo, Tibet északkeleten elterülő tájegysége, amely jelenleg a kínai Qinghai tartományhoz tartozik.
[255] Nagy és erős istenség.
[256] Ennek az elemnek etimológiája nem tisztázott. A *skye* jelentése „szül", „születik", „keletkezik", „nő", „lény"; a szövegben néha *skyes* alakban is előfordul, ilyenkor a jelentés az „ajándék", „eredet", „érez", „érzés" lehetőségekkel is bővül. A *ri* hegyet jelent, így a *skyes ri* egy hegy neve is lehet. A *skyes ri* szóösszetételt egyedül az interneten hozzáférhető Nitartha tibeti-angol szótárban találtam meg, itt Btsong kha pa (lásd alább) szülőhelyének neveként szerepel.
[257] Szkt. *upāsakā*; „világi hívő". Az elnevezés arra utal, hogy Ta yan Te ri khe a buddhizmuson kívüli területről érkezett a pantheonba.
[258] Félelem nélküli nagy hős. A BT-ben helytelenül *dpa' po* áll, amelynek jelentése 'hősies'. A *dpa' bo*-k csoportjába tartoznak a *dharmapālá*-k (lásd alább) és a hegyi istenségek.
[259] Tib. *mchod gtor.*
[260] Tib. *bskang bshags*.
[261] Tib. *bstod*
[262] Tib. *bskul*.
[263] Tib. *'phrin bcol*.
[264] Tib. *gser skyems*. A védelmező istenségeknek készített italáldozat; hosszú szárú kehelyben felajánlott, gabonaszemekkel vagy fémreszelékkel kevert tea vagy *chang*.
[265] Tib. *khri*. A szónak több jelentése is van (trónus, ágy, fekvőhely, emelvény, szék stb.); itt valószínűleg az emelvényt jelenti
[266] Tib. *bla ma*, szkt. *guru*.
[267] Tib. *yi dam*, szkt. *išþa devatā.*
[268] Tib. *mkha' 'gro*, szkt. *dākinī*. A buddhista jógik személyes, támogatást nyújtó istennői.
[269] Tib. *chos skyong,* szkt. *dharmapāla*.
[270] *Gtor ma*: tésztából készített, vajjal díszített fontos áldozati ajándék; többféle színben és formában készítik, attól függően, hogy az istenek mely csoportja számára kerül felajánlásra. Külső gtor ma (*spyi'i gtor ma* v. *spyi gtor*): a *gtor ma* egyik fajtája.
[271] Tib. *zlum gtor dkar po*.
[272] Áldozati vajdarabka vagy kis tésztakúp; színe és formája a *gtor má*-éhoz hasonlóan változik.
[273] Vagy *theb kyu*. Kis, tetraéder alakú áldozati tárgy tésztából; az isteneknek adott „váltságdíj" .
[274] Tib. *lha chen dge bsnyen gyi gtor ma.*
[275] Tésztából készített golyócska.

ris[276] boldog isteneinek, a kígyódémonoknak[277] és a terület urainak[278] a *gtor má*-ja: egy nagy, fehér *gtor ma* nyolc *skyu gu*-val,[279] nyolc *ril bu*-val és nyolc *chang bu*-val[280] körülvéve, a **2a** három fehérrel[281] és a három édessel[282] ékesítve. A külső *gtor ma* bal oldalára, egy tálba helyezzük a hús és vért kedvelő [lények] nyolcas osztályába[283] tartozó terület-urak *gtor má*-ját,[284] amelyet egy nagy, háromszög alakú, vörös színű *bshos bu*-val, nyolc kicsi *bshos bu*-val és *mtheb kyu*-kkal körberakunk, hússal és vérrel díszítünk[285]. Ennek bal oldalára kerül a fehér, nyolclevelű lótusz formájú *hang ka'i gtor ma*[286] *mtheb kyu*-kkal körberakva és egy fehér, négylevelű lótusz alakú *gtor ma*. Valamennyi *gtor má*-t fehér dísszel[287] szépen felékesítjük. Ha rövidebben akarunk eljárni, egy *mtheb kyu*-kkal körberakott nagy, fehér, kerek *gtor ma*, egy terület urainak szánt *gtor ma*[288] és egy *sked dkris ma*,[289] ez a három dolog elegendő.

Ezek elé helyezzük a két (tál) vizet[290] és az öt ajándékot,[291] ezt a hetet[292] és egyéb (dolgokat), a *phye mar*-t[293] a belső felajánlásokat,[294] az arany italáldozatot, felajánlási csészéket, amelyek vajból készült kakastaréjjal[295] díszített kitűnő itallal,[296] joghurttal, tejjel és egyebekkel vannak teletöltve, húst, *chang*ot,[297] ételt-italt, a három fehéret, a három édeset, mindenféle összegyűjtött gyümölcsöt és más [ajándékokat] megtisztítva és bőségesen. Ezenkívül szép sorban vigyünk oda egy lovat, egy juhot, egy kecskét, egy szarvasmarhát, egy

[276] A Formabirodalom (ld. alább) négy szintje közül az első, Brahma isten birodalma.
[277] Tib. *klu*, szkt. *nāga*, mong. *luus.*
[278] Tib. *gzhi bdag*, mong. *šibdeg.* A terület vagy a tájék urai; helyi szellemek, akik a falu területe, egy folyami átkelő, egy hegyi hágó stb. felett uralkodnak.
[279] Lisztből és teából összegyúrt áldozati tésztadarabka.
[280] Áldozati tésztafigura. Készítésekor a tésztát összesodorják, majd a tenyeret összezárva az ujjak között kipréselik.
[281] Tib. *dkar gsum*; áldozati tejtermékek: tej *('o ma*), vaj (*mar*) és túró vagy joghurt (*zho*).
[282] Tib. *mngar gsum*; cukor (*ka ra*), méz (*sbrang rtsi*) és szörp (*bu ram*).
[283] Tib. *sha khrag la dga' ba'i sde brgyad*.
[284] Tib. *gzhi bdag gi gtor ma*.
[285] Vér helyett vörös festéket is használhatnak.
[286] A Hangáj hegységet jelképező *gtor ma.*
[287] Tib. *dkar rgyan*. A tésztából készített áldozati felajánlások festésére szolgáló olvasztott vaj.
[288] Tib. *gzhi bdag gi gtor.*
[289] „Öv *gtor ma*"; a *gtor ma* tetejétől az aljáig egy övet szimbolizáló díszítés fut körbe.
[290] Tib. *chu gnyis*. Az istenségnek felajánlott kétféle víz az arc és a lábak lemosásához (tib. *dri chab* és *zhabs bsil*)
[291] Tib. *nyer spyod lnga*. Az istenségnek felajánlott ötféle ajándék: virág (tib. *me tog*), tömjén (tib. *bdug spos*), vajmécses (tib. *mar me*), illatszer (tib. *dri ma*) és jóízű étel (*zhal zas*).
[292] A két víz és az öt ajándék alkotja a „külső felajánlások" (tib. *phyi mchod*), vagyis a materiális világból származó áldozati tárgyak héttagú csoportját.
[293] „Liszt-vaj"; áldozati ajándék, főként a szerencse és a jólét érdekében tartott vallási ceremóniákon ajánlják fel. Magas, kör alakú edényben lisztet halmoznak fel, kúp alakúra formálják, majd vajdarabokkal díszítik oly módon, hogy a díszek négy sorban futnak le a halom csúcsától az aljáig.
[294] Tib. *nang mchod*. Az öt érzéki öröm tárgyai.
[295] Tib. *mar gyi ze phrog*.
[296] Tib. *chang phud.*
[297] Sörhöz hasonló, árpából erjesztett ital.

tevét,[298] más értékes ajándékállatokat és az istenséget elégedetté tévő eszközöket, továbbá a nyolc szerencsés szimbólumot,[299] a világuralkodók hét kincsét,[300] egy puskát, egy lándzsát, egy íjat és nyilakat, **2b** egy kardot, egy pányvát, egy tükröt, egy *stag ras*-t,[301] egy *gzig shubs*-ot[302] és egy dobot.

Folyamodjunk oltalomért,[303] ébresszük fel a megvilágosodás gondolatát[304] és meditáljunk a négy mérhetetlenen.[305] Hozzuk létre magunkat[306] Rdo rje 'Jigs byed[307] istenség alakjában, s hosszabban vagy rövidebben, ahogyan csak lehetséges, ragadjuk meg haragját.[308]

---

[298] A nomád mongolok öt lábasjószága (mong. *tawan hošū mal*). A felajánláshoz elegendő az állatokat ábrázoló képeket vagy szobrocskákat az oltárra helyezni.

[299] Tib. *bkra shis rtags brgyad* (szkt. *ašþa mañgaladravya*). A legfontosabb buddhista jelképek: 1. nagyértékű napernyő (tib. *rin chen gdugs*, szkt. *chattraratna*, távol tartja a gonosz vágyak hőjét /Buddha feje/); 2. nagyértékű aranyhal (tib. *rin chen gser gyi nya*, szkt. *suvaŕyamatsyaratna*, a boldogság és a haszon szimbóluma / Buddha szemei/); 3. jobbra csavarodó tengeri kagyló (tib. *rgya mtsho'i dung dkar g.yas 'khyil,* szkt. *dakšiýāvartaśaòkha*, a Tan minden irányból hallható hangja /Buddha szava/); 4. gyönyörű lótuszvirág (tib. *pa dma bzang po*, szkt. *bhadrapadma*, a buddhák elméjének tisztasága /Buddha szája/); 5. kincsesváza (tib. *gter chen po'i bum pa*, szkt. *mahānidhānakumbha,* a buddhák testének számtalan minősége /Buddha teste/) 6. végtelen csomó (tib. *dpal gyi be'u*, szkt. *śrīvatsa*, a buddhák végtelen szeretete és a buddhák tudatából származó, soha véget nem érő tanítások folyama /Buddha lelke, szelleme/); 7. győzelmi zászló (tib. *mchog gi rgyal mtshan*, szkt. *dhvajaratna*, győzelem a negatív hatások felett /Buddha egész teste/); 8. aranykerék (tib. *gser gyi 'khor lo*, szkt. *suvaŕyacakra,* a Tan kereke).

[300] *Tib. rgyal srid sna 'bdun* (szkt. *śabda rāj̇āyaratna*). Tagjai: 1. a nagyértékű kerék (tib. *rin chen 'khor lo*, szkt. *cakraratna*); 2. a nagyértékű elefánt (tib. *rin chen glang po*, szkt. *hastiratna*); 3. a nagyértékű ló (tib. *rin chen rta mchog*, szkt. *aśvaratna*); 4. a nagyértékű drágkő (tib. *rin chen nor bu*, szkt. *maýiratna*); 5. a nagyértékű királynő (tib. *rin chen btsun mo*, szkt. *strīratna*); 6. a nagyértékű miniszter (tib. *rin chen blon po*, szkt. *purušaratna*); 7. a nagyértékű tábornok (tib. *rin chen dmag dpon*, szkt. *khadgaratna*)

[301] Tigrisbőrből vagy tigriscsíkosra festett ruhaanyagból készített tegez..

[302] Leopárd bőréből készített íjtartó tok.

[303] Tib. *skyabs 'gro*, szkt. *œaraýa gamana*. Menedékvétel a Három Ékkőtől (tib. *dkon mchog gsum*, szkt. *triratna*): Buddhától (tib. *sangs rgyas*), a szent Tantól (tib. *dam pa'i* chos, szkt. *dharma*) és a szent gyülekezettől (tib. *'phags pa'i dge 'dun*, szkt. *sangha*). Oltalomért egy guruhoz vagy istenséghez is lehet folyamodni. (Skilton, p. 34.)

[304] Tib. *sems bskyed,* szkt. *upādita bodhicitta*. A buddhista gyakorlók azon törekvése, hogy az összes élőlény megsegítésének érdekében elérjék a megvilágosodást.

[305] Tib. *tshad med bzhi*, szkt *catvārapramāýa*: 1. mérhetetlen szeretet (tib. *byams pa tshad med*, szkt. *māitrīapramāýa*): legyen boldog minden élőlény és rendelkezzék a boldogság okaival (tib. *sems can thams cad bde ba dang bde ba'i rgyu dang ldan par gyur cig*); 2. mérhetetlen részvét (tib. *snying rje tshad med*, szkt. *karuýāpramāýa*): minden élőlény mentesüljön a szenvedéstől és a szenvedés okaitól (tib. *sems can thams cad sdug bsngal dang sdug bsngal rgyu dang bral bar gyur cig*) 3. a mérhetetlen öröm (tib. *dga' ba tshad med*, szkt. *muditāpramāýa*): egyetlen élőlény se hagyja el a szenvedésektől mentes Tökéletes Boldogság állapotát (tib. *sems can thams cad sdug bsngal med pa'i bde ba dam pa dang mi 'bral bar gyur* cig) 4. a mérhetetlen egykedvűség (tib. *btang snyoms tshad med*, szkt. *upekšāpramāýa*): kerüljön minden élőlény a Nagy Egykedvűség állapotába, amely mentes minden ragaszkodástól és gyűlölettől (tib. *sems can thams cad nye ring chags sdang dang bral ba'i btang snyoms chen po la gnas pr gyur cig*).

[306] Tib. *bdag bskyed*, „önlétrehozás". A gyakorló megragadja a meditációban megalkotott istenség egoját, és eggyé válik vele. Valójában nem az istenség megalkotása, hanem energiájának felhasználása a fő cél.

[307]Szkt. *Vajrabhairava*, a Gyémánt Rémítő. Oltalmazó istenség, *'Jam dpal* (szkt. *Maòjuśrī)* megnyilvánulása.

[308] Tib. *nga rgyal.*

Égessük el a fehér és vörös szantálfák,[309] áloéfák,[310] nyírfák,[311] tűborókák,[312] páfrányok,[313] rododendronok közül a legfinomabb illatúakat, mindenféle fát és értékes dolgokat, *phye mar*-t, mindenféle magvakat, a három fehéret és a három édeset, egyéb ételeket, drágakövet, többféle orvosságot, selyemruhát és ilyesféle [ajándékokat], és tegyünk a tűzbe olyan füstölőt, amilyet csak szerezni tudunk. Mondjuk el felettük *A nagy füstáldozat drágakőfüzéré*-t[314] vagy *Az esőként hulló áldás*-t[315] vagy bármilyen más, hosszabb-rövidebb füstáldozati szöveget.

A felajánlási *gtor má* kat az *Oð vajra amâta* mantrával[316] tisztítsuk meg[317] és a *Svabhāva* mantrával[318] változtassuk át.[319] Az istenség nevének a semmi közepéből megjelenő első betűje *thig lé*-vel[320] díszített; a kérésünk teljesítése érdekében létrehozott *gtor má*-k és belső áldozatok képesek elégedetté tenni az öt érzéki örömet[321] élvező vendégeket; a felajánlott *gtor má*-k és a vágyak gondolattal fel nem fogható számú tárgyai a földet:[322] a légteret[323] és a mennyei birodalmak[324] területét teljesen teletöltik. Mondjuk el az *Oð āë hūð* mantrát[325] **3a** háromszor, majd az *Oð sarvavid* mantrát és a többit háromszor, homlokunk előtt az ég kincsestára kéztartással:[326] a mantrákat az *Oð argham āë hūð*-tól a *Śabda āë hūð*-ig, és

[309] Tib. (ind eredetű) *tsan dan dkar po* (Santalium album) és *tsan dan dmar po* (Pretocarpus santalinus).
[310] Tib. (ind eredetű) *a' gar* vagy *'a ga ru.* Három fajtája van (tib. *a' gar rigs gsum*): a sasfa (tib. *a'r nag*; Aquilaria aggalocha), a kínai sasfa (tib. *a'r skya*; Aquilaria sinensis) és a fahéjfa (tib. *a' gar go snyod* vagy *a'r dmar*; Cinnamomum parthenoxylon); az utóbbi növényt is ide sorolják, bár taxonómiailag nem tartozik az áloék csoportjához.
[311] Tib. *stag pa.* Hasonló néven szerepel a Przsevalszkij havasszépe nevű virág (*stag ma*; Rhododendron przevalskii), amelynek jótékony hatása, hogy felszárítja a gennyet.
[312] Tib. *shug pa* (Juniperus formosa); pontosabb nevén tajvani tűboróka.
[313] Tib. *mkhan pa.*
[314] *Bsangs chen rin chen 'phreng ba*
[315] *Bkra shis char 'bebs.*
[316] A mantra teljes szövege: *Oð vajra amɣta kuýïali hana hana hūð phat!* „*Oð* Gyémánt Örvénylő Nektár, ölj! ölj! *Hūð phaþ*".
[317] Tib. *bsang, bsangs*. Az áldozati ajándékok füsttel való megtisztítása a mentális szennyeződésektől.
[318] A mantra teljes szövege: *Oð svabhāva œuddhāë sarva dharmāë svabhāva œuddho hað!* „*Oð!* Minden dolog maga az öntermészet, maga az öntermészet vagyok én!"
[319] Tib. *spyang.* Az átváltoztatás révén az anyagi ajándékok az istenség szellemi síkján, számára hozzáférhető formában jelennek meg
[320] Szkt. *bindu*. Meghatározó jel; általában a homlok közepére helyezett kis festékpötty, amely számos dolgot szimbolizálhat (pl. az energia üresség-természetét, a teremtő, alkotó erőt stb.). A spermát is ezzel a szóval jelölik; a magcsepp az élet hordozója, a teremtő erő jelképe. (Kara: *A köztes lét*, p. 176.)
[321] Tib. *'dod pa'i yon tan lnga* (szkt. *paòca kāmaguna*): 1. az örömet szerző forma (tib. *gzugs mthong ba*, jelképe a tükör /tib. *me long*/); 2. az örömet szerző hang (tib. *sgra snyan pa*, jelképe egy húros hangszer /tib, *sgra snyan*/); 3. az örömet szerző illat (tib. *dri zhim pa*, jelképe a kagylóhéj /tib. *dung mchod*/); 4. az örömet szerző íz (tib. *ro mang ba*, jelképe a gyümölcs /tib. *shing tog*/); 5. az örömet szerző tapintás (tib. *reg bya 'jam pa*, jelképe a selyemszalag /tib. *dar*/)
[322] Tib. *sa*.
[323] Tib. *bar snang*.
[324] Tib. *nam mkha'i khams*.
[325] A szótagok jelentésének egyik magyarázata: *oð*: a formák összességének végső lényege, a test ereje; *āë*: a képzetek összességének végső lényege, a beszéd ereje; *ëūð*: az érzetek összességének végső lényege, a tudat ereje.
[326] Tib. *phyag rgya*, szkt. *mūdra*, „kézpecsét"; jelképes kéztartás vagy testtartás.

ugyanígy az *Oð rūpa āë hūð*-tól *a Sparśa āë hūð*-ig, az *Oð svabhāva viśuddhe dharmá*-tól a *Sādhani svāhā*-ig, valamint a *Saját gondolat*-tól[327] a *Váljon semmivé!* -ig.[328]

Ezután az (istenség) támasztékának megalkotása[329] céljából mondjuk el az *Oð svabhāva śuddha sarva dharma svabhāva suddho*[330] *hað* mantrát. Minden dolog valódi természete szerint a teljesen üres ürességgé[331] válik. Az ürességből képzeljünk magunk elé egy *bhrūð* szótagból (kialakuló) szép és mindenféle szívet melengető jellegzetességet magán viselő drágakőpalotát. A palota belsejében egy nagy és széles trónus tetején, a Nap és a Hold szimbóluma és egy fehér *ta* betű[332] foglal helyet, amelynek átformálódásából létrejön Lha chen Dge bsnyen 'Jigs med Dpa' po Chen po fehér testszínű, egy arcú és két karú alakja. Jobb kezében egy háromezer világot[333] megmozgató fehér selyemzászlót, baljában pedig drágakővel teletöltött vázát **(3b)** tart.

A Világi Hívők Fogadalmát Megtartó[334] testén isteni anyagból[335] készült, fehér selyempalástot és díszruhát visel, fején pedig drágakő sisakot, amelynek teteje madártollakkal,[336] fénylő tükrökkel és mozgó diadémokkal van szépen felékesítve. Derekának jobb oldalán ragyogó *stag ras*-t, bal oldalán pedig egy sárga *gzigs shub*-ot visel, ezenkívül íjat és nyilat, kardot és egyéb éles fegyvereket; hős férfiakhoz illő eszközökkel van felszerelve, s a háromezer világot egy pillanat alatt megkerülő fehér paripán[337] lovagol. Más esetekben [ezek helyett] tükröt, *lung thang*-füzért,[338] *pi wang*-ot[339] valamint íjat és nyilakat tart. *Chang*-ot iszik, énekel, táncol, s mindenféle egyéb csodás átváltozást és sokféle drámát bemutatva játékosan színészkedik és a vele együtt született[340] és jólétet adományozó Szépséges nagyanyával[341] együtt hatalmas boldogsággal eltelve mindenféle játékot játszanak. Az Úr jobb és bal oldalán

[327] Tib. *bdag gi bsam pa.*
[328] Tib. *Med par 'byung gyur cig.*
[329] Tib. *rten bskyed.* A *rten*, „támasz" az az istenség vagy eszme, amire az elme támaszkodik a meditáció során. A test és az elme is támasza a cselekvésnek.
[330] A szövegben ezen a helyen az üresség-szimbólum rajza szerepel.
[331] Tib. *stong pa nyid.* A minden mástól mentes, abszolút létezés.
[332] A palota a testet, a *ta* szótag pedig a tudatot jelképezi.
[333] Tib. *stong gsum gyi 'jig rten khams*, szkt. *trisāhasarika lokadhātu*; a buddhista kozmológia háromezer világbirodalma. (Rigzin, p. 162.)
[334] Vagyis maga az istenség, akinek a neve is tartalmazza a *dge bsnyen* jelzőt. (Lásd a feljebb.)
[335] Tib. *lha rdzas.*
[336] A madártollak a sámánok ruházatának a kellékei, ebben a szövegben is az istenség sámánmivoltára utalnak. (Lásd Birtalan: *Darkhad Shamanic Texts,* p. 10.)
[337] A mongol epikus hagyomány gyakran alkalmazza ezt a jelzőt a hősök lovának leírásakor. (Lásd Birtalan: *Die Mythologie*, p. 954.)
[338] A kelet ázsiai szappanfa (Sapindus mukorossi) terméséből készült olvasó.
[339] Kínai *biba*. Négy- vagy hathúros, fél körte alakú lantféle. Lessing, F. D.: *Mongolian-English Dictionary*. Bloomington, Indiana Mongolia Society, 1995.
[340] Tib. *lhan cig skyes pa.* Az együttszületett isteneket az emberek javát szolgáló, erénytudatot megszemélyesítő, segítő szellemekként tartják számon.
[341] Tib. *yum chen Sgeg mdzes ma*; az istenség női aspektusa, aki megtestesíti az egybeforrott kettősséget.

hercegek és hercegnők állnak, **(4a)** körülötte a külső és belső miniszterek,[342] követek és egyéb szolgák tengernyi serege, s a sok csodás átváltozással táncoló hírneves lények tábora, akik mind saját jelvényekkel, saját ruhában, díszekkel és hátaslovakkal felszerelkezve veszik körül. A vezetőnek és kísérete tagjainak fején egy fehér *oð*, nyakukon egy vörös *āë*, szívükön egy kék *hūð* szótag jelenik meg. A saját szívünk és a megidézett istenség[343] szívének magjából áradó fénysugár által a spontán keletkező természetű legfelsőbb, szent palotából Lha chen Dge bsnyen 'Jigs med Dpa' po Skyes ri Chen po-t anyjával, fiaival, tanácsosaival és kíséretének többi tagjával együtt idézzük meg[344] egy szempillantás alatt e helyre, jó illatú (füstölőt) égetve, hangszerek hangjától kísérve:

„Ó, a Fehér Lótuszt Tartó,[345] s a többi gyökérláma[346] szolgálatában álló 'Jigs med Dpa' po Dge bsnyen, hogy a saját fogadalmad szerint cselekedeteidet betöltsd, egész fejedelmi kíséreteddel együtt megállás nélkül **(4b)** e helyre jöjj! Aki korábban a dicsőséges gyökérlámák szeme láttára tettél fogadalmat a Második Győzedelmes, Btsong kha pa úr tanításának védelmére, Lha chen Dge bsnyen Chen po, jöjj el, kérlek! A Győzedelmes Nemeslelkű[347] tanításának megóvása és az én ügyem különféle megakadályozhatatlan csodákkal való gyors elintézése érdekében, pusztán egy szempillantás alatt jöjj el, kérlek! Most nekem, a jóginak[348] hitét, az adománytévőnek és a mesternek pedig hódolatát figyelembe véve, szerető könyörületességgel gyorsan jöjj e helyre! Feladatodat maradéktalanul betöltve jöjj ide, kérlek! Hírneves tetteidet maradéktalanul egybegyűjtve cselekedj! Száz nyár szülte [virág] válladig borítja be testedet, a dicsőséges élő és élettelen világ javára ragyogó mosollyal virágzik arcod; táncos Dge bsnyen kíséreteddel együtt e helyre jöjj! Hogy nekünk, hívőknek és kíséretünknek betegségeit, ártalmait, veszedelmeit maradéktalanul **(5a)** megszüntesd, s most (hosszú) életet, erényeket, egészséget adj, követőiddel együtt akadálytalanul e helyre jöjj, kérlek! Lha chen Dge bsnyen Dpa' po, jöjj el, kérlek! A veled együtt született, boldogságot adó nagyanyával együtt jöjj el, kérlek! Külső és belső tanácsosaid serege jöjjön el, kérlek! Fiaid és lányaid kíséretükkel együtt jöjjenek el, kérlek! Szolgáid és követeid seregei jöjjenek el, kérlek! Kíséreteddel együtt maradéktalanul jöjjetek el e helyre, kérlek! *Oð mahādeva upāsikā sapārivāra e hya he ! Vajrasamaya jaë jaë*

[342] Tib. *phyi blon* és *nang blon*; a kül- és belügyek miniszterei.
[343] Tib. *dam tshig pa.*
[344] Tib. *spyan drangs.*
[345] Tib. Pad dkar 'chang, más néven Spyan ras gzigs, Avalokiteœvara, Tibet védőszentje, a dalai lámák reinkarnációs őse.
[346] Tib. *rtsa brgyud bla ma*; szellemi vezető.
[347] Blo bzang grags pa, Tsong kha pa másik elnevezése.
[348] Tib. *rnal 'byor pa*, szkt. *yogi.* A tantrikus buddhizmus beavatott gyakorlója.

jaë hūð bað hoë! A fogadalmat tett istenség és a bölcsesség-lény[349] eggyé váljék! *Padmakamalaye stvað!*"

A hódolat[350] [során ezt kell mondani]: „A tökéletes szépségű, hatalmas boldogságból megjelenő, a végtelenül [sok] megszelídítendő [lény] érdekében számtalan evilági tanvédő alakjában (testet öltő) összes tanítónak szívemből hódolok!"

Az áldozat átadása[351] [során ezt kell mondani]: „Ó, a [szertartási] kellékeket előkészítő elme átváltoztatása révén megjelenő szép isteni dolgok vizének tengerét **(5b)** Dge bsnyen Chen po-nak és kíséretének adom! Elfogadván mindezt, szüntesd meg az összes kedvezőtlen körülményt és hozd létre a kedvező feltételeket! *Oð mahādeva upāsikā sapārivāra arghað pratītya hūð svāhā!*" Ennek megfelelően [el kell mondani a mantrákat] a felajánlás helyén a *Zhabs bsil*-tól a *Sil snyan*-ig, az *Arghað* helyén a *Pātyað*-tól a *Śabda pratītya hūð svāhā*-ig, s ugyanígy a *Gzugs mchog*-tól a *Reg byá*-ig, valamint a *Rūpá*-tól a *Sparśa pratītya hūð svāhā*-ig.

A világuralkodók hét kincsének átadásakor[352] [ezt kell mondani]: „Ó, e világon s más világokban, ezen isteni dolgok nagyértékű királyi kerekét Skyes ri Chen po-nak és kíséretének adományozom! Fogadjátok el, s gyarapítsátok az életet, az erényt és a javakat! *Oð mahādeva upāsikā sapārivāra cakra ratna pratītya hūð svāhā!*"[353] Ennek megfelelően [a szövegben a kerék helyére illesszük be] a drágakövet, a királynét, a tanácsost, az elefántot, a legkiválóbb lovat és a hadvezért, [a *Cakra* helyére pedig] a *Maýiratná*-t a *Strīratná*-t, a *Purušá*-t, az *Aśvá*-t, és a *Khadgaratna pratītya hūð svāhā*-t.

A nyolc szerencseszimbólum átadásakor[354] pedig [ezt kell mondani]: „Az istenek urának, aki a félisteneket[355] csatában legyőzi, s akinek a nyolc áldott istennő[356] áldozik, **(6a)** Dge bsnyen Chen po-nak és kíséretének én a nyolc szerencseszimbólumot áldozom! *Oð mahādeva upāsikā sapārivāra ašþa madgala pratītya hūð svāhā!*"

A belső áldozat átadásakor[357] pedig [ezt kell mondani]: „*Oð*! Áldozom! A négy test[358] urainak és a kegyes gyökérlámáknak drága arca felé [fordulva mondom]: *Oð āë hūð!* A négy

[349] Tib. *ye shes pa,* szkt. *jòānaka*; a meditáció tárgyául választott istenség.
[350] Tib. *phyag 'tshal ba*.
[351] Tib. *mchod pa 'bul pa.*
[352] Tib. *rgyal srid sna bdun 'bul ba.*
[353] Itt és alább a szertartásvezeető szanszkritul is megismétli a tibeti nyelvű szöveg egyes részei.
[354] Tib. *bkra shis rtags brgyad kyis mchod pa*
[355] Tib. *lha min*, szkt. *asura.*
[356] Tib. *bkra shis lha mo brgyad*.
[357] Tib. *nang mchod 'bul ba.*
[358] Tib. *sku bzhi*. A buddhák létezésének négy fokozata: 1. a gyémánthoz hasonló test (tib. *rdo rje lta bu'i sku*); 2. az illúzióhoz hasonló test (tib. *sgyu ma lta bu'i sku*); 3. szivárványtest (tib. *'ja' lus rdo rje'i sku*); 4. a teremtő meditáció teste (tib. *ting 'dzin rtsal gyi sku*).

tantra osztály[359] oltalmazó istenségei és a mandalák[360] istenségei seregének drága arca felé fordulva mondom: *Oð āë hūð!*[361] Minden tanvédőnek és női védőistenségnek[362] drága arca felé fordulva mondom: *Oð āë hūð!* A hősöknek, hősnőknek, jóginiknak[363] drága arca felé fordulva mondom: *Oð āë hūð!* Az égtájak őrzőinek,[364] a föld őrzőinek,[365] a kígyódémonoknak, a terület urainak, akik eredendően [itt] tartózkodnak és minden lénynek, aki istenné válik majd, [mondom]: *Oð mahādeva upāsikā sapārivāra oð āë hūð!*"

Ezután a saját szívünk *hūð* [szótagjá]-ból áradó fénysugár által idézzük meg a három gyémánt[366] istenségeit az előttünk levő térbe, végül ismételjük el huszonegyszer a százszótagú mantrát.[367]

A bűnbánat[368] során pedig [ezt kell mondani]: „*Hūð*! A Győzedelmes szavára váró, a Tanítás és a lények hasznát hajtó Lha chen Dge bsnyen 'Jigs med Dpa' po, a nagyanyával, utódaiddal, a tanácsosokkal és kíséreteddel együtt **(6b)** gondolj ránk szeretettel, kérlek! Mi bizony a nemtudás zavarának hatalmába kerültünk, [ezért] fogadalmadra gondolva, a sokféle sérelemtől és ártalomtól szomorú tudat által szerfelett lesújtva, Lha chen, a te jelenlétedben bűneinket megbánjuk. A létforgatag, a nirvána,[369] az élő és élettelen világ és a nyolc jelkép[370] minden ragyogását, egy ön-ismerő nagy boldogság megnyilvánulását az ismereteket különbözőképpen megragadó gondolkozás ereje által helytelenül fogtuk fel [s ugyanígy] a legjobbnak és a legrosszabbnak, a közelinek és a távolinak a fogalmait [is félreértettük]; fogadalmat tettünk a védelmezők[371] három ajtajára,[372] [ettől] eltértünk és az áldozatok felajánlását megszakítottuk, tudatosságunk gyenge, felajánlásunk hitvány, s kétely kerített hatalmába bennünket; [ezeket] és egyéb hibáinkat szívünkből megbánjuk. Hitvány szennyeződéseink megtisztítása érdekében gyakoroljuk e bűnbánatot, ezért, Dge bsnyen Chen po, kíséreteddel együtt, ahogyan a szülők utódaikat szeretik, ó, Lha chen, örökké társunk légy!

[359] Tib.*: rgyud sde bzhi*. Tagjai: 1. *kriyātantra* (tib. *bya rgyud*)); 2. *carjātantra* (tib. *spyod rgyud*); 3. *yogatantra* (tib. *rnal 'byor rgyud*); 4. *anuttarayogatantra* (tib. *rnal byor bla med rgyud*).
[360] Tib. *dkyil 'khor*.
[361] Az eredeti szövegben az ismétlendő formulák nagy részét X jellel helyettesítik (pl.: *...lha tshogs rnams X* = "..istenségei seregének drága arca felé fordulva mondom: *Oð ãë hùð!*").
[362] Tib. *srung ma.*
[363] Tib. *rnal 'byor ma*.
[364] Tib. *phyogs skyong*.
[365] Tib. *zhing skyong*.
[366] Tib. *rdo rje gsum*; az *oð*, az *āë* és a *hūð* szótag.
[367] Tib. *yi ge brgya*.
[368] Tib. *bshags pa*.
[369] Létforgatag: tib. *'khor ba*, szkt. *samsāra*; nirvána: tib. *mya ngan las 'das pa*, szkt. *nirvāýa* együttesen: *'khor 'das*.
[370] Azaz a nyolc szerencsés szimbólum.
[371] Tib. *lha srung*; a buddhizmus oltalmazói Tibetben.
[372] Tib. *sgo gsum*; ezek az üresség (tib. *stong pa nyid*), a jellegtelenség (tib. *mtshan ma med pa*) és a vágytalanság (tib. *smon pa med pa*). A három ajtó jelölheti még az élőlények három – fizikai, szóbeli és mentális – megnyilatkozását, s ezek „kapuit": a testet (tib. *lus*), a beszédet (tib. *ngag*) és a tudatot (tib. *yid*).

Ti, a mesterek, az isten és a gyémánt tanítás[373] őrzői a szennyeződésektől mentes áldó ürességgyémánt tudatával, **(7a)** egyízű bizonyosságot nyerő határozott szándékkal minden vétkünket és vágyakozásunkat tisztítsátok meg, kérünk benneteket!" – tanúsítsunk így megbánást, majd áldjuk meg a szertartás kellékeit.[374] Az *Oð vajra amâta* mantrával tisztítsuk meg és a *Svabhāva* mantrával változtassuk át őket, majd [mondjuk el a szövegeket] a *Stong pa'i nang las bskang rdzas rnams kyi rang rang gi*-tól kezdve a *Lha chen Dge bsnyen Chen po yum sras 'khor dang bcas pa rnams kyis*-n keresztül a *Lha chen Dge bsnyan Chen po yum sras 'khor dang bcas pa'i spyan lam du 'byung zhing rgyas par gyur cig*-ig . Mondjuk el az *Oð sarvavid būr* mantrát és a többit háromszor: a mantrákat az *Oð arghað*-tól a *Śabda āë hūð*-ig, az *Oð rūpá*-tól a *Sparśa āë hūð*-ig, az *Oð svabhāva viśuddhe dharmá*-t és a többit, valamint a *Bdag gis bsam pá*-tól a *'Byung gyur cig*-ig.

Ezután tegyük meg a felajánlást hangszeres kísérettel: „*Hūð*! Az eredendően ragyogó ürességben lévő, a sokszínű szivárványhoz hasonló áldozati tárgyakkal ó, te, az egyszerre születő nagy boldogság és bölcsesség teremtője, teljesen töltsd meg a határtalan univerzumot! **(7b)** A makulátlanul tiszta nektár örvénylő tengere, a földet és a középső világot[375] betöltő szép virágok, az égen összegyűlő, jó illatú füstölők felhője, a kalpa[376] tüzének tömegével vetekedő mécsesek az eget teljes kiterjedésében teletöltik; ezek által, Lha chen Dge bsnyen Dpa' bo, óhajod teljesüljön! Az együtt született nagyanya vágya teljesüljön! Fiaid és lányaid óhaja teljesüljön! Külső és belső tanácsosaid óhaja teljesüljön! Szolgáid és követeid óhaja teljesüljön! Egész kíséreted óhaját maradéktalanul teljesítjük, ezért nekünk, a mesternek, a tanítványoknak és a kíséretnek minden ellentétét űzd el, s a kedvező feltételeket, az életet, az erényt, a vagyont, a többi [javakat], s kívánságainkat maradéktalanul teljesítsd be, kérünk Téged! Jó illatot árasztó parfümöt, kellemes illatú vizet, százízű étel hegynyi halmát, a fülnek kellemes dob mennydörgésszerű hangját, rengeteg különféle hangszert (ajánlunk fel) ezért, Lha chen Dge bsnyen dpa' bo, kívánságainkat maradéktalanul teljesítsd be, kérünk Téged! **(8a)** Szép tárgyakat, mindenféle fülbemászó dallamot, illatszert, százízű ételt, ruhát és egyéb (ajándékokat), kereket, drágakövet, királynét, tanácsost, elefántot, paripát és hadvezért, e hétfélét felajánljuk, ezért, Lha chen dge bsnyen, kívánságainkat maradéktalanul teljesítsd be, kérünk Téged! Cselekvésre kérünk! Drágakövet, napernyőt, aranyhalat, kincses vázát, a szerencseszimbólumokat: jobbra tekeredő fehér kagylót, drágakövet, szép csúcsú, nagyértékű győzelmi zászlót, makulátlanul tiszta ezer küllőjű nagyértékű kereket ajánlunk fel, ezért Lha

[373] Tib. *rdo rje chos*; a tantrikus buddhizmus.
[374] Tib. *bkang rdzas*, „kielégítő kellék".
[375] Tib. *bar snang*, szkt. *antarīkša.*
[376] Tib. *bskal pa*, szkt. *kalpa*; világkorszak.

chen dge bsnyen kívánságainkat maradéktalanul teljesítsd be, kérünk Téged! Cselekvésre kérünk! Lovat, vadlovat, öszvércsikót, paripát,[377] jakot, ökröt, vadjakot, vad *mdzo*-t,[378] juhot, kecskét, vadkecskét, tevét, szarvasbikát és szarvastehenet és egyéb vadállatokat ajánlunk fel, ezért Lha chen Dge bsnyen, cselekvésre kérünk! Oroszlánt, tigrist, medvét, *dred*-et,[379] farkast, sakált, rókát, majmot és a többi állatot: sast, sólymot, keselyűt és egyéb madarakat, a kilenc földben ásót[380] és az égen repülők seregeit ajánljuk fel, ezért Lha chen Dge bsnyen, kívánságainkat maradéktalanul teljesítsd be, kérünk Téged! Cselekvésre kérünk! A Magas Hegyet,[381] a Négy Szigetet[382] **(8b)** és a Nyolc Kis Szigetet,[383] *stag ras*-t, *gzhigs shub*-ot, kardot, háromágú szigonyt, lándzsát, vértet és egyéb fegyverfajtákat, napernyőt, baldachint, selyemlobogót és győzelmi zászlót ajánljuk fel, ezért Lha chen Dge bsnyen, kívánságainkat maradéktalanul teljesítsd be, kérünk Téged! Cselevésre kérünk! Vizet, sziklát, mindenféle fát és gyümölcsfát, húst, vért és egyéb ételt italt, teát, changot, aludttejet, tej javát és a többi megfelelő ajándék hatalmas tengerét ajánljuk fel, ezért Lha chen, kívánságainkat maradéktalanul teljesítsd be, kérünk Téged! Cselekvésre kérünk! Egyszóval, ó, evilági környezetben[384] tartózkodó vezér, az istenek és emberek kilenc vágyának tárgyait, az itt felhalmozott, szív által megtestesített, külső, belső és titkos áldozati tárgyakat felajánljuk, ezért Lha chen, kívánságainkat maradéktalanul teljesítsd be, kérünk Téged! Cselekvésre kérünk! Bár a bódhiszattvák földjét és útját elérted, Skyes ri chen po-ként mégis evilági formát öltöttél[385]; ó, mester, fogadalmas istenség és bódhiszattva, színed előtt szívből [jövő] hitünk, áhítatunk és fohászunk által, Lha chen, cselekvésre kérünk! Ó, a bármely ellenséggel szemben félelem nélküli szívűeket, a páratlan bártorságú **(9a)** hősöket, a Ge sar királyhoz hasonlatos[386], ellenséget levágó nagyerejűeket Dge bsnyen Chen po-t elégedetté tévő

[377] A ló tibeti elnevezése *rta*, a vadlóé *rta rgod*, a paripáé pedig *rta mchog*, „legkiválóbb ló".
[378] A szelídített jak (tib. *g.yag*) vadon élő rokona a *'brog*, a jak és a szarvasmarha kereszteződése pedig a *mdzo*.
[379] Vörös vagy hómedve (ursus isabellinus).
[380] Tib. *Sa la 'dzul dgu;* a föld mélyében lakó állatok, pl. mormota, borz, menyét, ürge, hörcsög stb.
[381] Tib. *Ri rab*, szkt. *M*
eru; a hindu és buddhista mitológia szent hegye, amely a világtengely középpontjában található.
[382] Tib. *gling bzhi*, szkt. *catvāri dvīpāni*; a földi világot alkotó négy sziget vagy négy kontinens: 1. a Keleti Magasztos Test Kontinense (tib. *Shar lus 'phags po*, szkt. *Pūrvavideha*); 2. a Déli *Jambu* Kontinens (tib. *Lho dzam bu gling*, szkt. *Jambudvīpa*; egyes szövegekben az indiai szubkontinenst, másutt az egész világot jelölik vele); 3. az Északi Jótékony Marhák Kontinense (tib. *Nub ba lang spyod*, szkt. *Aparagodaniya*); 4. a Nyugati Csúf Hangúak Kontinense (tib. *Byang sgra mi snyan*, szkt. *Uttarakuru*).
[383] Tib. *gling phran brgyad*, szkt. *Ašþa kšudradvīpāni*; a nyolc szubkontinens: 1-2. a Test és a Magasztos Test Szigete keleten (tib. *Lus dang lus 'phags*, szkt. *Deha* és *Videha*); 3-4. a Faroklegyező és a Másik Faroklegyező Szigete délen (tib. *Rnga yab dang tnga yab gzhan*, szkt. *Camara* és *Apara camara*); 5-6. a Fortélyos és a Tökéletes Ösvényen Járás Szigete nyugaton (tib. *G.yo ldan dang lam mchog 'gro*, szkt. *Satha* és *Uttaramantrina*); 7-8. a Csúf Hang és a Csúf Hang Holdjának Szigete északon (tib. *Sgra mi snyan dang sgra mi snyan gyi zla*, szkt. *Kurava* és *Kaurava*).
[384] Tib. *Snod kyi 'jig rten*, szkt. *Bhājana loka*.
[385] Vagyis az istenség annak ellenére, hogy elérte a megvilágosodát, az anyagi világban marad, hogy az élőlények hasznára legyen.
[386] Tib. Ge sar, mong. Geser; mitikus hős, aki e világkorszak végén legyőzi majd a gonosz erőket.

támaszául felajánljuk!”

A sisak felajánlásakor pedig (ezt kell mondani): „Legfőbb dicsőséges védelmező, [aki] az ég tetejét is óvod, s mégsem vagy anyagi létező, [aki] a csatában igen győzedelmes, szépséges csúcsdísszel felékesítünk, ezért ó, Dge bsnyen Chen po, kívánságainkat maradéktalanul teljesítsd be, kérünk Téged! Cselekvésre kérünk!”

A páncél felajánlásakor pedig [ezt kell mondani]: „Az ellenségeskedő alattvalók miatt e napfénnyel találkozó tűzlegyekhez[387] hasonló, testet és életet károsodás nélkül megóvó páncélt [felajánljuk, ezért] Dge bsnyen, kívánságainkat maradéktalanul teljesítsd be, kérünk Téged!

A fenntartó nagy pajzs[388] felajánlásakor pedig [ezt kell mondani]: „[Ezt a] szépséges nagy pajzsot, [amely] sokféle dísztől ékes, drágakőből készült kemény szegélyű, idegenekkel való harcban rettenthetetlen dicsőséget ad, [felajánljuk, ezért], ó, Dge bsnyen, kívánságainkat maradéktalanul teljesítsd be, kérünk Téged!

A lobogós lándzsa[389] felajánlásakor pedig [ezt kell mondani]: „Idegen ellenség életét tövénél elvágó gyilok, [amelynek] hegyes, selyemszalagos csúcsa az ég felé törekszik, selyemlobogó zászlója[390] az égen leng, [ezt felajánljuk, ezért], Dge bsnyen, kívánságainkat maradéktalanul teljesítsd be, kérünk Téged! Cselekvésre kérünk!”

A kard felajánlásakor pedig [ezt kell mondani]: „E mennydörgéshez és villámlás tüzéhez hasonlatos **(9b)** kardot, [amelyre] pillantani elviselhetetlen, amely puszta érintéssel, szúrással életet veszejt, [ezt felajánljuk, ezért], ó, Dge bsnyen, kívánságainkat maradéktalanul teljesítsd be, kérünk Téged!”

Az íj felajánlásakor pedig [ezt kell mondani]: „Ezen íjat, amely az ellenség koponyáját kinyitja, amelynek puszta pendítése az ellenségek-akadályok[391] életének gyökerét megrázza, ördögöket csatában legyőző legkitűnőbb fehér íj, [felajánljuk, ezért], ó, Dge bsnyen, kívánságaimkat maradéktalanul teljesítsd be, kérünk Téged!”

A nyíl felajánlásakor pedig [ezt kell mondani]: Ó, ezt az idegen ellenség szívét szilánkosan átfúró és szétszaggató nyilat, amely a halál urának, Gshin rjé-nek a megtestesüléséhez hasonlatos, ezt a bambusznádból készült, sastoll végű lövedéket [felajánljuk, ezért] Dge bsnyen, kívánságainkat maradéktalanul teljesítsd be, kérünk Téged!”

---

[387] Tib. *nyi ma’i ‘od dang ‘phrad ba’i me khyer*.
[388] Tib. *gzhol mo phub chen*.
[389] Tib. *ru mtshon*; lándzsához erősített zászló.
[390] Tib. *ru mtshon gyi ba dan*.
[391] Tib. *dgra bgegs*. Az akadályok lehetnek személytelenek (külső és belső gátló tényezők) és személyesek is (démonok, betegséget okozó ártó lények stb.)

A cinóberpajzs[392] felajánlásakor pedig [ezt kell mondani]: „A helytelen úton járó, bűnös eretnekeket leigázó, csatában dicsőített kerék[393] lángoló fegyverét, amely ragyogó lótusz rubin színt visel, szintén Dge bsnyen-t megörvendeztető támaszként adományozzuk!"

A négylábúak, a paripák és egyéb [állatok] felajánlásakor pedig [ezt kell mondani]: „Ó, az erős testű és négylábú jószágok seregét, különösen ezt a háromezer világot egyetlen szempillantás alatt körbejáró, varázserővel bíró, díszes, szép paripát is Dge bsnyen-t megörvendeztető támaszul adományozzuk!"

(10a) A fohász áldozat[394] során pedig [ezt kell mondani]: „Ó, Lha chen Dge bsnyen Chen po, kíséreteddel együtt varázserőd segítségével egy pillanat alatt ide jöjj! Fogadd el ezt az áldozati adományt és arany italáldozatot, s óhajunkat szívünk szerint megvalósítani jöjj el, kérünk! A külső és a belső érzéki áldozatokat, a hét királyi szimbólumot, az istenek és emberek nyolc szerencseszimbólumát, a háromezer világ területéhez hasonló nagyságú széles edényben a három fehéret, a három édeset és a többi *gtor ma*-felajánlást Dge bsnyen Chen po-t megörvendeztető támaszul adjuk! A fehér és vörös szantált, aloét és egyéb (fafajtákat), a fehér füstölőt,[395] sáfrányt,[396] rododendront[397] és mocsári molyűzőt,[398] a három fehéret, a három édeset, az öt gyógyító esszenciát,[399] az öt gabonamagot,[400] az öt értékes fémet[401] és az ötféle jó illatot,[402] mindeféle égetett gyümölcsfa füstfelhőjét Dge bsnyen Chen po-t **(10b)** megörvendeztető támaszul adjuk!" - így kell áldozatot tennünk.

Az itt következőkben a *hang ka* fohász-áldozat[403] és Dge bsnyen Chen po fohász-áldozatának kimerítő elvégezése után, ha cselekvésre szeretnénk ösztönözni, (el kell mondani a mantrákat) a *HŪĐ bla ma yi dam bsrung má*-tól a *'Babs* -ig háromszor.

Az ösztönzés során pedig [ezt kell mondani]: „HŪĐ! A Győzedelmes[404] parancsára váró Lha chen, idézzétek most fel korábban tett eskütöket, s zúzzátok porrá maradéktalanul a minket gyűlölő ellenséget, az akadályokat, a betegségeket és ártó démonokat! Az általunk (elkövetett) vétkeket semmisítsétek meg, s a nekünk gondot okozó és kárt tevő ellenséget, sok

[392] Tib. *mtshal phub*.
[393] Tib. *khor lo*, szkt. *cakra*; harci diszkosz.
[394] Tib. *gsol mchod*.
[395] Tib. *spos dkar.*
[396] Tib. (ind eredetű) *gur gum* (Crocus sativus).
[397] Tib. *da li* (Rhododendron anthopogonoides).
[398] Tib. *sur dkar* (Ledum palustre).
[399] Tib. *sman pa snying po lnga*: só (tib. *tshva*), gyümölcs (tib. *snying po*), barna cukor (tib. *bu ram*), méz (tib. *sbrang rtsi*) és vörösszezám (tib. *til dmar*).
[400] Tib. *'bru lnga*.
[401] Tib. *rin chen lnga*: arany (tib. *gser*), ezüst (tib. *dngul*), réz (tib. *zangs*), sárgaréz (tib. *rag*) és vas (tib. *lcags*).
[402] Tib. *dri bzang lnga*: az áldozat során felajánlott ötféle illatszer: szantál, pézsma (tib. *gla rtsi*), szerecsendió (tib. *dza' ti*; Myristica fragrans), fűszersáfrány és tárnics (tib. *ga bur*; Entiana cherayta).
[403] Tib. *hang ka'i gsol mchod*.
[404] Tib. *rgyal ba*, szkt. *jīna*.

éven, hónapon és napon keresztül tartsátok kordában, s mutassátok meg gyorsan jeleiket és jegyeiket! Isten, te magad szálld meg őket, elfogadtatva velük a Tant; te magad tanítsd az ártó gonosz démonokat és a rágalmazókat, azokat pedig, akik húst esznek és vért isznak, gyökerestül irtsd ki! **(11a)** Ha így teszel, a Tan védelmezőjévé válsz. Mindig, amikor hittel hozzád fohászkodunk, a tanvédő négy cselekedettel[405] őrködj, s köszönetnyilvánító áldozatunkat adjuk Neked. Tégy erőfeszítéseket!" – így kell ösztökélni.

Az elűzés során pedig [ezt kell mondani]: „Ó, minden buddha kísérő nagy mágusa, Lha chen Skyes ri Dge bsnyen, asszonyoddal, fiaiddal, tanácsosaiddal, szolgáiddal, az istenekkel és a démonok nyolcas osztályával együtt fogyaszd el ezt a nektek felajánlott tengernyi mennyiségű *gtor má*-t! A Tan és az élőlények jóakaratú Ura, növeld meg a lámák életét, s űzd el növekvő bajaikat! A Győzedelmes utódjának, Btsong kha pa úrnak nagyszámú szútra és tantra tanítását fenyegető bajokat űzd el! Nekünk, a jógiknak, a patrónusoknak és a tanítványoknak mindenféle vétkes gondolatait űzd el! **(11b)** A szerzetesek másik csoportját, az átkot küldő démonokat[406] és fekete mágiát gyakorlókat, a *phur bu*-val és a három (varázslattal): az összezúzással, elégetéssel és eldobással élő ellenséges és uszító mágusokat űzd el! Az ezernyolcszáz akadályt teremtő démont,[407] a háromszázhatvan-féle gonosz szellemet[408] és a tizenöt nagy gonosz szellemet[409] űzd el! A szél, az epe és a nyálkák[410] egyesülését és az összes többi négyszáznégyféle betegséget űzd el! Különösen a fekete láz, a szúró fájdalom, a besárgult szemek[411] és a többi [betegséget], s a halálhoz közeledők minden gonosz betegségét űzd el! A félelmet, a rettegést, a dühöt és a többi [negatív érzést], s mind a háromszázhatvan őrült démont[412] űzd el! A hatvannégy óra alatt elpusztító[413] és mind a hatvannégyféle hirtelen bekövetkező halált űzd el! A korábbi cselekedetekből származó kétféle, azonnal bekövetkező szerencsétlenség hatását csökkentsd le, s mind a huszonegyezer szerencsétlenséget űzd el! A gyermekek, a felnőttek, az öregek és a fiatalok váratlanul, idő előtt bekövetkező nyolcféle halál mindegyikét űzd el! Valamennyi tanítást és élőlényt óvd meg, a háborút, harcot, éhínséget mind mind űzd el! A kincstárakat [kifosztó], **(12a)** a drágaköveket, a négylábú állatokat ellopó valamennyi rablót és minden rosszindulatú vadállatot űzz el! A boldog élőlények birodalmát romlásba döntő idő előtti havat, esőt és

[405] Tib. *bstan pa bsrung ba'i las bzhi.*
[406] Tib. *rbad 'dre.* Átkot küldő démon.
[407] Tib. *stong phrag brgyad cu'i bgegs*. Az ember mindennapi életét és vallásos előmenetelét gátló cselekedetekkel megzavaró démonok. Ártalmas, betegséget okozó démonosztály.
[408] Tib. *gdon gyi rigs sum brgya drug cu*. Betegséget okozó démonosztály.
[409] Tib. *gdon chen bco lnga*.
[410] Tib. *rlung*, *mkhris* és *bad kan.*
[411] Tib. *'brum nag*, *gzer 'thung* és *mig ser*.
[412] Tib. *yi 'phrog.*
[413] Tib. *chu tshod drug cu rtsa bzhir par bcod pa.*

szélvihart űzd el! Az emberek valóságként értékelt álombéli kedvezőtlen jeleit[414] és az állatok minden egyes kialakult gonosz jegyét[415] űzd el! A farkassá, üvöltő rókává, bagollyá, keselyűvé és másokká változató, elküldött átkot űzz el!" Az ellenünk forduló, esküszegő ellenségeket és a *bgegs*-eket a *bhyoë* [mantrával kell elűzni]: „*Bhyoë*! Az elűzés ideje elérkezett! *Samayaë*!" – Így végezzük el az elűzés [rítusát].

Ezután a szívmantrákat kell elrecitálnunk: „Védj meg minket, védj meg minket láma formádban! Gondoskodj rólunk, gondoskodj rólunk tanvédő formádban! Ments meg minket, ments meg minket égenjáró formádban! Lha chen dge bsnyen Ta yan Te re khe, mindig régen tett fogadalmad szerint cselekedj! Szüntesd meg ideiglenes és örökké tartó akadályoztatásunkat! Mindenféle kívánságunk tömegét beteljesítő jószerencsét adj! **(12b)** *Oð mahādeva upāsikā āë bhaira hūð phaþ*!"

Recitáljuk el a százszótagú mantrát, majd kérjünk áldást a *gtor mák*-ra és a belső áldozatokra [e szavakkal]: „Lha chen dge bsnyen Chen po, kíséreteddel együtt a *spu gu can gyi gtor mát*[416] mindannyiótoknak felszolgáltuk, fogyasszátok el! *Oð mahādeva upāsikā sapārivāra yidam paliðta khakhakhā hi khā hi!*" – háromszor vagy hétszer tégy így felajánlást. Az *Oð mahādeva upāsikā sapārivāra argham*-tól a *Śabda pratītya hūð svāhā*-ig [kell elmondani a mantrákat] a belső áldozat felajánlásánál.

Azután a *gtor ma* elküldésénél [ezt kell mondani]: „Lha chen Dge bsnyen 'Jigs med Dpa' bo Skyes ri Chen po, kíséreteddel együtt, e felszentelt anyagú, díszes szóróáldozatot fogyasszátok el! A Buddha tanítását óvjátok! A Drágaság[417] rangját magasítsátok! A mester életét hosszabbítsátok! Mi, jógik külső és belső kellékeinket, minden javunkat rátok bízzuk, ezért az összes kedvezőtlen körülményt szüntessétek meg! Minden kedvező feltételt valósítsatok meg! Az életet, az erényeket, a jólétet, a vagyont és a hírnevet **(13a)** tíz irányban terjesszétek, segítsétek elő gyarapodásunkat, kérünk [benneteket]!" – Így kell felszentelni a terület urainak *gtor má* ját.

Azután a magasztalás során [ezt kell mondani]: „*Hūð*, minden Győzedelmest szolgáló nagy vezér, aki Buddha tanítását terjeszted cselekedeteiddel, aki életet, javakat gyarapítasz erőd által, ó, Lha chen Dpa' po Dge bsnyen, téged magasztalunk! Különféle lótuszok napkorong trónusán, varázserejű paripán ülő, jobbjában lobogót, baljában vázát tartó Skye ri Chen po, kíséreteddel együtt magasztalunk [benneteket]. Az ebben az országban lakó

[414]Tib. *mi la dngos nyams ltas mtshan ma ngan*.
[415] Tib. *phyugs la ltas ngan skyes pa*.
[416] Gyógyító hatású gyümölcsökkel készített *gtor ma.*
[417] Tib. *dkon mchog*; szkt. *ratna*. Jelölheti az istenséget de összefoglaló névként alkalmazhatják a Három Drágaságra (tib. *dkon mchog gsum*, szkt. *triratna*: Buddha, a Tan és a Gyülekezet, tib. *sangs rgyas, chos, dge 'dun*, szkt. *Buddha, dharma, sangha,*) is. (Rigzin, p. 11.)

gazdákat és az összes többi élőlényt legkiválóbb bölcsességed felhasználásával egyetlen apjaként óvd, nagy könyörületességeddel egyetlen anyjaként szeresd! Lha chen Dge bsnyen, magasztalunk téged! Bennünket és minden lényt, aki ezen a vidéken él szerető anyaként és nővérként, gyengéd, lágy könyörülettel és szeretettel óvó, Nagyanya istennő, magasztalunk téged! **(13b)** Btsong kha pá-nak a Győzedelmes Tant általánosan és részletesen kifejtő tanítását és a gyakorlókat fogadalmuk szerint oltalmazó, mindig éber védelmezőket, Lha chen atyát és az anyát, e két nagy tanvédőt tisztelettel magasztaljuk! Az összes nektek szolgáló lényt, az uralkodó külső és belső minisztereinek seregét, a hercegeket és hercegnőket, a szolgákat és követeket, a kísérők csoportját és a fogadalmat tevők tengerét magasztaljuk! Egyetlen apaként, egyetlen anyaként vagy nővérként szeressetek bennünket, helybélieket és külföldieket, bárhová menjünk vagy bárhol tartózkodjunk, a három ajtó[418] bármelyik cselekedetét is hajtsuk végre! Féltékenységtől, gyűlölettől és irigységtől mentsetek meg és nagy együttérzésetek révén támogassatok minket! Három napig őrködjetek, s ne menjetek el! Három éjszakán keresztül figyeljetek ránk, s ne menjetek el! Amíg összes munkánkat el nem végezzük, ne menjetek el! Amíg oltalmatokra támaszkodunk, részvétetek ne fogyjon el! Amíg ezen a helyen vagyunk, látásunk ne tompuljon! Ha máshová megyünk, erőnk ne gyengüljön! Amíg el nem végeztük munkánkat, képességeink ne csökkenjenek! **(14a)** Dge bsnyen Chen po, kíséreteddel együtt [segíts], hogy amikor ellenséggel harcolunk, energiánk ne fogyjon el! Mikor erőnk hanyatlik, növeld meg azt! Mikor segítségért kiálltunk, ne zárd be füledet! Nekünk, az embereknek, a javaknak és kíséretünknek, bármi jót vagy rosszat tettünk is, viseld gondját, óvj és védj meg minket, gondolatunk összes tárgyát valósítsd meg könnyűszerrel és csillapíts le minden akadályt! Röviden, amíg a bódhi lényegét elérjük, mint ahogy a testhez elválaszhatatlanul társul az árnyék, a békés, a terjedelmes, a hatalmomba kerítő és az erőteljes cselekedetek megvalósulása és egyéb (tevékenységed) révén reményeinket, vágyainkat, elképzeléseinket szívünk szerint teljesítsd! A mi javunkra és más lények hasznára terjeszd a tanítást és végezz kiterjedt munkát! Nem szükséges az erőfeszítést és törekvést nagyon megnövelned, spontán, gyorsan megvalósuló segítséget tégy! A legfelsőbb három ékkő[419] igaz áldása, a valóság[420] változatlan, állandó függő keletkezésének[421]

[418] Tib. *sgo gsum,* szkt. *tridvāra* test, a beszéd és a tudat. (Rigzin, p. 75.)
[419] Tib. *dkon mchog gsum* v. *mchog gsum*, szkt. *triratna*: Buddha, a Tanítás és a Gyülekezet.
[420] Tib. *chos nyid*, szkt. *dharmatā*: "a szilárd természet."
[421] *Tib. rten 'brel*, szkt *pratītya samutpāda*: a feltételekhez kötött keletkezés, vagyis a 12 es tagú oksági láncolat, amely a körforgásban tartja a lényeket. Tagjai: 1. nemtudás (tib. *ma rig pa*, szkt. *avidyā*); 2. készségek (tib. *'du byed*, szkt. *saðskāra*: cselekedetre ösztönző erők, amelyek a karma kialakulásához vezetnek); 3. tudatosság (tib. *rnam shes*, szkt. *vijñāna*: a csapongó tudat kaotikus működése); 4. név és alak (tib. *ming gzugs*, szkt. *nāmarūpa*: a lény éntudatának meghatározói); 5. a hat érzék (tib. *skye mched*, szkt. *sadāyatana*: a hat érzéki tudatosság mezeje); 6. érintkezés (tib. *reg pa*, szkt *sparśa*: kapcsolat a hat érzék és annak tárgyai között); 7. érzet (tib. *tshor ba*, szkt. *vedanā*: az érintkezés eredménye, amely a tudatlanságban fogvatartja a lényeket); 8. szomj (tib. *sred pa*,

csalhatatlan ereje s az általunk tisztelt Lha chen-nek cselekedetei által reményeink összes gyümölcse **(14b)** szívünk szerint megvalósuljon!" – így végezzük el a magasztalást.

A cselekedettel megbízás[422] során [ezt kell mondani]: „*H*ū*m*! Ó, nagy Lha chen Dge bsnyen 'Jigs med dpa' bo! Kéréssel fordulunk hozzád és cselekedettel bízunk meg téged! A régi időkben Œākyamuni buddha ide, Dzam bu gling-re[423] jöve elterjesztette a szent Tant és a nyolcvannégyezer világrendszerről szóló tanítást, a világ összes élőlényét felszabadította minden nyomorúság és szenvedés alól és az összes szerencsés sorsút a tudás földjére helyezte. A hallgatókat,[424] az önmegvalósítókat,[425] a négy gyümölcsöt elérőket[426] és a többi nemes születésűt a megszabadulás ösvényére vezette. Ezekben az időkben, amíg a buddhák tanítása nem terjed el, s az embereken és a világon[427] gonosz erők nemzetségei, a az istenek-démonok nyolcas osztálya,[428] a *rgyal 'gong*-ok,[429] a *the'u rang*-ok,[430] az emberi és nem emberi létezők, a *gdon bgegs*-ek[431] és a *'byung po*-k[432] uralkodnak, Ta yan Te re khe és a többi ősi istenség, Padma thod 'phreng,[433] Atīœa, a két győzedelmes: Rje btsun[434] és Btsong kha pa és a többi buddha megtestesülései **(15a)** az élőlények hasznára evilágra érkezve, a megfegyelmezett szellemekkel találkozva ültessétek el a tanítás [palántáját]! Közülük az ősök leszármazási láncolatának vezetője Te vagy, aki Ta yan Te re khe néven híresült el. Gondolj most korábbi fogadalmadra, s fogadd el ezt a tengernyi sok *gtor má* t és örömteli ajándékot! Bennünket, a tanítót és a tanítványokat kíséretünkkel együtt minden kedvezőtlen hatástól szabadíts meg, s a

szkt. *tâšýā*: a lét utáni vágyakozás, az összes szenvedés gyökere); 9. megragadás (tib. *len pa*, szkt. *upādāna*: a vágyak tárgyainak megragadása); 10. létesülés (tib. *srid pa*, szkt. *bhāva*: a megragadás következményeinek beérése, az egyén fogantatása); 11. születés (tib. *skye ba*, szkt. *jāti*); 12. öregség és halál (tib. *rga shi*, szkt. *jarā maraýa*).

[422] Tib. *'phrin las bcol ba.* E rítus során a szertartást végzők megbízzák az istenséget, hogy munkálkodjon az egész emberiség és a Tan védelme érdekében.

[423] Szkt. *Jambudvīpa*; szűkebb értelemben véve az indiai szubkontinens, de az egész világot is jelölik ezzel a névvel.

[424] Tib. *nyan thos*, szkt. *œrāvaka*.

[425] Tib. *rang rgyal*, szkt. *pratyekabuddha*.

[426] Akik végigjárták a megvilágosodás felé vezető négy ösvényt (tib. *lam bzhi*). Ennek fokozatait elérve lesz a gyakorló: 1. áramlatba belépő (tib. *rgyun du zhugs pa*, szkt. *srotāpanna*; aki a Tan követőjévé válik); 2. a még egyszer visszatérő (itb. *lan gcig phyir 'ong ba*, szkt. *sakŧdāgāmin*; aki még egyszer újjá fog születni emberként); 3. soha vissza nem térő (tib. *'phyir mi 'ong ba*, szkt. *anāgāmin*; aki már csak magasabb létformában születik újjá); 4. ellenséget legyőző szent (tib. *dgra bcom pa*; szkt. *arhat*; aki legyőzve saját külső és belső ellenségeit, eléri a megvilágosodást: a *hinayāna* buddhizmus eszményképe.).

[427] Tib. *'jig rten* („a pusztuló támasztékú", vagyis az önléttel nem rendelkező fizikai világ), szkt. *loka*.

[428] Tib. *lha srin sde brgyad.* A buddhizmus előtti időkből származó osztályozási rendszer, amelynek többféle változata is van. Általában az alábbi istenségek és szellemek tartoznak közéjük: *gshin rje*, *ma mo*, *bdud*, *btsan*, *rgyal po, klu, gnod sbyin*, *gza'*. Kárt is okozhatnak, de segíthetnek is az embereknek. (Lásd Bethlenfalvy.)

[429] A *rgyal po*-k (lásd a fenti lábjegyzetet) és a *'gong po*-k (alattomos szellemek) egyesüléséből létrejött gonosz démonok.

[430] Gonosz démonok, akik megszállják a gyermekeket.

[431] Rosszakaratú szellem.

[432] Az éhségszörnyek *(*tib. *yi dwags*, szkt. *preta*) 12 es csoportjába tartozó démoni lény.

[433] Padmasambhava, 8. sz.-i indiai misztikus mester, aki a legendák szerint Tibetbe jött, hogy Khri srong lde btsan király kérésének megfelelően részt vegen a buddhista tanok magyarázatában és elterjesztésében.

[434] Mi la ras pa, a neves tibeti aszkéta és költő másik elnevezése.

kedvező hatásokat vágyainknak megfelelően teljesítsd be! E vidéken az emberi és állati betegségeket, a háborút, az idő előtti havazást és esőzést, a rosszindulatú vadállatokat és egyéb, bennünket vágyaink ellenére megközelítő káros dolgot lecsendesítő tevékenységedet gyorsan hajtsd végre! Az életet, az erényt, a jólétet, a gazdagságot, a híres és szennyektől mentes rokonság: a szerzetesek és tantragyakorlók tanításának gyakorlatát a növekvő holdhoz hasonlatosan, széles körű tevékenységeddel valósítsd meg mielőbb! A földi világ és az alsó és felső birodalmak földjének összes vágyának teljességét, az istenek, az emberek, a *gnod sbyin*-ok[435] és a többi sokféle [élőlény] erejének egyesítére [irányuló] tevékenységedet gyorsan hajtsd végre! **(15b)** A tanításnak kárt okozó és a bennünket gyűlölő bármiféle ellenséges démont, aki meggyilkol bennünket vagy rémálmot küld ránk és egyéb ellenséges tettekkel elpusztításunkra törekszik, gyorsan űzd el cselekedeteiddel! A bennünket és kíséretünket az összes létezővel együtt [károsító] gonosz gondolatokat, rosszhiszemű rágalmakat, veszekedést, rossz hírek közlését, a rablókat és egyéb, emberek által okozott károkat, a *drang srong*-okat,[436] a *dam sri*-kat,[437] a *btsan*-okat,[438] a félelmet előidéző szellemeket, a *ma mo*-kat[439] és az egyéb nem emberi lényeket, amelyek emberi betegségeket, állatvészt, háborút okoznak, mind mind csendesítsd le! Az itt élők területére, az itt élők házaira köszöntsön a szerencse és a jólét, növekedjék a gazdagság és a boldogság! Az utazó karavánok és a többi [vándor] baj nélkül jusson át hágón, folyón, veszélyes ösvényen és egyéb [helyeken], könnyedén járjon (az utakon) és a vágyott helyre érkezzen! Röviden, az összes vidéken szűnjék meg mindenféle baj, s a vágyak összes tárgya töltődjék be teljesen! Hozd létre a kölcsönös segítségnyújtást és egyetértést a tanításnak megfelelően, s a tökéletes boldogságunkat megteremtő cselekedeteket hajts végre!"

Azután az aranyital **(16a)** felajánlása, az életerő szólítása,[440] majd a szerencse-életerő[441] szólítása, az oltalomért folyamodás, valamint a vágyak és a jólét tárgyainak felajánlásása következik e szavakkal: „Ó, magas égnek tetején kék türkiz sárkány hangjának erejét most szerencse-életerőként nekünk add! Terebélyes déli erdők mélyén az indiai anyatigrisnek és kölykének életerejét, most szerencse-életerőként nekünk add! A Nagy Szekér[442] földjének

[435] Szkt. *yakša*; általában jóidulatú, ám néha gonosz félisteni lények.
[436] Szkt. ṛṣi; ind eredetű lények, a felső régiókban élnek, *Rāhu* isten is közéjük tartozik . Valószínűleg kárt okoznak, ha felbőszítik őket.
[437] Pestist vagy marhavészt okozó törpe.
[438] Levegőben, magas sziklákon élő démonfajta.
[439] A szörnyűséges női démonok egyik csoportja.
[440] Tib. *g.yang bod*.
[441] Tib. *phywa g.yang*.
[442] A mahāyāna buddhizmus.

tetején [élő] fekete fejű emberek[443] vagyonának erejét most szerencse-életerőként nekünk add! Ó, Kínának, Tibetnek és Mongóliának vagyonerejét most szerencse-életerőként nekünk add! A tágas mezők közepén [futó] szarvas és vadszamár hangjának erejét most szerencse-életerőként nekünk add! Ge ser seregének haderejét most szerencse-életerőként nekünk add! Stag gzigs[444] királyának vagyonerejét most szerencse-életerőként nekünk add! Bátor fiúk dicsőségerejét most szerencse-életerőként nekünk add! Szilárd védőpáncél szilárdság erejét most szerencse-életerőként nekünk add! Éles fegyverek élességerejét most szerencse-életerőként nekünk add! A *gyi lin*-lónak[445] lóerejét most szerencse-életerőként nekünk add! A fehér *khyung*[446] *khyung*-erejét és a *mdzo*-nak *mdzo*-erejét most szerencse-életerőként nekünk add! A szennytelen *'bri*[447] *'bri*-erejét most szerencse-életerőként nekünk add! A *'dod dzo ba*[448] marhaerejét most szerencse-életerőként nekünk add! A fehér juhnak juherejét szerencse-életerőként most nekünk add! A kecskének a kecskeerejét most szerencse-életerőként nekünk add! **(16b)** A fehér árpának az árpaerejét most szerencse-életerőként nekünk add! A szép, lágy selyem melegségerejét most szerencse-életerőként nekünk add! A termőföld édes ételének nektárerejét most szerencse-életerőként nekünk add! A szerencse-életerő nem egy háznak a belsejében lévő valami, a szerencse-életerőt nem lehet a testben megtalálni! Lha chen, kíséreteddel együtt emeld fel a dicsőséget, gazdagságunk ne csökkenjen és jöjjön el a jószerencse! Ó, Skyes ri Chen po, három napon keresztül őrködjetek felettünk és kíséretünk felett! Három éjszakán keresztül őrködjetek! Hátul a tanítást megfogadva cselekedjetek! Elöl váradat megszilárdítva cselekedjetek! Odaát az élőlényeket kísérve cselekedjetek! Siessetek az ideérkezők fogadására! A sötétben járóknak mécsesei legyetek! A folyón átkelőknek hídjai legyetek! Sziklára mászóknak létrái legyetek! Az útra kelőknek oltalmazói legyetek! Az otthon maradókat védelmezzétek! Ellenség, démonok, betegség, fertőzés, harc, vitatkozás, rágalmazás ne érjen bennünket! Idegen ellenségtől és rablóktól mentsetek meg minket, s vágyainkat gyorsan töltsétek be! Lha chen, kíséreteddel együtt **(17a)** akadályozd korábbi ellenségeinket, az idegen ellenségeket pedig fordítsd vissza és változtasd meg! Most pedig pusztítsd el az alantas lényeket és győzd le az ellenségesen cselekvőket, kérünk! Nagyapa istenség, győzedelmeskedj!"

[443] Világi emberek (az elnevezés a hajat viselő lakosság és a kopaszra borotvált szerzetesek közti különbségre utal).
[444] A mai Irán és Afganisztán egy része.
[445] Nemes tenyésztésű paripa Amdóból.
[446] Mitikus madár (szkt.*garuda*).
[447] Nőstény jak.
[448] Marha, amely mindig tejel, amikor az kívánatos.

Azután a felhatalmazás[449] során [ezt kell mondani]: „Ó, a Tóbanszületett Drágakő Padmaszambhavá-nak[450] és a Három Birodalom[451] Tankirályának,[452] Btsong kha pá-nak, a mesternek és tanítványának kinyilvánított parancsát fogadd meg, tanvédő 'Jigs med dpa' po Dge bsnyen Chen po! Felhatalmazunk[453] Téged, az istenek vezetőjét! Ily felhatalmazásodra gondolva, óvj meg bennünket az ártó démonoktól, az emberi és nem-emberi kártevőktől, s növeld meg szerfelett földi javainkat és vagyonunkat; gazdagságunk nyári felhőként gyűljék össze, kérünk! Ily módon teljesítsd be a vágyakozás tárgyait, [a bennünket] akadályozóknak még csak a nevét se ismerjük meg, add meg létfenntartási eszközeinket, boldogságunkat és az egyéb javakat, s növeld meg jószerencsénket!"

Ezután a köszönetnyilvánítás[454] és a vágyak felajánlott tárgyainak alkalmazása,[455] valamint a bűnbocsánat[456] és az áldáskérő fohászok[457] kinyilvánítása következik: „Bár Ti nem jártok-keltek,[458] **(17b)** a megidézés erejénél fogva a jövőben is gyertek mindannyian saját, mérhetetlen sokaságú lenyűgöző palotátokba és szent helyeitekre!"

Az áldás kérésekor [ezt kell mondani]: „Ó, a tíz irány összes emberi és nem emberi létezőit, az isteneket, a kígyódémonokat és egyéb [lényeket], a rosszindulatú, nehezen legyőzhető nagy mágusokat az elpusztíthatatlan és megváltoztathatatlan drágakő útmutatás gyökértantráinak lámái áldják meg! A tanító buddhák áldják meg! A segítő szent tanítások áldják meg! A nagylelkű szerzetesek áldják meg! A segítséget nyújtó Három Ékkő áldja meg! A bódhiszattvák útját és földjét elérte bár, a fekete és fehér Lha chen királyi megnyilvánulásai a tant és a követőket úgy óvja, mintha egyszülött fiai lennének! Tanvédő Lha chen király, áldj meg [bennünket]! Itt, saját birodalmad vidékén minden élőlényre szerető anyaként és nővérként gondolva segíts mindig veszély idején! Jigs med dpa' po király áldj meg [bennünket]! Lenyugtató, hatalmas erőddel cselekedve **(18a)** tégy meg mindent, ami szükséges, különféle megjelenési formáid által! A vallási és világi vezetőket és a jógikat, mint egyszülött fiakat, védelmező Skyes ri Chen po, áldd meg! A kezdet kezdetétől fogva teljesen tiszta természetű, igaz bódhiszatva, oszthatatlan, nagy erényű, megvilágosodott Lha chen, és a

[449] Tib. *mnga' gsol*.
[450] Tib. *mtsho skyes rdo rje pa dma 'byung gnas*.
[451] Tib. *khams gsum,* szkt. *tridhātu:* a létforgatag három létsíkja, a vágybirodalom (tib. *'dod pa'i khams*, szkt. *kāmadhātu*), a formabirodalom (tib. *gzugs kyi khams*, szkt. *rūpadhātu)* és a forma nélküli birodalom (tib. *gzugs med pa'i khams*, szkt. *arūpadhātu*).
[452] Tib. *chos kyi rgyal po*, szkt. *dharmarāja*.
[453] Itt a szerzetes az istenséget saját legfőbb védelmezőjévé nevezi ki, „felhatalmazza" a segítségnyújtásra.
[454] Tib. *gtang rag*.
[455] Tib. *'bul ba'i 'dod dgu gungs spyod*.
[456] Tib. *bzod gsol*.
[457] Tib. *bsngos smon lam.*
[458]Valójában képzeletbeli, szellemi síkon létező lényekről van szó, ezért számukra nem létezik fizikai értelemben vett mozgás.

legkiválóbb anya, Éj istennő,[459] áldjatok meg [bennünket]! Szerető apaként és anyaként gondoskodva követőitekről, ezen a helyen nekünk és minden élőlénynek a rossz szándékot feladva, kizárólag hasznot hajtsatok, s áldjátok meg a rokonokat és a szolgákat! Kiterjedt érdemekkel áldjatok meg bennünket! A mennyország és az istenek vezetője áldj meg bennünket! Minden vágyunk elérésével áldj meg bennünket! Az égbolt területéhez hasonlóan tágas, kitűnő palotával, a Nap és a Hold fényéhez hasonló ragyogású, számtalan gyönyörű ékességgel, a lehető legtöbb kedvező jellel áldjatok meg [bennünket]! Egyik tartózkodási helyeteken se keletkezzen semmiféle kedvezőtlen jel, a földterületek vagyona pedig induljon növekedésnek! A boldogság el nem apadó folyamával áldjatok meg [bennünket]! **(18b)** Az evilági örömöknek megfelelő gazdagság és a gabonatermés növekedjék, és a Tan is növekedjék! A tökéletes boldogságot és minden szívbéli vágyat teljesítsd be! – így és egyéb (módon) kérjünk áldást és virágesővel áldozzunk. Azután ünnepljünk, zenéljünk és egyéb (módon) szórakozzunk. Így szólt a Lha chen Dge bsnyen Skyes ri Chen po Jigs med dpa' po Ta yan Te re khe számára készített áldozat felajánlásának a módszere, az Esőként hulló drágakőkirály.

A gyógyítás tudománya és a többi tanítás felnyíló szemének kiterjedt családfájával rendelkező Sumati Śrīgana, a halha Sayin noyan *ayimaγ*-ban lévő Ched shog [kolostor] *dge tshul*-ja és *dge skyon*-ja,[460] aki megingathatatlan hittel osztott áldást és adományozott *kha btags*-ot,[461] ösztönözte *Śākya* szerzetesét, Padma Rgyal po Rtsal ming can-t, hogy három szép nap alatt kézírással összeállítsa [ezt a szöveget]. Az írnok a Gser byes Mkhas mang kollégium[462] tiszttartó novíciusa, Ngag dbang Bstan 'dzin volt.

Abban az esetben, ha elkövettük volna a bőbeszédűség vagy a szűkszavúság vétkét, akkor a lámák, a fogadalmas istenségek, az égenjárók és a tanvédők seregének, valamint Lha chen Dge bsnyen 'Jigs med Dpa' po és a tanúskodó bölcsek felé szívből jövő **(19)** megbánást tanúsítunk. Arra kérjük őket, hogy könyörületességük jóvoltából javítsák ki [hibáinkat], nekünk kárt és bajt ne tegyenek! Arra kérjük őket, hogy áldjanak meg [bennünket]!

Abban az esetben, ha ebben a munkában bármilyen csekély helyes rész is lenne, akkor járuljon hozzá, hogy a Második Győzedelmesnek, Blo bzang Grags pa Shar Tsong kha pá-nak gyémánt tanítása minden irányban virágozzon és hosszú időn keresztül széles körben elterjedjen, a követők köre szerfelett megnövekedjen s a szentek lótuszlába száz világkorszakon keresztül erre támaszkodjék! A tanítás átadása bennünket, szegényeket és az

[459] Tib. *mtshan mo*.
[460] *Dge tshul*: novícius, *dge skyong*: aki érvényre juttatja a tanításokat egy kolostorban.
[461] Selyemből készült, tiszteletet kifejező ajándékkendő.
[462] Sem a kolostort, sem a kollégiumot nem sikerült azonosítanom.

összes többi szenvedőt nyugtassa meg, s a kedvező körülmények, a hosszú élet, az erények, a jólét, a hírnév, az erő, az utódok és az egyéb [örömök] hegyként növekedjenek, s minden egyes érző lény a buddhaság rangját elérve boldoguljon!

Legyen áldás, boldogság és szerencse!

6. A felajánlási ceremónia két szövegváltozatának összehasonlító rendszere (Alapszöveg és MTA 629/11)

6.1 A táblázat használata

Az alábbi rendszer célja, hogy megkísérelje a legapróbb részletekig bemutatni az Alapszöveg és annak az MTA 629/11-es számmal jelzett változata közti különbségeket. A táblázat nem csak az eltérő betűjeleket, szavakat vagy szövegrészeket jelzi, de azt is bemutatja, hogy az egyes szövegek egészén belül hogyan helyezkednek el az azonos egységek. Egy ilyen jellegű rendszer elkészítése további szövegfilológiai kutatások kiindulópontja lehet; amennyiben egy adott mű több változata is előkerül, a különbségek kiemelésével és nyelvtörténeti elemzésével lehetővé válhat a változatok időbeli sorrendjének megállapítása és megnyilvánulhatnak a nyelvfejlődés egyes törvényszerűségei is. (Ez csak a belső keletkezésű szövegek esetében igaz; a Dayan Degerekihez kapcsolódó műveket mongolok írták tibeti nyelven, tehát nyelvtörténeti vizsgálódásra kevésbé alkalmasak.) A rendszer másik előnye, hogy jelentősen megkönnyíti a filológus munkáját, ha az egyes szövegváltozatok behelyettesíthetők egy már megalkotott sémába.

A táblázatban használt rövidítések:

BT: Alapszöveg
BTV: A 629/11
F: fólió
S; **SS**: sorok (pl. F2a/S1– F3b/S2: a második fólió ’a’ oldalának első sorától a harmadik fólió ’b’ oldalának második soráig terjedő szakasz)
K: az eltérő szövegrész kezdete
V: az eltérő szövegrész vége

Az alábbi szemelvény ennek megfelelően bemutatja, hogy az Alapszöveg 12a fóliója első sorának tartalma (a *gcan gzan* szóval bezárólag) az egyes számú szövegváltozat 14b fóliója hatodik sorában található. A BT 12a fóliónak az első sor folytatásától a negyedik sorig terjedő része a BTV 15a fóliójának első négy sorát alkotja, majd a BT-ben egy olyan szakasz kezdődik, amely a BTV-ben nem szerepel. Az összehasonlító táblázat alatt található az eltérő szavakat tartalmazó lista, majd a BTV-ből hiányzó rész.

BT12a *(bcu gnyis)*
= **BTV** F14b/S6 (B *nor dang rkang bzhi…*) – F15a/S4 (*…zhes bzlog pa bya / /* E)

BT F12a/S1 (B *nor dang rkang bzhi… – ...gcan gzan* E) **BTV** F14b/S6
BT F12a/S1 (B *ma rungs…*) –S4 (*…bzlog pa bya ba ni* E) **BTV** F15a/SS1-4
A fólió szövegének többi része hiányzik a **BTV**-ből; lásd az eltérések listáját.

S3
spyang ki du zhing; **BTV** (F15a/S2) *spyang gi du zhing*
S4
zhes bzlog pa bya ba ni //; **BTV** (F15a/S4) *zhes bzlog pa bya //*

A **BTV**-ből hiányzó szövegrész:

S4 *de nas snying po bzlog byas ni / spyob shig spyob shig bla ma ngo bo nyid / / gzigs*
S5 *shig gzigs shig yi dam ngo bo nyid / / grogs shig grogs shig mka' 'gro ngo bo nyid / / kun tu lha chen ta yan the re khe / / sngon gyis*
S6 *khas blang dam bcas lhan par mdzod / / gnas skabs mthar thug bar chad zhi pa dang / / ci bsam lhun kyi 'grub pa'i bkra shis stsol /*

6.2. A táblázat

Címlap

BT: egy sor

BTV: két sor

S1

skye ri; **BTV** *skyes ri*

dpa' po; **BTV** *dpa' bo*

BT1 ***(gcig)***

= **BTV** F1/S1 (K *na mo gu ru yi dam...*) – F2b/S1 (*...bskor ba la dkar* V)

Ugyanazon szövegrészlet elhelyezkedése a két változatban:

BT F1/S1 (K *na mo gu ru yidam...*) – S3 (*...byas pa'i dbus khri* V)	**BTV** F1
BT F1/S3 (K *yang shing rgya che ba...*) – S6 (*...ril bu brgyad* V)	**BTV** F2a
BT F1/S6 (K *chang bu brgyad kyis bskor ba la dkar* V)	**BTV** F2b/S1

Az eltérések listája:

S2

te re khe; **BTV** (F1/S2) *te ri khe*

dpa' po; **BTV** (F1/S2) *dpa' bo*

S3

rim pa dang ldan ba'i; **BTV** (F1/S3) *rim pa dang dang ldan pa'i*

dbus khri; **BTV** (F1/S4) *dbus su khri*

S6

dkar po che ba ; **BTV** (F2a/S4) *dkar po zlum po che ba*

BT 2a (gnyis)

= **BTV** F2b/S1 (K *gsum mngar gsum gyis spras pa /...*) – S6 (*...me mda' / mdung / mda'* V)

S1

spyi'i gtor ma g.yon tu; **BTV** (F2b/S1) *spyi'i gtor ma'i g.yon du*

gzhi bdag rnams kyis gtor ma; **BTV** (F2b/S1) *gzhi bdag rnams kyi gtor ma*

S2

mtheb kyus dang bcas pa'i bskor bar; **BTV** (F2b/S2) *mtheb kyu dang bcas pas bskor bar*

S3

mdzes par spras pa; **BTV** (F2b/S3) *mdzes par* [olvashatatlan; talán *brgyan pa/ par/ nas spras pa*]

S4

'di gsum gyis kyang rung: a **BTV** nem tartalmazza

S5

gya nom par; **BTV** (F2b/S3) *gya no cha par*

SS5-6

gzhan yang rta lug ra glang rnga mong sogs spyan gzigs kho mgu'i yo byad mtshar du dngar; **BTV** (F2b/S6 (*...rnga rdog V*) – F3a/S1 (K *skyabs 'gro...*)) *rta / rnga mong lug ra glan sogs spyan gzigs / kho mgu)yo byad rnams* (Az F2b/L6 utolsó és az F3a/L1 első szava olvashatatlan.

S6

gzhan yang bkra shis rtags brgyad /; **BTV** (F2b/s6) *gzhan lang bkra shis rdzas brgyad / bkra shis rtags brgyad /*

BT 2b

= **BTV** F2b/S6 (K *gzhu / ral gri / zhags pa...*) – F3a/S6 (*...oM a'H hu'M lan* V)

BT F2b/S1 (K *gzhu / ral gri / zhags pa / stag ras / zig bsub / rnga rdog* V)	**BTV** F2b/S6
BT F2b/S1 (K *skyabs 'gro / sems bskyed / ...*) – S6 (*...oM a'H hu'M lan* V)	**BTV** F3a/SS1-6

S1

stag ras / *zig bshub*; **BTV** (F2b/S6) *stag ral / zig shub*

S2

phyi mar; **BTV** (F3a/S2) *phye mar*

dkar dmar / zas sna / rin po che / ; **BTV** (F3a/S2) *dkar gsum mngar gsum / rin po che*

S4

oM badzra a mrI tas bsang /; **BTV** (F3a/S3) *oM badzra a mrI tas bsangs /*

SS4 5

byung ba'i mchod gtor ma; **BTV** (F3a/S4) *byung ba'i mchod pa dang gtor ma*

SS5-6

mchod gtor rnams rnams; **BTV** (F3a/S5) *mchod gtor rnams*

S6

mi khyab pa sa dang; **BTV** (F3a/S5) *mi khyab pas sa dang*

BT 3a *(gsum)*

= **BTV** F3a/S6 (K */lan gsum /...*) – F3b/S6 (*...grub pa'i bum pa* V)

BT F3a/S1 (K / *gsum brjod / ... – ... bcas pa lan* V)	**BTV** F3a/S6
BT F3a/S1 (B *gsum dang* /) – S6 (*...grub pa'i bum pa*)	**BTV** F3b/SS1-6

S1

(lan) gsum brjod /; **BTV** (F3a/S6) *lan gsum /*

phyag rgya dang bcas pa; **BTV** (F3a/S6) *phyag rgya sngags dang bcas pa*

zhes pa nas / shapta a'H hu'M: a **BTV** nem tartalmazza

S2

de bzhin du /; **BTV** (F3b/S1) *–dang de bzhin du*

parsha a'H hu'M; **BTV** (F3b/S1)[olvashatatlan szótag(ok); talán *oM parsha*] *a'H hu'M*

sa' dha ni sba' ha' /; **BTV** (F3b/S1) *arghaM sba dha ni sba' ha' /*

SS2-3

bdag gi bsam pa'i zhes pa nas med par 'byung gyur cig /; **BTV** (F3b/SS1 2) *bdag gis bsam pa'i stobs dang ni / zhes pa nas / 'byung gyur cig /*

S3

oM sba bha wa shu ddha; **BTV** (F3b/S2) *oM sba bha wa shu dho*

BT 3b

= **BTV** F3b/S6 (K*'dzin pa / sdom pa dge bsnyen...*) – F4a/S6 (*...de'i mtha' skor* V)

BT F3b/S1 (K *'dzin pa / sdom pa dge bsnyen...–... gsol ba / dbu* V)	**BTV** F3b/S6
BT F3b/S1 (K *la rin po che'i...*) – S6 (*de'i mtha' bskor* V)	**BTV** F4a/SS1-6

S2

dar gyi cod paN rnams; **BTV** (F4a/S1) *dar gyi cod pan rnams*

skeg kyi; **BTV** (F4a/S1) *sked kyi*

glog 'khrug zhing g.yon (na); **BTV** (F4a/S2) *glog 'khrug bzhin g.yon na*

S3

ser pa grel pa; **BTV** (F4a/S2) *ser bo grel ba*

dpa' po'i chas; **BTV** (F4a/S2) *dpa' bo'i chas*

S5

glu gar sogs rnam pa sna tshogs; **BTV** (F4a/S4) *glu gar sogs sna tshogs*

rnam par 'phrul pa; **BTV** (F4a/S4) *rnam par 'phrul ba*

du ma'i zlos gar; **BTV** (F4a/S4) *du ma'i zlog gar*

rol ba'i tshul bstan pa dang /; **BTV** (F4a/S4) *rol ba'i tshul ston (pa dang /)*

S6

lhan cig bde chen gyis; **BTV** (F4a/S5) *lhan cig tu bde chen gyis*

gtso bo g.yas g.yon; **BTV** (F4a/S5) *gtso bo'i g.yas g.yon*

de'i mtha bskor; **BTV** (F4a/S6) *de'i mtha' skor*

BT 4a *(bzhi)*

= **BTV** F4a/S6 (K *–du phyi nang blon po...*) – F4b/S6 (*...thams cad thogs med* V)

BT F4a/S1 (K *du phyi nang blon po... – ... gar mdzad pa'i* V)	**BTV** F4a/S6
BT F4a/S1 (K *grangs yas kyi...*) – S6 (*...thams cad thogs med* V)	**BTV** F4b/SS1-6

S2

rgyan chas dang; **BTV** (F4b/S1) *rgyan cha dang*

S4

grub ba'i gnas mchog pho brang dam pa nas; **BTV** (F4b/S3) *grub pa'i gnas mchog dam pa nas*

'jigs med dpa' po; **BTV** (F4b/S3) *'jigs med dpa' bo*

S5

dri bzang bsregs nas; **BTV** (F4b/S4) *dri bzang bsregs*

S6

'jigs med dpa' po; **BTV** (F4b/S5) *'jigs med dpa' bo*

rang gi; **BTV** (F4b/S5) *rang gis*

BT 4b

= **BTV** F4b/S6 (K *gnas 'dir gshegs...*) – F5a/S5 (*...gdon bar chad ma lus* V)

BT F4b/S1 (K *gnas 'dir gshegs... – ... zhal bzhes dam* V)	**BTV** F4b/S6
BT F4b/L2 (K *bcas pa / / lha chen...*) – S6 (*gdon bar chad ma lus* V)	**BTV** F5a/SS1-5

S1

rgyal ba gnyis ba; **BTV** (F4b/S6) *rgyal ba gnyis pa*

btsong kha ba'i /; **BTV** (F4b/S6) *tsong kha ba'i /*

bsrung par zhal bzhes; **BTV** (F4b/S6) *bsrung barzhal 'ches*

S2

bcas ba /; **BTV** (F5a/S1) *bca' ba /*

S3

bdag gi dad pa dang / /; **BTV** (F5a/S2) *bdag gis dad pa dang / /*

S5

dus pa'i; **BTV** (F5a/S4) *'dus pai*

brjid ba'i brtan; **BTV** (F5a/S4) *brjid pa'i brtan*

bde mdzum; **BTV** (F5a/S4) *bde 'dzum*

S6

rnams kyis /; **BTV** (F5a/S5) *rnams kyi /*

BT 5a *(lnga)*

= **BTV** F5a/S5 (K *sel ba dang...*) – F5b/S6 (*...mchod yon rgya mtsho 'di* V)

BT F5a/S1 (K *sel ba dang...*) – S2 (*... dpa' po gshegs su* E)	**BTV** F5a/SS5-6
BT F5a/S2 (K *lan cig bde ster...*) – S6 (*... mchod yon rgya mtsho 'di* V)	**BTV** F5b/SS1-6

S2

dpa' po gshes su gsol /; **BTV** (F5a/S6) *dpa' bo gshes su X*

yum chen gshegs su gsol / **BTV** (F5b/S1) *yum chen gshegs su X*

tshogs rnams gshegs su gsol; **BTV** (F5b/S1) *tshogs rnams gshegs su X*

S3

'khor bcas gshegs su gsol; **BTV** (F5b/S1) *'khor bcas gshegs su X*

tshogs rnams gshegs su gsol; **BTV** (F5b/S2) *tshogs rnams gshegs su X*

S4

oM maha' de ba u ba se ka sa pa' ri wa' ra e hya he/ badzra sa ma ya dzaH dzaH dzaH hu'M bam hoH; **BTV** (F5b/SS2 3) *oM maha' de be u ba si ka a bhai ra sa pa' ri wa' ra e hya ha / badzra sa ma ya dzaH dzaH dzaH dzaH hu'M baM hoH*

dam tshig pa; **BTV** (F5b/S3) *dam tshig ba*

S5

chen po rnam rol nas; **BTV** (F5b/S4) *chen po'i rnam rol nas*

'dul bya; **BTV** (F5b/S4) *gdul bya*

grang yas; **BTV** (F5b/S4) *bgrang yas*

S6

kyaiH dngos bshams; **BTV** (F5b/S5) *dngos bshams*

BT 5b

= **BTV** F5b/S6 (K *dge bsnyen chen po...*) – F6b/S1 (*...mchod pa ltar / / dge* V)

BT F5b/S1 (K *dge bsnyen chen po... – mthun rkyen sgrubs / / oM* V)	**BTV** F5b/S6
BT F5b/S1 (K *maha' de ba...*) – S2 (*...zhabs bsil /* V)	**BTV** F6a/S1
A következő sorok (**BT** F5b/SS2 6 és **BTV** F6a/SS1 6) némileg különböznek tartalmilag; lásd az eltérések listáját.	
BT F5b/S6 (K *bkra shis rtags brgyad 'bul ba ni /... – ... mchod pa ltar / / dge* V)	**BT** F6a/S6–F6b/S1

S1

u ba si ka sa pa' ri wa' ra; **BTV** (F6a/S1) *uba si ka abhaira sa pa' ri wa' ra*

Az eltérő szövegrészek:

BT (F5b/S2 [*...zhabs bsil* V]– S6 [E *bkra shis...*]

S2 *nas sil snyan / arghaM gyi gnas su / pa' tyaM nas shapta pra ti tstsha hu'M sba' ha' / de bzhin tu spyar te / gzugs mchog / zhes*

S3 *pa nas / reg bya / rnams bcug la / ru' pa nas sparsha pra ti' tstsha hu'M sba' ha' / rgyal srid sna bdun dbul ba ni / kyaiH stong gsum 'di'am stong gsum gzhan dag na / / lha rdzas*

S4 *rgyal srid rin chen 'khor lo 'di / / skyes ri chen po 'khor dang bcas la 'bul / bzhes nas tshe bsod dpal 'byor rgyas par mdzod / / oM maha'*

S5 *de ba u wa si ka sa pa' ri wa ra tsa kra ratna pra ti' tstsha hu'M sba' ha' / de bzhin tu / nor bu / btsun mo / blon po / glang po / rta mchog / dmag dpon / ma Ni ratna / se tre ratna / pur SHa /*

S6 *a' shu / khadga ratna pra ti' tstsha hu'M sba' ha' /*

BTV (F6a/S1 [*...zhabs bsil* V] – S6 [K *bkra shis...*])

S1 *me tog / bdug*

S2 *snang gsal / dri chab / zhal zas / rol mo /de bzhin du / gzugs mchog / sgra snyan / dri mchog / ro mchog / rge bya / arghaM gyi gnas*

S3 *su / pa' dyam / pu Shpe /dhu pe / a lo ke / ganddhe / nai wi dya / shapta / de bzhin du / ru'pa / shapta / ganddhe / ra sa / sparsha / rnams bcug la 'bul / rgyal srid sna bdun 'bul pa*

S4 *ni / stong gsum 'di 'am stong gsum gzhan dag na / lha rdzas rgyal srid / rin chen / 'khor lo 'di / / skyes ri chen po 'khor dang bcas la 'bul / bzhes*
S5 *nas tshe bsod dpal byor rgyas par mdzod / / oM ma ha' de ba u ba si ka sa pa' ri wa' ra tsa kra ra tna pra tI tstsha hu'M sba' ha' / de bzhin du / 'khor lo'i*
S6 *gnas su nor bu / btsun mo / blon po / rta mchog / dmag dpon tsa kra'i gnas su / ma Ni / stri / pu ru Sha / ha sti / ashwa / gangga zhes pa'i bar dang /*

BT 6a(drug)

= **BT** F6b/S1 *(*K bsnyen chen po... *)* F7a/S2 *(*...bdag cag V*)*

BT F6a/S1 (K *bsnyen chen po*...) – S5 (.. *bshags pa byas ni / hu'M* V)	**BTV** F6b/S1–F7a/S1
BT F6a/S5 (K *rgyal* ...) – S6 (...*bdag cag* V)	**BTV** F7a/SS1-2

S2

oM mchod do; **BTV** (F6b/S3) *mchod do*

S3

dpa' po; **BTV** (F6b/S4) *dpa' bo*
rnal 'byor ma rnams kyi X; **BTV** (F6b/S4) *rnal 'byor ma rnams kyi zhal du X*

S4

nyug mar gnas pa rnams; **BTV** (F6b/S5) *gnyug mar gnas rnams*

S5

yig brgya nyer gcig bzlas pa'i mthar / de nas bshags pa byas ni / hu'M; **BTV** (F6b/S6–F7a/S1) *yig brgya nyer gcig brjod bshags pa ni /*

S6

'jigs med dpa' po; **BTV** (F7a/S1) *'jigs med dpa' bo*
bcas pa rnams; **BTV** (F7a/S2) *bcas ba rnams*

BT 6b

= **BTV** F7a/S2 (K *–rnams la brtse bas...*) – F7b/S2 (*...rdo rje sems nyid* V)

BT F6b/S1 (K *–rnams la brtse bas...*) – S5 (*...bshags pa 'di byas* V)	**BTV** F7a/SS2-6
BT F6b/S5 (K *–ba'i / dge bsnyen chen po ...*) – S6 (*...rdo rje sems nyid* V)	**BTV** F7b/SS1-2

S3

lha bsrung rnams kyi; **BTV** (F7a/S5) *lha srung rnams kyi*

S5

'di byas ba'i; **BTV** (F7b/S1) *('di byas) –bas*

S6

bsrung tshogs; **BTV** (F7b/S2) *srung tshogs*

BT 7a (bdun)

= **BTV** F7b/S2 (K *–du / ro gcig...*) – F8a/S3 (*...yongs su gang* V)

BT F7a/L1 (K *du / ro gcig... – ...stsal du gsol* V)	**BTV** F7b/S3
A következő sorok (**BT** F7a/SS1 5 és **BTV** F7b/S3 8a/S1) némileg különböznek tartalmilag; ld. az eltérések listáját	
BT F7a/S5 (K *hu'M gdod nas...*) – S6 (*...yongs su gang* V)	**BTV** F8a/SS1-3

Az eltérő szövegrészek:

BT (F7a/S1 [*...stsal du gsol* V]– S5 [K *hu'M gdod nas...*])

S1 *ches bshags ba byas nas /*

S2 *bskang rdzas byin rlabs pa ni / oM badzra a mR tas bsangs / sba bha was spyangs / stong pa'i ngang las bskang rdzas nams kyi rang rang gi zhes pa nas lha chen dge bsnyen*

S3 *chen po yum sras 'khor dang bcas pa rnams kyis nas lha chen dge bsnyen chen po yum sras 'khor dang bcas pa'i spyan lam du 'byung zhing rgyas par*

S4 *gyur cig / / oM sarba bid bu'r zhes sogs lan gsum brjod / oM arghaM nas shapta a'H hu'M / ces pa'i bar dang / oM ru' ba nas parsha a'H hu'M / oM sba bha wa bi shuddhe dha rma te zhes*
S5 *sogs dang / bdag gis bsam ba'i zhes pa nas 'byung gyur cig / de nas bskang so byas ni / rol mo dbyangs dang bcas pas /*

BTV (F7bS3 [*...stsal du gsol* V] – F8a/S1[K *hu'M gdod nas...*])
F7b/S3 *bskang rdzas byi rlabs pa ni / amrItas bsangs / sba bha' wa spyangs /*
S4 *stong pa'i ngang las bskang rdzas rnams kyi rang rang gi ming yig dang po thig les brgyan pa zhu ba lasbyung ba'i dge bsnyen chen po yum sras 'khor dang*
S5 *bcas pa mnyes par byed pa'i dam rdzas spyan gzigs mchod pa'i byed brag bsam gyis mi khyab pa zhig / dge bsnyen chen po yum sras*
S6 *'khor dang bcas pa'i spyam lam du 'byung zhing rgyas par gyur cig / oM sarbabid zhes sogs nam mkhar mdzod* [itt két olvashatatlan szótag áll] *rgya dang / arghaM nas parSha'i*
F8a/S1 */ bar dang / oM sbabha'wa bishuddhe zhes sogs dang / bden stobs brjod / de nas rol mo dbyangs dang bcas pas /*

BT 7b

= **BTV** F8a/S3 (K *gyur cig / zag med...*) F8b/S3 (*...dpa' po X gzugs* V)

BT F7b/S1 (K *gyur cig / zag med...*) – S4 (*... dpon slob 'khor* V)	**BTV** F8a/SS3-6
BT F7b/S4 (K *–dang bcas rnams kyi /...*) – S6 (*...dpa' po X gzugs* V)	**BTV** F8b/SS1-3

S2

me dbung la; **BTV** (F8a/S4) *me dpung la*
dpa' po'i; **BTV** (F8a/S5) *dpa' bo'i*

S3

skyes pa'i yum chen thugs dam bskang /; **BTV** (F8a/S5) *skyes ba'i yum chen X*
sras mo rnams kyi X; **BTV** (F8a/S5) *sras mo rnams kyis X*
blon po tshogs; **BTV** (F8a/S5) *blon po'i tshogs*
pho nya rnams kyi X; **BTV** (F8a/S6) *pho nya rnams kyis X*

S5

'grub par mdzad du; **BTV** (F8b/S2) *'grub par stsal du*

bzang po dri chab dang; **BTV** (F8b/S2) *bzang po'i dri chab dang*

S6

rol mo bye brag mtha' yas bas /; **BTV** (F8b/S3) *rol mo'i bye brag mtha' yas pas /*

dpa' po X; **BTV** (F8b/S3) *dpa' bo'i X*

BT 8a *(brgyad)*

=BTV F8b/S4 (K *–mdzas yid 'ong...*) – F9a/S3 (*...ri rab gling bzhi* V)

BT F8a/S1 (K *–mdzas yid 'ong...*) – S3 (*...XXX mdzad du gsol* V)	**BTV** F8b/SS4-6
BT F8a/S3 (K *rta dang rta rgod...*) – S6 (*...ri rab gling bzhi* V)	**BTV** F9a/SS1-3

S2

lha chen dge bsnyen XXXXXXXX mdzad du gsol /; **BTV** (F8b/S5) *lha chen X*

SS3 4

lha chen dge bsnyen XXX mdzad du gsol /; **BTV** (F8b/S6) *lha chen X*

S5

ri dwags kyis /; **BTV** (F9a/S2) *ri drags kyis /*

lha chen dge bsnyen X mdzad du gsol / **BTV** (F9a/S2) *lha cen X*

S6

tshogs rnams kyi / / lha chen dge bsnyen X mdzad du gsol; **BTV** (F9a/S3) *tshogs rnams kyis / / lha chen X*

BT 8b

= BTV F9a/S3 (K *gling phran brgyad po dang /...*) – F9b/S3 (*...khams can / / dpa'* V)

BT F8b/S1 (K *gling phran brgyad po dang /...*) – S3 (*...bzhugs pa'i gtso* V)	**BTV** F9a/SS3-6
BT F8b/S1 (B *lha dang mi'i...*) – S6 (*...khams can / / dpa'* V)	**BTV** F9b/SS1-3

S1

gzigs shubs; **BTV** (F9a/S4) *gzig shub*

mtshon cha rigs /; **BTV** (F9a/S4) *mtshon cha'i rigs /*

S2

lha chen dge bsnyen X mdzad du gsol /; **BTV** (F9a/S5) *lha chen X*

bza' bcas; **BTV** (F9a/S5) *bza' bca'*

S3

lha chen X mdzad du gsol /; **BTV** (F9a/S6) *lha chen X*

S4

sprul pa yi; **BTV** (F9b/S1) *sprul ba yi*

SS4-5

lha chen X mdzad du gsol; **BTV** (F9b/SS1 2) *lha chen X*

S5

byang chub sems dpa' sa lam thob gyur yang /; **BTV** (F9b/S2) *byang chub sems dpa'i sa lam thob gyur kyang /*

S6

lha chen X mdzad du gsol; **BTV** (F9b/S3) *lha chen X*

BT 9a*(dgu)*

= **BTV** F9b/S3 (B *–rtsal 'gran zla...*) – F10a/S4 (*...'bar ba lta bu yi //* V)

BT F9a/S1 *(*K *–rtsal 'gran zla...)* – S4 (*...gnod* V*)*	**BTV** F9b/SS3-6
BT F9a/S4 *(*K *–med bsrung ba'i go khrab...)* – S6 *(...'bar ba lta bu yi //* V*)*	**BTV** F10a/SS1-4

S1

mnyes ba'i rten du; **BTV** (F9b/S4) *mnyes pa'i rten du*

S2

bsrung ma gzi brjid kyang; **BTV** (F9b/S5) *srung ma gzi brjid can*

kyang skyon nas; **BTV** (F9b/S4) *kyang skyob nas*

S3

dge bsnyen chen po X; **BTV** (F9b/S6) *(dge) bsnyen X*

S4

gzhol mo; **BTV** (F10a/S1) *gzhol ma*

S5

sham bu rgyan /; **BTV** (F10a/S2) *sham bu can /*

phas rol rgol bas ma 'jigs dpal ster pa; **BTV** (F10a/S2) *pha rol rgol bas mi 'jigs dpal ster ba*

dgra po'i srog rtsa gnod ba'i; **BTV** (F10a/S2) *dgra bo'i srog rtsa gcod (pa'i)*

S6

rtse mor; **BTV** (F10a/S3) *rtse mo*

BT 9b

= **BTV** F10a/S4 (K *ral gri rin chen...*) – F10b/S3 (*...rten tu 'bul* V)

BT F9b/S1 (K *ral gri rin chen...*) – S3 (*...'chi bdag gshin rje'i* V)	
BT F9b/S3 (K *sprul pa lta bu la /...*) – S6 (*...rten tu 'bul* V)	

S1

ril cing; **BTV** (F10a/S4) *reg cing*

S2

pha rol; **BTV** (F10a/S6) *kyaiH pha rol*

S3

tshal par; **BTV** (F10a/S6) *tshal bar*

mde'u can; **BTV** (F10b/S1) *mde'u can 'di*

S4

bsngags pa 'khor ; **BTV** (F10b/S2) *bsngags pa'i 'khor*

S5

/ khyad bar; **BTV** (F10b/S3) */ khyad par*

S6

shugs ldan brgyan; **BTV** (F10b/S4) *shugs ldan rgyan*

rta mchog 'dis ; **BTV** (F10b/S4) *rta mchog 'di*

dgyes ba'i rten du 'bul /; **BTV** (F10b/S4) *dgyes pa'i rten du X*

BT 10a (bcu thams pa)

= **BTV** F10b/S3 (K *gsol mchod 'bul ba ni /...*) – F11a/S4 (*...dge bsnyen chen po* V)

BT F10a/L1 (K *gsol mchod 'bul ba ni /...*) – S3 (*...rgyal srid bdun /* V)	**BTV** F10b/SS3-6
BT F10a/S3 (K *lha dang mi yi...*) – S6 (*...dge bsnyen chen po* V)	**BTV** F11a/SS1-4

S3

khyon ltar 'gengs pa'i; **BTV** (F11a/S1) *khyon kun 'gengs pa'i*

S5

a ka ru la; **BTV** (F11a/S2) *a ga ru la*

S6

'bru lnga; **BTV** (F11a/S3) *'bru sna*

BT 10b

= **BTV** F11a/S4 (K *mnyes pa'i rten tu...*) – F11b/S3 (*...khrag thung tshar gcod* V)

BT F10b/S1 (K mnyes pa'i rten tu...) – S4 (... *par rlog* / / V)	**BTV** F11a/SS4-6
BT F10b/S4 (K *bdag gis gnod 'tshe...*) –S6 (*...khrag thung tshar*	**BTV** F11b/SS1-3

gcod V)	

S1

dge bsnyen chen po; **BTV** (F11a/S4) *dge bsnyen chen po'i*

de nas bskul byed bar; **BTV** (F11a/S5) *bskul byed par*

S2

bsrung ma'i zhes pa nas 'babs / / lan gsum brjod / 'di bskul ni /; **BTV** (F11a/S5) *srung ma'i sogs gsum / 'dir bskul ni /*

S3

dam bcas; **BTV** (F11a/S6) *dam bca'*

SS3 4

thal par rlog; **BTV** (F11a/S6) *thal bar rlog*

S4

gdug gyur la /; **BTV** (F11b/S1) *'dug gyur la /*

dgra po de /; **BTV** (F11b/S1) *dgra bo de /*

S6

gnod ba'i; **BTV** (F11b/S2) *gnod pa'i*

skur 'debs pas /; **BTV** (F11b/S3) *bskur 'debs pa /*

BT 11a *(bcu gcig)*

= **BTV** F11b/S3 (K *// cig / de ltar..*) – S4 (*/ / zhes bskul* V)

= **BTV** F14a/S2 (K *bzlog pa ni /...*) – S6 (*thams cad X* V)

S2

las bzhi; **BTV** (F11b/S4) *las bzhi'i*

zhes bskul byas ni /; **BTV** (F11b/S4) *zhes bskul*

de nas bzlog pa dang byas ni //; **BTV** (F14a/S2) *bzlog pa ni /*

S3

kyaiH sangs rgyas; **BTV** (F4a/S2) *sangs rgyas*

mthu po che; **BTV** (F14a/S2) *mthu bo che*

S5

btsong kha ba'i /; **BTV** (F14a/S4) *tsong kha ba'i*

dar pa'i; **BTV** (F14a/S5) *dar ba'i*

S6

'gal rkyen bzlog //; **BTV** (F14a/S5) *'gal rkyen X*

spyor rtsub thams cad bzlog //; **BTV** (F14a/S5) *sbyor rtsub thams cad X*

BT 11b

= **BTV** F14a/S5 (K *pha rol rbad...*) – F15a/S1 (*...bang mdzod* V)

BT F11b/S1 (K *pha rol rbad... – ...bgegs dang gdon* V)	**BTV** F14a/SS5-6
BT F11b/S1 (K [*gdon*] *gyi...*) – S6 (*...bang mdzod* V)	**BTV** F14b/SS1-6

S1

rbad 'dri; **BTV** (F14a/S6) *rbad 'dre*

mnan srig; **BTV** (F14a/S6) *mnan sreg*

rbod tod; **BTV** (F14a/S6) *rbod gtor*

brgyad cu'i; **BTV** (F14a/S6) *brgyad bcu'i*

S2

pad kan; **BTV** (F14b/S1) *bad kan*

S3

gzer 'thung; **BTV** (F14b/S2) *gzer thung*

dus mtha'i; **BTV** (F14b/S2) *dus mtha'*

skrags dang mdangs; **BTV** (F14b/S3) *skrag dang dangs*

S4

yi 'brog sum brgya drug cu; **BTV** (F14b/S3) *yi 'phrog sum drug cu*

bcod pa'i / **BTV** (F14b/S3) *gcod pa'i /*

S5

gnyis kyi; **BTV** (F14b/S4) *gnyis kyis*

S6

'chi ba rnam; **BTV** (F14b/S5) *'chi ba rnams*

'gro pa kun la 'tsho byed ba'i //; **BTV** (F14b/S5) *'gro ba kun la 'tshe byed pa'i //*

BT 12a (*bcu gnyis*)

= **BTV** F 14b/S6 (B *nor dang rkang bzhi…*) – F15a/S4 (*…zhes bzlog pa bya / /*)

BT F12a/S1 (K *nor dang rkang bzhi… – ...gcan gzan* V)	**BTV** F14b/S6
BT F12a/S1 (K *ma rungs…*) – S4 (*…bzlog pa bya ba ni* V)	**BTV** F15a/SS1-4
A fólió szövegének többi része hiányzik a **BTV**-ből; ld. az eltérések listáját	

S3

spyang ki du zhing; **BTV** (F15a/S2) *spyang gi du zhing*

S4

zhes bzlog pa bya ba ni //; **BTV** (F15a/S4) *zhes bzlog pa bya //*

A BTV-ből hiányzó szövegrész:

S4 *de nas snying po bzlog byas ni / spyob shig spyob shig bla ma ngo bo nyid / / gzigs*
S5 *shig gzigs shig yi dam ngo bo nyid / / grogs shig grogs shig mka' 'gro ngo bo nyid / / kun tu lha chen ta yan the re khe / / sngon gyis*
S6 *khas blang dam bcas lhan par mdzod / / gnas skabs mthar thug bar chad zhi pa dang / / ci bsam lhun kyi 'grub pa'i bkra shis stsol / /*

BT 12b

= **BTV** F12a/S1 (K *nang mchod 'bul...*) – F12a/S4 (*...snyan grags* V)

BT F12b /SS1 3 (*...shapta'i pra ti' tstsha hu'M sba' ha' / /* V) Ez a szövegrész hiányzik a **BTV**-ből	
BT F12b /S3 (K *nang mchod 'bul...*) – S6 (*...snyan grags* V)	**BTV** F12a/SS1-4

A BTV-ből hiányzó szövegrész:

S1 *oM maha' de ba u pa' si ka a' bhai ra hu'M phaT: / yig brgya bzlas / de nas gtor ma byin gyis rlabs pa ni / nang mchod byin rlabs byas / lha chen dge bsnyen chen po 'khor dang*
S2 *bcas pa rnams kyis spu gu can gyi gtor ma'i bcud thams cad drangs te gsol par gyur / oM maha' de ba u pa si ka sa pa' ri wa ra yi daM pa liM ta kha kha*
S3 *kha' hi kha' hi / lan gsum mam bdun gyis 'bul / oM maha' de ba' u pa si ka sa pa' ri wa ra arghaM nas sapta'i pra ti' tstsha hu'M sba' ha' /*

SS3–4

de nas gtor rdzongs ni /; **BTV** (F12a/S1) *gtor rdzongs ni*

S4

'jigs med dpa' po; **BTV** (F12a/S2) *''jigs med dpa' bo*

S5

sku tshe sring /; **BTV** (F12a/S3) *sku tshe srings*

S6

thams cad sel /; **BTV** (F12a/S4) *thams cad sol*

BT 13a *(bcu gsum)*

= BTV F12a/S5 (K / *phyogs bcur rgyas...*) – F12b/S5 (*...rgyal chen spyi dang* V)

BT F13a/S1 (K / *phyogs bcur rgyas...*) – S3 (*...dge* V)	**BTV** F12a/SS5-6
BT F13a/S3 (K *–bsnyen khyod la...*) – S6 (*...rgyal bstan spyi dang* V)	**BTV** F12b/SS1-5

S1

gzhi bdag gtor ma bsngos / de nas bstod pa byas pa ni / **BTV** (F12a/S5) *gzhi bdag gtor ma bsngo / bstod pa ni /*

S2

gtso po che /; **BTV** (F12a/S6) *gtso bo che*
tshe dang bsod nams rgyas pa'i; **BTV** (F12a/S6) *tshe dang dpal 'byor rgyas pa'i*

SS2-3

lha chen dpa' po dge bsnyen; **BTV** (F12a/S5–F12b/S1) *lha chen dge bsnyen dpa' bo*

S3

zhon pa can /; **BTV** (F12b/S1) *gzhon pa can /*
g.yas ba'i **BTV** (F12b/S1) *g.yas pa'i*

S5

lta bur skyong /; **BTV** (F12b/S3) *lta bur skyongs /*
stod do /; **BTV** (F12b/S4) *bstod do /*

S6

brtse pa'i ma; **BTV** (F12b/S4) *brtse ba'i ma*
byams par; **BTV** (F12b/S4) *byams bar*
skyong mdzod la /; **BTV** (F12b/S5) *skyong mdzod ba /*
/ rgyal bstan spyi dang; **BTV** (F12b/S5) */ rgyal chen spyi dang*

BT 13b

= **BTV** F12b/S5 (K *khyad par tsong kha pa'i* / /...) – F13a/S6 (*...tshe na bang ma 'bul / /* V)

BT F13b/S1 (K *khyad par btsong kha pa'i* / /...) – S2 (*...bka' nyan kun la* V)	**BTV** F12b/SS5-6
BT F13b/S2 (K *dbang bsgyur pa'i /...*) – S6 (*...tshe na bang ma bul / /* V)	**BTV** F13a/SS1-6

S1

btsong kha pa'i /; **BTV** (F12b/S5) *tsong kha pa'i /*

bsrung mdzad; **BTV** (F12b/S6) *srung mdzad*

bstan bsrung; **BTV** (F12b/S6) *bstan srung*

S3

pho nya tshogs /; **BTV** (F13a/S2) *pho nya 'tshogs /*

bdag cag gzhi byas; **BTV** (F13a/S3) *bdag cag gzhis byes*

S4

ko long; **BTV** (F13a/S3) *rko long*

S5

bya ra rkyang nas; **BTV** (F13b/S4) *bya ra rgyad nas*

grub la; **BTV** (F13a/S5) *sgrub la*

S6

rbad ba'i tshe na; **BTV** (F13a/S6) *rbad pa'i tshe na*

bskul pa'i tshe na bang ma bul / /; **BTV** (F13a/S6) *bskul ba'i tshe na bang ma 'bul / /*

BT 14a *(bcu bzhi)*

= **BTV** F13a/S6 (K *dge bsnyen chen po...*) – F14a/S1 (*...re 'bras mtha' dag* V)

BT F14a/S1 (K *dge bsnyen chen po khor–* V)	**BTV** F13a/S6
BT F14a/S1 (K *–dang bcas pa rnams /...*) – S6 (*../ / chos nyid* V)	**BTV** F13b/SS1-6
BT F14a/S6 (K *'gyur med rten 'brel... – ...re 'bras mtha' dag* V)	**BTV** F14a/S1

SS1-2

'o 'dod 'bod pa'i; **BTV** (F13b/S1) *'o dod bod pa'i*

S2

rnams kyis /; **BTV** (F13b/S2) *rnams kyi /*

bsam ba'i; **BTV** (F13b/S2) *bsam pa'i*

S3

sgrab cing; **BTV** (F13b/S3) *sgrub cing*

mchis kyi par /; **BTV** (F13b/S3) *mchis kyi bar*

S4

bskor par mdzod /; **BTV** (F13b/S4) *skong bar mdzod*

S5

'grub ba'i; **BTV** (F13b/S6) *'grub pa'i*

BT 14b

= **BTV** F14a/S1 (K *yid bzhin 'grub par shog / /...)* – F16b/S1 (*... ni sprul ba rnams /* V)

-

BT F14b/S1 (K *yid bzhin 'grub par shog / / zhes bstod pa byas* V*)*	**BTV** F14a/SS1-2
BT F14b/S1 (K *'phrin las bcol ba ni / hu'M lha chen 'jigs* V)	**BTV** F15b/S6
BT F14b/S1 (K *med dpa' po dge bsnyen che...*) – S6 (*...rje btsun btsong kha pa* V)	**BTV** F16a/SS1-6
BT F14b/S6 (B *la sogs sangs rgyas kyi ni srung pa rnams /* E)	**BTV** F16b/S1

S1

zhes bstod pa byas / ; **BTV** (F14aS1) *zhes bstod /*

'jigs med dpa' po; **BTV** (F16a/S1) *('jigs)med dpa' bo*

S2

sha'kya'i thub pa; **BTV** (F16a/S1) *sha'kya thub pa*

dzam bu gling; **BTV** (F16a/SS1 2) *'dzam bu gling*

S3

nyon mongs; **BTV** (F16a/S3) *nyon mong*

S6

rgyal pa gnyis pa; **BTV** (F16a/S6) *rgyal ba gnyis*

sprul pa rnams; **BTV** (F16b/S1) *sprul ba rnams*

BT 15a *(bco lnga)*

= **BTV** F16b/S1 (K *'jig rten 'dir...*) – F17a/S2 (*...myur du 'grub* V)

BT F15a/S1 (B *'jig rten 'dir...*) – S5 (*...rgyas pa'i 'phrin las* V)	**BTV** F16b/SS1-6
BT F15a/S5 (K *myur du 'grub par mdzod* /...) – S6 (*...myur du 'grub* V)	**BTV** F17a/SS1-2

S2

ta yan te re khe; **BTV** (F16b/S2) *ta yan te ri khe*

sngon gyis dam bcas; **BTV** (F16b/S2) *sngon gyi dam bca'*

rgya mtsho'di bzhes la /; **BTV** (F16b/S3) *rgya mtcho 'di bzhes nas /*

S3

kun sel; **BTV** (F16b/S4) *(kun) sol*

yid bzhin sgrub /; **BTV** (F16b/S4) *yid bzhin sgrubs*

dmag 'khrugs dang /; **BTV** (F16b/S4) *dmag 'khrug dang /*

S4

zhi pa'i 'phrin las; **BTV** (F16b/S5) *zhi ba'i 'phrin las*

S6

sa la yi /; **BTV** (F17a/S1) *sa bla yi /*

gnod spyin la sogs ched dgu rnams /; **BTV** (F17a/S1) *gnod sbyin la sogs mched dgu rnams /*

BT 15b

= **BTV** F17a/S2 (K *–par mdzod / /...*) – F17b/S4 (*...'phrin las mdzad* V)

BT F15b/S1 (K *–par mdzod / /...*) – S4 (*...phyugs la god kha dang* K)	**BTV** F17a/SS2-6
BT F15b/S4 (K *'khrugs long skyed...*) – S6 (*...'phrin las mdzod* V)	**BTV** F17b/SS1-4
A következő szövegrész (Az **BT** F15b/L6 folytatása: *ces de nas gser skyems*) hiányzik a **BTV**-ből.	

S1

sdang pa yi; **BTV** (F17a/S2) *sdang ba(yi)*

rmangs bzer ba sogs /; **BTV** (F17a/S3) *rmongs gzer ba sogs /*

thal par; **BTV** (F17a/S3) *thal bar*

S2

ngan pa'i snyang 'dog ; **BTV** (F17a/S4) *ngan ba'i snyan 'dogs*

S3

byung pa'i; **BTV** (F17a/S5) *byung ba'i*

gtsan; **BTV** (F17a/S6) *btsan*

S4

'khrugs long; **BTV** (F17b/S1) *'khrug long*

gzhis la yul gzhi khang pa; **BTV** (F17b/S1) *gzhi la yul gzhis khang ba*

S5

bzhol khal; **BTV** (F17b/S2) *bzhon khal*

yul tu; **BTV** (F17b/S3) *yul dus*

S6

phun sum tshogs ba'i; **BTV** (F17b/S4) *phun sum tshogs pa'i*

BT 16a *(bcu drug)*

= **BTV** F17b/S4 (K *'di skad do...*) – F18a/S5 (*...ra yi ra g.yang te / /* V)

Ez a szövegrész (**BT** F16a/L1) hiányzik **a** **BTV**-ből; lásd az eltérések listáját	
BT F16a/S1 (K *'di skad do...*) – S2 (*...the ring X theg* V)	**BTV** F17b/SS5-6
BT F16a/S2 (K *chen sa yi...*) – S6 (*...ra yi ra g.yang te / /* V)	**BTV** F18a/SS1-5

A **BTV**-ből hiányzó szövegrész:

S1 */ 'bul ba'i / g.yang bod ni / / de nas phywa g.yang skyabs dbul byas ba'i 'dod dgu longs spyod tshul ni /*

S1

mtho pa; **BTV** (F17b/S5) *mtho ba*

shed na /; **BTV** (F17b/S5) *shed nas /*

sngon po sgra; **BTV** (F17b/S5) *sngon po'i sgra*

S2

de ring X ; **BTV** (F17b/S6) *de ring phywa g.yang X*

gshed na /; **BTV** (F18a/S1) *gshed nas /*

S3

yangs ba'i; **BTV** (F18a/S1) *yangs pa'i*

snyan g.yang te /; **BTV** (F18a/S2) *nyan g.yang de /*

S4

stag gzigs; **BTV** (F18a/S2) *stag gzig*

dpa' po; **BTV** (F18a/S2) *dpa' po'i*

BT 16b

= **BTV** F18a/S5 (K *de ring X dkar mo...*) – F18b/S6 (*...'khor dang bcas rnams kyis / /* V)

BT F16b/S1 (K *de ring X dkar mo...*) – S2 (*... lha chen 'khor* V)	**BTV** F18a/SS5-6
BT F16b/S2 (K *bcas dbu 'phang...*) – S6 (*...'khor dang bcas rnams kyis / /* V)	**BTV** F18b/SS1-6

S1

nas g.yang te /; **BTV** (F18a/S5) *nas g.yang de /*

bcud g.yang te /; **BTV** (F18a/S6) *bcud g.yang de /*

S2

khyil li li; **BTV** (F18a/S6) *khyi li li*

S3

dus kyis mel; **BTV** (F18b/S2) *dus kyi mel*

S4

'gro na; **BTV** (F18b/S3) *'gro ba'i*

S6

myur du sgrub; **BTV** (F18b/S6) *myur du sgrubs*

BT 17a *(bcu bdun)*

= **BTV** F18b/S6 (K */ snga dgra de...*) – F19b/S1 *(...'gro dang 'ong med* V)

BT F17a/S1 (K */ snga dgra de... – ...bzlog cing bsgyur* V)	**BTV** F18b/S6
BT F17a/S1 (K *da lta de ni...*) – S6 (*...bsngos ba smon* V)	**BTV** F19a/SS1-6
BT F17a/S6 (K *–lam rnams... – ...'gro dang 'ong med* V)	**BTV** F19b/S1

S1

da lta de ni rtul du; **BTV** (F19a/S1) *da dgra da ni rdul du*

S2

de nas mnga' gsol'bul ba ni /; **BTV** (F19a/S1) *mnga' gsol ni /*

S3

spyi bor; **BTV** (F19a/S1) *spyi por*

'jigs med dpa' po; **BTV** (F19a/S1) *'jigs med dpa' bo*

S4

gnod pa bsrung /; **BTV** (F19a/S4) *gnod pa srungs /*

rab tu spel; **BTV** (F19a/S4) *rab tu sbel*

S5

'dod ba'i; **BTV** (F19a/S5) *'dod pa'i*

mi grags cing /; **BTV** (F19a/S5) *mi grag cing /*

mthun ba'i; **BTV** (F19a/S5) *mthun pa'i*

S6

de nas gtang rag dang 'bul ba'i 'dod dgu gungs spyod ni /; **BTV** (F19a/S6) *de nas gtang rag dang /*

bsngos ba; **BTV** (F19a/S6) *bsngo ba*

BT 17b

= **BTV** F19b/S1 (K *–kyang / /...*) – F20a/S2 (*'phrin las kyis / /* V)

BT F17b/S1 (K *–kyang / /...*) – S5 (*.../ rang gi* V)	**BTV** F19b/SS1-6
BT F17b/S5 (K *yul khams 'dir...*) – S6 (*'phrin las kyis / /* V)	**BTV** F20a/SS1-2

S1

'byon par; **BTV** (F19b/S1) *byon bar*

dbang gi; **BTV** (F19b/S1) *dbang gis*

gshegs kyang slang yang 'byon par; **BTV** (F19b/S2) *gshegs byon slar yang byon par*

bkra shis; **BTV** (F19b/S2) *bkra shis pa*

S2

kyaiH phyogs bcu'i; **BTV** (F19b/S2) *phyog bcu'i*

gdul dka'i; **BTV** (F19b/S3) *gdul dka'*

S3

sangs rgyas rnams kyis; **BTV** (F19b/S4) *sangs rgyas rnams kyi*

dam chos rnams kyi bkra shis shog /; **BTV** (F19b/S4) *dam chos rnams kyi X*

dge 'dun rnams kyi bkra shis(shog) ; **BTV** (F19b/S5) *(dge)'dun rnams kyi X*

S4

rgyal po'i bkra shis shog /; **BTV** (F19b/S6) *rgyal po'i X*

S6

'jigs med dpa' po rgyal po'i bkra shis shog /; **BTV** (F20a/S2) *'jigs med dpa 'bo rgyal po'i X*

BT 18a *(bco brgyad)*

BTV F20a /S2 (B */ gang la gang 'dul...*) – F20b/S1 (*... dbang 'dod dgu'i byor ba X* V)

BT 18a/S1 (K */ gang la gang 'dul...*) – S4 (*...tshangs dang lha* V)	**BTV** F20a/SS2-6
BT 18a/L4 (K *dbang 'dod dgu'i byor ba X...*V)	**BTV** F20b/S1
Ennek a fóliónak a többi része hiányzik a **BTV**-ből; ld. Az eltérések listáját	

S1

skyes ri chen po'i bkra shis shog /; **BTV** (F20a/S3) *skyes ri chen po'i X*

S2

lha mo mtshan mo'i bkra shis shog; **BTV** (F20a/SS4 5) *lha mo tshan mo'i*

S4

rgya mtsho'i bkra shis shog /; **BTV** (F20a/S6) *rgya mtsho'i X*

A **BTV**-ből hiányzó szövegrész:

S4 *nam mkha'i khyon ltar yangs pa'i*
S5 *pho brang mchog / nyi zla'i 'od dang mnyam pa'i 'od 'phro zhing / / grangs med rin chen rgyan gyis mdzes pa la / / dge mtshan ji rnyed mchis pa'i bkra shis des / / khyed*
S6 *cag gang dang gang du gnas pa der / / mi shis mtshan ma 'ga' yang mi 'byung zhing / / zhing gi 'byor ba phul du byung ba yi / / bde legs rgyun mi chad pa'i bkra shis*

BT 18b

= **BTV** F20b/S1 (K *zhes sogs bkra shis...*) – F21/S1 (*...mkhas pa rnams la* V)

A fólió első sora hiányzik a **BTV**-ből	
BT F18b/S2 (K *zhes sogs bkra shis...*) – S6 (*...'khor dang bcas pa* V)	**BTV** F20b/SS1 6
BT F18b/S6 (K *rnams dang /... – mkhas pa rnams la* V)	**BTV** F21/S1

A BTV-ből hiányzó szövegrész:

S/1 *shog / 'jig rten bde bzhin lo legs dang / / 'bru rnams 'phel zhing chos 'phel dang / / bde legs phun sum tshogs pa dang / / yid la 'dod pa kun 'grub shog /*

S2

rgyas par; **BTV** (F20b/S2) *gang rgyas par*
'jigs med dpa' po ta yan te re khe; **BTV** (F20b/S2) *'jigs med dpa' bo ta yan te re khe*

S3

phye pa'i; **BTV** (F20b/S3) *phye ba'i*

S5

spyar pa'o /; **BTV** (F20b/S5) *spyar ba'o*

S6

'jigs med dpa' po dang; **BTV** (F21a/S1) *'jigs med dpa' bo dang*

BT 19 ***(bcu dgu byon)***
= **BTV** F21/S1 (K */ snying nas bshags par...*) – S6 (*...mangga laM* V)

S1

bzod par; **BTV** (F21a/S1) *bzod bar*

S4

'phel pa dang; **BTV** (F21a/S5) *'phel ba dang*
bkra shis par gzur cig / dge'o / mangga laM / /; **BTV** (F21a/S1) *mangga laM / /*

Az MTA 629/11 azon szövegrészei, amelyek hiányoznak az Alapszövegből

F11b/S5 (*...zhes bskul ba* V) – F12a/S1(K *nang mchod 'bul... /*)

S5 (olvashatatlan, valószínűleg *–ba*) *de nas bzlog pa dbul ba ni*) *bsangs spyangs / stog pa'i ngang las yaM las rlung zhes sogs kyis byin gyis brlabs lha chen dge bsnyen chen po 'khor dang bcas*
S6 [there are some illegible syllable here] *'od kyis su gus can gyis gtor ma'i bcud thams cad drangs te gsol bar gyur / oM maha' de ba u pa si ka sa pa' ri wa' ra yi dam*
F12a/S1 */ ba lim ta kha kha kha' hi kha' hi / gsum mam bdun gyis 'bul / arghaM nas shapta'i par gyis mchod /*

F15a/S4 (*...zhes bzlog pa bya //* V) – 15b/S6 (K *phrin las...*)
F15a/S4 *hu'M / mthun pa'i dngos grub ma lus zhes sogs dngos grub zhu / de nas gser*
S5 *skyems 'bul ba ni / / kyaiH gser–skyems gtsang ma'i phud kyi ma chod ba 'di / / ta yan te ri khe zhes lha chen la / / 'bul lo mchod do*
S6 *bdag cag 'khor bcas la / / dam chos don kun 'grub pa'i dngos grub stsol / / gser skyems X ma gcig sgeg mdzes*
F15b/S1 *yum chen khyed rnams la / / 'bul lo mchod do X sdug pa'i bu la brtse ba'i ma ltar dgongs / / gser skyems X sras dang sras mo*
S2 *blon po'i tshogs rnams la / / 'bul lo mchod do X bar chad sel zhing mthun pa'i dngos grub stsal / / gser skyems X khyed kyi*
S3 *bka' nyan pho nya'i tshogs rnams la / / 'bul lo X tshe spod dpal 'byor la ngos spyod rgyas par mdzod / / gser skyems X las*
S4 *byed las mkhan 'khor tshogs ma lus la / / 'bul lo X las bzhi myur du 'grub pa'i 'phrin las mdzod / / de ltar gser*
S5 *skyems rgya mtshos mchod pa'i mthus / / sngang la'i dgra rnams thal bar rlog pa dang / / bdag gi 'tshe dang bsod nams dpal 'byor*
S6 *rgyas / / gang bsam don rnam myur du 'grub bar mdzod / /zhes gser skyems 'bul /*

F17b/S4 (*... 'phrin las mdzod /* E) – L5 (B *'di skad do /...*)
S4 *g.yang 'bod ni /*
S5 *mda' dar dkar sogs kyis g.yab cing /*

F20b/S1: *nam kha'i khyon ltar zhes pa nas / 'chad pa'i bkra shis shog /*

6.3 A szövegváltozatok közötti főbb eltérések

6.3.1. A szótagszerkezetek írásképi eltérései

A leggyakoribb különbségek az egyes betűk vagy betűkapcsolatok eltérő írásmódjából adódnak; írásképi helyzetüknek megfelelően hét csoportba lehet sorolni őket:

1. Eltérések a preradikálisok alkalmazásában:

1.1. A BT használ preradikálist, a BTV nem (*bsrung – srung*; *rko long – ko long*)

1.2.A BT nem használ preradikálist, a BTV igen (*zhon pa can – gzhon pa can*)

1.3. A két változatban eltérőek a preradikálisok (*'dul bya – gdul bya*)

2. Eltérések a tőhangzók alkalmazásában:[463]

2.1. A BT-ben zöngétlen, a BTV-ben zöngés mássalhangzó szerepel (*spel – sbel*)

2.2. A BT-ben zöngés, a BTV-ben zöngétlen mássalhangzó szerepel (*sbyar ba – spyar pa*)

2.3. A BT-ben hehezetes, a BTV-ben zöngétlen mássalhangzó szerepel (*btsong kha ba – tsong ka ba*)

3. Eltérő posztradikálisok (*ri dwags – ri drags*)

4. Eltérő magánhangzójelek (*te re khe – te ri khe*)

5. Eltérések a finálisok alkalmazásában:

5.1. A BT használ finálist, a BTV nem (*mtheb kyus – mtheb kyu*)

5.2. A BT nem használ finálist, a BTV igen (*skye ri – skyes ri*)

5.3. A két változatban eltérőek a finálisok (*stag ras – stag ral*)

6. Eltérések a posztfinális alkalmazásában:

[463] A betűjelek hangértékének meghatározásánál nem az ejtést, hanem az olvasatot vettem alapul.

6.1. A BT használ posztfinálist, a BTV nem (*nyon mongs – nyon mong*)

6.2. A BT nem használ posztfinálist, a BTV igen (*bsang - bsangs*)

7. Eltérések a szanszkrit szavak írásában:

7.1. A BT-ben kettőzött, a BTV-ben egyes mássalhangzó áll (*su ddha – su dho*)

7.2. A két változatban eltérőek a magánhangzók (*su ddha – su dho*)

6.3.2. Eltérések a toldalékok alkalmazásában

Az alábbi eltérések egy része az előző osztályban is helyet foglalhatna, hiszen itt is bizonyos hangok különböző leírási módjáról van szó. A toldalékok használatában fellelhető különbségek gyakori példái a *-pa/-ba,* (*rgyal pa – rgyal ba*) *po/bo* (*dpa' po – dpa' bo*) képzők, a *-tu/-du* (*g.yon tu – g.yon du*) ragok és a *te/ste* mondatzáró toldalékok felcserélődései vagy következetlen alkalmazásuk.

Sokszor előfordul, hogy a BT birtokos-, míg a BTV eszközhatározó ragot alkalmaz ugyanazon a helyen (*sras mo rnams kyi – sras mo rnams kyis*) és fordítva (*bcas rnams kyis – bcas rnams kyi*), vagy valamely változatban nem szerepel a nyelvtanilag indokolt birtokos-, (*sha kya'i – sha kya*), esetleg véghatározó rag (*dbus khri – dbus su khri*).

6.3.3. A szótagok és szavak eltérései vagy hiánya

Az összetett szavakat alkotó szóelemek leírásánál is mutatkozhat eltérés, amikor a fordítás szempontjából zavaróvá válik egyes jelek hiánya vagy éppen felesleges használata (*sa la yi – sa bla yi*), más esetekben pedig eltérő szóelem áll az adott helyen (*rgya nom par – rgya no cha par*). Előfordulhat, hogy a BT-ben szerepel egy szó, amely hiányzik a BTV-ből (*rim pa dang ldan pa'i slob ma – rim pa dang ldan pa'i*), vagy a BTV tartalmaz a BT-ben nem található szót (*dkar po che ba – dkar po zlum po che ba*).

6.3.4. Eltérő vagy hiányzó szövegrészek

Néhány, a recitálás során ismétlendő rész helyén álló X jel használatánál is adódhatnak különbségek. Egyes esetekben a BT kiírja a megfelelő részt, a BTV pedig X jellel fejezi ki ugyanazt (*skyes pa'i yum chen thugs dam bskang – skyes ba'i yum chen X*), máskor pedig a BT csupán egy részt jelöl X jellel az ismétlésből, a BTV pedig az egészet (*lha chen dge bsnyen X mdzad du gsol – lha-chen X*).

A fenti szemelvényben bemutattam egy esetet, amikor a BT-ben szereplő rész hiányzik a BTV-ből; az utóbbi változat is tartalmaz az Alapszövegben nem található részeket (Ilyen pl. a BTV 20b fóliójában álló részlet [*nam kha'i khyon ltar zhes pa nas / 'chad pa'i bkra shis shog /*].)

Előfordult, hogy a táblázat készítésekor bizonyos párhuzamos szakaszoknál a nagyszámú és jelentős eltérés miatt nem volt lehetséges az egyes változások jelölése, így teljes egészében mellékelnem kellett az adott szakaszokat (pl. BT F7a/SS1-5 = BTV F7b/S3-8a/S1), más esetben pedig a BT szövegének megfelelő részletére a BTV eltérő helyén bukkantam rá. (Pl. a BT-ben az előzés (*bzlog pa*) rítusa megelőzi a belső felajánlások átadásának aktusát (*nang mchod 'bul*), a BTV-ben pedig utána következik.)

6.3.5. Összegzés

A szövegváltozatok közti eltérések legtöbb esetben nem hordoznak grammatikai változást, csupán a szavak ejtését módosíthatják (a szótag preradikálisai jelölik a helyes hanglejtést, egyes finálisok magánhangzó-hajlítást idéznek elő stb.), néhány esetben azonban egyetlen fonéma elírása megváltoztathatja a szó jelentését és szófaját (*dpa' bo*: hős, *dpa' po*: hősi, hősies). A két variáns egyaránt tartalmaz hibás szóalakokat, a téves formák gyakoriságából nem lehet a szövegek keletkezésének sorrendjét megállapítani.

A szavak, mondatok hiányának vagy a nagyobb szakaszok eltérő helyen való előfordulásának lehet ugyan jelentősége – előbbiek a szöveg értelmezésében játszhatnak fontos szerepet, utóbbi pedig a rítusok lebonyolításának sorrendjében okozhat változást –, ám ezek a különbségek nem bontják meg a mű tartalmi egységét.

A szövegek elemzésekor arra a meggyőződésre jutottam, hogy ezek a változatok nem másolás során keletkeztek, hanem a szerzetesek megtanulták az eredeti, írott szöveget,[464] szóban átadták egymásnak, majd a verbálisan hagyományozott szöveget később újra leírták.

[464] Kétségtelen, hogy az első változat írásban készült, hiszen a kolofón a szerző, a megrendelő és az írnok nevét is tartalmazza.

Ezt az elképzelést az alábbi tények támasztják alá: 1. a szavak eltérései nem esetlegesek, hanem állandóak; pl. a *skye* a BTV-ben mindig *skyes*-ként szerepel[465]; 2. nem csak szavak, de hosszabb szövegrészek is eltérnek, ami nem lehet a figyelmetlen vagy éppen javítani szándékozó másolás eredménye; 3. ugyanígy az egyes rítusok sorrendjében is a szóbeli hagyományozás során következhetett be a változás, és végül 4. a BTV olyan szövegrészeket is tartalmaz, amelyek hiányoznak a BT-ből.[466]

A két szövegváltozat egyetlen jellemzőjéből sem lehet megállapítani az időrendi sorrendet.

7. Összegzés

Amint disszertációm bevezetőjében megfogalmaztam, jelen dolgozat célja az volt, hogy a tibeti nyelvű áldozati szövegek elemzésén és a mongol és darhat nyelvű sámáninvokációk vizsgálatán keresztül bemutassam a Dayan Degereki kultuszában jelenlévő vallási jelenségeket és szinkretikus megnyilvánulásokat. E jelenségeknek az összefoglalása egy hosszabb távú, részletesebb és átfogóbb kutatómunka első lépését jelenti, amelynek során újabb vallási szövegeket áll szándékomban feldolgozni, valamint az érintett területeken – főként Mongólia Höwsgöl megyéjében – végzett terepmunka során további szövegeket gyűjteni. Ezeket az anyagokat a Dayan Degereki kultuszára irányuló kutatásaimban alkalmazott vizsgálati módszerek – az összehasonlító fogalomtárak és a szövegváltozatok elemzését lehetővé tévő rendszer – segítségével kívánom feldolgozni.

Munkám során sikerült levonnom néhány, a Dayan Degereki kultuszának kialakulására és jellegére vonatkozó következtetést. Ezeket kívánom az alábbiakban összefoglalni.

1. Az istenség lokálisan kialakult tiszteleti formájában a legtöbb[467], Belső-Ázsiában valaha is szerepet játszó vallás nyomai megtalálhatók. A barlangkultusz, a mongol népvallás, a kínai népvallás és a zoroasztriánizmus elemeit is hordozó sámánhit a buddhizmus egy olyan irányzatával került kapcsolatba, amely maga is egy több évszázados szinkretikus fejlődés eredményeként jött létre (a „lámaizmus”-nak is nevezett északi buddhizmus az ind hitvilág, a

[465] A toövábbi példákat lásd a táblázatban.
[466] Az a tény, hogy a BTV több szövegrészt tartalmaz, arra engedne következtetni, hogy ez az első, teljes változat, amelynek egyes részei már hiányoznak az utóbb leírásra kerülő BT-ből, de nincs rá bizonyítékunk, hogy ezek a részletek nem később kerültek betoldásra.
[467] Kutatásaim jelenlegi szakaszában a Belső-Ázsiában valaha is megjelent vallások közül egyedül az iszlám és a kereszténység jeleit nem sikerült felismernem

tibeti népvallás és a bon vallás elemeit magában foglaló rendszer). Ha az egyes összetevőket tovább vizsgáljuk, újabb vallási hatások fedezhetők fel, például a bon vallásban megtalálhatóak az iráni manicheizmus elemei, az északi buddhizmus alapjául szolgáló *mahayāna* buddhizmus pedig az indiai hitrendszerekből származó jelenségek végtelenül gazdag tárháza.

2. Dayan Degereki alakja egy olyan tiszteletreméltó transzcendens lény jellegét idézi, amelynek annyi arcát látja a kutató, ahány oldalról megközelíti őt. A sámánhit istensége egyszerre fehér és fekete (ugyanazon invokáción belül szerepel a „sárga vallás" tiszteletreméltó alakjainak kíséretében és a lámák, szerzetesnövendékek ellenségeként),[468] gyermekáldáshoz juttat és anyagi bőséget hoz, de ha nem kielégítő a neki szánt áldozat, járványt is okozhat. A buddhisták az istenségek sorába emelik, hazájául Tibetet, a szent földet teszik meg[469], s bár tanvédő mivolta ellenére is csak világi hívő marad, a szövegek a többi szent lénnyel egyenrangúként említik.

3. A Dayan Degereki kultuszában szerepet játszó jó szándékú, ambivalens vagy ártó lények vizsgálata során a szinkretikus megnyilvánulásoknak több módját is megfigyeltem. Egyes esetekben az adott lény szerepköre ugyanaz az átadó és az átvevő vallásban (pl. a tibeti *gdon* démon a darhat *dong* teljes értékű megfelelője), más esetekben az elnevezés – ha átalakult formában is – megmarad, ám a vele jelzett lény a helyi hiedelmeknek megfelelően eltérő tulajdonságokat mutat (ilyen az ind *nāga*, a tibeti *klu* és a mongol *luus* névvel jelzett ktonikus szellemlény), harmadszor pedig – főleg a buddhizmusból a sámánhitbe átemelt szentek esetében – nincs róla információ, hogy az adott lény szerepköre ugyanaz maradt-e az átvevő vallásban, változáson ment-e keresztül, vagy egyszerűen csak a neve kerül említésre valódi tartalmi jelentés nélkül. Ezeknek a kérdéseknek a vizsgálata is további kutatómunkát igényel.

Dayan Degereki kultuszának kutatása alkalmával számos új kérdés vetődött fel bennem, s bár úgy érzem, disszertációm célját, a tibeti nyelvű felajánlási szövegekben fellelhető szinkretikus megnyilvánulások bemutatását megvalósítottam, munkám nagyobb része még hátra van. A tárgyra vonatkozó további adatok gyűjtése, elemzése és az összehasonlító rendszerbe helyezése talán olyan eredményekkel szolgál majd, amelyek felhasználhatóak

[468] Lásd a harmadik fejezet 3.1.2.1.-es pontját. Továbbgondolásra érdemes és részletesebb vizsgálatokat igényel ez az ellentmondás, ugyanis Dayan Degereki az idézett invokációban nem a buddhizmus, csupán annak evilági képviselői, a „beretvált fejűek" ellenfeleként jelenik meg. Lehetséges, hogy a sámánok ellenszenve pusztán a szerzetesi intézményre irányul és magát a hitet annak szent alakjaival együtt részben elfogadják.
[469] Lásd az ötödik fejezetben közölt fordítás 1. fólióját.

lesznek egy általánosabb, a szinkretizmus megnyilvánulásainak tágabb körét is érintő vizsgálódás során.

8. Könyvészet

Agwaandondow, Š.: *Don, totgoriin xorlol ba jaslagiin xuraangui sudar oršiwoi.* Ulaanbaatar, 1995. (A *don* és a *totgor* ártalmáról és annak megszüntetésésről szóló összefoglaló szútra.)

Agwaandondow, Š. – Demberel, I.: *Lus, sawdgiin eel ba xorlol, jaslagiin xuraangui oršiwoi.* Ulaanbaatar, 1995. (A vízi és a helyszellemek hasznosságáról, ártalmáról és az ártalom megszüntetéséről szóló összefoglaló szútra.)

Badamxatan, S.: Xöwsgöliin Caatan ardiin a¤ baidliin toim. In: *Studia Ethnographica* II. 1, Ulaanbaatar, 1962.

Ballis, W. B.: The Political Evolution of a Soviet Satellite: The Mongolian People's Republic**.** In: *The Western Political Quarterly*, Vol. 9, No. 2 (Jun., 1956) pp. 293-328

Bawden, Ch. R.: Notes on the Worship of Local Deities in Mongolia. In: *Mongolian Studies*. Ed. Louis Ligeti (Bibliotheca Orientalis Hungarica XIV.) Akadémiai Kiadó, Budapest, 1970. pp. 57–66.

Bawden, Ch. R.: A Mongolian Ritual for Calling the Soul. In: *Confronting the Supernatural: Mongolian Traditional Ways and Means. Collected Papers*. Wiesbaden, Otto Harrassowitz 1994.

Bawden, Ch. R.: Shamans, Lamas and Evangelicals in Early Nineteenth Century Transbaikalia. In: *Synkretismus in den Religionen Zentralasiens*. Hrsg. W. Heissig – H. J. Klimkeit, Otto Harrasowitz, Wiesbaden, 1987. pp. 179-196.

Beer, R.: *The Enyclopedia of Tibetan Symbols and Motifs.* Shambala, Boston,1999.

Bellezza, J. V.: *Divine Dyads. Ancient Civilization in Tibet.* Library of Tibetan Works and Archives, Dharamsala, 1997.

Bencze G. – Székely K. – Tompa L.: Tanulmányúton Mongóliában. In: *Karszt és barlang. A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társaság Folyóirata.* Budapest, 1969/II. pp. 75-76.

Bethlenfalvy G.: Félelmetes és védő istenségek, égben, légben, földön, hegyben, vízben, élő, ártó és segítséget nyújtó démonok, szellemek, kísértetek, ördögök és boszorkák In: *Démonok és megmentők. Népi vallásosság a tibeti és mongol buddhizmusban.* Szerk. Kelényi B., Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Művészeti Múzeum, Budapest, 2003. pp. 27-46.

Beyer, S.: Magic and Ritual in Tibet. The Cult of Tara. Delhi, Motilal Banarsidas, 1988.

Birtalan, Á.: A Föld és a Víz gazdaszellemeinek kultusza a nyugat-mongóliai zahcsinoknál. In: *Helyszellemek kultusza Mongóliában. (Őseink nyomán Belső-Ázsiában 3.)* Szerk. Birtalan Á., Új Mandátum, Budapest, 2004. pp. 51-68.

Birtalan, Á.: An Invocation of Dayan Dērx Collected from a Darkhad Shaman's Descendant. In: *The Black Master. Essays on Central Eurasia in Honor of György Kara on His 70th Birthday.* Ed. S. Grivelet – R. I. Meserve – Á. Birtalan – G. Stary. Harrasowitz Verlag, Wiesbaden, 2005.

Birtalan, Á.: *Darkhad Samanic Texts. Performers – Communication – Genres.* Budapest, 2005. (Kézirat.)

Birtalan Á.: Dayan Dērx, mongol sámán-istenség ábrázolása egy buddhista tekercsképen. (Kézirat. Megjelenik várhatóan az Őseink nyomán Belső-Ázsiában sorozat negyedik kötetében.)

Birtalan, Á.: *Dayan Degereki in the Mongolian Folk Religion and Mythology*. Paper red at the 7th International Congress of Mongolists in Ulānbātar. 1996. (Kézirat.)

Birtalan, Á.: Die Mythologie der mongolischen Volksreligion. In: *Wörterbuch der Mythologie. I. Abteilung, Die alten Kulturvölker.* Hrsg. E. Schmalzriedt – H. W. Haussig, Klett-Cotta, Stuttgart, 2000.

Birtalan Á.: *Miért jön a nyárra tél? Mongol eredetmondák és mítoszok.* Terebess Kiadó, Budapest, 1998.

Birtalan Á.: Mongol sámánszövegek műfaji kérdései. Tipológiai áttekintés. In: *Mir-susnē-hum II. Tanulmánykötet Hoppál Mihály tiszteletére.* Szerk. Csonka-Takács E. – Czövek J. – Takács A., Akadémiai Kiadó, Budapest, 2002. pp. 852-863.

Birtalan, Á.: Some Animal Representations in Mongolian Shaman Invocations and Folklore. In: *Shaman* III. No. 2. (1995 Autumn) pp. 99–111.

Birtalan, Á.: Typology of the Stone Cairns *Obo*s and their Symbolical Meaning (Preliminary Report, Based on Mongolian Fieldwork Material Collected in 1991–1995). In: *Tibetan Mountain Deities. Their Cults and Representations*. *Proceedings of the 7th Seminar of the International Association for Tibetan Studies*. *Graz 1995*. Ed. A.-M. Blondeau. Wien, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1998. pp. 199–210.

Birtalan Á. – Rákos A.: *Kalmükök. Egy európai mongol nép.* TEXTerebess No. 1., Terebess Kiadó, Budapest, 2002.

Chawdhri, L. R.: *Secrets of Yantra, Mantra, and Tantra.* Sterling Publishers Pvt. Ltd., New Delhi, 1996.

Coloo, £.: *Arwan gurwan Altain ariun sanguud oršiwoi.* Ulaanbaatar, 1999. [Az Altaj tizenhárom tiszta áldozata.]

Coloo, £.: Xarān tengerhez szóló füst-és szóróáldozat két kéziratos szövegváltozatáról. In: *Helyszellemek kultusza Mongóliában. (Őseink nyomán Belső-Ázsiában 3.)* Szerk. Birtalan Á., Új Mandátum, Budapest 2004. pp. 77-92.

Cozort, D.: Sâdhana (sGrub thabs): Means of Achievement for Deity Yoga. In: *Tibetan Literature.* Ed. J. I. Cabezón – R. R Jackson. New York, 1996. pp. 331-343.

Damdinsürüng, Č.: *Mongγol uran ¤okiyal-un dege¤i ¤aγun bilig orosibai.* (Corpus Scriptorum Mongolorum XIV), Ulaγan Baγatur, 1959. [A mongol irodalom száz gyöngyszeme.]

Diemberger, H.: The Horseman in Red. On Sacred Mountains of La stod lo (Southern Tibet). In*.: Tibetan Mountain Deities, Their Cults and Representations. Papers Presented at a Panel of the 7th Seminar of the International Association for Tibetan Studies, Graz, 1995.* Ed. A. Blondeau, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1998. pp. 43-56.

Dollfus, P.: No sacred Mountains in Ladakh? In.: *Reflections of the Mountain. Essays on the History and Social Meaning of the Mountain Cult in Tibet and the Himalaya*. Ed. A. Blondeau – E. Steinkellner, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1996. pp. 3-22.

Eliade, M.: *Az eredet bűvöletébe. Vallástörténeti kutatás és módszertan 1912-től napjainkig.* Cartaphilus Kiadó, Budapest, 2002.

Even, M.-D., *Chants de chamanes mongols*. (Études mongoles … et sibériennes 19–20.) 1988–1989.

Even, M.-D.: Dajan Deerx invoqué. In: *Journal of the Anglo-Mongolian Society 9* (1984) pp. 12-18.

Farquhar, D. M.: Emperor as Bodhisattva in The Governance of The Ch'ing Empire. In: *Harvard Journal of Asiatic Studies*, Vol. 38, No. 1 (Jun., 1978) pp. 5-34.

Galdanova, G. P. – Žukovskaya, N. L. – Očirova, G. N.: The Cult of Dayan Derkhe in Mongolia and Buryatia. In: *Journal of the Anglo-Mongolian Society 9* (1-2) 1984. pp 1-10.

Gantogtox, G.: Darxan tenger invokációjának kifejezései. In: *Helyszellemek kultusza Mongóliában. (Őseink nyomán Belső-Ázsiában 3.)* Szerk. Birtalan Á., Új Mandátum, Budapest, 2004. pp. 93-102.

Gerasimova, K. M.: Sinkretizm kul'ta dalha. In: *Buddizm i tradicionnye verovanija narodov Centralnoj Azii.* Izdatel'stvo „Nauka" Sibirskoe otdelenie, Novosibirsk, 1981. pp 7-45.

Gerasimova, K. M.: Tibetojazyčnie obrjadniki lamaizirovannogo kul'ta ßamanskih predkov. In: *Buddizm i tradicionnye verovanija narodov Centralnoj Azii.* Izdatel'stvo „Nauka" Sibirskoe otdelenie, Novosibirsk, 1981. pp. 110-130.

Getty, A.: *The Gods of Northern Buddhism. Their History, Iconography and Progressive Evolution Through the Northern Buddhist Countries*. Oxford, 1928.

Gingrich, A.: Hierarchical Merging and Horizontal Distinction – A Comparative Perspective on Tibetan Mountain Cults. In.: *Reflections of the Mountain. Essays on the History and Social Meaning of the Mountain Cult in Tibet and the Himalaya.* Ed. A. Blondeau – E. Steinkellner, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1996. pp. 233-262.

Goldschmidt, A. Jr.: *A Közel-Kelet rövid története.* Maecenas Könyvek, Budapest, 1997.

Goldstein, M. C.: *English-Tibetan Dictionary of Modern Tibetan.* Library of Tibetan Works and Archives, Dharamsala, 1984.

Goldstein, M. C.: *Tibetan-English Dictionary of Modern Tibetan.* Ratna Pustak Bhandar, Kathmandu, 1978.

Heissig, W.: A Mongolian Source to the Lamaist Suppression of Shamanism in the Seventeenth Century. In: *Anthropos* 48, 1-2, (1953.)

Heissig, W.: Padmasambhava in der mongolischen Volksreligion. In: *Synkretismus in den Religionen Zentralasiens*. Ed. W. Heissig – H. J. Klimkeit. (Studies in Oriental Religions 13.) Wiesbaden, Otto Harrassowitz, 1987. pp. 159–168.

Heissig, W.: *The Religions of Mongolia*. Routledge and Kegan Paul, London and Henley 1980.

Heissig, W.: *Mongolische volksreligiöse und folkloristische Texte aus europäischen Bibliotheken mit einer Einleitung und Glossar.* (Verzeichnis der orientalischen Handschriften in Deutschland Supplementband 6.) Franz Steiner Verlag GMBH, Wiesbaden, 1966.

Heller, A.: Mongolian Mountain Deities and Local Gods – Examples of Rituals for Their Worship. In.: *Reflections of the Mountain. Essays on the History and Social Meaning of the Mountain Cult in Tibet and the Himalaya.* Ed. A. Blondeau – E. Steinkellner, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1996. pp. 133 – 140.

Hoffmann, H.: *A tibeti műveltség kézikönyve.* Terebess Kiadó, Budapest, 2001.

Hopkins, J.: *Tibetan-Sanskrit-English Dictionary.* Tibetan Studies Institute, Dyke, Virginia, and the University of Virginia Tibetan Studies Program, é.n.

Jäschke, H.: *A Tibetan-English Dictionary.* Motilal Banarsidass Publishers, Private Limited, Delhi, 1995.

Kara Gy.: *A köztes lét könyvei. Tibeti tanácsok halandóknak és születendőknek.* Farkas Lőrinc Imre Kiadó, Budapest, 1998.

Kara, Gy.: Late Mediaeval Turkic Elements in Mongolian. In: *De Dunhuang a Istanbul. Hommage à James Russel Hamilton*. Ed. L. Bazin – P. Zieme. (Silk Road Studies .V.) Brepols 2001. pp. 73–119.

Kara Gy.: *Mongol-magyar kéziszótár.* Terebess Kiadó, Budapest, 1998.

Karmay, S. G.: The Tibetan Cult of Mountain Deities and its Political Significance. In.: *Reflections of the Mountain. Essays on the History and Social Meaning of the Mountain Cult in Tibet and the Himalaya.* Ed. A. Blondeau – E. Steinkellner, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1996. pp. 59-76.

Kelényi B.: A jó szerencse kultusza. In: *Démonok és megmentők. Népi vallásosság a tibeti és mongol buddhizmusban.* Szerk. Kelényi B., Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Művészeti Múzeum, Budapest, 2003. pp. 47-78.

Kollmar-Paulenz, K.: Die Mythologie des tibetischen und mongolischen Buddhismus. Die Mythologie der mongolischen Volksreligion. *Wörterbuch der Mythologie. I. Abteilung, Die alten Kulturvölker.* 35. Hrsg. E. Schmalzriedt – H. W. Haussig, Klett-Cotta, Stuttgart 2000.

Lessing, F. D.: *Mongolian-English Dictionary*. Bloomington, Indiana Mongolia Society, 1995.

Makransky, J.: Offering (mChod pa) in Tibetan Ritual Literature. In: *Tibetan Literature*. Ed. J. I Cabezón – R. R. Jackson. New York, 1996. pp. 312-330.

Nebesky-Wojkowitz, P.: *Oracles and Demons in Tibet. The Cult and Iconography of the Tibetan Protective Deities.* Tiwari's Pilgrimd Book House, Kathmandu, 1993.

Nekljudov, S. Ju.: Mifologiya mongol skih narodov. In: *Mify naradov mira* 2, Moskva, 1982.

Orosz G.: A tibeti népi vallássosság ótibeti nyelvű rituális szövegeiről. In: *Démonok és megmentők. Népi vallásosság a tibeti és mongol buddhizmusban.* Szerk. Kelényi B., Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Művészeti Múzeum, Budapest, 2003. pp. 19-27.

Pallas, P. S.: *Sammlungen historischer Nachrichten über die mongolischen Völkerschaften.* I-II. St. Petersburg, Kaiserlichte Academjie der Wissenschaften 1776, 1801. Vol. II. pp. 327-333.

Poppe, N. N. : Opisanie mongol'skih šamanskih rukopisej Instituta Vostokovedenija. In: *Zapiski Instituta Vostokovedenija Akademii Nauk* l. 1932.

Potanin, G. N.: *Očerki severo-zapadnoj Mongolii.* vyp. 2. Materialy etnografičeskije. St. Petersburg, 1881.

Ramble, Ch.: Patterns of Places. In: *Reflections of the Mountain. Essays on the History and Social Meaning of the Mountain Cult in Tibet and the Himalaya.* A. Blondeau – E. Steinkellner, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1996. pp. 141-156.

Ramble, Ch.: The Classififcation of Territorial Divinities in Pagan and Buddhist Rituals of South Mustang. In: *Tibetan Mountain Deities, Their Cults and Representations. Papers Presented at a Panel of the 7th Seminar of the International Association for Tibetan Studies, Graz, 1995.* Ed. A. Blondeau, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1998. pp. 123-144.

Rigzin, Ts.: *Tibetan-English Dictionary of Buddhist Terminology.* Library of Tibetan Works and Archives, Dharamsala, 1986.

Rintchen, B.: A propos du chamanisme mongol. Le cult de l'ongon Dayan Degereki chez les Mongols Khoutougaites du Kossogol. In: *Studia Orientalia,* vol 18. 1955. pp. 8-16.

Rintchen, B.: Matériaux pour l'étude du chamanisme mongol I. Sources litteraires. In: *Asiatische Forschungen* 3. Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1959.

Rintchen, B.: Matériaux pour l'étude du chamanisme mongol II. Textes chamanistes bouriates. In: *Asiatische Forschungen* 8. Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1961.

Rintchen, B.: Matériaux pour l'étude du chamanisme mongol. III. Textes chamanistes mongols. In: *Asiatische Forschungen* 40. Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1975.

Ruegg, D. S.: A Recent Work on the Religions of Tibet and Mongolia. In: *T'oung Pao* LXI. Nos. 4–5. (1975) pp. 303–324.

Sárközi, A.: *A Buddhist Terminological Dictionary. The Mongolian Mahāvyutpatti.* Harrassowitz Verlag, Wiesbaden, 1995.

Sárközi A.: Dayan Degereki megidézése. In: *Helyszellemek kultusza Mongóliában. (Őseink nyomán Belső-Ázsiában 3.)* Szerk. Birtalan Á., Új Mandátum, Budapest 2004. pp. 161-176.

Sárközi A.: *Egy pogány istenség a buddhista pantheonban.* (Kézirat.)

Sárközi A.: *Hogyan kerül az ős-sámán a mongol lamaista egyház istenségei közé?* Kézirat.

Sárközi, A. – Sazykin, A. G. (in collaboration with Tibor Szabó): *Calling the Soul of the Dead. Texts of Mongol Folk-Religion in the St. Petersburg Institute of Oriental Studies*. I. (Silk Road Studies IX.) Turnhout, Belgium, Brepols Publishers 2004.

Schicklgruber, Ch.: Mountain high, valley deep – the *yul-lha* of Dolpo. In: *Reflections of the Mountain. Essays on the History and Social Meaning of the Mountain Cult in Tibet and the Himalaya.* Ed. A. Blondeau – E. Steinkellner, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1996. pp. 115-132.

Schicklgruber, Ch.: Race, Win and Please the Gods: Horse-Race and *yul-lha* Worship in Dolpo. In: *Tibetan Mountain Deities, Their Cults and Representations. Papers Presented at a Panel of the 7th Seminar of the International Association for Tibetan Studies, Graz, 1995*. Ed. A. Blondeau, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1998. pp. 99-108.

Skilton, A.: *A buddhizmus rövid története.* Corvina, Budapest, 1997.

Sodnom, B.: Mongoliin Xariin böögiin duudlagiin tuxai. In: *Studia Mongolica.* T. IV. F. 3. Ulaanbaatar, 1962. pp. 69-110. [A mongol fekete sámánok invokációi.]

Stutchbury, E. A.: Raja Gephan – The Mountain Protector of Lahul. In: *Tibetan Mountain Deities, Their Cults and Representations. Papers Presented at a Panel of the 7th Seminar of the International Association for Tibetan Studies. Graz, 1995.* Ed. A. Blondeau. Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1998. pp. 159-168.

Sumatiratna R.: *Bod hor kyi brda yig ming tshig don gsum gsli bar byed-pa mun sel sgron me*. (Corpus Scriptorium Mongolorum), Ulsiin hevlel, Ulaanbaaatar, 1959.

Terbish, L.: *Bod hor gyi brda yig blo gsar mthong dpa dga' byed me long //* Ulaanbaatar, 2001.

Terjék J.: *Tibeti történeti kronológia*. (Kézirat.)

Tsepak Rigzin: *Tibetan-English Dictionary of Buddhist Terminology.* Library of Tibetan Works and Archives, Dharamsala, é. n.

Vinkovics J.: Népi vallásosság a mongol tárgyak tükrében. In: *Démonok és megmentők. Népi vallásosság a tibeti és mongol buddhizmusban.* Szerk. Kelényi B., Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Művészeti Múzeum, Budapest, 2003. pp. 79-88.

Vladimircov, B. Ya., Etnologo-lingvističkeskie issledovanija v Urge, Urginskom i Kentejskom rajonah. In: *Severnaja Mongolija II. Predvaritel'nye otčety lingvističeskoj i archeologičeskoj ekspedicij o rabotah, proizvedennyh v 1925 godu.* Leningrad, Izdatel'stvo Akademii Nauk SSSR, 1927.

Voigt, V.: *A vallás megnyilvánulásai. Bevezetés a vallástudomámyba.* Timp Kiadó, Budapest, 2006.

Werblowsky, R. J.: Synkretismus in der Religionsgeschiste. In: *Synkretismus in den Religionen Zentralasiens.* H: W. Heissig – H. J. Klimkeit, Otto Harrasowitz, Wiesbaden, 1987. pp. 1-7.

Wylie, T. V.: The first Mongol conquest of Tibet Reinterpreted. In: *The History of Tibet. Vol. II. The Medieval Period.: c. 850-1895. The Development of Buddhist Paramountcy.* Ed. A. McKay, Curzon, Richmond, 2003. pp. 317-337.

Internet

Encyclopedia Britannica: www.britannica.com/eb/article-38719/sacred-kingship

Sárközi A.: *Füstáldozat*. www.terebess.hu/keletkultinfo/lexikon/fustaldoz.html

9. Függelék

9.1. Az Alapszöveg (BT) latin betűs átírása[470]

Lha chen dge bsnyen skye ri[471] chen po 'jigs med dpa' po[472] ta yan te ri khe zhes grags pa la mchod gtor 'bul tshul 'dod dgu'i char 'bebs yid bzhin dbang rgyal zhes bya ba bzhugs so

1. ***(gcig)***

1. *na mo gu ru yi dam dha rma pa' la sarba ya / 'dir rgyal khams spyi dang bye brag gangs can gyi mdo smad yul gyi ljong pa'i char gnas pa'i lha chen skyes ri dge*

2. *bsnyen 'jigs med dpa' po[473] chen po ta yan te re khe[474] zhes grags pa'i 'khor dang bcas pa rnams la mchod gtor bskang bshags bstod bskul 'phrin bcol gser skyems sogs rgyas pa'i 'bul pa'i*

3. *rim pa dang ldan ba'i slob ma[475] 'ga' zhig gis bskul ba la brten nas bri ba la thog mar yid dang mthun pa'i gnas gang rung gi byi dor gtsang ma chag chag btab par byas pa'i dbus khri[476] yangs shing rgya che ba'i*

---

[470] A szövegek közti eltérések listáját ld. a következő fejezetben.
[471] BTV: *skyes ri.*
[472] BTV: *dpa' bo.*
[473] BTV: *dpa' bo.*
[474] BTV: *te ri khe.*
[475] BTV: *rim pa dang dang ldan pa'i.*
[476] BTV: *dbus su khri.*

4. *steng du gos dar sogs dkar pos gtsang spras legs par khebs pa'i dbus su rin po che la sogs pa'i snod gtsang mar bla ma yi dam mkha' 'gro chos skyong spyi'i gtor ma dbus su zlum gtor*

5. *dkar po che ba zhig la / bshos bu zlum chung brgyad dang mtheb skyus bskor ba bzhag / de'i g.yas su lha chen dge bsnyen gyi gtor ma zlum gtor dkar po che ba gcig la / zlum chung brgyad / ril bu*

6. *brgyad kyis bskor ba / de'i g.yas su gtsang ris la dga' ba'i lha klu gzhi bdag rnams kyi gtor ma dkar po che ba*[477] *gcig la / skyu gu brgyad ril bu brgyad/ chang bu brgyad gyis bskor ba la dkar*

2a *(gnyis)*

1. */ gsum mngar gsum gyis spras pa / spyi'i gtor ma g.yon tu*[478] *snod gcig la sha khrag la dga' ba'i sde brgyad gzhi bdag rnams kyis gtor ma*[479] *bshos bu dmar po gru*

2. *gsum che ba zhig la chung brgyad mtheb kyus dang bcas pa'i bskor bar*[480] *sha khrag gis brgyan pa / de'i g.yon tu hang ka'i gtor ma pad 'dab brgyad dkar po la 'theb kyus bskor ba / yang pad*

3. *'dab bzhi pa'i dkar gtor gcig / gtor ma thams cad dkar brgyan gyis mdzes par spras pa*[481] */ de dag thams cad bsdus na zlum gtor dkar po che ba gcig / 'theb kyus bskor ba la / gzhi*

4. *bdag gi gtor ma / sked dkres ma gcig / ['di gsum gyis kyang rung]*[482] */ de dag gi mdun du chu gnyis nyer spyod lnga bdun sogs dang / phye mar / nang mchod / gser skyems / phud phor mar gyi ze brog*

5. *can tu chang phud dang / zho 'o ma sogs gyis bkang pa / sha chang bza' bca' / dkar gsum mngar gsum / shing thogs sna tshogs bdud pa sogs gtsang zhing gya nom par*[483] *bshams / [gzhan*

[477] BTV: *dkar po zlum po che ba.*
[478] BTV: *spyi'i gtor ma'i g.yon du.*
[479] BTV: *gzhi bdag rnams kyi gtor ma.*
[480] BTV: *mtheb kyu dang bcas pa'i gtor ma.*
[481] BTV: *mdzes par* [olvashatatlan; talán *brgyan pa/ par/ nas spras pa*].
[482] Hiányzik a BTV ből.
[483] BTV *rgya no cha par.*

6. *yang rta lug ra glang rnga mong sogs spyan gzigs kho mgu'i yo byad rnams mtshar tu dngar /]*[484] *gzhan yang bkra shis rtags brgyad*[485] */ rgyal srid sna bdun / me mda' / mdung / mda'*

2b

1. *gzhu / ral gri / zhags pa / me long / stag ras*[486] */ zig bshub*[487] */ rnga rdog / [ ]*[488] *skyabs 'gro sems bskyed tshad med bzhi bsgom / yi dam rdo rje 'jigs byed kyi bdag bskyed rgyas bsdus gang rung gi nga rgyal*

2. *bzung / tsan dan dkar dmar a gar stag pa shug pa mkhan pa ba lu rnams kyi btso po'i dri ldan shing sna tshogs rgya spros / phyi mar*[489] */ 'bru sna / [dkar dmar / zas sna / rin po che /]*[490] *sman sna / gos dar*

3. *sogs ci 'byor ba'i bsangs rdzas rnams me la bsreg te / bsangs chen rin chen 'phreng ba'am / bkra shis char 'bebs sogs bsangs rgyas bsdus gang rung zhig btab nas / mchod gtor*

4. *rnams / oM badzra a mrI tas bsang*[491] */ swa bha vas spyangs / stong pa'i ngang las rang rang gi ming yig dang po thig les brgyan pa / zhu ba las byung ba'i mchod*

5. *gtor ma*[492] *dang nang mchod rnams 'dod pa'i yon tan lnga dang ldan pa mgron rnams tshim par nus ba'i byed las can dang / mchod gtor rnams*

6. *(rnams) mkho rgu'i yo byad bsam gyis mi khyab pa*[493] *sa dang bar snang nam mkha'i khams kyi khyon thams cad yongs su gang par gyur / oM a'H hu'm lan*

3a *(gsum)*

1. *gsum brjod /*[494] *oM sarba bid zhes sogs dpral par nam mkha'i mdzod gyi phyag rgya dang bcas pa*[495] *lan gsum dang / oM arghaM a'H hu'M / [zhes pa nas / shapta a'H hu'M]*[496]

[484] Hiányzik a BTV ből.
[485] BTV *gzhan lang bkra shis rdzas brgyad / bkra shis rtags brgyad /.*
[486] BTV *stag ral.*
[487] BTV *zig shub.*
[488] A BTV ezen a helyen tartalmaz egy szövegrészletet, amely hiányzik a BT ből: *rta / rnga mong lug ra glang sogs spyan gzigs / kho mgu yo byad rnams* [itt két olvashatatlan szó áll].
[489] BTV: *phye mar.*
[490] BTV: *dkar gsum mngar gsum / rin po che.*
[491] BTV: *bsangs.*
[492] BTV: *byung ba'i mchod pa dang gtor ma.*
[493] BTV: *khyab.pas.*
[494] BTV: *gsum /.*
[495] BTV: *phyag rgya sngags dang bcas pa.*
[496] Hiányzik a BTV ből.

2. *de bzhin du*[497] */ oM ru' pa a'H hu'M / zhes pa nas / parsha*[498] *a'H hu'M / oM sba bha bi shu ddhe dha rma zhes pa nas / sa' dha ni sba' ha'*[499] */ [bdag gi bsam pa'i zhes pa nas*

3. *med par 'byung gyur cig /]*[500] *de nas brten bskyed pa ni / oM sba bha va shu ddha*[501] *sarba dha rma sba bha va shu ddho haM / chos thams cad rang bzhin gyis grub pa'i stong pa'i stong pa nyid*

4. *du gyur / stong pa'i ngang las rang gi mdun du bhrum las rin po che'i pho brang mdzas shing yid du 'ong ba'i mtshan nyid thams cad dang ldan pa'i nang du*

5. *khri yangs shing rgya che ba'i steng tu nyi ma dang zla ba'i gdan la ta yig dkar po de yongs su gyur pa las / lha chen dge bsnyen 'jigs med dpa' po chen*

6. *po sku mdog dkar po zhal gcig phyag gnyis pa g.yas na stong gsum g.yo bar byed pa'i ba dan dkar po dang / g.yon na rin po che las grub ba'i bum pa*

3b

1. *'dzin pa / sdom pa dge bsnyen gyi tshul bzung ba / sku la lha rdzas kyi na bza' dar dkar 'jol ber gsol ba / dbu la rin po che'i brog zhu'i steng*

2. *du sgro phod can dang / gsal ba'i me long dar gyi cod paN rnams*[502] *g.yo ba'i mdzes par brgyan pa / skeg kyi*[503] *g.yas na stag ral glog 'khrug zhing*[504] *g.yon*

3. *na gzigs shubs ser pa*[505] *grel pa dang / mda' gzhu ral gri la sogs pa'i rnon po mtshon cha dar ma dpa' po'i*[506] *chas kyis tshang par brgyan nas / stong gsum*

4. *skad gcig gis bskor bar byed pa'i rta mchog dkar po la chibs te bzhugs pa / 'ga' zhig la nges pa med pa me long dang lung thang 'phreng ba dang / bi wang*

5. *dang mda' gzhu dzin pa dang / chang dang [glu gar sogs rnam pa sna tshogs]*[507] *rnam par 'phrul pa*[508] *du ma'i zlos gar gyis*[509] *rol ba'i tshul bstan pa dang*[510] */ lhan cig*

---

[497] BTV: [*oM arghaM a'H hu'M*] *–de bzhin du /.*
[498] A BTV ben ezen a helyen olvashatatlan szótag(ok) áll(nak); talán *oM parsha.*
[499] BTV: *arghaM sba dha ni sba' ha'.*
[500] BTV: *bdag gis bsam pa'i stobs dang ni / zhes pa nas / 'byung gyur cig /*
[501] BTV: *shu dho.*
[502] BTV: *cod pan rnams.*
[503] BTV: *sked kyi.*
[504] BTV: *glog 'khrug bzhin.*
[505] BTV: *ser bo.*
[506] BTV: *dpa' bo'i.*
[507] BTV: *glu gar sogs sna tshogs.*
[508] BTV: *'phrul ba.*
[509] BTV: *zlog gar gyis.*
[510] BTV: *tshul ston pa dang.*

6. *skyes cing bde ba ster pa'i yum chen sgeg mdzes ma dang lhan cig*[511] *bde chen gyis rnam par rol ba'o / gtso bo*[512] *g.yas g.yon na sras dang sras mo dang / de'i mtha' bskor* [513]

4a *(bzhi)*

1. */ du phyi nang blon po dang pho nya la sogs pa'i bka' sdod 'khor tshogs rgya mtsho ngo mtshar rdzu phrul mang por gar mdzad ba'i grags yas kyi*

2. *'khor rnams ni rang rang gi phyag mtshan cha lugs dang rgyan chas*[514] *dang bzhon pa la sogs ba'i rnam stabs kyis bskor nas bzhugs pa / gtso 'khor de dag*

3. *thams cad kyi spyi bor oM dkar po / mgrin par a'H dmar po / thugs kar hu'M sngon pos mtshan par gyur / rang dang dam tshig ba'i thugs ka'i sa bon las*

4. *'od zer 'phrogs pas rang bzhin lhun gyis [grub ba'i gnas mchog pho brang dam pa nas]*[515] *lha chen dge bsnyen 'jigs med dpa' po*[516] *skyes ri chen po yum sras blon*

5. *la sogs pa'i 'khor dang bcas pa skad cig gis gnas 'dir spyan drangs / dri bzang bsregs nas*[517] *rol mo dbyangs dang bcas bas / kyaiH pad dkar 'chang sogs rtsa brgyud*

6. *bla ma yi / / bka' sdod 'jigs med dpa' po*[518] *dge bsnyen zhes / rang gi*[519] *khas blangs bzhin du las grub phyir / gtso 'khor thams cad thogs med*

4b

1. *gnas 'dir gshegs / rtsa brgyud dpal ldan bla ma'i spyan snga ru / rgyal ba gnyis ba*[520] *rje btsun btsong kha ba'i*[521] */ bstan pa bsrung par zhal bzhes*[522] *dam*

2. *bcas ba*[523] */ lha chen dge bsnyen chen po gshegs su gsol / / blo bzang rgyal ba'i bstan pa bsrung ba dang / bdag gi phrin las smyur du sgrub pa'i*

3. *phyir / / thogs pa med pa'i rdzu 'phrul sna tshogs kyis / / skad cig tsam gyis myur du gshegs su gsol*[524] */ / da lta rnal 'byor bdag gi*[525] *dad pa dang / /*

---

[511] BTV *lan cig tu .*
[512] BTV: *gtso bo'i.*
[513] BTV: *mtha' skor.*
[514] BTV: *rgyan cha.*
[515] BTV: *grub pa'i gnas mchog dam pa nas.*
[516] BTV: *dpa' bo.*
[517] BTV: *bsregs.*
[518] BTV: *dpa' bo.*
[519] BTV: *rang gis.*
[520] BTV: *gnyis pa.*
[521] BTV: *tsong ka ba'i.*
[522] BTV: *bsrung bar zhal 'ches..*
[523] BTV: *bca' ba.*
[524] BTV: *gshegs su X.*
[525] BTV: *bdag gis.*

4. *rgyu spyor yon mchod gus pa yod pa'i phyir / / brtse ba'i thugs rjes gnas 'dir smyur du byon / / 'phrin las ma lus sgrub 'phyir gshegs su gsol*[526] */ /*

5. *grags snyan ma lus gcig tu dus pa'i*[527] *spyod / / dbyar skyes brgya yi dpung par gang ba'i sku / / brjid ba'i*[528] *brtan g.yos phun bde mdzum*[529] *zhal bzhad / /*

6. *gar mkhan dge bsnyen 'khor bcas gnas 'dir gshegs / / dad ldan bdag cag 'khor dang bcas rnams kyis*[530] */ / nad gdon bar chad ma lus*

5a *(lnga)*

1. */ sel ba dang / tshe bsod dpal byor da lta stsol ba'i phyir / 'khod bcas thogs med gnas 'dir gshegs su gsol / /*

2. *lha chen dge bsnyen [dpa' po gshegs su gsol]*[531] */ / lhan cig bde ster yum chen gshegs su gsol*[532] */ / phyi nang blon po'i tshogs rnams gshegs su gsol*[533] */ /*

3. *sras dang sras mo 'khor bcas gshegs su gsol / / las mkhan pho nya'i tshogs rnams gshegs su gsol / / 'khor bcas ma lus gnas 'dir gshegs su gsol //*

4. *[oM maha' de ba u ba si ka sa pa' ri wa' ra e hya he / badzra sa ma ya dzaH dzaH dzaH hu'M baM hoH]*[534] *dam tshig pa*[535] *dang ye shes gnyis su med par gyur / / padma ka ma la ye stwam / phyag 'tshal*

5. *pa ni / kun bzang bde ba chen po*[536] *rnam rol nas / / mtha' yas 'dul bya*[537] *rjes su 'dzin ba 'i ched / / grang yas*[538] *'jig rten chos skyong gzugs kyi tshul / / ston mdzad*

6. *kun la snying nas bdag phyag 'tshal / / mchod pa 'bul pa ni / [kyaiH dngos bshams]*[539] *yid kyis sprul pa las 'byung ba'i / / lha rdzas bzang po mchod yon rgya mtsho 'di / /*

5b

---

[526] BTV: *gshegs su X.*
[527] BTV: *'dus pa'i.*
[528] BTV: *brjid pa'i.*
[529] BTV: *'dzum.*
[530] BTV: *rnams kyi.*
[531] BTV: *dpa' bo gshes su X.*
[532] BTV: *gshegs su X.*
[533] BTV: *gshegs su X.*
[534] BTV: *oM maha' de be u ba si ka a bhai ra sa pa' ri wa' ra e hya ha / badzra sa ma ya dzaH dzaH dzaH dzaH hu'M baM hoH.*
[535] BTV: *dam tshig ba.*
[536] BTV: *chen po'i.*
[537] BTV: *gdul bya.*
[538] BTV: *bgrang yas.*
[539] BTV: *dngos bshams.*

1. *dge bsnyen chen po 'khor dang bcas la 'bul / / bzhes nas 'gal rkyen kun sel mthun rkyen sgrubs / / oM maha' de ba [u ba si ka sa pa' ri wa' ra][540] arghaM pra tri' tstsha hu'M*

2. *sba' ha' / de bzhin du mchod yon gyi gnas su / zhabs bsil / [nas sil snyan / arghaM gyi gnas su / pa' tyaM nas shapta pra ti tstsha hu'M sba' ha' / de bzhin tu spyar te / gzugs mchog / zhes*

3. *pa nas / reg bya / rnams bcug la / ru' pa nas sparsha pra ti' tstsha hu'M sba' ha' / rgyal srid sna bdun dbul ba ni / kyaiH stong gsum 'di'am stong gsum gzhan dag na / / lha rdzas*

4. *rgyal srid rin chen 'khor lo 'di / / skyes ri chen po 'khor dang bcas la 'bul / bzhes nas tshe bsod dpal 'byor rgyas par mdzod / / oM maha'*

5. *de ba u wa si ka sa pa' ri wa ra tsa kra ratna pra ti' tstsha hu'M sba' ha' / de bzhin tu / nor bu / btsun mo / blon po / glang po / rta mchog / dmag dpon / ma Ni ratna / se tre ratna / pur SHa /*

6. *a' shu / khadga ratna pra ti' tstsha hu'M sba' ha' / bkra shis rtags brgyad 'bul ba ni / lha yi dbang po lha min g.yul rgyal tshe /][541] bkra shis lha mo brgyad kyis mchod pa ltar / / dge*

6a ***(drug)***

1. *bsnyen chen po 'khor dang bcas rnams la / bkra shis rtags brgyad bdag gis mchod par bgyi / / oM maha' de ba u ba si ka sa pa' ri wa'ra*

2. *aSTa madga la pra ti' tstsha hu'M sba' ha' / nang mchod 'bul ba ni / [oM mchod do][542] sku bzhi'i bdag nyid drin can rtsa ba'i bla ma rin po che'i zhal du oM aH hu'M / rgyud sde bzhi'i*

3. *yi dam dkyil 'khor gyi lha tshogs rnams kyi X chos skyongs srung ma thams cad kyi X dpa' po[543] dang dpa' mo [rnal byor ma rnams kyi X][544] phyogs skyong zhing skyong klu dang*

4. *gzhi bdag [nyug mar gnas pa rnams][545] dang sems can thams cad lhar gyur pa rnams kyi X oM maha' de ba u ba si ka sa pa' ri wa' ra oM a'H hu'M / de nas / rang*

---

[540] BTV: *uba si ka abhaira sa pa ri wa' ra.*

[541] A BTV ben ezen a helyen a következő, tartalmilag kissé eltérő szövegrészlet áll: *me tog / bdug snang gsal / dri chab / zhal zas rol mo /de bzhin du / gzugs mchog / sgra snyan / dri mchog / ro mchog / rge bya / arghaM gyi gnas su / pa' dyam / pu Shpe /dhu pe / a lo ke / ganddhe / nai wi dya / shapta / de bzhin du / ru'pa / shapta / ganddhe / ra sa / sparsha / rnams bcug la 'bul / rgyal srid sna bdun 'bul pa ni / stong gsum 'di 'am stong gsum gzhan dag na / lha rdzas rgyal srid / rin chen / 'khor lo 'di / / skyes ri chen po 'khor dang bcas la 'bul / bzhes nas tshe bsod dpal byor rgyas par mdzod / / oM ma ha' de ba u ba si ka sa pa' ri wa' ra tsa kra ra tna pra tI tstsha hu'M sba' ha' / de bzhin du / 'khor lo'i gnas su nor bu / btsun mo / blon po / rta mchog / dmag dpon tsa kra'i gnas su / ma Ni / stri / pu ru Sha / ha sti / ashwa / gangga zhes pa'i bar dang /.*

[542] BTV: *mchod do.*

[543] BTV: *dpa' bo.*

[544] BTV: *rnal 'byor ma rnams kyi zhal du X.*

[545] BTV: *gnyug mar gnas rnams.*

5. *gi thugs ka'i hu'M las 'od zer 'phros pas rdo rje gsum gyi lha tshogs mdun gyi nam mkhar spyan drangs / [yig brgya nyer gcig bzlas pa'i mthar / de nas bshags pa byas ni / hu'M]*[546] *rgyal*

6. *ba'i bka' sdod bstan 'gro'i don mdzad pa / lha chen dge bsnyen 'jigs med dpa' po dang*[547] */ / yum chen sras blon 'khor dang bcas pa rnams*[548] */ bdag cag*

6b

1. *rnams la brtse bas dgongs su gsol / bdag ni ma rig 'khrul ba'i dbang gyur te / khyed kyi dam tshig dgongs dang 'gal rnams kun / gnod bzhin*

2. *'gyod ba'i sems kyis rab gdungs nas / lha chen khyed kyi spyan sngar mthol lo bshags / / 'khor 'das brtan g.yo mtshon brgyad bkra ba kun / / rang rig*

3. *bde chen gcig gi rnam 'phrul du / / mi shes tha dad 'dzin pa'i rnam rtog mthus / / mchog dman nye ring 'du shes log par spyad / / lha bsrung rnams*

4. *kyi sgo gsum dam tshig dang / / 'gal zhing gsol mchod 'gyod pa chag pa dang / / rgyud chung phud nyams the tshom dbang gyur sogs / / nongs par gang*

5. *gyur snying nas bshags par bgyi / / nyams grib dag phyir bshags pa 'di byas ba'i*[549] */ dge bsnyen chen po 'khor dang bcas rnams kyis / pha ma bu tsha*

6. *rnams la brtse ba bzhin / / lha chen khyod kyis rtag tu grogs par mdzad / bla ma lha dang rdo rje chos bsrung*[550] *tshogs / sgrib bral bde stong rdo rje sems nyid*

7a *(bdun)*

1.. */ tu / / ro gcig nges rnyed gdung shugs drag po yis / / nyes kun 'chags so tshangs par stsal tu gsol / / [ches bshags ba byas nas /*

2. *bskang rdzas byin rlabs pa ni / oM badzra a mR tas bsangs / sba bha was spyangs / stong pa'i ngang las bskang rdzas nams kyi rang rang gi zhes pa nas lha chen dge bsnyen*

3. *chen po yum sras 'khor dang bcas pa rnams kyis nas lha chen dge bsnyen chen po yum sras 'khor dang bcas pa'i spyan lam du 'byung zhing rgyas par*

4. *gyur cig / / oM sarba bid bu'r zhes sogs lan gsum brjod / oM arghaM nas shapta a'H hu'M / ces pa'i bar dang / oM ru' ba nas parsha a'H hu'M / oM sba bha wa bi shuddhe dha rma te zhes*

---

[546] BTV: *yig brgya nyer gcig brjod bshags pa ni / .*
[547] BTV: *dpa' bo dang.*
[548] BTV: *bcas ba rnams.*
[549] BTV: *byas bas.*
[550] BTV: *srung.*

5. *sogs dang / bdag gis bsam ba'i zhes pa nas 'byung gyur cig / de nas bskang so byas ni / rol mo dbyangs dang bcas pas /]*[551] *hu'M gdod nas rnams dag stong gsal dang*

6 *nyid du / / 'ja' tshon rnam bkra lta bu mchod rdzas rnams / / lhan skyes bde chen ye shes bskyed pa po/ mtha' yas zhing khams yongs su gang*

7b

1. *gyur cig / zag med bdud rtsi'i mchod yon mtsho ltar 'khril / / mdzes ba'i me tog sa dang bar snang gang / / dri zhim bdug spos sprin phung mkha' la 'khrigs //*

2. *bskal ba'i me dbung la*[552] *'gran mar me rnams / / nam mkha'i khyon kun 'khrigs te gang ba 'dis / / lha chen dge bsnyen dpa' po'i*[553] *thugs dam bskang / / lhan*

3. *gcig [skyes pa'i yum chen thugs dam bskang]*[554] */ / sras dang sras mo rnams kyi*[555] *X phyi nang blon po*[556] *tshogs kyi X las mkhan pho nya rnams kyi*[557] *X 'khor*

4. *bcas ma lus thugs dam bskong gyur nas / / bdag cag dpon slob 'khor dang bcas rnams kyi / / mi mthun bar chad ma lus bzlog pa dang / / mthun rkyen*

5. *tshe dang bsod nams dpal 'byor sogs / / ma lus yid bzhin 'grub par mdzad du*[558] *gsol / / dri bzang gis bsgos bzang po*[559] *dri chab dang / / ro brgya ldan pa'i*

6. *zhal zas re ltar spungs / / snyan brjid gyur ba'i rnga rdung 'brug ltar sgrogs / / sna tshogs [rol mo bye brag mtha' yas bas]*[560] */ / lha chen dge bsnyen dpa' po*[561] *X gzugs*

8a ***(brgyad)***

1. *mdzas yid 'ong sgra snyan sna tshogs dang / / dri chab ro brgya zas dang na bza' sogs / 'khor lo nor bu btsun mo blon po dang / / glang po rta mchog*

---

[551] A BTV ben ezen a helyen a következő, tartalmilag kissé eltérő szövegrészlet áll: *bskang rdzas byi rlabs pa ni / amrItas bsangs / sba bha' wa spyangs / stong pa'i ngang las bskang rdzas rnams kyi rang rang gi ming yig dang po thig les brgyan pa zhu ba las byung ba'i dge bsnyen chen po yum sras 'khor dang bcas pa mnyes par byed pa'i dam rdzas spyan gzigs mchod pa'i byed brag bsam gyis mi khyab pa zhig / dge bsnyen chen po yum sras 'khor dang bcas pa'i spyam lam du 'byung zhing rgyas par gyur cig / oM sarbabid zhes sogs nam mkhar mdzod* [itt két olvashatatlan szótag áll] *rgya dang / arghaM nas parSha'i / bar dang / oM sbabha'wa bishuddhe zhes sogs dang / bden stobs brjod / de nas rol mo dbyangs dang bcas pas /.*

[552] BTV: *me dpung la.*

[553] BTV: *dpa' bo'i.*

[554] BTV: *skyes ba'i yum chen X.*

[555] BTV: *sras mo rnams kyis.*

[556] BTV: *blon po'i.*

[557] BTV: *pho nya rnams kyis.*

[558] BTV: *'grub par stsal du.*

[559] BTV: *bzang po'i.*

[560] BTV: *rol mo'i bye brag mtha' yas pas.*

[561] BTV: *dpa' bo'i*

2. *dmag dpon sna bdun 'dis / / [lha chen dge bsnyen XXXXXXXX mdzad du gsol]*[562] */ / rin chen gdugs dang gser nya gter bum dang / bkra shis dung*

3. *dkar g.yas 'khyil dpal be'u / / nor bu tog mdzes rin chen rgyal mtshan dang / dri med rtsibs stong rin chen 'khor lo 'dis / / [lha chen dge bsnyen XXX*

4. *mdzas du gsol]*[563] */ / rta dang rta rgod dre'u rta mchog dang / / g.yag dang ba glang 'brong dang mdzo rgod dang / / lug dang ra dang ra rgod rnga mong dang / / sha pho sha yu*

5. *la sogs ri dwags kyis*[564] */ / [lha chen dge bsnyen X mdzad du gsol]*[565] *// sennge stag dom dred dang spyang ki dang / / 'phar ba wa spre la sogs gcan zan dang //*

6. *khyung glag bya rgod la sogs bya tshogs dang / / sa la 'dzul dgu mkha' 'phur [tshogs rams kyi / / lha chen dge bsnyen X mdzad du gsol]*[566] */ / ri rab gling bzhi*

8b

1. *gling phran brgyad po dang / / stag ral gzigs shubs*[567] *ral gri rtse gsum dang / / mdung dang go khrab la sogs mtshon cha*[568] *rigs / / gdugs dang bla bre ba dan*

2. *rgyal mtshan gyis / / [lha chen dge bsnyen X mdzad du gsol]*[569] */ / chu brag shing sna shing tog sna tshogs dang / / sha khrag la sogs bza' bcas*[570] *btung ba dang / / ja*

3. *chang zho dar 'o ma'i phud la sogs / / mthun pa'i dam rdzas rgya chen rgya mtsho 'dis / / [lha chen X mdzad du gsol]*[571] */ / snod kyi 'jig rten khams na bzhugs pa'i gtso / /*

4. *lha dang mi yi 'dod dgu yo byad dang / / mdor na dngos bshams yid kyis sprul pa yi*[572] */ / phyi nang gsang ba'i dam rdzas mchod gtor 'dis / / [lha chen X*

5. *mdzad du gsol]*[573] */ / byang chub sems dpa'*[574] *sa lam thob gyur yang*[575] */ / 'jig rten tshul bzung skyes ri chen po la / / bla ma yi dam byang sems ngo bo ru / /*

6. *snying nas yid ches mos gus gsol 'debs 'dis // [lha chen X mdzad du gsol]*[576] */ kyaiH phas rgol gang la 'jigs med snying khams can / / dpa'*

---

[562] BTV: *lha chen X.*
[563] BTV: *lha chen X.*
[564] BTV: *ri drags kyis.*
[565] BTV: *lha chen X.*
[566] BTV: *tshogs rnams kyis / / lha cen X.*
[567] BTV: *gzig shub.*
[568] BTV: *mtshon cha'i.*
[569] BTV: *lha chen X.*
[570] BTV: *bza' bca'.*
[571] BTV: *lha chen X.*
[572] BTV: *sprul ba yi.*
[573] BTV: *lha chen X.*
[574] BTV: *byang chub sems dpa'i.*
[575] BTV: *gyur kyang.*
[576] BTV: *lha chen X.*

9a *(dgu)*

1. *rtsal 'gran zla bral ba'i stobs po che / / ge ser rgyal po lta bu de dag kyang / / dge bsnyen chen po mnyes ba'i*[577] *rten du 'bul / / rmog*

2. *po 'bul ba ni / yan lag mchog gi [bsrung ma gzi brjid kyang]*[578] */ / nam mkha'i 'thog kyang skyon nas*[579] *dngos med byed / / g.yul las rab rgyal mdzes pa'i tog gis*

3. *spras / / [dge bsnyen chen po X]*[580] *khrab 'bul ba ni / phas rgol byed ba'i 'bangs ba dka' las kyang / / nyi ma'i 'od dang 'phrad ba'i me khyer bzhin / / lus srog*

4. *gnod med bsrung ba'i go khrab 'di / / dge bsnyen X gzhol mo*[581] *phub chen 'bul ba ni / mdzes pa'i phub chen rnam mang rgyan gyis mdzes / / rin chen las grub*

5. *sra ba'i [sham bu rgyan]*[582] */ / [phas rol rgol bas ma 'jigs dpal ster pa]*[583] */ / dge bsnyen X ru mtshon 'bul ba ni / pha rol [dgra po'i srog rtsa gnod ba'i]*[584] *gshed / /*

6. *rno ngar mtshon gyi rtse mor*[585] *nam mkhar snyeg / / ru mtshon dar gzi ba dan bar snang 'phyo / / dge bsnyen X ral gri 'bul ba ni / gnam lcags rdo rje 'bar ba lta bu yi / /*

9b

1. *ral gri rin chen blta bas mi bzod cing / / ril cing*[586] *gzor ba tsam gyis srog 'phrog pa / / dge bsnyen X gzhu 'bul ba ni / gzhu mo dgra klad 'gengs ba'i stod 'gul*

2. *'di / / 'gengs pa tsam gyis dgra bgegs srog rtsa 'dar / / bdud sde g.yul las rgyal ba'i mchog dkar gzhu / / dge bsnyen X mda' 'bul ba ni / pha rol*[587]

3. *dgra snying tshal par*[588] *bsnun bshig mda' / / 'chi bdag gshin rje'i sprul pa lta bu la / / snyug shing khyung sgro thog mtshungs mde'u can*[589] */ / dge bsnyen X mtshal phub*

4. *'bul ba ni / mi bzad sdig can kla klo'i gdul byed kyi / / g.yul dor bsngags pa*[590] *'khor lo 'bar ba'i mtshon / / rab brjid padma ra ga'i mdangs 'dzin pa / /*

5. *'di yang dge bsnyen dgyes pa'i rten du 'bul / / rkang bzhi rta mchog sogs sna tshogs 'bul ba ni / kyaiH sha rgyas stobs dang rkang bzhi nor gyi tshogs / / khyad bar*[591]

---

[577] BTV: *mnyes pa'i.*
[578] BTV: *srung ma gzi brjid can.*
[579] BTV: *skyob nas.*
[580] BTV: *dge.bsnyen X.*
[581] BTV: *gzhol ma.*
[582] BTV: *sham bu can.*
[583] BTV: *pha rol rgol bas mi jigs dpal ster ba.*
[584] BTV: *dgra dgra bo'i srog rtsa gcod pa'i.*
[585] BTV: *rtse mo.*
[586] BTV: *reg cing.*
[587] BTV: *kyaiH pha rol.*
[588] BTV: *tshal bar.*
[589] BTV: *mde'u can 'di.*
[590] BTV: *bsnags pa'i.*
[591] BTV: *khyad par.*

6. *stong gsum yud kyis bskor ba yi / / rdzu 'phrul shugs ldan brgyan*[592] *mdzes rta mchog 'dis / / 'di yang dge bsnyen [dgyes ba'i rten du 'bul]*[593] */ /*

10a ***(bcu thams pa)***

1. */ gsol mchod 'bul ba ni / / kyaiH lha chen dge bsnyen 'khor dang bcas pa rnams / / skad cig rdzu 'phrul stobs kyis 'dir gshegs*

2. *shig / / mchod yon gser skyems dam pa 'di bzhes la / / bsam don yid bzhin sgrub phyir bzhugs su gsol / / phyi nang*

3. *nyer spyod 'dod yon rgyal srid bdun / / lha dang mi yi bkra shis brtags rdzas brgyad / / stong gsum khyon ltar*[594] *'gengs ba'i snod*

4. *yangs su / / dkar gsum mngar gsum la sogs gtor ma'i tshogs / / dge bsnyen chen po mnyes pa'i rten du 'bul / /*

5. *tsan dan dkar dmar 'a ka ru la*[595] *sogs / / spos dkar gur gum da li sur dkar dang / / dkar gsum mngar gsum sman sna*

6. *snying po lnga / / 'bru lnga*[596] *rin chen dang dri bzang lnga / / sna tshogs ljon shing gsreg pa'i dud sprin 'di / / dge bsnyen chen po*

10b

1. *mnyes pa'i rten du 'bul / / zhes 'bul / skabs 'dir hang ka'i gsol mchod dang dge bsnyen chen po*[597] *gsol mchod rnams rgyas par byas nas / / [de nas bskul byed bar]*[598] *spro na /*

2. *hu'M bla ma yi dam [bsrung ma'i zhes pa nas 'babs / / lan gsum bjod / 'di bskul ni /]*[599] *hu'M rgyal pa'i bka' sdod lha chen khyed rnams kyis / /*

3. *sngon gyi dam bcas*[600] *da lta dran dgongs la / / bdag la sdad pa'i dgra dang bgegs rigs sogs / nad gdon bar chad ma lus thal*

4. *par*[601] *rlog / / bdag gis gnod 'tshe nyes med gdug*[602] *gyur la / bdag la klan ka 6 dgra po*[603] *de / lo dang zla ba zhag du ma*

---

[592] BTV: *rgyan.*
[593] BTV: *dgyes pa'i rten du X.*
[594] BTV: *khyon kun.*
[595] BTV: *a ga ru la.*
[596] BTV: *'bru sna.*
[597] BTV: *chen po'i.*
[598] BTV: *bskul byed par.*
[599] BTV: *srung ma'i sogs gsum / 'dir bskul ni /.*
[600] BTV: *dam bca'.*
[601] BTV: *thal bar.*
[602] BTV: *'dug.*
[603] BTV: *dgra bo.*

5. *bzhag par / / brtags dang mtshon ma myur du ston par gyis / / lha khyod khog zhugs zer nas bstan pa dang / / de 'dzin*

6. *bcas la gnod ba'i*[604] *'dre ngan gyis / / khyod nyid bstan shig zer nas skur 'debs pas*[605] */ / de nyid sha zos khrag 'thung tshar gcod*

11a ***(bcu gcig)***

1. */ / cig / / de ltar mdzad na khyod nyid chos skyong du / / yid ches gsol 'debs byed na dus kun tu / / bstan pa bsrung*

2. *ba'i las bzhi*[606] *gnyer gtad ba'i / / gtad rag mchod pa 'bul lo brtson par bgyid / zhes bskul byas ni*[607] */ [de nas bzlog pa dang byas ni / /]*[608]

3. *[kyaiH sangs rgyas]*[609] *kun gyi bka' sdod mthu po che*[610] */ lha chen skyes ri dge bsnyen yum sras blon / / bka' sdod lha srin sde brgyad*

4. *tshogs rnams kyis / / mthun rdzas mchod gtor rgya mtsho'di bzhes la / / bstan 'gro'i dpal gyur drin can bla ma yi / /*

5. *sku tshe spel ba'i bar chad thams cad bzlog / / rgyal ba'i gdung 'tshob rje btsun btsong kha ba'i*[611] */ / mdo sngags bstan pa dar pa'i*[612]

6. *'gal rkyen bzlog*[613] */ / rnal 'byor bdag cag yon mchod 'khor bcas la / / gzhan gyi bsam ngan [spyor rtsub thams cad bzlog / /]*[614]

11b

1. *pha rol rbad 'dri*[615] *mthu byed phur kha dang / / mnan srig*[616] *'phangs gsum drag po'i rbod tong*[617] *X stong phrag brgyad cu'i*[618] *bgegs dang gdon gyi*

2. *rigs / / sum brgya drug cu gdon chen bco lnga X rlung mkhris pad kan*[619] *'dus pa la sogs pa'i / / bzhi brgya bzhi'i nad rnams thams cad X*

---

[604] BTV: *gnod pa'i.*
[605] BTV: *bskur 'debs pa.*
[606] BTV: *las bzhi'i.*
[607] BTV: *zhes bskul.*
[608] BTV: *bzlog pa ni /.*
[609] BTV: *sangs rgyas.*
[610] BTV: *mthu bo che.*
[611] BTV: *tsong kha ba'i.*
[612] BTV: *dar ba'i.*
[613] BTV: *'gal rkyen X.*
[614] BTV: *sbyor rtsub thams cad X.*
[615] BTV: *rbad 'dre.*
[616] BTV: *mnan sreg.*
[617] BTV: *rbod gtor.*
[618] BTV: *brgyad bcu'i.*
[619] BTV: *bad kan.*

3. *khyad par 'brum nag gzer 'thung*[620] *mig ser sogs / / dus mtha'i*[621] *dar ba'i nad ngan thams cad X 'jigs shing [skrags dang mdangs]*[622] *byed la*

4. *sogs ba'i / / [yi 'brog sum brgya drug cu]*[623] *thams cad X chu tshod drug cu rtsa bzhir bar bcod pa'i*[624] */ / glo bur drug cu rtsa bzhi thams cad X sngon las*

5. *'phral rkyen gnyis kyi*[625] *bsdus pa yi / / rkyen ngan nyi khri tshig stong thams cad X byis pa dar ma rgan gzhon nges med par / / dus min*

6. *'chi ba rnam*[626] *brgyad thams cad X bstan dang 'gro pa*[627] *kun la 'tsho byed ba'i*[628] */ / dus 'khrugs 'thab rtsod mu ge thams cad X bang mdzod*

12a ***(bcu gnyis)***

1. *nor dang rkang bzhi phyugs 'phrog pa'i / / chom rkun gcan gzan ma rungs thams cad X skye 'gro'i bde gnas rgyal khams*

2. *'phung byed pa'i / / dus min kha char rlung 'tshub thams cad X mi la dngos nyams rmi ltas mtshan ma ngan / / phyugs la ltas ngan skyes*

3. *pa thams cad X spyang ki du zhing*[629] *wa rgyal srin bya rgod / / gzhan gyi cho 'phrul gtong ba thams cad X bzlog bsgyur dam nyams dgra dang*

4. *bgegs la byoH / byoH bzlog dus la bab po sa ma ya: / zhes bzlog pa [bya ba ni /]*[630] *de nas snying po bzlas byas ni / spyob shig spyob shig bla ma ngo bo nyid / / gzigs*

5. *shig gzigs shig yi dam ngo bo nyid / / grogs shig grogs shig mka' 'gro ngo bo nyid / / kun tu lha chen ta yan the re khe / / sngon gyis*

6. *khas blang dam bcas lhan par mdzod / / gnas skabs mthar thug bar chad zhi pa dang / / ci bsam lhun kyi 'grub pa'i bkra shis stsol / /*

12b

---

[620] BTV: *gzer thung.*
[621] BTV: *dus mtha'.*
[622] BTV: *skrag dang dangs.*
[623] BTV: *yi 'phrog sum drug cu.*
[624] BTV: *gcod pa'i.*
[625] BTV: *gnyis kyis.*
[626] BTV: *'chi ba rnams.*
[627] BTV: *'gro ba.*
[628] BTV: *'tshe byed pa'i.*
[629] BTV: *spyang gi du zhing.*
[630] BTV: *bya /.*

1. *[oM maha' de ba u pa' si ka a' bhai ra hu'M phaTH / yig brgya bzlas / de nas gtor ma byin gyis rlabs pa ni / nang mchod byin rlabs byas / lha chen dge bsnyen chen po 'khor dang*
2. *bcas pa rnams kyis spu gu can gyi gtor ma'i bcud thams cad drangs te gsol par gyur / oM maha' de ba u pa si ka sa pa' ri wa ra i daM pa liM ta kha kha*
3. *kha' hi kha' hi / lan gsum mam bdun gyis 'bul / oM maha' de ba' u pa si ka sa pa' ri wa ra arghaM nas sapta'i pra ti' tstsha hu'M sba' ha' / /][631] nang mchod 'bul / [de nas*
4. *gtor rdzongs ni][632] / lha chen dge bsnyen 'jigs med dpa' po[633] skyes ri chen po 'khor dang bcas pa khyed rnams kyis dam rdzas rgyan gyi gtor ma 'di bzhes*
5. *la / sangs rgyas kyi bstan pa srungs / dkon mchog gi dbu 'phang bstod / bla ma'i sku tshe sring[634] / rnal 'byor pa bdag cag gi phyi nang gi yo byad nor rdzas thams cad*
6. *khyod la gnyer du gtad pa yin bas 'gal rkyen thams cad sel[635] / mthun rkyen thams cad sgrubs / tshe dang bsod nams dpal 'byor longs spyod snyan grags*

13a ***(bcu gsum)***

1. */ / phyogs bcur rgyas zhing 'phel ba'i 'phrin las mdzod du gsol / gzhi bdag gtor ma [bsngos / de nas bstod pa byas pa ni /][636] hu'M rgyal ba kun gyi bka'*
2. *sdod gtso po che[637] / / sangs rgyas bstan pa rgyas pa'i 'phrin las dang / / tshe dang [bsod nams rgyas pa'i][638] mthu rtsal can / / [lha chen dpa' po*
3. *dge bsnyen][639] khyod la bstod / / sna tshogs padma nyi ma'i gdan gyi steng / / rdzu 'phrul shugs ldan rta mchog zhon pa can[640] / / g.yas ba'i[641] ba dan*
4. *g.yon pa'i bum pa 'dzin / / skyes ri chen po 'khor dang bcas la bstod / / yul 'dir gnas ba'i bdag sogs 'gro kun la / / thabs mkhas mchog*
5. *gis yab gcig lta bur skyong[642] / / snying rje chen pos ma gcig lta bur byams / / lha chen dge bsnyen khyod la bdag stod do[643] / / sa phyogs 'dir gnas bdag cag 'gro ba*

---

631 Ez a szövegrészlet hiányzik a BTV ből.
632 BTV: *gtor rdzongs ni.*
633 BTV: *dpa' bo.*
634 BTV: *srings.*
635 BTV: *sol.*
636 BTV: *bsngo / bstod pa ni /.*
637 BTV: *gtso bo che.*
638 BTV: *dpal 'byor rgyas pa'i.*
639 BTV: *lha chzen dge bsnyen dpa' bo.*
640 BTV: *gzhon pa can.*
641 BTV: *g.yas pa'i.*
642 BTV: *skyongs.*
643 BTV: *bstod do.*

6. *kun / / brtse pa'i*[644] *ma dang sring mo ji bzhin tu / / gnyen 'jam thugs rje byams par*[645] *skyong mdzod la*[646] */ / yum chen lha mo khyod la bdag bstod do / / rgyal bstan*[647] *spyi dang*

13b

1. *khyad par btsong kha pa'i*[648] */ / bstan dang bstan 'dzin bsrung bar zhal bzhes bzhin / / g.yel med bsrung mdzad*[649] *lha chen yab dang yum / / bstan bsrung*[650]

2. *chen po gnyis la gus pas bstod / / khyed kyi bka' nyan kun la dbang bsgyur pa'i / phyi dang nang gi blon po'i tshogs rnams dang / / sras dang sras mo las*

3. *mkhan pho nya tshogs*[651] */ / bka' sdod 'khor tshogs dam can rgya mtshor bstod / / yab gcig ma gcig srid mo brtse ba bzhin / / bdag cag gzhi byas*[652] *gang 'gro*

4. *gar 'dug kyang / / sgo gsum las rnams bya ba ci byed kyang / / ko long*[653] *ru nga phrag dog ma mdzad par / brtse ba chen pos g.yel med grogs mdzad*

5. *nas / / nyin gsum [bya ra rkyang nas]*[654] *ma g.yel zhig / / mtshan gsum mel tshe drung nas ma g.yel zhig / / rtag tu las kun grub la*[655] *ma g.yel zhig / / skyabs*

6. *la bsten pa'i tshe na snying ma ring / / tshur la g.yab ba'i tshe na spyan ma brtul / / phar la rbad ba'i*[656] *tshe na mthu ma chung / / las la bskul pa'i*[657] *tshe na bang ma bul*[658] */ /*

14a ***(bcu bzhi)***

1. */ / dge bsnyen chen po 'khor dang bcas pa rnams / / dgra la rgol ba'i tshe na rtsal ma zhan / / mthu nus zhan ba'i tshe na mthu dpung bskyed / / ['o 'dod*

2. *'bod ba'i]*[659] *she na snyan ma sra / / bdag cag mi nor 'khor dang bcas rnams kyis*[660] */ / bzang ngan ci 'dra rung yang gnyer mdzod la / / bsrung zhing skyong la bsam ba'i*[661] *don*

[644] BTV: *brtse ba'i.*
[645] BTV: *byams bar.*
[646] BTV: *mdzod ba.*
[647] BTV: *rgyal chen.*
[648] BTV: *tsong kha pa'i.*
[649] BTV: *srung mdzad.*
[650] BTV: *bstan srung.*
[651] BTV: *'tshogs.*
[652] BTV: *gzhis byes.*
[653] BTV: *rko long.*
[654] BTV: *bya ra rgyad nas.*
[655] BTV: *sgrub la.*
[656] BTV: *rbad pa'i.*
[657] BTV: *bskul ba'i.*
[658] BTV: *'bul.*
[659] BTV: *'o dod bod pa'i.*
[660] BTV: *rnams kyi.*
[661] BTV: *bsam pa'i.*

3. *rnams kun / / bde blag sgrab cing*[662] *bar chad zhi par mdzod / / mdor na byang chub snying por mchis kyi par*[663] */ / lus la grib bzhin bral med grogs mdzas nas / /*

4. *zhi rgyas dbang drag las kun 'grub sogs kyis / / re 'dod bsam don yid bzhin bskor par*[664] *mdzod / / bdag dang gzhan dag 'gro ba'i don ched du / /*

5. *bstan dang srid ba'i las rnams byed pa la / / 'bad dang rtsol ba cher bskyod mi dgos par / / lhan gyis myur du 'grub pa'i*[665] *stongs grogs mdzod / / bla ma mchog*

6. *gsum bden pa'i byin rlabs dang / / chos nyid 'gyur med rten 'brel slu med mthu / / bdag gi mos pa'i lha chen 'phrin las kyis / / re 'bras mtha' dag*

14b

1. *yid bzhin 'grub par shog / / [zhes bstod pa byas]*[666] */ 'phrin las bcol ba ni / hu'M lha chen 'jigs med dpa' po*[667] *dge bsnyen che / / khyed la zhu zhing 'phrin las bcol*

2. *ba ni / / sngon tshe sangs rgyas sha'kya'i*[668] *thub pa yis / / dzam bu gling*[669] *'dir byon nas dam pa'i chos / / brgyad khri bzhi stong gsum nas bstan pa dar / /*

3. *'jig rten khams kyi sems can thams cad kyi / / nyon mongs*[670] *sdug bsngal kun las grol gyur nas / / skal ba can rnams thams cad mkhyen sar bkod / /*

4. *nyan thos rang rgyal 'bras bu bzhi la sogs / / rigs can rnams ni thar ba'i lam la bkod / / de dus sangs rgyas bstan pa ma dar pa'i / / yul 'dir*

5. *mi rnams srung ba'i nag phyogs rigs / / lha srin sde brgyad rgyal 'gong the'u rang dang / / mi dang mi min gdon bgegs 'byung po dang / / ta yan te ri la*

6. *sogs mtshun lha rnams / / padma thod 'phreng jo po A' ti sha / / [rgyal pa gnyis pa]*[671] *rje btsun btsong kha pa / / la sogs sangs rgyas kyi ni sprul pa rnams*[672] */*

15a ***(bco lnga)***

1. *'jig rten 'dir byon sems can don mdzad skabs / / mjal te dam la bdags nas bstan par btsug / de yi nang nas pha mes rgyud kyi gtso / /*

---

[662] BTV: *sgrub cing.*
[663] BTV: *bar.*
[664] BTV: *skong bar.*
[665] BTV: *'grub ba'i.*
[666] BTV: *zhes bstod.*
[667] BTV: *dpa' bo.*
[668] BTV: *sha'kya.*
[669] BTV: *'dzam bu gling.*
[670] BTV: *nyon mong.*
[671] BTV: *rgyal ba gnyis.*
[672] BTV: *sprul ba rnams.*

2. *ta yan te re khe[673] zhes grags pa khyed / / [sngon gyis dam bcas][674] da lta dgongs la / / mchod gtor dam rdzas rgya mtsho 'di bzhes la[675] / / bdag sogs dpon slob 'khor*

3. *dang bcas rnams kyi / / 'gal rkyen kun sel[676] mthun rkyen yid bzhin sgrub[677] / / phyogs 'dir mi nad phyugs nad dmag 'khrugs dang[678] / / dus min kha char gcan gzan ma*

4. *rungs sogs / / mi 'dod nye par 'tshe ba'i dngos po kun / / zhi pa'i[679] 'phrin las myur du 'grub par mdzod / / tshe dang bsod nams dpal 'byor longs spyod dang / /*

5. *nye 'khor snyan grags dri med mdo sngags kyi / / bshad sgrub bya ba yar ngo'i zla ba ltar / / rgyas pa'i 'phrin las myur du 'grub par mdzod / / 'jig rten sa 'og*

6. *sa steng sa la yi[680] / / phun tshogs 'dod dgu'i dngos po thams cad dang / / lha mi [gnod spyin la sogs ched][681] dgu rnams / / dbang sdud 'phrin las myur du 'grub*

15b

1. *par mdzod / / bstan la gcod cing bdag la sdang pa yi[682] / / dgra bgegs gang yin bsad [rmangs bzer ba sogs][683] / / drag po'i las kyis thal par[684] rlog pa yi / /*

2. *mngon spyod 'phrin las myur du 'grub par mdzod / / bdag cag 'khor bcas 'brel yod thams cad la / / bsam pa [ngan pa'i snyang 'dog][685] kha mchu 'jug / / gtam ngan sgrogs*

3. *dang chom rkun byed pa sogs / / mi las byung pa'i[686] gnod pa ma lus dang / / drang srong dam sri gtsan[687] dang bdegs can dang / / ma mo la sogs mi ma yin rnams kyis / /*

4. *mi la na tsha phyugs la god kha dang / / 'khrugs long[688] skyed sogs gnod pa thams cad zhi / / [gzhis la yul gzhi khang pa][689] bkra shis shing / / nor rdzas sgo sogs longs*

---

[673] BTV: *te ri khe.*
[674] BTV: *sngon.gyi dam bca'.*
[675] BTV: *bzhes nas.*
[676] BTV: *sol.*
[677] BTV: *sgrubs.*
[678] BTV: *dmag 'khrug dang*
[679] BTV: *zhi ba'i*
[680] BTV: *sa bla yi.*
[681] BTV: *gnod sbyin la sogs mched.*
[682] BTV: *sdang ba yi.*
[683] BTV: *rmongs gzer ba sogs.*
[684] BTV: *thal bar.*
[685] BTV: *ngan ba'i snyan 'dogs.*
[686] BTV: *byung ba'i.*
[687] BTV: *btsan.*
[688] BTV: *'khrug long.*
[689] BTV: *gzhi la yul gzhis khang ba.*

5. *spyod bde legs 'phel / / byes su bzhol khal*[690] *sogs la 'tshe med par / / la chu 'phrang sogs bder bgrod bsam sar sleb / / mdor na yul tu*[691] *kun tu nyer 'tshe dang / /*

6. *bral zhing mthun rkyen 'dod dgu lhun gyis grub / / phan tshun sems mthun chos bzhin spyod pa yi / / dge legs phun sum tshogs ba'i*[692] *'phrin las mdzod / / [ces de nas gser skyems*

16a ***(bcu drug)***

1. *'bul ba'i / g.yang bod ni / / de nas phyva g.yang skyabs dbul byas ba'i 'dod dgu longs spyod tshul ni]*[693] */ 'di skad do / kyaiH mtho pa*[694] *gnam gyi steng shed na*[695] */ / g.yu 'brug sngon po*[696] *sgra*

2. *g.yang de / / de ring phyva g.yang bdag la stsol / / lho nag rgyas pa'i dbyings rum nas / / rgya stag ma bu'i rtsal g.yang te / / [de ring X]*[697] *theg chen sa yi steng gshed na*[698] */ /*

3. *mgo nag mi yi nor g.yang te / / de ring X kyaiH rgya bod hor gyi nor yang de / / de ring X spang mkhar yangs ba'i*[699] *dkyil shed na / / sha rkyang ma bu'i [snyan g.yang te]*[700] */ / de ring X*

4. *ge ser dmag gi dmag g.yang de / / de ring X stag gzigs*[701] *rgyal po'i nor g.yang te / / de ring X bu tsha dpa' po*[702] *dpal g.yang de / / de ring X go khrab btsan pa'i*

5. *btsan g.yang te / / de ring X go mtshan rno ba'i rno g.yang de / / de ring X gyi ling rta yi rta g.yang de / de ring / / khyung dkar mdzo yi mdzo g.yang de / / de ring X zag*

6. *med 'bri yi 'bri g.yang te / / de ring X 'dod 'jo ba yi ba g.yang te / / de ring X g.yang dkar lug gi lug g.yang te / / de ring X tshe tshe ra yi ra g.yang te / /*

16b

1. *de ring X dkar mo nas kyi nas g.yang te*[703] */ / de ring X mdzes 'jam gos kyi gos g.yang de / / de ring X zhing mngar zas kyi bcud g.yang te*[704] */ / de ring X phyva g.yang ma*

---

[690] BTV: *bzhon khal.*
[691] BTV: *yul dus.*
[692] BTV: *phun sum tshogs pa'i.*
[693] Ez a rész hiányzik a BTV ből. Helyén a következő szövegrészlet áll: *g.yang 'bod ni / mda' dar dkar sogs kyis g.yab cing /.*
[694] BTV: *mtho ba.*
[695] BTV: *shed nas.*
[696] BTV: *sngon po'i.*
[697] BTV: *de ring phywa g.yang X.*
[698] BTV: *gshed nas.*
[699] BTV: *yangs pa'i.*
[700] BTV: *nyan g.yang de.*
[701] BTV: *stag zig.*
[702] BTV: *dpa' po'i.*
[703] BTV: *g.yang de.*
[704] BTV: *g.yang de.*

2. *khyim khyil li li*[705] */ / phyva g.yang ma lus gnas su zhugs / / lha chen 'khor bcas dbu 'phang stod / / g.yang chags mi gyur bkra shis shog / / kyaiH skyes ri chen po khyed*

3. *rnams kyis / / bdag cag 'khor dang bcas rnams la / / nyin gsum dus kyi*[706] *bya ra mdzod / / mtshan gsum dus kyis mel tshe mdzod / / rgyab kyi slob pa dro bar mdzod / /*

4. *mdun gyi mkhar pa brtan par mdzod / / phar la 'gro ba'i skyel ma mdzod / / tshur la 'ong ba'i bsu ma mdzod / / sun la 'gro na*[707] *sgron me mdzod / / chu la 'gro ba'i zam*

5. *pa mdzod / / brag la 'dzeg na them skas mdzod / / lam la 'gro na mgon skyabs mdzod / / gzhis su sdod na legs kha mdzod / / dgra 'dre nad yams 'khrugs rtsod*

6. *dang / / mi kha gling mdzod med par mdzod / / byes su dgra zag med pa dang / / bsam pa'i don rnams myur du sgrub*[708] */ / lha chen 'khor dang bcas rnams kyis / /*

17a ***(bcu bdun)***

1. */ / snga dgra de ni rtsad nas gcod / / phyi dgra de ni bzlog cing bsgyur / / [da lta de ni rtul du]*[709] *rlog / dgra las rgyal bai 'phrin las mdzod / svo svo che'o*

2. *lha rgyal lo / / [de nas mnga' gsol 'bul ba ni]*[710] */ kyaiH mtsho skyes rdo rje padma 'byung gnas dang / / khams gsum chos kyi rgyal po tsong kha pa / yab sras bka' btags*

3. *spyi bor*[711] *nyer bcings pa / / bstan srung 'jigs med dpa' po*[712] *dge bsnyen che / / khyod ni mgon skyabs gtso bor mnga' gsol lo / / de ltar mnga'gsol bgyis*

4. *pa nyer dgongs la / / gdon bgegs mi dang mi min gnod pa bsrung*[713] */ / mi nor rdzas gsum longs spyod rab tu spel*[714] */ dngos grub dbyar gyi sprin bzhin 'du bar mdzod //*

5. *ji ltar 'dod ba'i*[715] *don rnams 'grub pa la / / bar du gcod ba'i ming yang mi grags cing*[716] */ / mthun ba'i*[717] *rkyen rnams bde legs 'grub pa sogs / / legs tshogs gong*

6. *du 'phel ba'i bkra shis stsol / / [de nas gtang rag dang 'bul ba'i 'dod dgu gungs spyod ni /]*[718] *bzod gsol dang bsngos ba*[719] *smon lam rnams spyi ltar byas nas / khyed rnams la yang 'gro dang 'ong med*

---

[705] BTV: *khyi li li.*
[706] BTV: *dus kyi.*
[707] BTV: *'gro ba'i.*
[708] BTV: *sgrubs.*
[709] BTV: *da dgra da ni rdul du.*
[710] BTV: *mnga' gsol ni.*
[711] BTV: *spyi por.*
[712] BTV: *dpa' bo.*
[713] BTV: *srungs.*
[714] BTV: *sbel.*
[715] BTV: *'dod pa'i.*
[716] BTV: *grag cing.*
[717] BTV: *mthun pa'i.*
[718] BTV: *de nas gtang rag dang /*
[719] BTV: *bsngo ba.*

17b

1. *kyang / / 'byon par*[720] *bsam pa'i dbang gi*[721] *rang rang gi / yid 'ong gzhal med khang dang gnas sa ru / / [gshegs kyang slang yang 'byon par]*[722] *mdzad du gsol / / bkra shis*[723]

2. *ni / / [kyaiH phyogs bcu'i]*[724] *mi dang mi min lha klu sogs / / ma rungs gdul dka'i*[725] *mthu chen thams cad la / / mi shig mi 'gyur rdo rje'i bka' bsgos pa'i / / rtsa brgyud*

3. *bla ma rnams kyis bkra shis shog / ston pa sangs rgyas rnams kyis*[726] *bkra shis shog / / skyob pa [dam chos rnams kyi bkra shis shog]*[727] */ 'drin pa [dge 'dun rnams kyi bkra shis*

4. *shog]*[728] */ skyabs gnas dkon mchog gsum gyi bkra shis shog / byang chub sems dpa'i sa lam thob na yang / / dkar nag lha chen rgyal po'i rnam 'phrul gyis / /*

5. *bstan dang bstan 'dzin bu bzhin skyong mdzad pa'i / bstan srung lha chen [rgyal po'i bkra shis shog]*[729] */ / rang gi yul khams 'dir gnas 'gro kun la / brtse ba'i ma dang sring*

6. *mo ji bzhin du / / gnod 'tshe'i sems por rtag tu byams mdzad pa'i / / ['jigs med dpa' po rgyal po'i bkra shis shog]*[730] */ zhi rgyas dbang dang drag po'i 'phrin las kyis / /*

18a ***(bco brgyad)***

1. */ / gang la gang 'dul sna tshogs rnam 'gyur gyis / / bstan srid 'dzin dang rnal byor bu bzhin du / / bsrung skyob [skyes ri chen po'i bkra shis shog]*[731] */ gdod*

2. *nas rang bzhin rnam par dag pa yis / / don dam byang chub sems mchog dbyer med pa / / lha chen bde chen ye shes 'char ba po / / yum mchog [lha mo mtshan mo'i bkra shis*

3. *shog]*[732] */ yab yum brtse ba'i dgongs par rjes 'brang nas / / 'di la gnas pa'i bdag cag 'gro kun la / / gnod sems spong la 'ba' zhig phan mdzad pa / / 'khor tshogs*

4. *bka' sdod [rgya mtsho'i bkra shis shog]*[733] */ / bsod nams dar rgyas X 'bad dang rtsol ba X tshangs dang lha dbang X 'dod dgu'i 'byor ba X [*[734]*nam mkha'i khyon ltar yangs pa'i*

---

[720] BTV: *byon bar.*
[721] BTV: *dbang gis.*
[722] BTV: *gshegs byon slar yang byon par.*
[723] BTV: *bkra shis pa.*
[724] BTV: *phyog bcu'i.*
[725] BTV: *gdul dka'.*
[726] BTV: *sangs rgyas rnams kyi.*
[727] BTV: *dam chos rnams kyi X.*
[728] BTV: *dge 'dun rnams kyi X.*
[729] BTV: *rgyal po'i X.*
[730] BTV: *'jigs med dpa' bo rgyal po'i X.*
[731] BTV: *skyes ri chen po'i X.*
[732] BTV: *lha mo tshan mo'i X.*
[733] BTV: *rgya mtsho'i X.*
[734] Az itt következő néhány sor (a 18b fólió első sorának végéig) hiányzik a BTV ből., amelyben e helyen az alábbi szövegrészt találjuk: *nam kha'i khyon ltar zhes pa nas / 'chad pa'i bkra shis shog /*

5. *pho brang mchog / nyi zla'i 'od dang mnyam pa'i 'od 'phro zhing / / grangs med rin chen rgyan gyis mdzes pa la / / dge mtshan ji rnyed mchis pa'i bkra shis des / / khyed*

6. *cag gang dang gang du gnas pa der / / mi shis mtshan ma 'ga' yang mi 'byung zhing / / zhing gi 'byor ba phul du byung ba yi / / bde legs rgyun mi chad pa'i bkra shis*

18b

1. *shog / 'jig rten bde bzhin lo legs dang / / 'bru rnams 'phel zhing chos 'phel dang / / bde legs phun sum tshogs pa dang / / yid la 'dod pa kun 'grub shog /]*[735]

2. *zhes sogs bkra shis brjod de me tog gi char 'bebs par bya'o / de nas dga' ston rol mo sogs rgyas par*[736] *bya'o / zhes lha chen dge bsnyen skyes ri chen po 'jigs med dpa' po*[737] *ta yan te re khe*[738] *zhes*

3. *grags pa la mchod gtor 'bul tshul 'dod dgu'i char 'bebs yid bzhin dbang rgyal zhes bya ba 'di ni / gso rig pa la sogs pa'i chos kyai mig phye pa'i*[739] *rigs rus phun sum tshogs pa dang ldan pa'i hal*

4. *ha sas'ang no yon nu as mig gi ched shog gi dge tshul dge bsgos su ma ti shri ga na zhes bya bas bkra' shis kha btags dang bcas pa mi phyed pa'i sa dad pas 'bul nas bskul ba la brten nas /*

5. *sha'kya'i dge slong padma rgyal po rtsal ming can gyis bzang po gsum pa'i nyin la sug bris bgyis te spyar pa'o*[740] */ yi ge pa ni gser byes mkhas mang grwa tshang gyi gnyer pa dge tshul ngag dbang bstan 'dzin no /*

6. *'di la lhag chad kyi nyes pa yod na bla ma yi dam mkha' 'gro chos skyong bsrung ma'i 'khor dang bcas pa rnams dang / lha chen dge bsnyen 'jigs med dpa' po dang*[741] */ gzur gnas mkhas pa rnams la*

19a ***(bcu dgu byon)***

1. */ / snying nas bshags par bgyi / thugs brtse ba'i sgo nas bzod par*[742] *gsol lo / bdag cag la sgrib pa dang gnod pa mi gyur bar mdzad du gsol / byin gyis brlabs tu gsol / 'di la*

---

[735] Itt ér véget az alapszöveg és a BTV közötti eltérés.
[736] BTV: *gang rgyas par.*
[737] BTV: *dpa' bo.*
[738] BTV: *te ri khe.*
[739] BTV: *phye ba'i.*
[740] BTV: *spyar ba'o.*
[741] BTV: *dpa' bo dang.*
[742] BTV: *bzod bar.*

2. *legs pa'i cha cung zad yod na / 'dis kyang rgyal ba gnyis pa blo bzang grags pa shar tshong kha ba chen po'i ring lugs dri ma med pa'i bstan ba rin po che nyid phyogs thams cad du dar zhing rgyas la*

3. *yun ring tu gnas pa dang bstan 'dzin byed pa'i skyes chen dam pa rnam kyi zhabs pad bskal brgya'i bar du brtan par bzhugs pa dang / bstan pa'i spyin bdag rnams kyi dbul 'phongs la sogs pa'i sdug*

4. *bsngal thams cad zhi ba dang / mthun rkyen tshe dang bsod nams dpal 'byor snyan grags mnga' thang rigs rgyud sogs gong nas gong du 'phel pa dang*[743] */ ma gyur sems can thams cad*

5. *sangs rgyas kyi go 'phang 'thob pa'i rgyu ru bsngo'o / / [bkra shis par gyur cig / / dge'o / mangga lam / /]*[744]

9.2. A gonosz erők elhárítása érdekében végzett rituálé latin betűs átírása

Lha chen dge bsnyen 'jigs med dpa' bo ta yang te ri khe zhes grags pa'i sgo nas glo bur las bcol gtor bzlog pa'i cho ga bdud dpung phye mar 'thag pa'i gnas lcags rdo rje'i thog mda' zhes bya ba bzhugs so / /

1

1. */ / na mo ba dzra ma ha' de ba u ba si ka ya / gang gis mthu stobs nus pa'i dpung tshogs yis / /*

[743] BTV: *'phel ba dang.*
[744] BTV: *mangtga laM / /.*

2. *bstan dgra ma lus thal bar brlag mdzod pa / / dge bsnyen chen po 'jigs med dpa' bo la / / bdud nas*

3. *bzlog pa'i cho ga der 'dir spel / / 'di la 'der lha chen dge bsnyen 'jigs med dpa' bo ta yang te ri khe zhes grag pa'i*

4. *sgo nas glo bur las bcol gyi bzlog pa'i cho ga ji ltar bya ba'i tshul ni / rang yi dam lha'i bdag bskyed sgrub thabs sngon du 'gro bas / /*

5. *dge bsnyen chen po'i gtor chog gzhung bzhin legs par song rjes / de nas khri mthon po* (?)[745] *gdan nag po btings pa'i*

6. *steng du lcags snod gyi nang du zan phye las byas pa'i gtor ma zur gsum khru gang che chung* (?) *pa'i rtse zur shin tu rno ba bya / de'i mdun*

7. *du de las cung zad dma' ba gtor ma gru gsum zhig dang yang gtor chung bzhi dang sha khrag gis brgyan pa mtheb kyu gang mang bskor*

2a

1. */ / bar shams / de'i mdun dngos la mchog pa tshar gcig nang mchod / gser skyems / gzhi bdag gi gtor ma rnams bzhag /*

2. *de nas gtor ma dang phyi nang gi mchod pa rnams gzhung ltar byin gyis rlabs la / bdag nyid kyi X spyan drangs / rol mo dbyangs*

3. *dang bcas / hu'M pad dkar 'chang sogs rtsal rgyud gnas 'dir gshegs / oM ma ha' de ba ba dzra hu'M baM hoH zhes dang / gdan*

4. *'bul / hu'M kun sbzang bde ba chen po X bdag bstod do / phyi nang gi mchod pa 'bul / zhi rgyas dpang drag bzhi'i 'phrin las bcol*

5. *ba ni / hu'M lha chen 'jigs med dpa' po dge bsnyen che / zhes pa nas / 'phrin las mdzod / zhes pa'i bar gyis*

6. *brjod cing byas la / de nas bdag mdun lha'i thugs ka nas 'od zer 'phros pas rang gzhan la gnod byed dgra*

7. *bgegs nad gdon bar chad chags che nyam nga thams cad 'bus kyis bsdus te bkug nas gtor ma la thim*

2b

1. *pa'i mos pa drag tu byas te / gtor ma yang byin gyis brlabs te / gtor ma dang phyi nang gi mchod pa tshul bzhin 'bul /*

[745] A szövegben található kérdőjelek azon szavagak jelzik, amelyek olvashatatlanok.

2. *gtor rdzongs rgyas bsdus ci rigs bya / gzhi bdag gi gtor ma btang / de nas bzlog pa'i 'phrin las bcol ba ni / rang gi mdun*

3. *gyi nam mkha' la lha chen dge bsnyen 'jigs med dpa' bo yab yum lha tshogs 'khor dang bcas pa gzhan*

4. *yang las byed 'jigs rung sprul pa yang sprul dang bka nyan pho nya bsam gyis mi khyab pas yongs su bskor ba*

5. *de dag gis kyang ches cher khros 'khrugs rngams pa'i rnam pa can gnam sa bar snang khyon kun rab 'gengs*

6. *gtum drag kar gyis bdud dpung phye mar 'thag pa'i rngams brjid dang bcas pa phyogs bcur sprin phun 'chub*

7. *bzhin dpag tu med pa spros pas da lta gnod byed dgra bgegs gdug pa can rnams ma lus pa phyir du bzlog*

3a

1. */ / cing tshang gcod pa'i 'phrin las thogs pa med par bsgrubs par bsams nas / hu'M lha chen*

2. *dge bsnyen 'jigs med dpa' bo dang / / lhan skyes yum chen sgeg mdzes ma dang rol / / g.yas g.yon*

3. *sras dang sras mo phyi nang blon / / 'jigs rung pho nya sprul ba yang sprul bcas / / gzan yang bka' nyan*

4. *'khor tshogs bsam mi khyab / / khyed kyi thugs dam ma yel dus la babs / / sha khrag dmar gyi gtor*

5. *ma 'di bzhes nas / / khro gtum rngams pa'i shugs chen rab bskyed cing / / blo bzang rgyal pa'i bstan pa 'dzin*

6. *pa dang / / bstan bshig log par blta ba'i dgra dang bgegs / / bdud kyi rigs 'gyur nag po'i dpung tshogs*

7. *bcas / / thal bar rlog cing bzlog pa'i 'phrin las mdzod / / bstan pa 'dzin pa'i skyes bu dam pa la / /*

3b

1. *sku tshe mdzad 'phrin bar du gcod byed pa'i / / gdon bgegs log dren bsam ngan sbyor rtsub sogs/ /*

2. *thal par rlog cing X bdag cag dpon slob yon mchod 'khor bcas la / pha rol ban bon mu stegs*

3. *mthu byed dang / / snang srid lha 'dre'i gnod 'tshe nyer thebs sogs / / thal par rlog X dus min 'chi dang*

4. *nad gdon sgeg ngan sri / / mi kha bram mchu 'thab rtsod 'khrugs slong dang / / dgra jag chom rkun dmag 'khrugs*

5. *'jigs pa sog / thal par X log skeg zla skeg zhag skeg dus skeg dang / / rgyal 'gong dam sri log 'dren byung*

6. *po'i tshogs / / mi ngan mtshan ngan ltas ngan la sogs pa / / thal par X gshin 'dre gson 'dre chung sri gong sri dang / /*

7. *nad dang chags che nyam nga thams cad dang / / na shi tur gsum phyi nang gnod pa sogs / / thal par X mdor na tshe*

4a

1. */ / bsod dpal 'byor bsnyan grags dang / / 'di phye'i legs tshogs mthun rkyen sgrubs pa la / /*

2. *bar chad mi mthun rkyen ngan tshogs rnams kun / / thal par rlogs cing bzlog pa'i 'phrin las mdzod / / ces*

3. *brjod cing byas la / de nas gtor lhag nus mthu bskyed pa ni / rang dang mdun bskyed kyi thugs ka nas 'od zer mi 'bar*

4. *ba 'phros nas gtor ma la phog pas / gtor ma rnams kyang skad cig gi bzlog pa'i ni kyi rdo rje thog med rab tu*

5. *'bum phrag 'bar las / nad dang / me dbung dang / mtshon cha'i char babs pa'i rang bzhin can tu*

6. *dgra bgegs gdug pa can thams cad skad gcig nyid la thal par rlags par byed pa la thogs pa med pa'i nus mthu*

7. *dang ldan par gyur bas bsam la / de nas zer bskyed pa ni / hu'M rnal 'byor bdag gi gtor zor gnyan po 'di / /*

4b

1. *rig 'dzin rtsa brgyud bla ma byin gyis rlobs / / yi dam lha dang mkha' 'gros zhus pa bskyed / / bstan bsrung*

2. *dam can rgya mtshos drag por sgrubs / / lha chen dge bsnyen 'jigs med dpa' po khyod / / chos*

3. *'phrul stong gi dgra la ltas ngan thogs / / 'khor bcas zor chen rdzas kyis mthu bskyed la / / dgra bgegs*

4. *'byung po'i srog la dbang mdzod cig / / bka' sdod dam can rgya mtshos mthu ma chung / / sgros byed pho*

5. *nya las mkhan rtsal ma zhan / bdag gi gtor zor gnyan po mthu bskyed la / / do nub dgra po'i srog*

6. *la dbang mdzod cig / / sdang dgra gnod bgegs srog la 'phen pa'i zor / / dam nyams sdigs can thal*

7. *par rlogs pa'i zor / / dam can sde brgyad dmag dpung bskyed pa'i zor / / mi mthun rkyen ngan bar chad*

5a

1. */ / bzlog pa'i zor / / hu'M bla ma yi dam mkha' 'gro chos bsrung dang / / lha chen dge bsnyen*

2. *'jigs med dpa' bo tshogs / / snang srid lha srin sde brgyad 'khor bcas kyis / / do nub dgra pa'i zor gyis las*

3. *mdzod cig / / ces brjod cing zor bskyed pa dang / gser skyems byin gyis brlabs shing 'bul pa ni / / hu'M byin rlabs mchog /*

4. *stsol rtse / rtsa brgyud bla ma dang / / dngos grub char 'bebs yi dam zhi khro'i tshogs / bar chad kun sel mkha'*

5. *'gro chos bsrung rnams / / gser skyems 'di bzhes bstan pa'i dgra bgegs bsgrol / / lha chen dge*

6. *bsnyen 'jig med dpa' bo dang / / yum chen sras dang sras mo blo bo'i tshigs / / las byed sprul pa yang*

7. *sprul 'khar dang bcas gser skyems 'di X lo zla zhag dus gza' skar tshogs dang / / snang*

5b

1. *srid lha srin sde brgyad 'khor dang bcas / / yul lha gzhi bdag gnyan po 'khor bcas rnams / /*

2. *gser skyems 'di bzhes bstan pa'i dgra bgegs bsgrol / / zhes brjod cing 'bul zhing bla ma yi dam dkon*

3. *mchog gsum dang / / khyad par lha chen dge bsnyen 'jigs med dpa' bo 'khor dang bcas pa'i dpung tshogs*

4. *thams cad khros 'khrugs rngams pas dgra bgegs bsgrol pa'i las sgrubs par bsam la / de nas zor gyi las la lha*

5. *bsrung rnams bskral par byed na / hu'M byoH* (?) *khyod* (?) *klong / / dgra bgegs sgrol ba'i dkyil*

6. *'khor na / / dud dul dmag dpon chen po ni / / stobs chen shugs drag dgra dpung 'joms / / lha chen dge*

7. *bsnyen skyes ri che / / 'jigs med dpa' po mthu rtsal can / / ta yang te re khe'i zor la bzhengs / /*

6a

1. */ / lha chen yum chen zor la X sras dang sras mo zor X phyi nang blon po'i X las mkhan pho nya X*

2. *sprul pa yang sprul X lha srin sde brgyad X yul lha gzhi bdag X bzhengs shig zor gyi mthu dpung bskyed / /*

3. *kun kyang zor gyi las la sgrims / / go cha gyon la mtshon cha phyung / / gzhon pa gzhon la ru mtshon 'phyo'i / /*

4. *mthu stobs dus mtha'i rlung ltar bskyed / / dung tshogs nye zer rdul ltar spros / / gzi brjid bskal pa'i me ltar*

5. *'bar / / mtshon char brag ri bsnyil ltar phobs / / 'jigs pa'i nga ro 'brug ltar sgrogs / / bstan dgra da mnyams*

6. *yul du rgyug / / 'jigs pa'i cho 'phrul sna tshogs kyi / / gnod byed thal pa'i rdul du rlogs / /* (?)

7. *sa ma ya / / zhes brjod cing lha chen dge bsnyen 'jigs med dpa' po yab yum 'khor dang bcas pa'i dpung tshogs*

6b

1. *mang la drag ste khros 'khrugs rngams pa'i rnams can rkyob dang sod kyi sgra sgrogs dgra bo'i yul du dpa' bo*

2. *dmag pa chas bar bsam la / de nas gtor ma 'phing ba ni / gtor zor de nyid nad dang dug dang medpung 'bar*

3. *zhing gnam lcags rdo rje'i gas gi char 'bum phrag du ma gcig car dgra la babs pa'i rang bzhin can bsam te /*

4. *thog mar spros pa'i dngos ni / hu'M bhyoH dam nyams dgra bgegs gtor pa'i phyir / / dgra po'i gtor zor 'bar ba*

5. *'phen / / hu'M phags dzaH bhyoH ma ra ya'i / / 'ur sgras stong gsum 'jig rten 'dir / / gnam lcags thog ltar rgyug pa'i*

6. *zor / / dug nad mtshon cha'i rang bzhin 'di / / bsam sbyor ngan pa brtsams pa yis / / dgra dang bgegs gyi steng du 'phen / /*

7. *rbod gtong chags che nyam nga bzlog / / gnod byed thal pa'i rdul du rlogs / / zhes brjod pas gang gnod pa'i phyogs su*

7a

1. */ / rgya ring por gtor ma dmigs pa dang bcas pa'i sgo nas me la bsregs shing gnod byed dgra bgegs gdug pa*

2. *can thams cad skad cig nyid la yul khams dang bcas pa rjes shul lhag med par thal pa'i rdul du brlag par* (?) *bsam*

3. *la / stobs che bar grags pa bzlog pa'i dngos ni /* (?) *ldan lha chen*

4. *dge bsnyen 'jigs med dpa' bo yum 'khor dang bcas pa'i dbung tshogs thams cad mang la dra ste snying rje'i dpang*

5. *gis shen tu khros zhing 'khrugs pa'i zhal nas 'jigs pa'i gang rkyangs sa dang bar snang gang ba bsgrugs te rdzu 'phrul*

6. *shugs kyis dpag tu med pa phyogs bcur spros pas dgra gegs thams cad bzlog pa'i las thog pa med par bsgrubs*

7. *par bsam ste / hu'M bhyoH lha chen dge bsnyen 'jigs med dpa' bo dang / / yum chen sras blon las byed*

7b

1. *pho nya'i tshogs / / 'jigs rung sprul pa yang sprul bsam mi khyab / / snying rje'i dbang gis*

2. *thugs dam dus la babs / / deng 'dir sha'kya thub pa'i bstan pa dang / / 'gro pa'i bde skyed*

3. *rnal 'byor yon mchod pa / / gnod cing 'tshe ba'i mthu byad mnan gtad kun / /*

4. *byad mkhan de yi steng du bzlog cing bsgyur / / sangs rgyas bstan pa gnyan po bsheg*

5. *pa dang / / dkon mchog dbu 'phangs gnyan po smod pa dang / / dge 'dun sde 'joms*

6. *dkor rdzas 'phrog pa sogs / / nyer che thams cad* (?) *dmar chen gtor mas bzlog /*

7. *sngags mkhan bdag la brnyas shing dmod dang / skye 'gro phongs la gnod sbyin tshe ba dang / /*

8a

1. */ / dam chos sgrubs la bar du gnod pa yi / / mi mthun rkyen ngan dmar chen X gang zhig bdud dang*

2. *gshin rje ma mo dang / / btsan dang rgyal 'gong gnod sbyin srin po sogs / / lha srin sde brgyad brgyud bskul rbod*

3. *gtong gi / gnod pa thams cad X* (?) *dang bde ba'i dpal la nyer sngang ba'i / / bsam skyor log par 'chang ba'i gdug*

4. *pa can / / ban bon mu stegs byad ma mkhan rnams kyi / / mthu byad ngan sngags X gshin rje'i 'khor lo bdud*

5. *kyi zhabs pa dang / / phur bu'i dpal kha ma mo'i thun zor dang / / lha yi bka' chad bdud kyi khram btab dang / /*

6. *klu yi gtang khram X gnyan dang sa bdag ma mo'i dal kha dang / / rgyal 'gong the'u rang 'byung po'i chos 'phrul dang / /*

7. *rmi lam ngan dang mtshan ma ngan po sogs / / ltas ngan thams cad X zhang zhung btsod mar gsum pa'i glang zor dang / /*

8b

1. *skyes pa'i mda' zor bud med dmod zor dang / / lo skeg zla skeg zhag skeg za ma'i skeg / / 'gas rkyen mtha'*

2. *dag X yas kyi bdud g.yos mas nas sri langs dang / / pha mtshon rgya 'dre ma mtshan byur 'dre dang / /*

3. *chags sgo nyam nga sngon las 'phral rkyen gyi / / bar chad thams cad X mi la na tsha gyugs la god kha dang / / dgra jag*

4. *chom rkun dmag 'khrugs 'jigs pa dang / / kha smras 'thab rtsod rbad 'dre rbod gtor sogs / / dangs skrags 'jigs*

5. *gshin 'dre gson 'dre 'chi 'dre dgra sri dang / / nad dang chags che nyam nga thams cad dang / / phyi nang gsang pa'i na*

6. *shi dur gsum sogs / / gnod pa thams cad / / nad rigs bzhi brgya rtsa bzhi'i gnod pa bzlog / bgegs rigs stong*

7. *phrag rgyad bcu'i gnod pa X blo bur brgya bcu rtsa gcig gnod pa X yi 'brog sum brgya drug bcu'i X ltas ngan*

9a

1. */ / brgyad bcu rtsa gcig X dus min 'chi ba rnam brgyad X rkyen ngan bar chad byed pa thams cad bzlog*

2. *bzlog bskyur dus la bab sa po sa ma ya / / zhes brjod cing bzlog pa drag pa rnga rol dang bcas pa shugs drag tu bya'o / /*

3. *bsrung 'khor sgoms 'dod don gsol / mjug pa'i cho ga spyi ltar bya'o / zhes pa 'dri nas mthar 'khyams blo*

4. *dor ming can gyi sa rang gzhan gyi don du phan snyam nas dam pa'i gsung ltar lha 'di'i las spyor gyi rim pa sna dang bsdun*

5. *par sbyar ba'o / / legs so / mangga lam dge'o / /*

9.3. Egy tibeti *gtor ma*-felajánlási ceremónia előkészületei képekben

1. Készül a *gtor-ma* alapanyaga. Karmadordzse árpaliszt helyett kenyérbelet használ

2.A *gtor ma*-készítés mozdulatai

3. Fontos a szabályos forma kialakítása

4. A vaj a díszítéshez használt „három fehér” anyag (a tej, a túvaj és a joghurt) egyike

5. A *gtor-má*-ra kerülő díszeknek szimbolikus jelentőségük is van (lásd az 5. fejezet lábjegyzeteit)

6. Karmadordzse a felajánlási szövegek alapján készíti el a *gtor má*-kat

7. Vér helyett ma már vörös festéket használnak a lámák a tésztaformák színezéséhez.

8. A nagy méretű *gtor-má*-k mellé kisebb sütemények is kerülnek.

9. Lassan elkészül az összes áldozati tárgy és a szertartás egyéb kellékei is előkerülnek.